

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 23.

Fredagen den 11 mars.

Kl. 4.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 4 och den 5 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen, nr 174, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 177, angående inköp av Kinnekulleverkens egendom och skifferoljeverk m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 175, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av motorfordonsförordningen den 20 juni 1930 (nr 284); och

till statsutskottet propositionen, nr 176, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ förordningen den 16 maj 1930 (nr 161) om fördelning av automobilskattemedel.

§ 3.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 469 av herr *Jönsson* i Boa *m. fl.*; och

nr 470 av herr *Skoglund m. fl.*; samt

till statsutskottet motionerna:

nr 471 av herr *Weijne*;

nr 472 av herr *Persson* i Falla *m. fl.*;

nr 473 av herr *Bengtsson* i Kullen *m. fl.*;

nr 474 av herr *Alströmer m. fl.*; och

nr 475 av herr *Andersson* i Falkenberg *m. fl.*

§ 4.

Härefter föredrogos, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 4, 10 och 28—32, bevillningsutskottets betänkande nr 19, andra lagutskottets utlåtanden nr 19 och 20 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 5.

Herr talmannen gav nu på begäran ordet till herr **Persson** i Fritorp, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av propositionerna nr 174, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt m. m., och nr 176, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ förordningen den 16 maj 1930 (nr 161) om fördelning av automobilskattemedel, må utsträckas till det plenum, som infaller näst efter 20 dagar från det ifrågavarande propositioner blivit här i kammaren avlämnade.

Detta förslag blev av kammaren bifallet.

§ 6.

Ordet lämnades härpå till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att å föredragningslistan för morgondagens plenum de två gånger bordlagda ärendena må uppföras i följande ordning, nämligen andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, bevillningsutskottets betänkande nr 19, andra lagutskottets utlåtanden nr 19 och 20, andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, statsutskottets utlåtanden nr 10, 28, 29, 30, 31, 32 och 4 samt första lagutskottets utlåtande nr 19.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Avgåvos följande motioner, nämligen av

herr *Nilsson* i Karlstad *m. fl.*, nr 476, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna;

herr *Johanson* i Hallagården *m. fl.*, nr 477, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 154, angående uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset m. m.;

herr *Nordkvist*:

nr 478, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 126, om ändrad lydelse av mom. 10:o i gällande grunder för förvaltningen av kronans jordbruksdomäner; och

nr 479, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 155, med förslag till dels lag om byggnadslån ur kyrkofonden, dels ock lag om ändring i arrende-villkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastika löneboställen; samt

herr *Karlsson* i Munkedal *m. fl.*, nr 480, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 147, med förslag till dels förordning med vissa bestämmelser angående film, dels förordning med vissa bestämmelser angående biografier och filmförevisning.

Nämnda motioner bordlades.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 20, i anledning av väckt motion angående ändring i kommunalskattelagens bestämmelser rörande rätt till procentavdrag för utarrenderad fastighet;

nr 21, i anledning av väckt motion angående påförandet av fastighetsskatt för vissa begravningsplatser; och

nr 22, i anledning av väckt motion om visst tillägg till 75 § i taxeringsförordningen;

första lagutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kringföringshandel och tillfällighetsförsäljning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckt motion om förbud i vissa fall mot försäljning av utarrenderat jordområde;

nr 22, i anledning av väckt motion angående maximitaxor för arrendeavgifter vid vissa arrendeavtal;

nr 23, i anledning av väckt motion angående lag om utnyttjande av odlingslägenheter å större enskilda domäner; och

nr 24, i anledning av väckt motion om antagande av vissa sociala jordlagar; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om rätt till fribiljetter å statens järnvägar för vissa förutvarande järnvägsbyggnadsarbetare.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hansson* i Trollhättan under 2 dagar från och med den 14 innevarade mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.43 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 12 mars.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Riksdagsman Verner Karlsson, Grängesberg, som denna dag inlägges på Falu lasarets ögonavdelning för operation av tårkanal, är på den grund absolut förhindrad att delta i riksdagsarbetet under tiden fr. o. m. den 11 t. o. m. den 17 mars 1932.

Falun den 11 mars 1932.

M. Zethelius,

las. läkare.

§ 2.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 476 av herr *Nilsson* i Karlstad *m. fl.*; och
nr 477 av herr *Johanson* i Hallagården *m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionen nr 478 av herr *Nordkvist*; samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 479 av herr *Nordkvist*; och
nr 480 av herr *Karlsson* i Munkedal *m. fl.*

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 20—22, första lagutskottets utlåtande nr 20, andra lagutskottets utlåtanden nr 21—24 och andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 4.

Till avgörande företogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående formerna för beredning av ärenden rörande bidrag av lotterimedel och om sådana medels användande.

*I fråga om
ärenden
rörande
bidrag av
lotterimedel
m. m.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 403, hade herrar *Gardell* i Gans och *Johanson* i Hallagården föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande införandet av sådana former för beredandet av ärenden rörande bidrag av lotterimedel, att större säkerhet vunnes för att dessa ärenden skulle erhålla en allsidig prövning i sista instans och att tillgängliga medel användes till att främja vår odling på det mest verksamma sätt.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

*I fråga om
ärenden
rörande
bidrag av
lotterimedel
m. m.
(Forts.)*

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herr *Ahl*; och

av herr *Edberg*, som ansett att utskottet bort hemställa, att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen måtte — — — lika med motionen — — — verksamma sätt.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Johanson* i Hallagården: Herr talman! I den motion som herr *Gardell* i Gans och jag tillåtit oss väcka, hemställes om utredning rörande sådana former för beredandet av ärenden rörande bidrag av lotterimedel, att större säkerhet vinnes för att dessa ärenden erhålla en allsidig prövning i sista instans och att tillgängliga medel användas till att främja vår odling på det mest verksamma sätt. Liknande motion har även väckts i första kammaren av herr *Petrus Nilsson* m. fl.

Utskottet har dock avstyrkt motionen samt framhållit i sin motivering: »Då emellertid utskottet saknar befogenhet att med utgångspunkt från den till behandling föreliggande motionen föreslå en framställning i sådant syfte till Kungl. Maj:t, har utskottet funnit sig böra hemställa, att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda.»

Syftet med motionen är, att lotterimedel böra i första hand användas till att främja vår odling på det mest verksamma sätt. När därför utskottet säger sig sakna befogenhet att på grundval av motionen föreslå en framställning i sådant syfte, synes det vara egendomligt — eller anser utskottet möjligen att andra ej angivna skäl skulle lägga hinder i vägen därför? Inom ramen av motionens yrkande synes det mig, som om utskottet dock bort med litet god vilja kunnat begära en utredning om och på vad sätt man vid fördelningen av lotterimedel kunde se till att dessa, komma vår kulturella odling tillgodo på ett mera verksamt sätt.

Under de senaste åren hava de s. k. lotterimedlen ökats till synnerligen avsevärda belopp. Icke mindre än 6,412,500 kronor hava förra året delats ut till olika ändamål, förutom vissa belopp, som gingo till humanistiska fonden. Ofta har det riktats anmärkningar mot dessa medels fördelning. Man har ansett, att städernas teatrar och andra nöjesinrättningar blivit för frikostigt tillgodosedda i jämförelse med mera allmännyttiga ändamål, särskilt på landsbygden.

Frågan om lotterimedlens fördelning kräver således ökad uppmärksamhet. I synnerhet i dessa svåra ekonomiska tider torde det väl vara riktigt att dessa medel icke utdelas till mindre samhällsgagnande ändamål. Vi tillåta oss därför göra ett yrkande om utredning i och för åstadkommande av större säkerhet för att dessa medel komma vår odling till godo på det mest verksamma sätt. Det synes oss som om riksdagen därför borde göra ett sådant uttalande. En allsidig prövning, sådan som i vår motion ifrågasattes, synes oss också böra göras, såvitt icke motionens syfte på annat sätt kan och kommer att tillgodoses.

Vi framhålla nämligen i motionens motivering: Visserligen underkastas de inkommande ansökningarna om bidrag av lotterimedel utredning genom remiss till olika myndigheter, men den slutliga prövningen, då det gäller att jämföra de olika anslagskrav, som tillstyrkts av olika myndigheter, sker utan att tillräcklig sakkunskap står till förfogande. Ej heller synes denna prövning vara så organiserad, att därvid överväges, huruvida det ej vore skäl att snarare

*I fråga om
ärenden
rörande
bidrag av
lotterimedel
m. m.
(Forts.)*

fortsätta att tillgodose kulturkrav, som erhållit anslag på riksstaten, än att understödja nya krav.

Emellertid är det av mycket stor betydelse för vårt lands odling och för vår statshushållning, att lotterimedel utdelas på ett sådant sätt, att de kulturbehov, som äro i hög grad förtjänta att tillgodoses, ej få stå tillbaka för krav och önskemål av mindre trängande natur.

Som framgår i den senaste berättelsen om vad i rikets styrelse sig tilldragit finner man, att teatrarna bekommit icke mindre än en fjärdedel av utdelade lotterimedel, eller 1,625,000 kronor av 6,412,500 kronor. Under åren 1922—1931 hava samma teatrar bekommit mer än en tredjedel av det utdelade totalbeloppet lotterimedel, eller icke mindre än 16,050,972 kronor 61 öre utav 46,637,945 kronor 64 öre. Jag vill härmed icke säga, att man tagit för mycket hänsyn till teatrarna, men vill ifrågasätta, huruvida anslag till dessa på ett verksamt sätt gagna vår odling i den utsträckning, man förmenar. Riktigare vore väl ändå att mera tillgodose andra för vår odling och kultur nyttiga ändamål.

Nu har statens organisationsnämnd även, som synes av vid detta utlåtande vidfogad avskrift, uppmärksammat saken och gjort vissa uttalanden samt fått den uppfattningen, att lotterimedel understundom kommit till användning för ändamål, som de icke bort avse. Jag vill också fästa uppmärksamheten på att organisationsnämndens skrivelse är fogad till reservationen och icke till utskottets utlåtande, varför det synes som om utskottet icke tagit del därav, innan beslutet fattades att avslå vår motion.

Jag skall emellertid icke för min del nu ingå längre på föreliggande fråga utan skall be att få yrka bifall till motionen, som innehåller samma yrkande som föreligger i herr Edbergs reservation.

Herr Lindberg: Herr talman! Det är ju ett känt förhållande att en stark kritik särskilt i pressen riktats emot den nuvarande fördelningen av lotterimedel. Det har ansetts, att en alltför stor andel av dessa lotterimedel beviljas för teatrar och konsertändamål i Stockholm och Göteborg, med åsidosättande av intressen av liknande art i andra städer och på landsbygden, och det är då ganska naturligt, att en motion sådan som den föreliggande måste tilldraga sig ett stort intresse.

När vi började behandlingen av motionen i utskottet höjdes det också röster för att man skulle tillstyrka den. En närmare granskning av motionens motivering visade emellertid, att motionärerna alls icke riktat någon anmärkning mot lotterimedlens fördelning ur rättvisesynpunkt, utan att motionärerna i stället inskränkt sig till att begära en förändrad fördelning i sådan riktning, att ändamål, som erhålla understöd på riksstaten, skulle erhålla bidrag av lotterimedel i större utsträckning än tidigare, och att nya krav skulle avvisas.

Skall man emellertid bättre tillgodose landsbygden och städerna utom Stockholm och Göteborg, är det väl ofrånkomligt att nya krav i större utsträckning än hittills böra tillgodoses, alldeles särskilt då krav som icke understödjas genom anslag på riksstaten. Vad motionärerna nu vilja för att åstadkomma denna av dem önskade förändrade fördelning av lotterimedlen är, att man ändrar *formerna* för beredningen av lotteriärendena, och motionärerna vilja i det avseendet hava större sakkunskap vid handläggningen av lotteriärendena i handelsdepartementet.

Utskottet har verkställt en utredning angående förfaringssättet vid beredning av dessa frågor, och vi hava kommit till det resultatet, att det sannerligen icke råder någon brist på sakkunskap. Sakkunskapen är i utomordentligt hög grad företrädd, innan dessa ärenden slutligen bli avgjorda av Kungl. Maj:t. Inom utskottet har man, ehuru man icke kunnat påyrka bifall till motionen,

haft den uppfattningen, att det är önskvärt, att en rättvisare fördelning sker av lotterimedlen. Man har nämligen i en statistik, som presterats, funnit, att en, såvitt utskottet förstår, orimligt stor andel av tillgängliga lotterimedel kommer på Stockholm och Göteborg för teaterverksamhet och konsertändamål, men utskottet har också trots sig finna, att under senare år ett bättre tillgodo-seende av landsbygdens och landsbygdsstädernas intressen på detta område förekommit, och utskottet har ansett sig kunna uttala, att denna utveckling, som går i rätt riktning, bör fortgå ännu längre.

Nu har den föregående ärade talaren och likaså en av reservanterna påpekat, att statens organisationsnämnd påyrkar en annan fördelning av lotterimedlen och en annan beredning av dessa ärenden. Jag ber att få framhålla, att sta-tens organisationsnämnd beträffande fördelningen av lotterimedlen går på en helt annan linje än motionärerna. Medan motionärerna yrka på att ändamål, som redan erhålla anslag på riksstaten, skola understödjas av lotterimedel, så menar organisationsnämnden, att man skall gå motsatta vägen, d. v. s. att dessa medel skola användas till kulturändamål, som icke erhållit anslag av riksdagen. Motionärerna kunna då rimligtvis icke åberopa organisations-nämnden till stöd för sin uppfattning beträffande fördelningen av lotterimed-len, och vad beredningen av lotteriärendena beträffar menar organisations-nämnden visst icke, att det behövs någon ytterligare speciell sakkunskap exem-pelvis på det kulturella området för att stå Kungl. Maj:t till tjänst, utan orga-nisationsnämnden föreslår i stället, att beredningen av lotteriärenden skall överflyttas från handelsdepartementet till finansdepartementet. Jag har nu den uppfattningen, att den överflyttning från det ena departementet till det andra av lotteriärendena, som organisationsnämnden anför, kan vara befogad. Emellertid hava ju motionärerna alls icke äsyftat en sådan reform, utan motio-närerna vilja något helt annat.

Genom organisationsnämndens försorg kommer nu frågan under Kungl. Maj:ts prövning, och det torde väl vara skäl i att man avvaktar resultatet av en sådan prövning, innan riksdagen kan anses hava anledning att beträffande beredningen av lotteriärendena skriva till Kungl. Maj:t

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hem-ställan.

Herr Edberg: Herr talman, mina herrar! Den fråga som här föreligger, har ju bragts på tal åtskilliga gånger förut här i riksdagen, och senast för några dagar sedan, då det var en ledamot av socialdemokratiska partiet, herr Bäcklund, som motionerade om lotterimedlens fördelning. Motionärerna hava här åberopat statsrevisorernas erinringar från 1930, med anledning varav ock-så en ändring kommit till stånd så till vida, att det årligen lämnas en berättelse över lotterimedlens fördelning. Utskottet har bl. a. åberopat, huru man går till väga vid dessa medels fördelning, och säger därvid om beredningen för lotterimedlens fördelning att de olika behoven och intressena vägas emot var-andra. Jag skulle för min personliga del vilja säga, att man helst skulle sagt, att behoven och intressena vägas med varandra, och utskottet kommer också till detta senare, när det säger:

»Mot själva fördelningen hava icke desto mindre starka invändningar blivit resta. Det har sålunda framhållits inom utskottet, att teater- och konsertverk-samhet i städerna Stockholm och Göteborg årligen tilldelas i förhållande till disponibla belopp alltför stora bidrag av lotterimedel, varigenom de mindre städernas intressen av liknande art och landsbygdens behov av ekonomiskt stöd för kulturell verksamhet eller andra ändamål av sådan karaktär, att dylika bidrag borde kunna påräknas, icke kunna tillgodoses i den utsträckning som skulle vara önskvärt och skäligt.»

*I fråga om
ärenden
rörande
bidrag av
lotterimedel
m. m.
(Forts.)*

I fråga om
ärenden
rörande
bidrag av
lotterimedel
m. m.
(Forts.)

Om man går till den statistik som här föreligger, så skola vi finna, att t. ex. teatrarna i Stockholm och Göteborg under tioårsperioden 1922—1931 erhållit icke mindre än 15,110,357 kronor. Det är ju en ganska ansevärd summa. Men icke nog därmed. Dessa två städer hava dessutom erhållit i anslag 5,333,000 kronor, således tillhoppa under tioårsperioden 1922—1931 icke mindre än 20,443,357 kronor. Dessutom ha ju dessa två städer, som vi veta, erhållit statsanslag för uppförande av sina teatrar, och man kan därför enligt mitt förmenande också instämma med utskottet, då det säger, att dessa två städer hava blivit allt för mycket gynnade framför andra. Dessutom har en hel del, på åtskilliga miljoner, indirekt kommit dessa städer till godo. Det vill nästan synas, som om i övrigt Hälsingborg skulle vara den enda stad, som blivit ihågkommen, med nära en och en kvarts miljon kronor, under denna tioårsperiod.

Det är ju såsom den föregående talaren, herr Lindberg, har omnämnt, att organisationsnämnden har gjort åtskilliga anmärkningar emot själva formen för lotterimedlens fördelning. Jag må ju säga till utskottets ursäkt, att jag icke lyckades få tag på detta organisationsnämndens uttalande förrän utskottet hade avgjort ärendet, och följaktligen fick utskottet taga del av organisationsnämndens uttalanden först sedan utskottet hade fattat sin ställning till frågan. Jag skall citera några rader från nämndens uttalande och vill erinra om att vi hava personer, som äro ganska hemma på detta område i denna nämnd, t. ex. generaldirektör Nothin, direktör Juhlin-Dannfelt, herr Berlin och assessor T. G. Wärn. Dessa herrar säga enhälligt så här:

»Sålunda förekommer, att bidrag av lotterimedel lämnas till sådana ändamål, vilka, därest de över huvud böra tillgodose genom statsmedel, snarast synas böra hava sin plats i den allmänna budgeten. Såsom exempel härpå må nämnas det bidrag, som under innevarande år av lotterimedel beviljats för iståndsättande av rikssalen i Uppsala slott. Vidare kunna hit hänföras dels de bidrag om tillhoppa 194,000 kronor, som under åren 1927, 1928, 1929 och 1930 av lotterimedel utgått till ortnamnskommissionen, dels ock de medel som anslagits för inköp av konstsaker till nationalmuseum.»

Vidare göra de en del erinringar, som herrarna, antar jag, nog hava tagit del av. Det är alldeles riktigt, som utskottets ärade ordförande här har sagt, att denna organisationsnämnd har pekat på åtskilligt, som tenderar i annan riktning än utskottet och t. o. m. jag skulle vara villig biträda. Organisationsnämnden säger här bl. a.: »Organisationsnämnden har ansett sig icke böra avgiva något yttrande i frågan, huruvida lotterimedlen allttjämt böra, såsom nu sker, handhavas skilda från övriga statsmedel eller om de böra upptagas å riksstatens inkomstsida.» Organisationsnämnden slutar med att förorda, att dessa lotterimedels handhavande överflyttas från handelsdepartementet till finansdepartementet, varav man möjligen kan sluta sig till att organisationsnämnden syftat längre än vad som framgår av ordalagen. Jag tror för min del att den övervägande delen av riksdagsmännen äro för att dessa medel få fortfarande som hittills handhavas av Kungl. Maj:t och utdelas till behjärtansvärda kulturella och liknande ändamål. Vi hava ju sett dessa sista dagar, att det begärts anslag av lotterimedel till mycket olika ändamål, t. ex. 200,000 kronor till nytt sjömanshem i Göteborg, till konstinköp, esperanto o. s. v.

Nu är det ju klart, att man i denna fråga, när den avgöres av Kungl. Maj:t, måste taga hänsyn till att vi hava olika slags Kungl. Maj:t under olika år. Nu hava vi Kungl. Maj:t Ekman, nästa år hava vi kanske en Kungl. Maj:t Per Albin Hansson för att icke nämna möjligheten av en Kungl. Maj:t Arthur Engberg — en siare på västernorrlandsbanken herr Västberg nämnde ju i en föregående debatt, att meningarna voro delade om de socialdemokratiska riktningarna för framtiden.

Den kläm, som finns i min reservation, går ut på att denna fråga bör ut-

redas. Motionärerna ha sagt, att man kunde tänka sig tillsättandet av en nämnd eller dylikt. Om det skulle bli en särskild förtroendenämnd, eller vad man vill kalla det, som är från år skulle syssla med dessa saker, så är det klart, att detta skulle underlätta Kungl. Maj:ts arbete. Och regeringen, som likväl naturligtvis skall ha sista avgörandet i sin hand, är dock så pass överhopad av arbete, att jag sannerligen icke tror, att någon regering, vilken som än sitter, skulle känna sig på något sätt tillbakasatt, om den sluppe ifrån en del av denna arbetsbörd.

Jag tror således för min personliga del, att det skulle vara nyttigt att utreda denna fråga litet närmare. Och det är icke så, som utskottets ordförande här har sagt, att motionen endast är negativt hållen, utan motionärerna avse, såsom jag förut nämnt, att man skulle få till stånd ett råd eller dylikt, som kunde följa med de här frågorna litet närmare.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till motionen, vilket är detsamma som bifall till den reservation, som jag låtit bifoga utskottets utlåtande.

Herr **Ericsson** i Sörsjön: Herr talman! Det framgår av den väckta motionen, att motionärerna hysa den uppfattningen, att lotterimedlen för närvarande icke skulle fördelas på ett enligt deras förmenande tillfredsställande sätt. Motionärerna underkänna tydligen den nuvarande anordningen för lotterimedlens fördelning, som består däri, att de inkomna ansökningarna först utredas hos vederbörande myndigheter, och att sedan Kungl. Maj:t på grundval av dessa utredningar fördelar lotterimedlen. Nu vill det emellertid av motionen synas, som om motionärerna skulle önska, att man skulle gå i författning om att tillskapa ett särskilt organ, som skulle ha till uppgift att biträda Kungl. Maj:t med särskild sakkunskap på detta område. Motionärerna fränkänna sålunda Kungl. Maj:t tillräcklig sakkunskap för att kunna fördela lotterimedlen på ett riktigt tillfredsställande sätt.

Jag tror emellertid för mitt vidkommande, att det icke finns någon särskild anledning att i enlighet med motionärernas önskan gå in för att tillskapa ett sådant särskilt organ, som skulle stå Kungl. Maj:t till råds vid lotterimedlens fördelning. Motionärernas yrkande går ju visserligen icke ut på att man skall tillskapa ett sådant särskilt organ, men i motiveringen framhålles det åtminstone, att detta skulle vara nödvändigt.

Dessutom vill jag säga, att det finns så många olika uppfattningar om vad som kan anses vara en riktig fördelning av lotterimedlen. Vi hörde ju härom dagen t. ex., då vi behandlade en motion, som väckts av herr Bäcklund, att han ansåg det vara riktigt, att man, åtminstone för detta år, fördelade lotterimedlen på sådant sätt, att icke mindre än hälften av desamma skulle gå till att understödja mindre jordbrukare m. fl. Det har ju inom utskottet förekommit diskussion om fördelning av lotterimedlen mellan land och stad, men motionärerna hava icke alls omnämnt, huruvida de för sin del anse, att landsbygden blivit skäligen orättvist behandlad i förhållande till städerna, då det gällt fördelningen av lotterimedlen. För övrigt kan man också konstatera — och det har även inom utskottet erkänts av representanter från jordbrukarhåll — att det under sista tiden har skett en ganska stor utjämning i detta hänseende.

Jag vill dessutom säga, att om motionärerna hade påyrkat, att man skulle gå in för att inordna lotterimedlen i statsbudgeten, så skulle jag åtminstone för min del kanske hava tagit ställning till frågan på ett helt annat sätt. Men någonting sådant hava icke motionärerna påyrkat, utan de anse säkerligen, att lotterimedlen allt framgent skola fördelas av Kungl. Maj:t.

Jag måste också till herr Edberg säga, att han var samtidigt både blygsam och synnerligen anspråksfull. Han var blygsam i det hänseendet, att han i

I fråga om ärenden rörande bidrag av lotterimedel m. m.
(Forts.)

*I fråga om
ärenden
rörande
bidrag av
lotterimedel
m. m.
(Forts.)*

vad organisationsnämnden sagt ansåg sig finna ett ganska starkt bevis för att vad han framhållit var riktigt, men också anspråksfull därtutinnan, att han kanske ville, att vi övriga skulle tänka på samma sätt som han.

Jag ber att i anslutning till vad jag här yttrat få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Höglund** i Stockholm: Herr talman! Denna motions svaghet består ju däri att dess yrkande icke alls korresponderar med det syfte, som motionärerna avsett. Det har redan framhållits av de föregående talarna, att det icke är bristande sakkunskap ifrån vederbörande myndigheters sida, som föranlett dem att lämna anslag till ändamål, som motionärerna ogilla. Ty sakkunskap finns det nog av, och jag skulle hava förstått motionärerna, om de tvärtom hade sagt, att här är för mycken och för ensidig sakkunskap med i spelet och för litet av lekmannainflytande. Om man hade sagt, att vi skulle utse en kommitté av riksdagsmän eller av representanter från landsbygden, som finge utgöra en rådgivande institution till Kungl. Maj:ts förfogande eller något sådant, så hade ju denna tankegång åtminstone varit rimlig och riktig ifrån deras egna utgångspunkter.

Nu har man framför allt riktat sig emot de stora anslagen till de kungliga teatrarna i huvudstaden. Jag vill då erinra om att dessa lotterier ursprungligen, historiskt, hava tillkommit just för att på en friare väg ge understöd åt denna teaterverksamhet. Nu kan man ju anse, att den på detta sätt i allt för hög grad gynnas av statsmedel. Men om man över huvud vill upprätthålla en dylik teaterverksamhet och anser det vara en kulturuppgift för staten, så får man antingen offra medel på detta sätt eller offra dem genom ordinarie anslag i budgeten. Och då har man från början ansett — och det är väl icke skäl att göra ändring därtutinnan — att detta är en lämplig väg att gå. Man kan ju då resonera så, som här göres, att landsbygdens intressen icke bliva tillräckligt tillgodosedda, och att huvudstaden — och det är väl det, som är kärnan i det hela — att Stockholms stad borde offra mera för denna teaterverksamhet. Ja, ehuru jag icke kan erkänna, att det är en speciellt kommunal uppgift att ge stora anslag för en dramatisk eller operaverksamhet som denna, vill jag dock erinra om att huvudstaden ger mycket betydande anslag för detta ändamål, dels direkt 100,000 kronor till Operan varje år, dels indirekt i form av återbärande av nöjesskattemedel, som Operan och Dramatiska teatern återfå från staden och få tillgodogöra sig. Dessa medel uppgå till omkring 150,000 kronor. Sammanlagt är det sålunda en kvarts miljon, som huvudstaden offerar för teaterverksamheten varje år. Även konsertverksamheten har mycket betydande anslag från huvudstaden, och det kan ju kanske icke heller anses vara en rent kommunal sak att upprätthålla den verksamheten.

Det är klart, att man kan säga, att i nödtider som dessa får man finna sig i att anslag för dylika kulturella ändamål också beskäras, liksom fallet är med så mycket annat. Men jag kan icke undgå den känslan, att av resonemang, som jag hört i fjärde tillfälliga utskottet, finner man ändå liksom en spets riktad mot denna kulturverksamhet över huvud och mot att staten i så stor omfattning skänker densamma sitt stöd. Och en sådan känsla anser jag det sannerligen icke vara riksdagen värdigt att för sin del främja.

Vad som emellertid särskilt föranledde mig att begära ordet är vad reserveranternas här hava anfört med hänvisning till organisationsnämndens uttalande, att fördelningen av dessa medel borde överföras från handelsministern till finansministern. Jag kan icke finna annat, än att bakom ett sådant förslag ligger den tanken, att man så småningom skulle få in lotterimedlen i den allmänna budgeten. Och det komme säkerligen att bliva, i varje fall huvudsakligen, rent budgetära hänsyn, som då bleve vägledande för utdelningen av dessa lot-

terimedel. Naturligtvis kan en sådan uppfattning hava ett visst principiellt fog för sig. Man kan ju mena, att det är någonting oriktigt, att utanför budgeten finnas medel av så pass stor omfattning som dessa, som utdelas på ett friare sätt och utan den granskning i detalj, som annars sker här i riksdagen. Och jag skulle åtminstone logiskt hava förstått motionärerna, om de kommit fram till ett yrkande, att dessa anslag på samma sätt som alla andra skulle underkastas riksdagens prövning. Då hade just de landsbygdens intressen, som man här företräder, kunnat bli tillgodosedda på det sätt motionärerna önska.

Jag tror dock för min del, att man gör dessa kulturuppgifter, som det här gäller, en större tjänst genom att alltjämt vidmakthålla hittills rådande former för utdelning av desamma. Man har från början avsett att på detta sätt få till stånd en friare prövning och större rörelsemöjlighet för Kungl. Maj:t, möjlighet att kunna taga hänsyn till många skiftande önskningspunkter vid utdelningen. Jag tror, att det är önskvärt att bibehålla denna ordning. Eljest kan man vara säker om att så småningom även önskemål, som motionärerna nu vilja främja, och som sannerligen icke skulle kunna främjas med vanlig prövning, även skulle komma att bliva lidande på en sådan nyttingsordning, som motionärerna föreslå.

Jag ber med hänsyn till allt detta, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Gardell** i Gans: Herr talman! Ordföranden i utskottet påstod, att motionärerna angripit regeringen för dess bristande sakkunskap, då det gäller fördelningen av dessa lotterimedel. Men det har sagts, att de svåraste uppgifter regeringen har äro att fördela lotterimedel och att utnämna professorer.

Jag förvånar mig emellertid över att utskottet vid behandlingen av detta ärende icke alls har omnämnt organisationsnämndens skrivelse. Organisationsnämnden har ju framfört förslag om att dessa ärenden skulle överflyttas från handelsdepartementet till finansdepartementet. Men om jag förstod herr Höglund rätt, så ville han, att dessa medel skulle användas till kulturella ändamål, och det är jag icke heller emot. Jag anser, att Sverige bör stå på en ganska hög nivå beträffande kulturell bildning. Vi ha ju nöjet att årligen få utdela nobelprisen. Vid dessa tillfällen komma alla världens lärda till Stockholm, och då bör man naturligtvis ha någonting att visa på i fråga om bildningsgrad. Organisationsnämnden vill alltså ha dessa ärenden överförda till finansdepartementet, men enligt herr Höglunds mening böra de väl, då bildnings- och kulturändamål höra under ecklesiastikdepartementet, handhavas av ecklesiastikdepartementet. Jag anser, att det är starka skäl, som tala för att Kungl. Maj:t skall fördela dessa lotterimedel. Och då samma motion är väckt även i första kammaren, är det förvånansvärt, att icke första kammarens och andra kammarens tillfälliga utskott gemensamt hava behandlat denna fråga, såsom man alltid brukar göra i dylika fall.

Jag skall därför, herr talman, be att få hemställa, att ärendet återförvisas till utskottet för ny behandling.

Herr **Nordkvist**: Herr talman! Jag skulle icke besvärat kammaren med något anförande i denna fråga, om icke herr Gardell i Gans i sitt anförande gjort en del uttalanden, om vilka jag vill säga ett par ord.

Han beklagade för det första, att utskottet icke tagit del av och behandlat organisationsnämndens skrivelse till Kungl. Maj:t i detta ärende. Jag får säga, att det var nog en lycka för motionärerna och till båtнад för utskottets hela utformning av motiveringen, att vi icke på ett tidigare stadium fingo del av organisationsnämndens uttalande, ty avsikten i motionen och organisations-

*I fråga om ärenden rörande bidrag av lotterimedel m. m.
(Forts.)*

I fråga om
ärenden
rörande
bidrag av
lotterimedel
m. m.
(Forts.)

nämndens uttalande gå mycket vitt isär och torde icke på en enda punkt täcka varandra. Det är uppenbart, att denna motion har ett syfte i sin motivering, som helt och hållet skiljer sig från klämman.

Jag tillåter mig här endast anföra, huruledes motionärerna som sista punkt i sin motion säga: »Ej heller synes denna slutliga prövning vara så organiserad, att därvid överväges, huruvida det ej vore skäl att snarare fortsätta att tillgodose kulturbehov, som erhållit anslag på riksstaten, än att understödja nya krav.» Organisationsnämnden säger ju precis tvärtom. Vi skola icke med lotterimedel understödja sådana saker som redan äro upptagna i riksstaten och föremål för anslag där. Då menar jag, att det är rätt underbart att stödja sig på ett sådant uttalande för att komma fram till en tillstyrkan till motionen, som helt och hållet går ut på att få ändrade bestämmelser för beredande av dessa ärenden, något som organisationsnämnden praktiskt taget ingenting annat säger om än att på grund av att de nu framkomna mångsidiga önskemålen om anslag av lotterimedel beröra de flesta departement skulle en förflyttning till finansdepartementet vara befogad. Det är det hela; annars anser organisationsnämnden att sakkunskap och opartiskhet finnas i de former, i vilka ärendena för närvarande beredas. Detta har, herr talman, förestavat min ståndpunkt i denna fråga, och då tillfälliga utskott icke äga motionsrätt, har det varit oss omöjligt att tillgodose motionärernas avsikt med motionen genom att ändra klämman och därigenom få en ändrad fördelning av lotterimedlen tillstyrkt. Det är ju detta, som motionärerna avse, och utskottet har också givit sitt erkännande åt en sådan tanke, och det ganska kraftigt, i sin motivering. Men det är oss absolut nödvändigt att stanna vid ett avstyrkande av motionens yrkande, enär för det första det icke står i överensstämmelse med motionens motivering och för det andra utskottet funnit, att beredningen av ärendena är synnerligen noggrann och ansvarsfull. För övrigt tror jag, herr talman, att vi böra bibehålla vårt förtroende för Kungl. Maj:t i all den utsträckning som det är möjligt och icke sträva efter att tillsätta mer eller mindre parlamentariskt sidoordnade rådgivande institutioner utan låta Kungl. Maj:t överväga och pröva frågorna. Jag tror, att opartiskheten därvidlag är väl så stor som under andra former.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindberg: Herr talman! Herr Gardell i Gans yrkade, att detta ärende skulle återremitteras till utskottet med motiveringen, att utskottet underlåtit att behandla motionen tillsammans med första kammarens tillfälliga utskott. Jag ber att få påpeka, att grundlagen icke känner till någonting om ärendenas beredning enligt den av herr Gardell hävdade principen.

Herr Edberg: Herr Nordkvist gjorde ett påpekande, att organisationsnämndens och motionens uttalanden icke skulle överensstämma. Jag skulle vilja föreslå, att herr Nordkvist ville litet noggrannare läsa både organisationsnämndens utlåtande och motionen. I motionen står det bl. a.: »Ej heller synes denna slutliga prövning vara så organiserad, att därvid överväges, huruvida det ej vore skäl att snarare fortsätta att tillgodose kulturbehov, som erhållit anslag på riksstaten, än att understödja nya krav.» Organisationsnämnden har påpekat, att vissa kulturella behov tillgodosetts genom anslag dels av statsmedel och dels av lotterimedel, och det är det vi mest anmärkt på, att den intima kontakt saknats, som egentligen skulle varit behöflig.

Herr Nordkvist sade också, att man fortfarande bör ha förtroende för Kungl. Maj:ts behandling av dessa ärenden. Det kan jag också delvis instämma i, men jag tror, att, om man tittar litet närmare i berättelsen angående lotterimedlens fördelning, kan man nästan säga, vilken Kungl. Maj:t det är, som

delat ut lotterimedlen, även om man icke skulle känna till det på annat sätt. Jag skall naturligtvis inte gå närmare in på detta, utan jag vill upprepa, vad jag förut sagt, att jag tror, att man här närmast vill underlätta Kungl. Maj:ts arbete.

Gentemot herr Höglund vill jag för min personliga del säga det jag tror det räcker med en teater i Stockholm, Kungl. Operan. Jag tror, att det kan vara tillräckligt för svenska staten att ha denna teater. Men herrarna få ursäkt mig, om jag säger, att jag knappast tror, att det erfordras två statliga teatrar i Stockholm, som årligen skola erhålla en hel del anslag av lotterimedel och dessutom statsanslag.

Jag förmodar, att herr Ahl, som reserverat sig blankt, tänker, att det kanske skulle kunna vara fördelaktigt med lotterimedel till teater, även där han bor, och jag vill tillägga att om Sundsvalls stad också finge lotterimedel för sin teater, så skulle det främja vår odling. Jag tror således för min personliga del, att jag kan vidhålla vad jag förut sagt, att det vore skäl i att man hade ett råd eller en nämnd eller vad man vill kalla det för, som finge närmare år efter år följa fördelningen av lotterimedel.

Jag vill upprepa, att man icke alla år har samma Kungl. Maj:t utan att Kungl. Maj:t skiftar ganska mycket. Det finns ju, som herr Ericsson i Sörsjön påpekat, så många olika uppfattningar om lotterimedlens fördelning, och det ger sig till känna just i den här berättelsen om vad i rikets styrelse sig tilldragit. Jag har här en uppgift, att nära 75 stycken ytterligare begärt att få bidrag av lotterimedel. Man vet naturligtvis icke, när dessa kunna få de begärda medlen eller ens om de någonsin få dem. Det beror kanske på om lotterimedlen räcka till för andra, som det synes nödvändigare befunna behov.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen och motionen.

Herr Ericsson i Sörsjön: Herr talman! Om jag förstod herr Gardell i Gans rätt, så uttalade han sin förvåning över att utskottet icke hade nämnt någonting om vad organisationsnämnden sagt. Nu vill jag emellertid meddela, att organisationsnämndens yttrande icke var tillgängligt, innan utskottet fattade beslut i frågan. Organisationsnämndens yttrande är nämligen fogat som bilaga till herr Edbergs reservation. Den anmärkning, som herr Gardell i Gans riktade mot utskottet i detta avseende, hade egentligen riktigtast bort riktas mot herr Edberg eller någon av motionärerna, som icke gått i författning om att införskaffa utlåtandet på ett tidigare stadium. Emellertid vill jag säga, att jag tror icke, att vad organisationsnämnden sagt skulle ha påverkat utskottet i dess ståndpunktstagande.

Herr Edberg: Herr talman! Jag har fattat saken så, att när utskottet gått i författning om att införskaffa de uppgifter, som äro behöfliga, är det också dess sak att se till att uppgifterna bliva fullständiga. Det är oftast ganska svårt eller åtminstone svårare för en enskild riksdagsman att skaffa sådana uppgifter, men det lyckades mig i alla fall att åstadkomma vad sekretariatet icke kunnat åstadkomma.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav först propositioner beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till berörda yrkande, dels ock på avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med sistnämnda proposition.

I anledning därav framställde herr förste vice talmannen beträffande utskottets hemställan propositioner dels på bifall till berörda hemställan, dels

*I fråga om
ärenden
rörande
bidrag av
lotterimedel
m. m.
(Forts.)*

*I fråga om
ärenden
rörande
bidrag av
lotterimedel
m. m.
(Forts.)*

ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Edberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller fjärde tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 19, i anledning av väckt motion om sänkning av stämpelavgiften vid köp av fast egendom, blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

*Ang. ändrad
barnavårds-
och ung-
domsvårds-
lagstiftning.*

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av väckta motioner angående ändrad barnavårds- och ungdomsvårdslagstiftning. Därvid yttrade:

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Som kammaren behagade finna, har jag vid föreliggande utlåtande fogat en reservation, vars hemställan enligt min mening står i mera samklang med utskottets utlåtande än vad som är fallet med utskottets kläm, ehuru jag för min personliga del är något tveksam, om någon större fördel kan vara att vinna med att vi vidtaga de i utskottets hemställan föreslagna åtgärderna. Jag har nämligen funnit det vara olämpligt att ur förslaget bryta ut denna detalj av den stora frågan om en omarbetning av vanarts- eller som den hittills nämnes lösdrivarlagstiftningen, och det är anledningen till att jag icke kunnat biträda utskottets hemställan. Utskottet säger i sitt utlåtande: »Önskvärt vore, att den förevarande frågan kunde vinna sin lösning i samband med en allmän revision av lösdrivarlagstiftningen. Då emellertid anledning synes föreligga att befara, att genomförandet av en allmän reform av lösdrivarlagstiftningen icke kan beräknas vara nära förestående», så föreslår utskottet utbrytande av denna detalj.

Jag har emellertid den uppfattningen, att det dels är opraktiskt att utbryta denna del ur hela lagstiftningskomplexet, dels att ett lösbrytande till äventyrs kan komma att bidraga till att hela den rätt angelägna reformeringen av lösdrivarlagstiftningen kommer att uppskjutas till en oviss framtid eller i varje fall ganska betänkligt undanskjutas, och det är anledningen, varför jag icke anser mig kunna biträda utskottets hemställan.

Som ärendet ligger till, och då utskottet i övrigt så allmänt trätt in för motionen, anser jag det lönlöst att framställa något yrkande. Jag har med det sagda endast velat freda mitt samvete, därest det skulle inträffa, som jag befarar, att det förslag, som riksdagen nu utan tvivel går att antaga, kommer

att för en lång framtid undanskjuta den behövlige revisionen av lösdrivarlagstiftningen.

Fru Nordgren: Herr talman! Då den siste ärade talaren, som står som reservant, icke framställt något yrkande, kan det kanske synas onödigt, att jag yttrar mig i frågan, men jag vill i alla fall säga några ord och skall försöka fatta mig kort.

Skälet till att herr Magnusson i Skövde icke anser sig kunna ansluta sig till utskottets förslag är närmast, att han finner, att frågan icke bör lösryckas ur sitt sammanhang med en ny vanartslagstiftning. För min del har jag en alldeles motsatt åsikt, och det har också tydligt kommit till uttryck i motionen. Det är just emedan jag icke vill ha in ungdomen under en vanarts- eller lösdrivarlag, som jag framfört denna motion. Det är min uppfattning, att det ur samhällets synpunkt icke är lyckligt att inränga ungdomen under lösdrivare- och vanartslagen, när det gäller att tillrättaföra den och söka göra den till goda och dugliga samhällsmedborgare. Oftast blir det helt bortkastade pengar från samhällets sida att söka förbättra dessa unga genom tvångsarbetsanstaltsvård. Ty, herr Magnusson, den som en gång varit intagen på en tvångsarbetsanstalt — och detta gäller särskilt den kvinnliga ungdomen — har härigenom fått en sådan stämpel på sig för livet, att det i ytterst få fall finns någon möjlighet för vederbörande att återinträda i samhället som en fullgod samhällsmedborgare. Detta är ett av de viktigaste skälen till att vi fört fram frågan.

Jag kan tillägga, att jag långt ifrån är ensam om denna min åsikt. Om herr Magnusson granskar den kungliga propositionen av år 1930, skall herr Magnusson finna, bland de där intagna yttrandena över förslaget, att samma åsikt hyses av bl. a. socialstyrelsen, som starkt understryker, att det skär emot de i övrigt upprätthållna principerna för ifrågavarande lagstiftning, om man inrymmer ungdomen under vanartslagen. Bland övriga myndigheter må också nämnas styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona, som väl torde ha en viss erfarenhet i saken, styrelsen för Fredrika Bremerförbundet, styrelsen för Diakonissanstalten, styrelsen för Samariterhemmet, Stockholms stads barnavårdsnämnd, barnavårdsdirektören Löfving och en hel del länsstyrelser, som alla givit uttryck åt den meningen, att ungdom under 21 år icke bör komma in under lösdrivare- eller vanartslagen utan höra hemma under en barna- och ungdomsvårdande verksamhet. Jag har så mycket större skäl att här vädja till kammaren att följa utskottet, som väl ingen vill förneka, allra minst efter vad som tilldragit sig under de allra senaste dagarna, att lika nödvändigt som det är att vi ha en barnavårdsverksamhet, lika nödvändigt eller ännu nödvändigare är det att fortast möjligt få till stånd en ungdomsvårdande verksamhet, varigenom kan tillses, att ungdomen icke kommer ut på sådana vägar, som den nu ofta beträder. Jag tror det icke är skäl — ja, helt enkelt att statsmakterna icke ha rättighet — att förhala och fördröja denna fråga i avvaktan på att man skall få en ny lösdrivarlag, om vilken man icke vet, när den kommer till stånd. Och det har för mig varit en stor glädje att utskottet, på ett par undantag när, känt förståelse för denna tankeriktning och tillstyrkt motionen.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hage: Herr talman! Jag har begärt ordet för att yrka bifall till utskottets hemställan. Men jag har även haft en annan anledning att begära ordet och det är, att jag velat påpeka, att utskottet här i sin motivering sagt, att utskottet befarar, att genomförandet av en allmän revision av lösdrivare-

*Ang. ändrad
barnavårds-
och ung-
domsvårds-
lagstiftning.
(Forts.)*

Ang. ändrad
barnavårds-
och ung-
domsvårds-
lagstiftning.
(Forts.)

lagstiftningen icke kunde beräknas vara nära förestående. I detta uttryck »befarar» har utskottet velat lägga in den meningen, att utskottet för sin del gärna ser, att socialministern nu återigen, trots de flera gånger upprepade svårigheterna, tar upp hela frågan om vanartslagstiftningens utformning till beredning.

Jag skulle därför vilja begagna detta tillfälle att rikta en mening till socialministern — han är ju visserligen icke närvarande här i kammaren — att icke låta sig avskräckas från att taga upp denna fråga trots de misslyckanden, som flera gånger mött honom här i kammaren. Ty jag måste säga, att den nu existerande lösdrivarelagen är så omöjlig, att det förr eller senare, och helst så fort som möjligt, måste åstadkommas en ny lagstiftning på detta område. Jag vill i det sammanhanget framhålla, att då denna fråga varit föremål för behandling så många gånger här i riksdagen, och då socialministern vet, vilka olika uppfattningar som finnas inom detta område, borde det för statsrådet kunna bli en ganska lätt uppgift, som kunde expedieras på ganska kort tid, att lägga fram och utarbeta ett förslag i denna mycket omdebatterade fråga. Det torde kunna ske på det sättet, att man i särskild beredning sökte åstadkomma en lag, som gällde ungdomen, samtidigt som man beredde vanartslagstiftningen.

Herr talman, med dessa få ord och med uttalande av förhoppningen att socialministern så fort som möjligt återigen tager upp frågan om vanartslagstiftningen, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Magnusson** i Skövde: Jag hoppades verkligen att jag genom mitt sätt att lägga mitt första anförande icke skulle föranleda någon vidare debatt. Men nu kunde det vara frestande att utöka mitt anförande med ett yrkande om avslag. Men det skall jag icke göra.

Jag förmodar fru Nordgren gjorde sig skyldig till en missägning, då hon sade, att det var onödigt att kosta på denna ungdom i åldern 18—21 år stora pengar för att göra dem till goda medborgare. Jag förmodar emellertid att fru Nordgren åsyftade det sätt, som blir fallet, om de hänföras under lösdrivarelagen. Nu kan man emellertid ifrågasätta, huruvida dessa ungdomar på 18—21 år verkligen äro i den sinnesförfattning, att barnavårdsnämnderna kunna anses vara i stånd att med tillräcklig auktoritet ingripa mot dem. Därom kan man i vart fall hysa olika uppfattning, och jag ber att få påpeka, att man härvid icke bör tänka sig förhållandena enligt den lösdrivarelagstiftning, vi nu ha, utan enligt den vanartslagstiftning, vi efterlysa, och vilken väl bör vara mera lämpad att taga om hand de avsigkomna än den nuvarande mycket olämpliga och föräldrade lagstiftningen. Och det är omöjligt att med rätta kunna säga, att det icke råder ett visst sammanhang mellan utskottets uttalade farhågor, att vad riksdagen nu är färdig att besluta till äventyrs kan uppskjuta lösningen av hela frågan om vanartslagstiftningen, och det råder i alla händelser större sammanhang mellan min reservation och utskottets utlåtande än mellan utskottets motivering och dess yrkande. Men detta vill jag för ögonblicket lämna därhän.

Men jag vill bara säga fru Nordgren och andra, att den omständigheten, att vi ännu icke vidtagit de åtgärder, som motionärerna ifrågasätta, behöver icke alls undanskjuta ett omhändertagande i enlighet med de linjer, som fru Nordgren anser vara de riktiga. Utan jag har förutsatt, och vi ha väl alla förutsatt, att om vi få en fullständig reformering av vanartslagen, man även skall upptaga och lösa detta nu föreliggande problem. Och om man nu uppskjuter detaljlösningen innebär detta icke ett uttalande, att denna fråga om ungdomens omhändertagande bör lösas på ena eller andra sättet, allra minst med en polislag.

Man har anledning att tro — jag har hört det uttalat från flera håll — att barnavårdsnämnderna icke äro rustade för dessa uppgifter överhuvud. Om vi genomföra ett förslag i enlighet med motionärernas önsknings, är det icke säkert, att barnavårdsnämnderna visa sig kapabla för uppgiften. Enligt min mening vore det bättre och riktigare, att hela problemet löstes i ett sammanhang. Men jag utgår från att denna detalj, om den löses först, kommer att — trots alla vädjanden till socialministern från herr Hage — bidra till att lösdrivarlagen uppskjutes till en oviss framtid. Det är det ansvaret, jag icke velat taga.

Ang. ändrad barnavårds- och ungdomsvårds-lagstiftning.
(Forts.)

Herr Skoglund: Herr talman! När jag går att rösta för utskottsförslaget i detta ärende är det från andra utgångspunkter än dem herr Hage här anför. Med stort intresse åhörde jag i fjol i andra lagutskottet behandlingen av förslaget till vanartslagstiftning. Men allt eftersom utskottsarbetet fortskred, uppstod det för mig allt större och större betänkligheter angående frågan, huru en sådan ny lagstiftning skulle se ut, och huru det skulle vara möjligt att genomföra densamma. Det gjorde, att, när jag hörde, hur utskottet så småningom avstyrkte den kungl. propositionen och sedan sökte få fram riktlinjer för, huru man ville ha en lagstiftning utformad, jag tänkte, att det kanske vore klokast, om vi sköte på frågan några år framåt och icke sökte, innan vi veta, huru vi vilja ha det, få fram en ny lagstiftning. Vi kunde ju i det stället gå in för att avhjälpa de svåraste olägenheterna i den nuvarande lagen. Såsom ett led i ett sådant strävande ser jag det förslag, som nu är framlagt. Jag anser också — det måste jag säga — att det är olämpligt, att denna ungdom faller under lösdrivarlagen och vid behandlingen, under denna lag ofta får på sig en prägel, som följer ut i livet, och icke är önskvärd. Det är därför jag med tillfredsställelse instämmer i vad utskottet här föreslagit om utredning, i vad mån ungdomen kan behandlas efter en ungdoms- och barnavårds-lag.

Jag vill också peka på en annan punkt, där vi möjligen kunna åstadkomma några förbättringar inom ramen för gällande lösdrivarlagstiftning. Det gäller frågan, i vad mån vi kunna i större utsträckning än nu utnyttja de privata hjälporganisationerna. Staten skulle i gengäld ge dem sitt moraliska och ekonomiska stöd.

Herr talman! Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan. Men jag gör det icke med instämmande i vad herr Hage yttrat, att han därmed avser en rekommendation till socialministern att så snart som möjligt söka få upp ett nytt lagförslag.

Fru Nordgren: Herr talman! Jag skall be att få säga till herr Magnusson i Skövde, att det visst icke var någon felsägning från min sida, när jag framhöll, att det var lönlöst att kasta ut pengar på ett återupprättande av ungdomen genom att omhändertaga den enligt vanarts- eller lösdrivarlagen, vilket man nu vill kalla den, och taga in dem på tvångsarbetsanstalter. Tvärtom hävdade jag kraftigt, att man härigenom åsätter dessa unga en sådan stämpel, att det fördärvar deras möjligheter att återinträda i samhället som goda samhällsmedborgare. Om lagen sedan kallas vanartslag eller lösdrivarlag, det är fullständigt likgiltigt, ty det finns säkerligen icke en människa i Sveriges land, som icke vet, att det är samma sak, fast under olika namn.

Här vill jag inskjuta, att jag nog vet, att det kommer att vidtagas en hel del förbättringar i fråga om vårdåtgärderna. Men formen för omhändertagandet, blir ju i alla fall densamma.

Sedan vill jag också säga till herr Magnusson i Skövde, att när jag och

Ang. ändrad
barnavårds-
och ung-
domsvårds-
lagstiftning.
(Forts.)

motionären i första kammaren, fröken Hesselgren, yrka på skyndsamma åtgärder för att få en utsträckt barnavårds- och ungdomsvårdslagstiftning, är det med tanke på, huru betydelsefull denna fråga är ur samhällets egen synpunkt. Särskilt i de tider vi nu leva i, med massarbetslösheten bland ungdomen och ett nöjesliv, vilket är långt ifrån sunt, och all denna oro i tiden, som på ett sätt som aldrig tillförne utsätter ungdomen för frestelser. Och det är icke absolut givet, att det skall bli barnavårdsnämnderna i deras nuvarande gestaltning som skola taga den saken om hand. Vår tankegång är, att det jämsides med barnavårdsverksamheten skall vara en ungdomsvårdande verksamhet. Detta är tydligt angivet i motionen, och jag upprepar vad jag nyss sade, att en ungdomsvårdande verksamhet i vår tid är minst lika nödvändig som en barnavårdsverksamhet. Vad hjälper det, om vi vårda barnen aldrig så omsorgsfullt, om vi, sedan de hunnit till en viss ålder, lämna dem åt sig själva och icke taga vård om dem, förrän de redan äro så vanartiga och fördärvade, att de räknas som lösdrivare. Herr Magnusson, som är blomsterodlare, är säkert inte minst angelägen att skydda sina blomster, då dessa stå i sin vackraste fägring. På samma sätt är det med de unga. Ungdomen är dock landets framtid. Jag tror, vi kunna vara ense om det. Och vi äro antagligen också ense härom, herr Magnusson, fast vi se saken på olika sätt. Jag tager icke tillbaka ett ord av vad jag sade om att särskilt den kvinnliga ungdom, som blir omhändertagen som vanartig och införd till Landskrona, mestadels är förlorad, trots att förhållandena äro förbättrade där, och trots att det från såväl styrelsens som tjänstepersonalens sida göres allt, som står i mänsklig förmåga för att få de bästa resultat. Allt är lönlöst, därför att en kvinna, som träder ut i samhället med etiketten prostituerad, är märkt och dömd — utom i särskilda undantagsfall. Vi kvinnor ha icke samma förmåner som männen, att vi äro lika aktade samhällsmedlemmar, om vi göra oss skyldiga till avvikelser på det sedliga området, utan bli märkta såsom mindervärdiga personer. Det är en samhällets dubbelmoral, som jag icke här skall yttra mig om. Det är beklagligt med denna dubbelmoral, men den existerar, och vi få rätta oss härefter.

Vad bevisar det inte exempelvis att frälsningsarmén lyckas tillrättaföra så många kvinnor som den tager hand om? Det bevisar, att man vid ett dylikt omhändertagande räknar med att det här gäller vilseförd ungdom, som råkat på avvägar, som det är samhällets och varje god samhällsmedborgares skyldighet att så mycket som möjligt söka återupprätta. Men den, som kommer ut från en tvångsarbetsanstalt, den är ett »dåligt fruntimmer», om hon sedan är 18 eller 20 eller 35 år, och det är icke många, som vilja taga henne i sin tjänst.

Det är därför det är av så stor betydelse, att vi få en ungdomsvårdslagstiftning och därför ha vi tacksamt noterat, vad utskottet sade vid fjolårets behandling av detta ärende. Och det är därför jag är tacksam mot de herrar, som i utskottet tillstyrkt motionen och här talat för densamma. Jag tror, att det är en verkligt god samhällspolitik vi härigenom gå in för.

Herr Paulsen: Herr talman! När herr Magnusson i Skövde säger, att det är opraktiskt att bryta ut den del av ungdomsvården, som denna motion omfattar, ifrån vanartslagen, vill jag för min del säga, att jag finner detta synnerligen praktiskt. Ty det är just de åldersklasser av ungdomen, som man släppt för tidigt, som man gärna vill behålla litet längre för att skydda dem och få dem fasta i sina begrepp. Man skyddar dem därigenom mot de frestelser, som möta ute i livet. Och kan detta lösryckande från sammanhanget med barnavårdslagen leda till uppskov med att denna lag kommer fram, är jag

bara glad. Och jag är ännu mera tillfredsställd, om det kan leda till att man *avslår lösdrivarlagen utan att sätta någonting annat i stället.*

Nu säger herr Magnusson i Skövde, att dessa ungdomar på 18—20 år äro i den åldern, att barnavårdsnämnderna icke alltid kunna taga hand om dem. Ja, kunna icke barnavårdsnämnderna taga hand om dem, lära icke de nämnder, som föreslås i vanartslagen heller kunna göra det. Då äro dessa ungdomar nog nästan obotliga. Och då herr Magnusson i Skövde talade om att barnavårdsnämnderna icke äro rustade för att taga hand om dessa ungdomar, vill jag säga, att med den sammansättning, dessa nämnder ha, lära de säkerligen kunna taga hand om våra ungdomar. Och kunna de icke detta, lära icke heller de nämnder, som i vanartslagen föreslås kunna det.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Herr Paulsen uttalade sin glädje över att man med detta förslag möjligen skulle fördröja lösdrivarlagens framläggande. Han uttalade härmed ett syftemål, som jag mycket väl förstår kan på en del håll ligga bakom ståndpunktstagandet. Men jag har velat undvika att yttra mig därom, ehuru sådana syften ingalunda varit mig fördolda.

Herr Paulsen uttalade vidare sin glädje över att vi, om detta förslag vinner riksdagens bifall, ha kommit ett steg närmare mot att taga bort hela lösdrivarlagstiftningen utan att behöva sätta något annat i stället. Det torde vara skäl att kammarens herrar och damer ledamöter observera detta uppriktiga uttalande. Ty enligt min mening förhåller det sig nog så, att detta kommer att bliva en given följd, därest en lag som den här föreslagna skulle separat genomföras.

Men det var inte blott för att säga detta jag begärde ordet. Fru Nordgren tog i med en indignation, som stode jag här i kammaren och försvarade dubbelmoral och det nutida sedeslösa levnadssättet m. m. Fru Nordgren! Även om vi bekänna våra skröpligheter, ber jag få säga fru Nordgren — jag tror, jag kan hänvisa till ganska väl kända förhållanden — att det är få, som i alla sina dar hårdare fördömt både dubbelmoralen och vår tids nöjeslystnad än jag. Och jag har väl rätt att säga fru Nordgren, att det för min del icke bara är moraliska deklamationer detta. Det är verkligen onödigt att föra fram sådana argument, fru Nordgren. Alla äro vi väl ense därom, att det i nutiden råder sådana förhållanden, att de måste påkalla allvarliga bekymmer och åtgärder. Men jag har sett denna föreliggande fråga så, att när det gäller att åstadkomma någonting nyttigt, är det icke riktigt att bara begränsa sig till denna detalj i hela det problem, som här föreligger. Och skulle man ha anledning att befara, såsom nyss uttalats, att man åsyftar att begränsa sig till denna detalj och låta hela den övriga delen av spörsmålet ligga olöst, då har man verkligen, mina damer och herrar, anledning att hysa de farhågor, åt vilka jag givit uttryck.

Frågan är icke löst därmed, att vi finna en annan form än den nuvarande för handledande av ungdomen mellan 18—21 år. Problemet sträcker sig djupare och är vidsträcktare. Och för övrigt, mina damer och herrar, här hemställer man nu om en särskild lagstiftning för denna ungdom under tre år av deras liv. Men vad ha vi för organ, som kunna taga hand om dem? Herr Paulsen säger på sitt förhoppningsfulla sätt: barnavårdsnämnderna äro skickade till detta. Men jag har hört många erfarna personer, som säga, att barnavårdsnämnderna *icke* äro skickade till denna uppgift. Vore det icke bättre, att vi, när vi nu sakna organ för hela denna uppfostringsverksamhet, toge upp hela problemet på en gång och skärskådade, huruvida icke de organ, som skola handhava vården av förkomna, skulle kunna skapas i visst sammanhang med andra organ, så att det skapades någon enhetlighet. Detta lösryckande och

*Ang. ändrad
barnavårds-
och ung-
domsvårds-
lagstiftning.
(Forts.)*

Ang. ändrad
barnavårds-
och ung-
domsvårds-
lagstiftning.
(Forts.)

eventuella skapande av nya organ för en begränsad uppgift kan icke vara riktigt och leder sannolikt icke till något verkligt resultat.

Fru Nordgren bör kunna vara ense med mig på den punkten, att vi icke böra fortsätta diskussionen om vilja eller icke vilja. Ty därom är nu icke alls fråga. Men däremot kan man ha olika meningar, huruvida den föreslagna åtgärden är riktig. Och för min del kan jag icke hjälpa, att den diskussion, som här ägt rum, stärker mig i den uppfattningen, att det är en felaktig väg, som man slagit in på, när man tillstyrkt kravet på att lösbräta denna detalj i det stora, viktiga och vidlyftiga lagstiftningskomplexet.

Herr Ljung: Herr talman! Såsom framgår av detta utskottsutlåtande, har även jag varit med vid behandlingen av detta ärende i utskottet. När jag för min del anslutit mig till utskottsmajoriteten och sålunda icke kunnat dela herr Magnussons i Skövde betänkligheter och biträda reservationen, har det varit först och främst i en känsla av att det behövde göras någonting för ungdomen och göras fortast möjligt. Därom äro ju såväl herr Magnusson i Skövde som övriga utskottsledamöter överens, att tidstecknen med stor styrka visa på nödvändigheten av att någonting göres för ungdomen. Det är uppenbart, att man här står inför ett svårt problem såväl i fråga om vad som skall göras, som vilka organ som skola handhava de åtgärder, som vidtagas. Jag ber emellertid att med anledning av herr Magnussons uttalanden i vissa avseenden få erinra därom, att utskottet vid sin behandling av vanartslagen föregående år visserligen ifrågasatte, liksom departementschefen, att bestämmelserna rörande ungdomen i åldern 18—21 år skulle förekomma i den då föreslagna vanartslagen, men såvitt jag kan läsa uttalandena i detta sammanhang riktigt, skulle i alla fall själva åtgärderna handhavas av barnavårdsnämnderna. I det fallet föreligger tydligen ingen åtskillnad mellan utskottets utlåtande i år och dess utlåtande i förevarande avseende föregående år. Jag ber också ytterligare få understryka vad utskottet har sagt, nämligen följande: »Önskligt vore, att den förevarande frågan kunde vinna sin lösning i samband med en allmän revision av lösdrivarlagstiftningen.» Det får väl sålunda vara uppenbart för Kungl. Maj:t och chefen för socialdepartementet, att det är utskottets och, såvitt utskottets hemställan bifalles, riksdagens vilja, att dessa frågor lösas i ett sammanhang. Det är emellertid icke underligt, om, när under den sista tiden framlagts två olika förslag till vanartslag och dessa förslag blivit avslagna av riksdagen, utskottet då finner sig ha anledning befara, att vederbörande departementschef skall vara betänksam mot att framlägga ett förslag, som visat sig kunna bli föremål för så olika meningar och vara så svårt att genomföra.

Det är dessa i korthet anförda omständigheter som gjort, att jag anslutit mig till utskottsmajoriteten. På grund av samma skäl ber jag också att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Härefter föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 9 april 1926 angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Å föredragningslistan var härpå upptaget andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av dels motion nr 391 angående viss ändring i restindrivningsförordningen, dels ock motion nr 411 i samma ämne.

I en inom andra kammaren väckt, till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 391, hade herrar *Wikström* och *Sandberg* föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i restindrivningsförordningen, att fjärdingsman eller exekutionsbetjänt alltid skulle äga rätt till halva indrivningsavgiften eller uppbörsprovisionen å i restlängd uppförda poster, tillhörande hans tjänstgöringsområde.

Därjämte hade i en likaledes inom andra kammaren väckt och till utskottet hänvisad motion, nr 411, herr *Wiklund* i Byske hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i gällande restindrivningsförordning, att fjärdingsman och exekutionsbetjänt alltid skulle äga rätt att åtnjuta halva indrivningsprovisionen å i restlängd uppförda restantier, tillhörande deras tjänstgöringsområde.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Hällgren* och *Berg* förklarar sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådant stadgande i restindrivningsförordningen att, där för indrivning av restantier, hörande till krono- och kommunaluppbörd, utmättningsman anlitat exekutionsbiträde vid indrivningen, detta måtte erhålla hälften av indrivningsavgiften för på så sätt indrivna medel inom exekutionsbiträdets tjänstgöringsområde.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Hällgren**: Herr talman! I förevarande fråga är jag reservant mot utskottets hemställan. Jag skall därför be att få anföra varför jag intagit den ståndpunkten. Det gäller här fördelningen av indrivningsprovisionen å de i restlängd upptagna medel. Motionärerna påvisa vissa förhållanden, som de anse vara orättvisa ur exekutionsbiträdenas synpunkt. De anse, att en rättvisare fördelning av indrivningsprovisionen skulle tillämpas, så att exekutionsbiträdena komme i åtnjutande av halva indrivningsprovisionen å alla i restlängd upptagna medel. Fast jag är reservant, har jag icke kunnat följa motionärerna fullständigt i deras yrkande på att uppdelningen skulle gå så till, att exekutionsbiträde och utmättningsman finge hälften var av provisionen å den medelsumma, som är upptagen på restlängden. Det göres nämligen gällande av utskottet, och jag tycker att det finns visst fog därför, att denna sak har ett visst samband med en kommande löneroglering för landsstatstjänstemännen. Vi reser vanter hava tagit fasta på en del andra missförhållanden, som motionärerna påpeka. De ha påpekat sådana fall, där utmättningsmannen anlitat exekutionsbiträdet för indrivning men där, sedan biträdet gjort undan en hel del av indrivningsarbetet och den skattskyldige kommit och erlagt sin skatt direkt till utmättningsmannen, biträdet gått förlustig den del av provisionen, som rätteligen bort tillkomma honom. Att så kan ske beror på en formulering av § 12 i restindrivningsförordningen, som föreskriver, att när utmättningsman anlitar exekutionsbiträdet vid indrivning, biträdet skall uppbära hälften av avgiften, men där ett tillägg säger: »För medel, som blivit av honom (exekutionsbiträdet) indrivna.» På många håll i landet går man från utmättningsmännens sida tillväga på sätt som här är relaterat. Det har åstad-

Ang.
i frågasatt
ändring i rest-
indrivnings-
förordningen
m. m.

Ang.
ifrågasatt
ändring i rest-
indrivnings-
förfordningen
m. m.
(Forts.)

kommit ett stort missnöje från exekutionsbiträdenas sida. Av denna anledning hava vi reservanter gjort det yrkande som återfinnes i utlåtandet.

Utskottet ställer sig ganska välvilligt till motionerna, men utskottet har icke ansett, att det bör vidtagas några positiva åtgärder för att undanröja de olägenheter, som motionärerna påtala. Utskottet anför såsom skäl härför bl. a. att restindrivningsförfordningen är så ny som sedan i slutet av nästlidna år. Till detta skulle jag vilja säga, att restindrivningsförfordningen visserligen är så ny, men att § 12 med det av mig nyss citerade stadgandet fanns i 1917 års restindrivningsförfordning. Stadgandet har alltså överförts från den gamla till den nya förfordningen.

Vår reservation innebär helt enkelt, att i de fall då utmättningsman har anlitat ett exekutionsbiträde vid indrivning samt medel därvid influtit, exekutionsbiträdet skall ha halva provisionen, vare sig den skattebetalande erlägger sin skatt direkt till biträdet eller direkt till utmättningsmannen.

Jag skall i anslutning till vad jag här anfört be att få göra följande yrkande. Jag hemställer om bifall till reservanternas förslag med återopande av följande motivering: näst sista stycket å sid. 3 (Rådande förhållanden — — — med motionerna avsedda förhållanden) samt de delar av reservanternas motivering, som återfinnas å sid. 5.

Med herr Hällgren förenade sig herrar *Norling* och *Isacsson*.

Herr **Wiklund** i Byske: Herr talman! Om välvilliga utskottsutlåtanden i allmänhet vore något att leva på, så borde såväl motionärerna i denna fråga, som de befattningshavare, frågan närmast gäller, känna sig tillfredsställda med föreliggande utlåtande. Nu är det dock i vår materialistiska tid på det sättet, att ej ens fattigt folk kan leva enbart på fagert tal. Som något annat kan jag strängt taget icke beteckna den motivering, som utskottet har använt för att slutligen komma fram till sitt avslagsyrkande.

Man måste då kanske något redogöra för vad motionärerna egentligen syfta till. De syfta till ingenting annat än att man skall få tillrättalagd en orättvisa i fråga om fördelningen av de inkomster, som härflyta från provisionen vid indrivning av restförda skatter, en rättvisare fördelning av dessa inkomster mellan utmättningsmannen, landsfiskalen och stadsfogden å ena sidan och exekutionsbiträdena och fjärdsmännen å den andra. En åtgärd i sådant syfte skulle enligt motionärernas uppfattning vara synnerligen enkel att åstadkomma. Det skulle blott behövas en omformulering av 12 § i den nuvarande restindrivningsförfordningen. Den, som inte närmare känner frågans innebörd, kan ju fråga sig, hur det är möjligt, att förfordningens tillämpning sker på så olika sätt ute i landet. Ja, det är möjligt därigenom att, som den ärade reservanten visst omnämnde, i 12 § har inryckts en bestämmelse, som säger, att exekutionsbiträdena, som användas vid restindrivningen, endast skola äga rätt till provision på den del av restantierna, de själva indriva. Nu vill jag säga till heder för en del utmättningsmän, att de hålla sig för goda att utnyttja den möjlighet, som denna något vaga formulering bereder. Men i ett stort antal fall gå utmättningsmännen alltjämt efter bokstaven och utnyttja möjligheterna. Även om exekutionsbiträdet utträttat strängt taget allt arbete, kan en utmättningsman icke draga i betänkande att ensam tillgodogöra sig provisionen. Jag vet fall från Norrland, från det område, jag bäst känner till, där exekutionsbiträdena hela veckan ligga ute på distriktet för att verkställa indrivning. De komma till en by, uppsöka vederbörande och få det beskedet, att kontanter saknas men att saken skall ordnas under veckans lopp i samhället vid besök på banken. Vad är då naturligare än att denne restförde, när han anskaffar pengar går upp till utmättningsmannen och lämnar denne pengarna, i stället för att resa hem och ånyo företaga en färd

på 6—8 mil för att betala beloppet till den, som verkligen indrivit skatten, nämligen exekutionsbiträdet. I sådana fall dra sig utmätningsmännen icke för att ensamma lägga embargo på provisionen. Det är dylika missförhållanden, som vi vilja komma till rätta med.

Det är ett annat förfaringssätt, som också blivit klargjort i motionen. Det tillgår så, att från restlängden utgallras de större beloppen, och det kan ju vara mycket bekvämt för en utmätningsman, vilken har en del goda vänner som råkat komma på restlängd, att sitta hemma på kontoret och telefonledes uppmana dem att betala direkt till honom själv. På det sättet kommer han i åtnjutande av hela provisionen, även i det fall, att exekutionsbiträdet påpassligt nog redan varit hemma hos vederbörande ett par tre gånger och sökt utfå beloppet.

Nu resoneras ofta som så, att sådana frågor äro så små, att det icke är lönt att lägga allt för mycket vikt vid dem. Jag vill dock försäkra att för de cirka 4,000 befattningshavare, som frågan berör och av vilka de flesta befinna sig i mycket små omständigheter, så har frågan i alla händelser den allra största betydelse. Många av dem få uträtta sitt arbete för ringa lön. De ha 300, 400 eller 500 kronor i kontant lön av samhället. Vad de därtill behöva skola de taga ut genom sportler. För dessa människor har givetvis provisionens storlek en oerhörd stor betydelse. För dem betyder provisionen många gånger existensen. De av mig angivna lönesiffrorna avse de extra anställda. Av de fast anställda är det många som ha en kontant lön på blott 1,000 eller 1,200 kronor. I övrigt få de lita till sportlerna. En annan omständighet, som man inte får förbise, är att när lönerna fastställas för exekutionsbiträdena, tager vederbörande myndighet alltid hänsyn till just storleken av sportlerna. I regel förfares då på det sättet, att man räknar ut hur stor restlängden varit ex. de fem sista åren. Sedan räknar man ut huru mycket som influtit genomsnittligt varje år, och så kalkylerar man med, att biträdet erhållit hälften av den influtna provisionen, utan någon som helst hänsyn till det nuvarande förfaringssättet, enligt vilket utmätningsmannen tillgodogör sig den största delen av ifrågavarande inkomst.

Gentemot dem som nu anse, att saken är bagatellartad och söka göra troligt, att frågan icke har den betydelsen, att man bör kosta tid på densamma ävensom att det närmast skulle gälla personliga intressen och dylikt, så vill jag säga, att till mig ankommit en massa skrivelser, som på ett mycket kraftigt sätt belysa förhållandena ute i landet. Jag har icke tänkt trötta kammaren med att föredraga mångfalden av skrivelser. Jag skall endast tillåta mig att åberopa ett par stycken, som jag anser understryka det rättfärdiga i kravet på att en ändring i författningen kommer till stånd och det så fort ske kan. Jag har här ett brev från ett exekutionsbiträde i en norrlandsstad. Han skriver: »Som du nog erinrar dig, talade jag vid vårt sammanträffande i Malmö om de stora oegentligheter som råda vid införselbeslutens utfärdande. För att friska upp ditt minne vill jag nämna, att i alla handräckningsärenden, där arbetsgivare genom statsfogden eller genom hans kontorspersonals bistånd anträffats, denne själv verkställer indrivningen, och därigenom själv behåller all provision. För närvarande är å stadsfogdekontoret anställt ett kvinnligt biträde, som har fullkomlig uppborrdsmannaställning. Hon gör undersökningar per telefon hos arbetsgivarna, infordrar upplysningar, utskriver införselar och mottager redovisning. Detta kan enligt min och mina kollegors uppfattning icke vara överensstämmande med lagens anda och mening. Jag har själv sagt min mening för vederbörande, men det sunda förnuftet får vika för begäret efter personlig vinning.»

Detta är endast ett exempel på huru ifrågavarande bestämmelser verka i småstäderna. Nu har någon sagt till mig, att även om detta i ett och annat

Ang.
ifrågasatt
ändring i rest-
indrivnings-
förfordningen
m. m.

(Forts.)

Ang.
ifrågasatt
ändring i rest-
indrivnings-
fjörordningen
m. m.
(Forts.)

fall skulle kunna förekomma ute i landet, så är det otänkbart åtminstone i Stockholm. Ja, det är alldeles riktigt. När det gäller Stockholms stad, är frågan ordnad på ett mycket bättre sätt. Här har jag emellertid så sent som i dag fått ett brev från ett exekutionsbiträde, som är anställt i ett samhälle strax utanför Stockholm, som mycket kraftigt belyser, att icke ens Stockholms omgivningar äro fritagna från vad som här påtalats. Han skriver här bland annat: Med anledning av dina motioner angående införsel i lön för skatter m. m. samt fördelning av influtna provisioner, vilket ärende, så vitt jag kunnat se, ännu icke avgjorts, ber jag att få uttala min livliga förhoppning om riksdagens stöd åt det framförda kravet. Inom de kretsar, för vilka detta ärende är mest aktuellt, nämligen arbetsgivare och exekutionsbiträdena, råder endast en mening: att provisionen bör delas mellan utmätningsmannen och biträdena. I några enstaka fall har jag hört arbetsgivare uttala, att den som gör utredningen bör ha hela provisionen. När det gäller införsel är ju förfarandet likartat över hela landet. Det är möjligt att alla utmätningsmän icke förfara lika. I varje fall tillgår det i denna del av landet på följande sätt: fjärdingsmannen undersöker den restskyldiges inkomster, familjeförhållanden, m. m. Denna undersökning lämnas åt utmätningsmannen, som namntecknar beslutet, varvid fjärdingsmannen får delgiva arbetsgivaren. Beviset lämnas sedan till utmätningsmannen, vilken av arbetsgivaren erhåller såväl belopp som provision. Och detta kallas rätt! Ännu mer belysande är följande. Innehavaren av en större gård i en kollegas distrikt hade ett år glömt att erlägga kommunalskatten. Denna gick på 1,000 kronor. En tjänare på samma gård resterade för ett skattebelopp av 70 öre. Utmätningssmannen for till gården och inkasserade gårdens rest, och fjärdingsmannen fick de ören varmed tjänaren resterade. Det förekom ett annat fall liknande detta, men där reagerade godsägaren och menade, att fjärdingsmannen borde ha hälften. Fjärdingsmannen bad dock denne att betala till utmätningsmannen, enär han annars skulle få obehag. Många dylika exempel kunna andragas, men det är nog. De herrar, som ha tillåtit sig att göra troligt, att missförhållandena skulle vara av mycket ringa omfattning, böra med det sagda kunna anses tagna ur den villfarelsen.

Slutligen fäste man sig givetvis vid den omskrivning, som utskottet använder. För att komma till slutsyftet, nämligen avslagsyrkandet, måste också andra kammarens femte tillfälliga utskott använda sig av den gamla stående frasen om hänsyn till nyss företagen författningsändring. Förhållandet är ju emellertid, att redan 1919 var andra kammaren inställd på att besluta en författningsändring, som i princip skulle gå mycket längre än vad motionärerna i år kräva. Då ifrågasattes, att hela provisionen skulle tillfalla exekutivbiträdena. Detta förslag bifölls efter viss ändring av andra kammaren. Då var det emellertid första kammaren, som för att fälla frågan, var nödsakad att använda det argument, som andra kammarens femte tillfälliga utskott använder i år, nämligen att författningsändring så nyligen genomförts.

När man märker dessa något egendomliga skäl för att komma ifrån besväret att tillstyrka en motion, känner man sig frestad att ställa den frågan till utskottet: Är det männe stadgat någon viss minimiålder för de uppenbara orättfärdigheter, som råkat slinka in i en författning, så att de icke få avskaffas förrän efter uppnädd myndighetsålder. Jag tror tvärt emot utskottet, att när orättvisan är påtaglig och erkänd av alla meningsriktningar, borde det väl vara så mycket lättare att komma till rätta med den, när den är ny och ännu inte hunnit komma in i folkmedvetandet, än att år efter år låta samma orättvisa råda.

Nu vill jag slutligen till tröst för utskottet säga, att, såvitt jag förstår, ingen förändring i sak vidtagits på mycket lång tid. Den enda förändring, som vidtagits sedan 1917, då denna bestämmelse, som vi nu i motionen reagera mot,

kom till, är, att Kungl. Maj:t i november månad 1931 vid utfärdandet av nya restindrivningsföreläggningen företog åtgärden att förflytta den klandrade bestämmelsen i § 11 i dåvarande restindrivningsföreläggning till § 12 i den restindrivningsföreläggning, som nu gäller.

Vi motionärer hålla alltså på den bestämda meningen, att det kan icke vara någon som helst orättvisa i att motionens yrkande tillgodoses. Det måste med andra ord betecknas endast som ett rättfärdighetskrav. Motionens yrkande avser endast en tillämpning av satsen, att arbetets frukter skola tillfalla dem, som arbeta, och sträcker sig icke härutöver.

Det skulle kanske vara åtskilligt att orda om i denna sak, men jag förstår, att utskottet har de, som försvara dess ståndpunkt, och följaktligen skall jag inte uppehålla tiden längre utan tillåter mig, herr talman, att sluta med att yrka bifall till reservationen med det av herr Hällgren under överläggningen framställda ändringsyrkandet.

Ang.
ifrågasatt
ändring i rest-
indrivnings-
föreläggningen
m. m.
(Forts.)

Herr Sandberg instämde häruti.

Herr Lundquist i Rotebro: Herr talman! Med tanke på den digra föredragningslista, som ännu återstår, hoppas jag, att kammaren håller mig räkning för att jag åtminstone på detta stadium inte går allt för djupt in i detaljer i den fråga, som det här gäller.

De bägge föregående talarna ha ju i varje fall givit utskottets utlåtande det erkännandet, att det var välvilligt. Jag skulle för min del gärna vilja stryka ett streck under detta och säga, att det är synnerligen välvilligt. Jag tror också, att den motivering, som utskottet anfört, är det bästa stöd, som i nuvarande situation överhuvud taget kan givas åt de strävanden, som motionärerna gjort till sina. Jag vågar också hysa en annan mening om vad utskottet skrivit och verkan härav än vad den siste ärade talaren gjorde, då han nämligen inte trodde, att det var annat än fagert tal. Jag vågar verkligen giva uttryck åt den förhoppningen, att de önskemål, som av utskottet uttalats, skola av vederbörande uppfattas såsom ett uttryck för en allmän opinion.

Nu är det ju emellertid så, att de bägge motioner, som det här är fråga om, utmynna i en hemställan om sådan ändring i gällande restindrivningsföreläggning, att fjärdingsman eller exekutionsbetjänt alltid skall äga rätt till halva indrivningsavgiften eller uppördsprovisionen å i restlängd uppförda poster, oavsett alltså om vederbörande tagit någon som helst befattning med indrivningen i fråga. Det är väl ändå ganska omöjligt att tänka sig ett bifall till en motion, som syftar så långt, och jag konstaterar också, att motionärerna själva inte längre vidhålla detta yrkande. Att gå så långt är ju omöjligt bland annat därför att beslut om införsel ännu så länge får meddelas utslutande av utmättningsmannen. Denne kan alltså, åtminstone i vissa fall, utan något som helst biträde av någon annan verkställa införsel, och då kan det knappast finnas något skäl för att i dylikt fall provisionen skall delas. Vidare bär ju utmättningsmannen, åtminstone i viss utsträckning, ansvaret för restlängdsmedlen. Det är väl då inte för mycket begärt, att han också själv får avgöra, vilka poster som han skall lämna till den eller den fjärdingsmannen eller det eller det biträdet. 1928 års lönekommitté, som ju även behandlat detta spörsmål, har i sitt betänkande uttalat, att utmättningsman å landet från åtgärd av fjärdingsman eller exekutionsbetjänt icke bör undantaga andra utskyldsposter än sådana, beträffande vilka fjärdingsman eller exekutionsbetjänt ansågs icke kunna verkställa indrivningsåtgärden. Avgörandet skulle alltså även enligt detta betänkande ligga hos utmättningsmannen själv, och jag misstänker, att längre kan man nog inte heller komma att gå.

Ang.
ifrågasatt
ändring i rest-
indrivnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

Emellertid är det ju så, att för närvarande ingå sportlerna för landsfiskalerna och utmätningsmännen såsom en betydande del av deras sammanlagda löneinkomster, och de ordinarie lönerna äro beräknade med hänsyn till dessa sportler. 1928 års lönekommitté har föreslagit betydande inskränkningar i fråga om dessa extra sportler men samtidigt vidtagit ganska väsentliga höjningar av vederbörandes löner. Att nu, utan att på något sätt pröva lönerna, tillgripa den åtgärd, som motionärerna ha tänkt sig, lär väl inte kunna ske utan att man gör sig skyldig till orättvisa emot den part, som drabbas av en dylik åtgärd.

Den, som har läst utskottets utlåtande, måste väl erkänna, att utskottet icke på något sätt har förbisett de mindre tillfredsställande förhållanden, som de nu gällande bestämmelserna ha möjliggjort ute i landet. Utskottet säger, att rådande förhållanden äro enligt utskottets förmenande i många fall mindre tillfredsställande. Utskottet säger vidare, att utskottet behjärtar motionernas syfte och skulle med tillfredsställelse se åtgärder vidtagas för att åt gällande föreskrifter giva en enhetlig tolkning och i högre grad än nu säkerställa åt vederbörande de förmåner, vartill han kan anses äga rätt. Utskottet hyser också den förhoppningen, att, så snart så lämpligen kan ske, beaktande måtte skänkas åt de förhållanden, som av motionärerna påpekats.

Utskottet har emellertid trots allt kommit till ett avstyrkande. Den siste ärade talaren var tydligen inte vidare övertygad av de skäl, som därvidlag ha varit avgörande för utskottsmajoriteten. Jag kan inte hjälpa det. Såsom vi påpekat i utskottsutlåtandet har denna fråga ett ganska intimt sammanhang med vissa andra frågor, som ligga under utredning. Vi ha talat om spörsmålet om skatteuppbördens omläggning, och vi ha erinrat om det betänkande, som föreligger beträffande landsfiskalernas avlöningsförhållanden o. s. v. Vi ha vidare påpekat, vilket tydligen inte alls imponerar på den ärade motionären, att då vi fått en ny restindrivningsförordning så sent som i november förra året, kunna vi knappast komma med en ny skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t om att en ändring återigen skall vidtagas. Detta så mycket mindre, som vid Kungl. Maj:ts utfärdande av den nya förordningen i november förra året precis samma framställningar som de här gjorda förelägo. Dessa framställningar hade inkommit till Kungl. Maj:t redan i februari 1931, och Kungl. Maj:t måste alltså, såvitt jag förstår, ha ägnat detta spörsmål övervägande, när Kungl. Maj:t fastställde den nya förordningen.

Herr Hällgren sade, att det är riktigt, att vi ha fått en ny restindrivningsförordning så sent, men ordalydelsen av ifrågavarande bestämmelse var precis densamma som i den gamla restindrivningsförordningen. Ja, det är sant, men jag kan inte tolka detta på annat sätt än att Kungl. Maj:t vid prövningen av de framställningar, som förelägo, kommit till den uppfattningen, att det inte går, åtminstone inte för närvarande, att vidtaga den ändring, som de sökande då ville och som motionärerna nu ha givit uttryck åt. Detta alltså om utskottsmajoritetens ställning.

Reservanterna inom utskottet ha tagit sikte på ett av de förhållanden, som i motionerna ha påtalats. Enligt mitt förmenande är detta en svaghet hos reservationen. Den ger mindre än utskottets synnerligen välvilliga motivering, och det är väl därför, förmodar jag, som herr Hällgren nu inte heller yrkar bifall till det yrkande, som han tidigare framställde inom utskottet, utan för fram ett helt nytt yrkande, däri han vill närmare anknyta till en del av utskottets utlåtande.

Jag skall för min del endast till sist säga, att jag, liksom säkerligen alla, som tillhöra utskottets majoritet, menar allvar, när jag ger uttryck åt den förhoppningen, att de frågor, som i motionen framförts, måtte så snart som det överhuvud taget är möjligt underkastas ny prövning av Kungl. Maj:t. Vi ha

emellertid inte velat direkt föreskriva Kungl. Maj:t någon väg, på vilken detta beaktande lämpligast skulle ske. Att bifalla motionen torde alla inse vara omöjligt, och det förslag, som framförts av herr Hällgren, löser inte frågan i hela dess vidd. Under sådana förhållanden tror jag, att med den utomordentligt välvilliga och förstående motivering, som utskottet anfört, motionerna ha fått allt det stöd, som med hänsyn till föreliggande förhållanden överhuvud taget är möjligt att giva, och med dessa ord ber jag därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och dess motivering oförändrad.

*Ang.
ifrågasatt
ändring i rest-
indrivnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)*

Herr Mosesson: Herr talman! Det är ju, som en var vet, mycket svårt för ett tillfälligt utskott, som enligt grundlagen har att hålla sig inom motionens gränser och sålunda inte kan på något sätt spränga den ram, som gällande bestämmelser ha anvisat för de tillfälliga utskotten, att kunna komma någon vart, när en motion föreligger till behandling, vilken utskottet inte anser sig kunna oförändrad godtaga. Under sådana förhållanden återstår endast för utskottet att försöka sätta sin tröst till att en välvillig motivering för ett avslagsyrkande skall imponera på Kungl. Maj:t eller de myndigheter, som utskottet menar skola taga del av vad utskottet sagt och vad riksdagen sagt, om den överhuvud taget sagt något. Jag känner allt detta, och ändå skall jag be att få giva uttryck åt den meningen, att den motivering, som här föreligger, ganska illa stämmer med det yrkande, till vilket utskottet kommit. Det lär väl inte kunna bestridas, att det gamla ordet om kovändning alldeles vid slutet av vägen i detta fall är tillämpligt.

Om nu utskottet hade velat något annat än vad som står i klämman, hade utskottet i sin motivering kunnat hänvisa till att utskottet av grundlagsenliga skäl inte kan annat än yrka avslag på den förevarande motionen, ehuru o. s. v. Såsom frågan nu ligger till, har jag den uppfattningen, att de, som äro närvarande och tagit del av ärendet, böra såsom en opinionsyttring rösta för det av herr Hällgren framlagda förslaget, till vilket jag skall be att få yrka bifall.

Herr Selberg: Herr talman! Herr Lundquist i Rotebro gav ett erkännande åt motionens syfte, och man tycker då, att han borde kunna vara med om den reservation, som här är avgiven, i synnerhet med den motivering, som herr Hällgren påyrkat. Av vissa anledningar anser han sig emellertid inte kunna vara med på detta. Herr Lundquist i Rotebro säger nämligen, att restindrivningsförordningen är så ny och att de påtalade förhållandena ändå skola bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning och beaktande, även om inte utskottet kunnat vara med om motionen. Det förefaller mig emellertid, som om orsaken till att Kungl. Maj:t inte beaktat dessa synpunkter tidigare, skulle varit den, att Kungl. Maj:t haft ungefär samma uppfattning som utskottet synes ha haft, när ärendet behandlades där, nämligen att lagens mening vore, att vederbörande indrivningsman skulle ha rätt till halva provisionen och att man tillämpade bestämmelsen på detta sätt.

Nu har det emellertid både inom utskottet och av motionären, herr Wiklund i Byske, framförts åtskilligt, som säger, att det inte är på det sättet. Bestämmelsen tillämpas inte så som man tydligen avsett, att den borde tillämpas. När nu så är förhållandet och man måste erkänna, att det är en fullständig orättvisa, att vissa personer skola verkställa arbetet med indrivningen men andra skola tillgodogöra sig ersättningen härför, borde man väl kunna vara med om en utredning av frågan på sätt reservanterna här föreslå.

Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Hällgren.

I detta anförande instämde herr *Wikström*.

Ang.
ifrågasatt
ändring i rest-
indrivnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

Herr Berg: Herr talman! Jag har inte mycket att säga utöver vad min medreservant nyss anfört. Jag vill emellertid framhålla en synpunkt, som inte framkommit under diskussionen, nämligen att i landskommunerna är denna fråga en ekonomisk fråga på grund därav, att löneförmånerna äro beräknade med hänsyn till de sportler, som tillkomma indrivningsmännen. Vid bestämmande av lön åt fjärdingsman taga kommunerna givetvis detta förhållande i beaktande.

Det har framhållits en hel del exempel på hur det går till i de olika landsfiskalsdistrikten. Jag har här en del papper, som jag inte nu skall upptaga tiden med att läsa upp. De visa emellertid, vilka förhållanden som är efter år existera ute på landsbygden.

Jag skall inte ingå på frågan vidare utan yrkar bifall till det av herr Hällgren under överläggningen framställda yrkandet.

Herr Wiklund i Byske: Herr talman! Bara några ord i anledning av vad utskottets ärade vice ordförande nyss anförde angående utmätningmännens ansvar i fråga om skatteindrivning.

Jag konstaterar i anledning av vad vice ordföranden nyss anförde, att det råder en mycket stor okunnighet om verkligheten, sådan den ter sig ute i levande livet. Bäste herr Lundquist, det är icke på det sättet, att det är utmätningmännen, som numera ha ansvaret för de skattemedel, som exekutionsbiträdena omhänderha, utan det är tvärtom så, att exekutionsbiträdena själva äro enligt lag skyldiga att ställa godkänd säkerhet för omhänderhavda skattemedel, under det utmätningmännen alltjämt äro fritagna från denna skyldighet. Detta är för övrigt också framhållet i den motivering, som innehålles i motionen. Jag menar således, att utskottets ärade vice ordförande icke hade bort sväva i okunnighet om, hur ansvaret är fördelat på den punkten.

Vidare nämnde vice ordföranden något om att samtidigt som sportelinkosten minskats, hade en löneförhöjning verkställt. Detta är icke riktigt, herr Lundquist, ty fortfarande gäller, att exekutionsbiträdena äro de sämst avlönade. De ha icke, trots minskade sportelinkomster i form av provisioner, som gått till utmätningmännen, fått någon som helst kompensation i vad avser löneförhöjning.

Vidkommande slutligen det skäl, som vice ordföranden framhöll, nämligen att det förslag, reservationen upptar, icke löser spörsmålet i hela dess vidd, så är jag fullt på det klara med och medveten om att så icke heller är fallet; men å andra sidan kan man icke bortse ifrån, att reservationen dock ger betydligt mer än den välvilliga motivering, som utskottsmajoriteten här i sitt utlåtande kommit med. Reservationen syftar till att avhjälpa de mest påtagliga missförhållandena, och alltså anser jag, att reservanterna hava gjort ett allvarligt försök att i någon mån komma tillrätta med de påtalade orättvisorna.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Christenson: Herr talman! Flera talare ha här gjort gällande, att det skulle vara mera allmänt förekommande, att utmätningmännen vid överlämnandet av restlängd för indrivning till exekutionsbiträdena skulle låta dessa utföra en hel del arbete men icke låta dem få någon del av indrivningsavgiften, såvida icke författningens bokstav om att medel skola ha blivit indrivna av exekutionsbiträdena uppfyllts; och det har även sagts, att det skulle vara mycket allmänt förekommande, att utmätningmännen plockade undan vissa större poster för att hindra exekutionsbiträdena att få någon andel i indrivningsavgiften. Med anledning av dessa påståenden, vill jag, som har en viss erfarenhet på området, då jag varit stadsfogde i mer än tjugufem år, säga

några ord. Vad åtminstone städerna bertäffar, så tror jag icke, att nämnda påståendena äro riktiga. För den händelse ett exekutionsbiträde anlåtats för indrivning, tror jag, att han brukar få del av indrivningsavgiften, även om han icke verkställt den slutliga indrivningen och pengarna inbetalts till honom. Så har förfarits under hela min tid i den stad, jag tillhör, och jag tror, att så tillgår även i övriga städer, åtminstone i allmänhet. Möjligen kan annat förekomma i något enstaka undantagsfall, det kan jag icke yttra mig om. Hurudana förhållandena äro på landsbygden känner jag mindre till, men jag har försökt göra mig litet underrättad även därom och fått den upplysningen, att åtminstone på många håll förfares på samma sätt, som i allmänhet sker i städerna.

Beträffande emellertid den frågan, att en utmättningsman kan undantaga ett visst belopp i fråga om indrivning genom exekutionsbiträde, såsom här talats om, så vill jag påpeka, att den reservation, vilken här föreligger och som de talare, som vilja gå med på motionen, yrkat bifall till, icke i fortsättningen utesluter möjligheten till ett sådant förfarande. Ibland kan ett undantagande av en större post vara befogat med hänsyn till utmättningsmannens ansvar för sina exekutionsbiträden, om nämligen utmättningsmannen icke anser sig kunna lita på ett biträde. I det sammanhanget skulle jag vilja uttala min förvåning över vad herr Wiklund i Byske här yttrade. Han säger nämligen, att utmättningsmännen icke alls ha något ansvar för de underlydande exekutionsbiträdena. Det är sant, att de numera ha ett betydligt mindre ansvar än förut; men, för den händelse utmättningsmannen icke uppfyller vad som åligger honom med avseende å tillsyn och uppsikt över exekutionsbiträdena, så blir han ansvarig. Det är icke länge sedan vi sågo i tidningarna, att en stadsfogde i en stad i Norrland blivit dömd att betala omkring 30,000 kronor för ett exekutionsbiträdes skatteförskingringar. Han hade, så vitt framgick av tidningsreferaten, försummat att under senaste året verkställa inventering hos exekutionsbiträdet, och antagligen på grund därav blev han, såsom sagts, dömd att betala omkring 30,000 kronor. I den förra restindrivningsförordningen stadgades angående utmättningsmans tillsyn och uppsikt över exekutionsbiträde, egentligen endast, att han skulle verkställa inventering hos exekutionsbiträdet minst en gång om året, och vidare förekom en mera allmänt hållen föreskrift, att han skulle ha uppsikt över exekutionsbiträdets verksamhet. Nu har emellertid i samband med den nya restindrivningsförordningen det också blivit avsevärda förändringar i den kungörelse, som just handlar om exekutionsbiträdena och den uppsikt över dem, som tillkommer utmättningsman. Det stadgas nu i 9 § av den kungörelsen bl. a., att utmättningsmannen skall tillse, »att indrivningen bedrivs med tillbörlig skyndsamhet, att redovisning sker å de tider och i den ordning, som stadgats i 5 och 6 §§, att indrivningskvitto utfärdas å influtna medel, att dylika medel i rätt tid insättas å tjänstepostgirokontot samt att gällande föreskrifter om återställande av utlämnade häften blanketter till indrivningskvitton iakttagas». Vidare skall utmättningsmannen, för att förvissa sig om att exekutionsbiträdet icke redovisar med falskt hindersbevis, ha skyldighet enligt den nya författningen att årligen anmana ett flertal i bevisen avsedda personer, att betala dem påförda skattebelopp. För den händelse det då skulle visa sig, att sådan person betalat till exekutionsbiträdet, men denne icke redovisat, skulle en förskingring ju härigenom kunna upptäckas. Det är alltså betydligt mera omfattande åligganden, i förevarande avseende, som nu lagts på utmättningsmannen. Skulle någon utmättningsman t. ex. försumma något av dessa många åligganden, och inträffar så, att ett exekutionsbiträde förskingrar uppburna skattemedel, så går det väl för den utmättningsmannen som det gick för stadsfogden i den nämnda staden, då han fick betala för vad hans exekutionsbiträde förskingrat. Sålunda är herr Wiklunds på-

Ang.
ifrågasatt
ändring i rest-
indrivnings-
förordningen
m. m.
(Forts.)

stående, att utmätningsmannen icke har något ansvar för sina exekutionsbiträden, icke riktigt.

Det förhåller sig ju, såsom utskottets vice ordförande förut sagt, så, att utskottet har behandlat denna motion synnerligen välvilligt, och det torde huvudsakligen vara på den grund att Kungl. Maj:t så nyligen som i november 1931 fastställt de bestämmelser, vilka nu gälla, som utskottet ansett sig icke böra nu föreslå någon skrivelse i saken. Det är väl sannolikt så, att det förhållandet, att Kungl. Maj:t bibehållit ifrågavarande bestämmelser sådana de varit förut, åtminstone till viss del föranletts av de fortfarande på utredning beroende frågorna angående dels skatteuppbördens ordnande och dels, kanske i synnerhet, när det gäller denna fråga, landsstatens lönerreglering.

Det förefaller mig, att med det välvilliga uttalande, som här gjorts i utskottsutlåtandet, motionärerna borde kunna vara tillfredsställda, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Hällgren under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Hällgren, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Hällgren under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 83 ja och 91 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit det av herr Hällgren under överläggningen framställda yrkandet.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

Herr talmannen inträdde nu och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 9.

Härefter upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 10, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

Herr talmannen meddelade, att förevarande utlåtande komme att föredragas punktvis samt föreslog, att kammaren måtte medgiva, att allenast kantrubrikerna till de olika punkterna finge uppläsas.

Detta förslag blev av kammaren bifallet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 17*, angående lots- och fyrinrättningen, anförde:

*Ang.
lots- och fyr-
inrättningen.*

Herr **Osberg**: Herr talman! Herr Wallerius och jag ha väckt en motion beträffande det förslag som gjorts om indragning av en befattningshavare vid Väderöbods fyrplats. Nu har utskottet inte ansett sig kunna biträda vår framställning. Utskottet säger nämligen i betänkandet följande: »Ehuru den i ärendet gjorda utredningen ansetts giva vid handen, att indragning för närvarande bör kunna ske, bland annat, av en lotsbefattning vid Åhus lotsplats och en fyrbiträdesbefattning vid Väderöbods fyrplats, förefinnes givetvis möjlighet för lotsstyrelsen att, därest framdeles en ökning av personalen vid dessa platser skulle visa sig erforderlig, tillgodose behovet därav genom vederbörliga omflyttningar inom verket. Detta är ju skrivet på sådant sätt, att det kan vara möjligt för lotsstyrelsen att vidtaga en sådan omplacering, ifall det anses behöfligt. Den som känner till förhållandena där ute vid Väderöbod, måste bli mycket betänksam, när det talas om denna personalminskning. Det är nämligen så, att vid angörandet av denna plats måste båtarna halas upp medelst en slags hissinrättning, och det är nära på omöjligt för en ensam person i land att göra detta, utan han måste i sådant fall ha hjälp, t. ex. av en familjemedlem. Och i storm är det lika omöjligt för en ensam person att angöra land. Det är ett rätt långt stycke till Fjällbacka, och där ligger havet på, så att det vissa tider är nära på omöjligt att taga sig fram. Nu är det ju ganska svårt att göra något yrkande i enlighet med vår framställning, all den stund utskottet har uttalat sig på det sätt som här skett. Men jag kan inte underlåta att säga, att därest det nu skulle befinnas, att lotsstyrelsen inte följer denna anvisning, så finnes det ingen annan möjlighet än att frågan får tagas upp på nytt. Det går inte an att taga en sådan plats som denna och jämföra den generellt med andra, utan man måste taga hänsyn till det oskyddade läge, denna plats har ute i vilda havet, kan man säga.

Jag skall, såsom frågan nu ligger till, icke göra något yrkande utan inskränka mig till att uttala en förhoppning, att lotsstyrelsen måtte gå skonsamt fram, när det gäller Väderöbod.

Häruti instämde herrar *Lindquist* i Halmstad, *Olsson* i Broberg, *Wallerius* och *Karlsson* i Munkedal.

Herr **Andersson** i Malmö: Herr talman! Jag har inte begärt ordet i denna fråga för att göra något yrkande utan för att göra några påpekanden rörande vissa anställningsförhållanden inom lots- och fyrväsendet samt i det sammanhanget rikta en hemställan till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet.

Ang.
lots- och fyr-
inrättningen.
(Forts.)

Det är ju så inom lots- och fyrväsendet liksom inom andra statens verk, att det finns flera olika grupper ordinarie befattningshavare. Men inom lots- och fyrväsendet finns dessutom en grupp anställda arbetare, som icke äro ordinarie, som icke stå på lönestat utan äro anställda mot daglön. Det är som förespråkare för denna grupp jag nu, herr talman, begärt ordet. Det är på det sättet, att dessa extra arbetare utföra enahanda arbete som de, vilka ha ordinarie anställning. Men de ha väsentligt mindre lön, deras anställning är osäker, de kunna avskedas utan uppsägningstid, de ha ingen semester. Semestern för de ordinarie befattningshavarna på detta område är 3 månader. De ha således tjänstgöring 9 månader av året och semester 3 månader. De extra arbetarna kunna tjänstgöra 9, 10 eller 11 månader, men de ha ingen semester, utan resten av året få de gå arbetslösa. Det är dessa omständigheter som göra, att jag tycker, att denna sak borde beaktas av statsmyndigheterna, d. v. s. att man här borde söka se till att få fram dessa arbetare till ett bättre läge, säkrare anställning och något bättre förmåner, än för närvarande är fallet. Det gäller här inte arbetare, som äro tillfälligt anställda, utan dessa människor kunna i flera år ha varit anställda inom lots- och fyrväsendet på dessa villkor. Jag har således på den punkten velat rikta en vädjan till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet, att han välvilligt måtte beakta de önskemål, som nu komma till synes från denna arbetargrups sida. Dessa önskemål anser jag för min del vara synnerligen rättvisa och väl befogade. Det gäller lönefrågan, det gäller semestern, och det gäller ett fastare anställningssätt.

Det var detta jag ville hava sagt, och jag skall därför nu sluta. Jag har, herr talman, intet yrkande att framställa.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Hansén**: Herr talman! Innan jag går att yttra mig rörande de två punkter, som här förts på tal, finner jag anledning att till statsutskottet uttala min tacksamhet för den välviliga behandling, tionde huvudtiteln rönt jämväl i år.

Vad sedan angår herr Osbergs motion rörande Väderöbods fyrplats och dess bemanning, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att lotsstyrelsen, som man ju måste tillmäta sakkunskap rörande behovet av personal inom respektive områden av dess verksamhet, ansett, att denna tjänst kunde indragas. Man har i det sammanhanget åberopat, att lotsstyrelsen skaffat fyrapersonalen bättre båt och bättre anordningar för dess uppdragande på land. Och man har vidare framhållit, att under all semestertid kommer ett extra biträde att vara anställt vid fyrplatsen i fråga. Under sådana förhållanden har jag givetvis icke, allra minst i dessa besparingstider, ansett mig kunna ifrågasätta att påtvinga verket större personalbestånd, än verket självt ansett erforderligt.

Vad därefter beträffar önskemålen rörande den extra personalen vill jag erinra därom — och det gäller för övrigt även den förstnämnda frågan — att lotsstyrelsen varit föremål för besparingsgranskning under de senaste åren, medan däremot lotsverket i periferien, om jag så får uttrycka mig, icke varit föremål för sådan granskning. Redan vid föregående års riksdag uttalade jag i första kammaren min förhoppning om att organisationsnämnden skulle hinna med att under det nu gångna året genomföra en översikt över lotsväsendets personalbehov ute i landet. Detta har tyvärr icke kunnat ske, och det återstår då att hoppas, att organisationsnämnden skall kunna medhinna denna översikt under innevarande år. Först sedan detta skett, blir det möjlighet att överblicka personalbeståndet inom lotsväsendets olika grenar, och då kunna jämväl personalens anställningsförhållanden m. fl. frågor komma upp till prövning. Jag vill emellertid betona, att lotsverket intager en särställning i detta hänseende, såtillvida som de personer, som komma in som biträden eller extra,

kunna känna sig ganska säkra på att vinna succession inom verket. Vad lotsväsendet beträffar, så hyser lotsstyrelsen den meningen, att en lots svårigen kan och i varje fall icke bör transporteras från den ena lotsplatsen till den andra, och vad fyrväsendet angår har jag mig icke bekant annat än att lotsverket håller trogen vakt om sina rekryter, så att, i den mån fastare och bättre anställning är möjlig, styrelsen också söker bereda sådan åt dem, som kommit in såsom biträden inom verket. Jag vågar alltså uttala den mening, att lotsstyrelsen, såvitt jag förstår, låtit sig angeläget vara att väl vårda sig om sin personal. Jag vill alltså uttala den förhoppningen, att det skall bli möjligt att, sedan denna översikt av lotsverket och dess personal blivit verkställd, taga i beaktande de önskemål, som här framförts.

Ang.
lots- och fyr-
inrättningen.
(Forts.)

Herr Lovén: Herr talman, mina herrar! I statsverkspropositionen förelåg förslag om indragande av en del lotsbefattningar, vilka tidigare stått vakanta. Häribland var även en lotsbefattning vid Åhus lotsplats, och jag har med anledning härav dristat mig att motionera om att denna lotsplats måtte få stå vakant ännu något år i avvaktan på utvecklingen av sjöfarten därstädes och därmed behovet av lotsar vid denna lotsplats. Utskottet har emellertid härom anfört, att givetvis förefinnes »möjlighet för lotsstyrelsen att, därest framdeles en ökning av personalen vid dessa platser skulle visa sig erforderlig, tillgodose behovet därav genom vederbörliga omflyttningar inom verket». Utskottet har alltså tillstyrkt departementschefens och lotsstyrelsens begäran om ett visst antal ordinarie lotsar, men därmed är det icke sagt, att icke Åhus lotsplats ganska snart kan komma i besittning av den indragna lotsbefattningen.

Nu har utskottet visserligen icke bifallit motionen i enlighet med motionärens yrkande. I min motion påvisade jag, att sjöfarten i Åhus sakta stigit under de senaste åren och under år 1931 varit i kraftig stegring. Jag vill därför, herr talman, uttala den förhoppningen, att, om sjöfarten i Åhus fortfarande ökas, lotsstyrelsen ville taga i övervägande att verkställa sådan omflyttning av lotspersonalen, att Åhus åter kommer i åtnjutande av den indragna lotsbefattningen.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Med herr *Lovén* förenade sig herrar *Björck* i Kristianstad och *Jönsson* i Fridhill.

Herr Wallerius: Herr talman! Som Väderöbods fyrplats, efter vad det bestämt uppgivits, får anses hava det näst svåraste läget bland alla fyrplatser vid våra kuster, och då lotskaptenen tillstyrkt, att denna fyrbiträdesbefattning skulle bibehållas, ber jag att beträffande denna fyrplats få göra ett liknande uttalande, som herr *Lovén* gjort beträffande Åhus lotsplats, d. v. s. att vad utskottet här ställt i utsikt också måtte bli förverkligat i vad gäller Väderöbods fyrplats.

Herr Lindqvist i Halmstad: Herr talman! Jag har redan instämt i den vädjan, som här har gjorts. Jag brukar ju inte höra till dem, som i otid söka vädja till myndigheterna att behålla en stor personal. Nu är jag icke sakkunnig på detta område, och herr statsrådet sade för sin del, att han icke heller vore sakkunnig på området, men förklarade, att han litade på lotsstyrelsen. Det vill jag icke säga någonting om, det bör ju herr statsrådet göra, men man bör också taga hänsyn till vad personalen har att anföra liksom också, såsom den föregående ärade talaren här framhöll, till vad lotskaptenen har sagt.

Den motion, som är avlämnad här av herrar *Osberg* och *Wallerius*, är, så-
Andra kammarens protokoll 1932. Nr 23.

Ang.
lots- och fyr-
inrättningen.
(Forts.)

vitt jag kan förstå, skriven av fullt sakkunnigt folk, och när man läser motionen, förefaller det verkligen, som om det vore särskild anledning för herr statsrådet och lotsstyrelsen att se till, att inte människor, som skola vistas ute på denna fyrplats, Väderöbod, komma i den svåra belägenheten, som de själva befara att de skulle göra, om denna indragning komme till stånd. Det heter i motionen på sid. 5: »Utom det avlägsna, oskyddade läget ute i Skagerack, där alla vindar åstadkomma ett upprört hav, har fyren sin plats på ett mindre skär, som sjön går vilt över, och där särskilda anordningar måst göras för att husen skola stå kvar.»

Vi förstå ju bara härav, att Väderöbod är en fyrplats, som kan hänföras till de svårast belägna bland våra fyrplatser. På sid. 6 i motionen heter det vidare: »En annan sak, som icke synes ha tagits med i räkningen, är sjukdomsfall, som nödvändiggör, att personalen blir oförminskad på denna plats.» I motionen talas det också litet närmare om, hur det är ställt ute vid denna fyrplats. På grund av vad motionärerna anfört och efter samtal med människor, som väl känna till denna sak, har även jag fått min uppmärksamhet riktad på saken, och jag tror, att det finnes särskild anledning att icke driva sparsamheten så långt, att man äventyrar människors liv och möjligheter att föra en någorlunda dräglig tillvaro.

Jag vill därför ytterligare stryka under den vädjan, som gjorts till herr statsrådet, att han måtte ha sin uppmärksamhet fäst på denna sak och icke låta snålheten bedra visheten.

Herr Osberg: Herr talman! Jag vill ingalunda ha klandrat herr statsrådet för att han tagit hänsyn till, vad lotsstyrelsen sagt, men det vet herr statsrådet lika väl som jag, att det är rätt ofta, som man går ifrån vad styrelser och chefsmyndigheter säga i sådana här saker. Om jag känner herr statsrådet rätt, så kan jag försäkra, att om han tagit en tripp dit ned och kommit till Väderöbods fyrplats en stormdag, så skulle han ha följt oss och icke lotsstyrelsen i denna fråga. I sådant väder kan man knappast se holmen därute, när sjön är riktigt i gång, utan bara den lilla hyddan som ligger där, någonting annat ser man inte. När en båt, som varit i land kommer dit, kunna de som finnas ombord icke hjälpa till det ringaste vid angöringen, utan det gäller att styra in båten till kranen, och sedan få de, som äro på holmen, lyfta upp båten. Jag har icke själv varit med om att lyfta upp en båt därute, men han har förklarat för mig, att under svåra förhållanden måste man ha hjälp av kvinnorna för att taga upp båten. Man förstår ju att det där icke är lek-saker. Jag tror icke heller, att herr statsrådet fattat motionärernas framställning på det sättet, och jag vill bara hoppas, att herr statsrådet beaktar vad vi nu sagt.

Herr Strindlund: Herr talman! Då de ärade talarna här icke gjort något yrkande, skall jag icke nämnvärt förlänga debatten, jag vill endast påpeka, att det är ganska ovanligt att se motionärer hemställa om större anslag än vad både vederbörande ansvariga styrelser och Kungl. Maj:t ha föreslagit, alltså mera än vad vederbörande anslagskrävande myndigheter själva begärt. Här till skulle jag vilja foga i anledning av vad herr Lindqvist i Halmstad framhöll, att de av honom här framförda synpunkterna redan äro fullt tillräckligt kända och beaktade. De äro för övrigt även något vidrörda i Kungl. Maj:ts proposition, där lotsstyrelsens inläga återgivits.

Herr talman! Då ingenting nytt har framkommit, som kan ändra min ståndpunkt till utskottets hemställan, skall jag be att få yrka bifall till densamma.

Herr **Lovén**: Herr talman! Då herr Strindlund tager motionärerna i klump, så antar jag, att han menar mig också. Då jag nu motionerat om att en förut vakant lotsbefattning skall stå vakant ännu ett år, så vill jag fråga honom, vad det skulle kosta statsverket, om platsen stode vakant ett eller två år till.

Ang.
lots- och fyr-
inrättningen.
(Forts.)

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 18—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Lades till handlingarna.

Punkterna 22—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40, angående understöd till Sveriges hantverksorganisation.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 43 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att såsom bidrag till Sveriges hantverksorganisations verksamhet genom hantverksinstitutet under år 1932 å riksstaten för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 5,000 kronor.

Ang.
understöd
till Sveriges
hantverks-
organisation.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft de likalydande motionerna nr 84 inom första kammaren av herr *Larsén* och nr 72 inom andra kammaren av herrar *Andersson* i Falkenberg och *Lindqvist* i Halmstad, vari föreslagits,

dels att riksdagen måtte såsom bidrag till Sveriges hantverksorganisations allmänna verksamhet under år 1932 å riksstaten för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor,

dels ock att riksdagen måtte såsom bidrag till Sveriges hantverksorganisations verksamhet genom hantverksinstitutet under år 1932 å riksstaten för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 7,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å ovanberörda motioner, i vad de avsåge det av Kungl. Maj:t äskade anslaget och skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, såsom bidrag till Sveriges hantverksorganisations verksamhet genom hantverksinstitutet under år 1932 å riksstaten för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 5,000 kronor; samt

b) avslå förenämnda motioner, i vad de avsåge anslag till Sveriges hantverksorganisations allmänna verksamhet.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Wallés*, vilken ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Till Sveriges hantverksorganisation hava under åren 1928—1931 utgått årliga anslag med dels 4,000 kronor för organisationens allmänna verksamhet och dels 7,000 kronor för dess verksamhet genom hantverksinstitutet, d. v. s. tillsammans 11,000 kronor. Hantverksorganisationen har för det nu stundande budgetåret gjort framställning om att få komma i åtnjutande av samma anslag som hittills och under oförändrade former, och kommerskollegium har i avgivet utlåtande den 20

Ang.
understöd
till Sveriges
hantverks-
organisation.
(Forts.)

augusti 1931 tillstyrkt denna framställning. Emellertid har statens organisationsnämnd i en promemoria, avgiven den 29 oktober 1931, avstyrkt varje som helst anslag för detta ändamål och till stöd för sitt avstyrkande framhållit dels organisationens omfattning, dels det ekonomiska resultatet av verksamheten och dels organisationens ekonomiska ställning.

Departementschefen har gått en medelväg. Han har nämligen förordat, att av de hittills utgående och för innevarande budgetår beviljade 11,000 kronor, skulle för nästa budgetår upptagas ett anslag av 5,000 kronor, vilket då skulle utgå till hantverksinstitutet för den verksamhet detta bedriver. Departementschefens förslag innebär alltså, att det eljest utgående anslaget, 7,000 kronor, för denna verksamhet skulle nedsättas med 2,000 kronor och således endast utgå med 5,000 kronor, medan det anslag å 4,000 kronor, som förut utgått till organisationens allmänna verksamhet, skulle helt och hållet försvinna. Statsutskottet har i sitt utlåtande med hänvisning till organisationsnämndens yttrande och motivering förordat departementschefens förslag.

När man har sett, vilka besparingar och indragningar, som fått göras på olika håll, borde man kanske vara skyldig att till herr statsrådet framföra ett tack för att han icke helt och hållet slopat anslaget, och jag vill också, i någon mån, söka göra mig till tolk härför, men det är självklart, att detta tack skulle varit ännu varmare, om vi hade fått anslaget obeskuret.

Vad anför nu organisationsnämnden såsom motiv för denna anslagsminskning? Jo, organisationsnämnden har enligt utskottets utlåtande — och det står även i propositionen — sagt, »att nämnden, som tagit del av hantverksorganisationens bokslut för de två senaste åren, med hänsyn såväl till omfattningen av organisationens verksamhet och det ekonomiska resultatet därav som till organisationens ekonomiska ställning överhuvud taget ansett organisationen ej vidare vara i behov av det jämförelsevis obetydliga statsbidrag, som utginge till densamma».

Hur förhåller det sig nu i verkligheten med detta? Det synes mig framgå av denna motivering, att det är tre särskilda punkter, som organisationsnämnden och utskottet vilja åberopa sig på för den ställning de här intagit. Den första punkten gäller själva verksamheten. Jag har här framför mig en berättelse över 1931 års verksamhet. Om jag plockar ihop något av vad den innehåller, så finner jag, att verksamheten bl. a. omfattat anordnande under år 1931 av 15 mästartekurser i 15 olika ämnen, berörande vårt hantverk och vår industriella verksamhet. I dessa mästartekurser hava deltagit tillsammans 328 representanter för olika yrken. Kurserna hava hållits på ett flertal orter i vårt vidsträckta land. Utöver dessa mästartekurser har det anordnats tre yrkes- eller ämneskurser, likaledes förlagda till olika delar av landet, och i dessa kurser ha 86 personer deltagit. Härjämte har man organiserat informationsavdelningar, som lämnat råd och upplysningar i flera hundra fall till organisationens medlemmar.

Om jag sedan övergår till den allmänna upplysningsverksamheten för rörelsen som sådan, så finner jag av denna årsberättelse, att det anordnats 114 instruktionsföredrag i olika delar av landet.

Det synes mig, om man håller sig enbart till denna punkt av verksamheten, att den lilla axplockning jag lämnat, giver belägg för att organisationens verksamhet varit både omfattande och gagnande. Jag kan för min enskilda del bestyrka, att det knappast torde vara någonting, som på utvecklingen av hantverket och yrkesskickligheten varit av större betydelse än de mästartekurser, som anordnats av hantverksinstitutets styrelse.

Komma vi sedan över till det ekonomiska resultatet, så framgår det av årsberättelsen, att Sveriges hantverksorganisation åtnjutit statsbidrag till hantverksinstitutets verksamhet beträffande föreläsningar m. m. Detta statsbi-

drag, som utgått efter de grunder, som äro bestämda för vissa anslag under åttonde huvudtiteln, utgör cirka 50,000 kronor, men då är att märka, att detta anslag kommer hantverksorganisationen till del, efter samma grunder som övriga bildningsanstalter, vilka anordna yrkesundervisning. Härutöver ha från enskilda företagare influtit 4,082 kronor 51 öre i frivilliga bidrag. Slutligen har organisationen själv tillskjutit 22,500 kronor. Den uppkomna bristen på verksamheten utgör 3,617 kronor 91 öre. — Detta var alltså några siffror till belysande av organisationens ekonomiska resultat.

Se vi sedan på den ekonomiska ställningen, så visar det sig, att inkomster och utgifter för senaste budgetår, d. v. s. budgetåret 1930—1931, balansera på 158,683 kronor 86 öre. Föreningens tidskrift har lämnat ett underskott på 11,466 kronor 44 öre, hantverksinstitutet har, som förut nämnts, bidragit med 22,500 kronor och härutöver ha tillskjutits cirka 7,000 kronor. Om man sammanför dessa uppgifter både i vad det gäller själva verksamheten, det ekonomiska resultatet och den ekonomiska ställningen så får man, tror jag, belägg för icke vad utskottet och organisationsnämnden velat framhålla, att det icke skulle finnas någon anledning att lämna stöd åt verksamheten, utan snarare för motsatsen.

Men dessa uppgifter äro icke de enda, som organisationens verksamhet avser att fylla i vårt samhälleliga liv. I närvarande stund synes det mig att organisationen fyller även annan och kanske större uppgift än förut. Den yrkesutbildning, som gives vår ungdom genom organisationen av hantverksmästarna i landet är av synnerligen stor betydelse. I den mån möjlighet finnes att kunna samla upp den arbetslösa ungdomen till våra mindre hantverksmästare för att den där skall få sysselsättning och tillfälle att lära ett yrke är ju det en verksamhet, som är av ofantligt stor betydelse i närvarande stund. Jag tror icke, särskilt när det gäller den rådande ungdomsarbetslösheten, att det finnes många organisationer i vårt land, som fylla den uppgiften så som Sveriges hantverkskår i närvarande stund gör.

Se vi på den yrkesutbildning, som lämnas genom organisationen av våra hantverksmästare, så är ju det en punkt att tänka på, och man begår ingen oförrätt, om man säger, att den yrkesskicklighet som under senare åren allt mer och mer kännetecknat det svenska hantverket och den svenska industrien har haft och har sitt förnämsta stöd i den svenska hantverksorganisationen och dess yrkeskurser. Jag vill vidare säga att våra små hantverksmästare sannerligen icke ha någon sinekur under nu rådande svåra ekonomiska depressionstider. De ha fått sitta emellan lika mycket, som alla andra för att icke säga ännu mera. Den uppgift, som jag nyss nämnde om, nämligen att taga hand om vår sysslolösa ungdom, är ingen lätt sak. Våra hantverkare och framför allt hantverksorganisationen har under ett flertal år ropat på stöd åt organisationen i form av en lagstadgad yrkeskompetens. Det har dock enligt min mening varit en missriktad inriktning, men jag hoppas, att från och med förra årsmötet är den tanken skjuten åt sidan. Men då nu förhållandena äro sådana synes det mig, att det är en gärd av rättvisa att även under svåra tider skänka hantverket något ekonomiskt stöd. Det ekonomiska stöd, som det här är fråga om, är icke av den innebörd, att det är särskilt avgörande för organisationens vara eller icke vara. Men det vore en uppmuntran i det samhälleliga arbete, som organisationen utfört och utför.

Vid plenum föregående lördag värdade en motionär om att kammaren skulle bifalla ett anslag, som var avstyrkt av ett enhälligt statsutskott. Denna värdjan framställdes sedan beslut var fattat i första kammaren efter enahanda grunder. Det gällde anslag till den frivilliga brandkåren. Man gav då det erkännandet att denna organisation gjort ett arbete, som kunde vara värt någon uppmuntran. Jag tror, att det här föreligger ett liknande fall. För att ställa an-

*Ang.
understöd
till Sveriges
hantverks-
organisation.
(Forts.)*

Ang.
understöd
till Sveriges
hantverks-
organisation.
(Forts.)

språken så låga som möjligt skulle jag för min del vilja göra ett yrkande, som går ut på att hantverksorganisationen finge hälften av vad man prutat d. v. s. 3,000 kronor av de 6,000 kronor, som vi skulle pruta av på anslaget. Jag vill därför framställa följande yrkande med en vädjan till kammaren och dess ledamöter att såsom en gård av rättvisa å det arbete, som utförts genom den svenska hantverkskåren i näringslivet, rösta för bifall till detta yrkande. Jag hemställer alltså i denna punkt 40 att riksdagen må a) lika med utskottets hemställan, b) såsom bidrag till Sveriges hantverksorganisationens allmänna verksamhet under år 1932 å riksstaten för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor.

Jag kan, herr talman, tillägga, att samma yrkande kommer att framställas i första kammaren vid behandlingen av motsvarande ärende.

Häruti instämde herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Aqvist*, *Karlsson* i Munkedal och *Björk* i Tryde.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Hansén**: Herr talman! Hantverkets betydelse för vårt land och för stora grupper av vår befolkning liksom värdet av dess organisationsarbete till främjande av hantverkets utveckling äger min fulla uppskattning. Jag vill särskilt betona detta, enär jag i hantverksföreningens tidningsorgan funnit en ledare, som i mitt ställningstagande till den föreliggande anslagsfrågan velat se ett bevis på en underskattning av denna verksamhet och dess organisation. Det är uppenbart att så icke är fallet. Det har i denna fråga liksom i många andra icke gällt enbart frågan: är verksamheten behjärtansvärd och förtjänt av understöd, utan det har framförallt gällt att besvara frågan: är det också oundgängligen nödvändigt att i detta budget- och statsfinansiella läge för nästa budgetår upptaga anslag för den eller den verksamheten, oavsett hur behjärtansvärd och förtjänt denna verksamhet i och för sig kan vara.

Då jag hade att taga ställning till frågan om anslag till hantverksorganisationen och hantverksinstitutet, förelåg, som den ärade motionären anför, också organisationsnämndens yttrande, där man icke utan skäl, det måste jag erkänna, ansåg, att bägge anslagen kunde undvaras. Icke heller organisationsnämnden ingick i någon värdesättning eller underskattning av betydelsen av den verksamhet, som här är ifråga, utan man gick uteslutande ut ifrån frågan: föreligger trängande behov av anslag för att denna verksamhet skall kunna upprätthållas? Då jag själv hade provat detta hade jag att gå till den redogörelse för vederbörande institution, som förelåg för närmast föregående räkenskapsår. Vad hantverksorganisationen angår, så fann jag, att dess bokslut för år 1930 gav vid handen, att man kunde till pensionsfonden överföra 5,000 kronor. Man kunde göra avskrivningar på över 14,000 kronor och ändå redovisa ett överskott, som på 30 kronor när var detsamma, som statsbidraget, nämligen 4,000 kronor. Jag hoppas, att kammarens ledamöter inse att jag i sparsamhetstider och med hänsyn till denna hantverksorganisationens ekonomiska ställning icke kunde finna tillräckliga skäl föreligga att gentemot organisationsnämndens yrkande upptaga ett anslag, som hantverksorganisationen under senaste redovisningsår visat sig icke behöva taga i anspråk men ändå kunnat göra ett enligt min mening gott bokslut.

Vad sedan gäller hantverksinstitutet och dess verksamhet har ju anslaget tidigare utgått med 7,000 kronor. Här förelåg också förslag om att anslaget skulle strykas. Jag ansåg emellertid på de skäl, jag anförde i statsverkspropositionen, att detta kanske vore att överskatta institutets möjligheter att reda sig. Jag har, sedan jag sett dess berättelse för 1931, som numera föreligger, fått belägg för att detta var riktigt resonerat. Jag föreslog ett anslag på 5,000

kronor. Jag vill i detta sammanhang erinra om att för institutets verksamhet utgår genom Kungl. Maj:t av fonderade medel ett anslag på 15,000 kronor och detta gör ju sammanlagt 20,000 kronor till institutet från handelsdepartementet. Vad som skett är sålunda ingenting annat än ett konstaterande av — det har ju gällt att spara på alla områden — att här nu förelåg ett fall, där en besparing kunde äga rum, ty varken organisationens eller institutets verksamhet äventyrades, om man för detta budgetår indrog eller reducerade anslagen. Jag förutsätter emellertid givetvis att den uppskattning av hantverksorganisationen och av hantverket överhuvud taget, som kommit till synes i och bevisas av statens tidigare beslut om anslag till deras verksamhet, utgör tillräckliga skäl för att anslag ett annat år, då bättre möjligheter föreligga och trängande behov från organisationens sida kan påvisas, ånyo uppföres i budgeten.

Jag har velat yttra dessa ord för att inför hantverkets representanter ha klart uttalat att det bakom detta förslag till nedsättning av anslagen icke ligger något som helst bedömande av organisationen och dess verksamhets värde, än mindre någon underskattning av densamma. Man har endast gjort en dygd av nödvändigheten att i en tid av svårt finansiellt läge göra indragningar på alla de områden, där så kunnat ske, utan att de anslagsbehövande organisationernas verksamhet skulle komma att lida avbräck eller stäckas. Jag vill ju tillägga, att om det vore så lyckligt ställt på alla områden, där Kungl. Maj:t i år i statsverkspropositionen verkställt indragningar som i detta fall, hade det varit väl. Tyvärr är det icke så få strävanden, som fått se sig hårt beskurna i sin framtida verksamhet på grund av de indragningar, som befunnits nödvändiga. Så är dess bättre icke förhållandet i nu föreliggande fall.

Herr **Andersson** i Falkenberg: Jag ber endast, herr talman, att tacksamt få inregistrera det löfte, som givits av herr statsrådet att den nedsättning av detta anslag, varom väl beslutet nu kommer att fattas, från hans sida icke betraktas såsom permanent utan att förutsättning finnes för att Kungl. Maj:t och statsrådet ett kommande år fortfarande ha förståelse för den verksamhet, som här föreligger, och att vi då, om förhållandena därtill medgiva, få denna förståelse i form av förslag till ett återupptagande av anslaget för denna verksamhet.

Jag vill vidare säga att den redogörelse, som jag lämnat här avsåg, som givetvis också herr statsrådet uppfattade, verksamheten för år 1931, under det att herr statsrådets uppgifter baserade sig på verksamheten för år 1930. Detta förhållande var givetvis anledningen till skillnaden i de siffror, som förelågo.

Jag vill vidare säga att om en organisation sköter sin verksamhet på ett förträffligt sätt bör den väl därför icke sättas i skottgluggen, när det gäller att få stöd för verksamheten. Själva anslaget storlek har givetvis icke så stor betydelse men betydelsen ligger i den uppmuntran, den välvilja och förståelse, som visas genom ett bidrag från statens sida.

Jag vidhåller det yrkande, som jag förut framställt.

Herr **Strindlund**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lithander**: Jag ber också, herr talman, att få ansluta mig till de uttalanden, som gjorts rörande betydelsen av vad man kan göra för att främja hantverket. Jag har själv för många år sedan — det är nära på 20 år sedan — varit motionär i dessa ämnen. De motioner, som jag då väckte, avsågo emellertid anslag till resestipendier åt förmän och verkmästare inom hantverket.

Ang.
understöd
till Sveriges
hantverks-
organisation.
(Forts.)

Ang.
understöd
till Sveriges
hantverks-
organisation.
(Forts.)

Jag har i alla fall den uppfattningen, att vad man giver ut härvidlag får man mångdubbelt igen. På detta område kan en praktisk verksamhet utövas, som verkar stimulerande.

Jag antecknade också med glädje herr statsrådets uttalande om att han skall söka för framtiden tillgodose hantverkets berättigade krav.

Herr **Strindlund**: Då en ärad talare försökte lägga upp denna fråga så, som om diskussionen gällde denna verksamhets betydelse, så vill jag säga, att det är icke den saken, som vi diskutera, utan vi diskutera hur mycket pengar, man behöver för att driva verksamheten ifråga. Enligt min mening behöver man icke mera än statsutskottet tillstyrkt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till det av herr Andersson i Falkenberg under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Andersson i Falkenberg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 40 av utskottets förevarande utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Andersson i Falkenberg under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 41—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkten 52.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 53.

Lades till handlingarna.

Punkten 54.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av en kronan tillhörig tomt inom Torsby municipalsamhälle; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Härpå föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hävande av ett mellan kronan och Västernorrlands läns landsting slutet avtal rörande försäljning till landstinget av viss kronan tillhörig fastighet; och yttrade därvid:

*Ang.
hävande av ett
avtal rörande
försäljning av
en fastighet
vid Sollefteå
gamla
lägerplats.*

Herr Sandström: Herr talman! Jag ber först att få säga, att jag ingenting har att erinra mot detta utskottets förslag och därför kommer att yrka bifall till utskottets hemställan. Men det är en fråga, som har samband med denna, som jag anser, att man här måste erinra om, när vi nu behandla detta ärende.

Det var ju så, att då 1925 års härordning genomfördes förklarades det, att de samhällen, som förlorade hela eller delar av där förlagda regementen, skulle bliva kompenserade så vitt möjligt för de förluster, som dessa samhällen led, då dessa truppkontingenter berövades dem. Nu var det så att Sollefteå stad förlorade en tredjedel av Västernorrlands regemente genom denna härordning och då blev det fråga om vilken kompensation, den lilla staden skulle få. Det är givet att då en liten stad förlorar en så avsevärd truppkontingent blir denna förlust av större betydelse än om en stor stad skulle åsamkats förlust av motsvarande truppkontingent. Nu föll det på kasernekommitténs lott att föra underhandlingar med Sollefteå stad om hur denna sak lämpligast skulle ordnas och det träffades på sätt och vis en uppgörelse i frågan. Staden fick bland annat ett markområde. Staden hade själv förut avstått mark åt regementet och fick då tillbaka denna mark. Det var en del av den kompensation, som staden erhöll. Men sedan överenskoms det genom landstingets bemedling d. v. s. landstinget tillkom som 3:e man, att det skulle upprättas ett skyddshem för kroniskt sjuka i Sollefteå stad och därtill skulle användas de gamla byggnaderna på Sollefteå läger. Jag var med under behandlingen av denna fråga och känner därför väl till saken. Det var på grund av professor Petréns väl-talighet och på grund av den sakkunskap, som vi alla ansågo att han borde besitta, som det blev affär mellan landstinget och staden beträffande dessa byggnader. Affären gick ut på att till en början betalade landstinget icke alls någonting, men sedan betalades 8,000 kronor för markområdet. Emellertid befanns det vid närmare undersökning, att det skulle kosta för mycket för landstinget att använda dessa byggnader, och därför gjordes en framställning till Kungl. Maj:t om att det avtal, som förut uppgjorts, skulle få förfalla och byggnaderna återfalla till staten. Nåväl! Genom detta har den omständigheten inträtt för Sollefteå stad, att staden icke fått någon kompensation för bataljonen av Västernorrlands regemente, och Sollefteå stad anser sig icke hava i likhet med andra samhällen fått kompensation för den förlust staden lidit.

Det vill jag poängtera och anmäla, så att det må bliva uttalat i riksdagen och antecknat i riksdagens handlingar. Jag vill rekommendera Sollefteå stad till statsmakternas välvilja, att de måtte finna något annat sätt att gottgöra staden för vad den förlorat. Särskilt vill jag göra en hänvändelse till regeringen, att den måtte hitta på något. Det bör icke vara ägnat att förvåna, om staden vill söka vidtaga åtgärder för att bli gottgjord för vad den förlorat. Jag har, herr talman, icke annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Ang.
hävande av ett
avtal rörande
försäljning av
en fastighet
vid Sollefteå
gamla
lägerplats.
(Forts.)

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman! Jag har för statens räkning varit med om att förhandla i fråga om kompensation för Sollefteå stad. Jag vill betyga, att Sollefteå stad har fått precis samma kompensation som andra städer, som visserligen fått behålla sina infanteriregementen, men förtunnade, som förhållandet är med Västernorrlands regemente. Sollefteå stad fick ett ganska anseeligt markområde. Det tillkom en överenskommelse med landstinget, som skulle bereda staden, som vi trodde, en liten extra förmån utöver vad städerna i allmänhet fått sig tillerkänt. Nu har den överenskommelsen spruckit på den grund, att landstinget icke vill fullfölja den affären, men det kan icke staten göra något åt. Jag kan icke begripa, i vilken form man skulle kunna bevilja Sollefteå stad någon ersättning på den grund, att anstalten icke kommit till stånd.

Herr **Sandström**: Herr talman! Det blir ju en senare fråga, på vilket sätt staden skall kunna få någon liten förmån. Det kan inträda en sådan situation, att det behövs någon anstalt av något slag, någon välfärdsanordning, och då bör Sollefteå stad ha företrädesrätt. Det har jag velat framhålla till den kraft och verkan det hava kan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 12.

Vid föredragning härpå av statsutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i bestämmelserna rörande förvaltningen av lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål biföll kammaren utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

§ 13.

Ang.
ifrågasatt
inställande av
de militära
övningarna
m. m.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av väckta motioner om inställande av de militära övningarna m. m.

Statsutskottet hade till behandling förehaft två inom andra kammaren av herr **Öhman m. fl.** väckta motioner, nämligen:

nr 106, däri föreslagits, att riksdagen måtte besluta,

1) att avslå under fjärde huvudtiteln äskade anslag till militärväsendet, kronor 122,097,800; och

2) att överskottet av de medel, som i budgetplanen beräknats för fjärde huvudtiteln, varom årets riksdag hade att besluta, sedan avlöningar till försvarsverkens arbetare avräknats, måtte disponeras till hjälpåtgärder för de arbetslösa enligt grunder, som av riksdagen kunde beslutas; samt

nr 187, däri föreslagits, att riksdagen ville i skrivelse till regeringen anhålla, att förslag ofördröjligen måtte framläggas för riksdagen, innefattande att de militära övningarna under innevarande budgetår inställdes.

Utskottet hemställde,

a) att motionen II:106 icke måtte av riksdagen bifallas; och

b) att motionen II:187 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Öhman**: Herr talman! Föreliggande ärende har ju ett mycket intimt samband med vad som återkommer under statsutskottets utlåtande nr 4, och jag måste säga, att jag har litet svårt att förstå, varför icke utskottet har in-

tagit detta yrkande i utlåtandet nr 4, men det har väl sina skäl, som jag emellertid inte skall ingå på. Jag ber dock få erinra om, vad alla borde vara medvetna om, nämligen den omständigheten, att hela den kapitalistiska världen och den del därav, som på kartan har fått namnet Sverige, för närvarande skakas av en mycket djupgående ekonomisk kris, vars ödeläggande verkningar helt förklarligt i första hand hårdast drabba de breda folklagren, arbetarna och de fattiga och skuldsatta jordbrukarna. Regeringarna i de kapitalistiska staterna, och regeringen i det här landet klaga bitterligen över svårigheterna att få statsfinansernas debet och kredit att gå ihop. Nya indirekta skattepålagor utskrivs, som i första hand drabbar de konsumtionsartiklar som konsumeras av de fattigare befolkningslagren. Med andra ord, krisens bördor vältras med obönhörlig tyngd över på de fattiga och hjälpbehövande i landet. Man avvisar en rad mycket berättigade krav på sociala åtgärder för de fattiga och nödlidande i landet under hänvisning till att man icke besitter de ekonomiska möjligheter, som äro förutsättningen för att lämna bifall till framställningarna. Jag behöver icke erinra om här i riksdagen, huru man redan avvisat en rad av krav på hjälpåtgärder för de arbetslösa och nödlidande i landet. Men samtidigt som så sker, finna vi, att när det är fråga om att ge anslag för militära ändamål, då tyckas regeringen och de stora rikspartierna se med en helt annan blick på statens ekonomiska möjligheter att anskaffa erforderliga medel.

Det utskottsutlåtande, som här senare kommer att behandlas, nämligen statsutskottets utlåtande nr 4, slutar på den lilla nätta summan av 121 miljoner kronor i anslag till militära ändamål, och regeringen kan känna sig tillfredsställd med att den bakom detta utlåtande har kunnat mobilisera icke bara de borgerliga partierna i riksdagen utan även det socialdemokratiska partiet. I utskottet ha visserligen socialdemokraterna reserverat sig för en sänkning med omkring 1.9 miljon kronor. Men även om man inräknar det yrkande, som tidigare behandlats av riksdagen om inställande av värnpliktsövningarna och därigenom beräknade besparingar av 17 miljoner kronor, så finna vi, att socialdemokraterna äro med om att lämna 103 miljoner kronor till militära ändamål.

Nå, men vad betyder då, mina herrar, det anslagskrav, som här föreligger och som vi yrkat avslag på? Jag vet, att enligt finansministerns beräkningar i budgetplanen räknas med att inkomst- och förmögenhetsskatten i landet skulle komma att giva 124 miljoner kronor. Lägga vi då det anslagskrav, som här begäres under fjärde huvudtiteln, jämte de andra anslag, som tillkomma i form av pensioner till befattningshavare inom den militära organisationen, finna vi, att den inkomst, som tillföres statskassan genom den direkta inkomst- och förmögenhetsskatten, räcker icke ens att täcka anslagskravet för de militära ändamålen. Samtidigt som man alltså på det sättet använder varje öre, som indrives i skatter, så avvisar man med kraft varje förslag, som avser att i någon mån lätta på den bördan, som den ekonomiska kris, som det kapitalistiska systemet självt är orsaken till, vältrar över på arbetarklassens axlar. Det är självklart, att man i de breda folklagren på det kraftigaste måste reagera mot en dylik politik.

Jag skulle i detta sammanhang vilja säga, att det verkar synnerligen dubbeltyngat, när regeringen, när finansministern och även andra talare ur det borgerliga lägret tala om hur nödvändigt det är att spara, hur nödvändigt det är att nedskära varje anslag, som har någon social tendens. Jag erinrar om, från onsdagens debatt, med vilken kraft vederbörande departementschef och finansministern gingo in för att förhindra en ökning av anslag, som med några tusen kronor gingo utöver vad regeringen velat anvisa, till byggandet av ödebygdsvägar i Norrland. Men nu, när det är fråga om att taga varje öre som inkomst- och förmögenhetsskatten ger och kasta på de militära ändamålen, då hör man inget varningsrop om att spara från regeringsbänken eller de partier,

Ang.
ifrågasatt
inställande av
de militära
övningarna
m. m.
(Forts.)

Ang.
ifrågasatt
inställande av
de militära
övningarna
m. m.
(Forts.)

som ha till specialitet att tala om sparsamhet. Var ha vi t. ex. herr Olsson i Kullenbergstorp, som ständigt talar om nödvändigheten att spara? Vad säger han i dag? Förmodligen kommer han att i den kommande voteringen rösta för högsta möjliga anslag till militärväsendet. Vad göra de andra herrarna? Vad gör herr Lindman, som så många gånger talat om nödvändigheten att spara. Nu har han tydligen ingen plats för sin sparsamhet.

När vi från den kommunistiska gruppens sida ha yrkat på, att de medel, som här voterats till militära ändamål, i stället skola användas till hjälpåtgärder för lindrande av nöden i landet, då stå vi på verklighetens mark. Vi anse det vara fullt naturligt att i första hand taga hänsyn till att människorna kunna leva.

Jag vill i det sammanhanget erinra om att man nog också inom vissa borgerliga kretsar känt sig litet bekymrad över den dubbelställning, man intar, när det är fråga om sparsamhet. Vi behöva bara titta på en artikel i Svenska Morgonbladet, alltså regeringsorganet. Vad säger man där? Jo, där säger man, att folket i landet skall ha svårt att förstå den art av sparsamhet, som den frisinnade regeringen företräder. Det skulle vara av ett visst intresse att här till kammarens protokoll få anteckna vissa detaljer ur denna framställning i regeringsorganet, därför att den på ett så ypperligt sätt illustrerar dubbelheten i den frisinnade besparingspolitiken. Regeringsorganet erinrar inledningsvis om att man av »statsfinansiella skäl har nödgats pruta på anslag till sociala ändamål, till sjukhus och vägbyggnader o. s. v.». Men så säger man: »Nu om lördag ställes riksdagen inför en serie anslagsbeviljningar av annat slag. Det är med blandade känslor man i dessa nödtider studerar den digra militära huvudtiteln, som slutar på en summa av 121 miljoner. Här kastas fram en väldig serie anslagskrav av annat kynne än de nyss i riksdagen under så mycken strid behandlade utgiftskraven för vårdhem åt sjuka och för ödemarksvägar åt obygdens vanlottade folk. Här gäller det poster sådana som: granatkastarkurs vid infanteriskjutskolan, prövning av brisanta sprängämnen, nytt artilleri-, min-, torpedmateriel, gasskyddsmateriel för kustfästningarna, torpedinskjutningsstation i skärgården, minkabel för kustfästningarna, nya kärnrör i marinens artilleripjäser, luftvärnsmateriel för kustfästningarna, eldledningsmateriel för nya sjöfrontsbatterier etc., etc.» Man refererar, hur man i grannländerna Norge och Danmark inom en mycket snar framtid torde ha en militärbudget på tillsammans 60 miljoner kronor, under det att man i detta land skriker fram till en »reducering» av militärbudgeten — som slutar på 121 miljoner kronor. Tidningen kommer fram till följande slutsats: »Såsom ärendet nu ligger till, är det — tyvärr — ej att vänta, att några mer avsevärda belopp komma att sparas in. Det är skada. Den myndighet, som villigt och glatt beviljar 121 miljoner kronor till militära ändamål, får kanske ej lätt att — när det sedan blir fråga om inhiberandet av sociala välfärdsanordningar — få folk att tro på dess statsmannakloket och på konsekvensen i dess sparsamhetsvilja.»

Jag anser, att denna slutsats i Svenska Morgonbladets artikel borde finansministern och statsministern sätta inom glas och ram och ha på sin vägg, ägnat till ständig påminnelse om humbugen i de folkfrisinnades sparsamhetspolitik anno 1932.

Jag skall till sist erinra därom, att allt tal om fred och avrustning till trots och trots all tro på Nationernas förbund såsom fredsorgan, så veta vi tillsammans, att i dessa dagar har signalen till en ny världsbrand givits. Det svenska militärväsendet har här sin uppgift given att tillsammans med andra imperialistiska stater värna de kapitalistiska intressena, som de svenska kapitalisterna ha tillsammans med kapitalisterna i de stora imperialistiska makterna i Europa. Samtidigt som det är ett vapen i kapitalisternas händer mot

den s. k. inre fienden, d. v. s. det egna landets arbetarklass. Det är fullt berättigat, om den svenska arbetarklassen och den skuldsatta och utpinade jordbrukarklassen med kraft börjar säga ifrån, att de för sin del icke längre vilja vara med om att ge sitt stöd åt en dylik politik. Borgarklassen förstår också, att inför det ekonomiska tryck, som nu lägges allt hårdare och hårdare över den breda arbetarmassan, i den ökning av utsugningen, som här försiggår, skapar man en stegrad revoltlust mot det nuvarande systemet, och här är också förklaringen till varför borgarna med alla medel slå vakt om den nuvarande militära organisationen. Men det skulle vara ett brott av arbetarklassen själv, om den skulle ge sin medverkan till denna politik. Det skall bli rätt intressant att se, hur icke bara de av kammarens ärade ledamöter, som så ofta ute i landet predikat sparsamhet, utan också de, som så ofta förklarar sig vara anhängare av avrustning, hur de komma att ställa sig, om de i någon mån vilja försöka omsätta sitt tal om avrustning i handling.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att i de utplundrade massornas namn få yrka bifall till punkt I i föreliggande motion. Jag inlägger däri också på samma gång ett principiellt avståndstagande från varje anslagskrav, som avser de militära rustningarna och som återkommer under statsutskottets utlåtande nr 4. Jag vill redan nu signalera, att, om — vilket jag förutsätter — man kommer att avslå våra framställningar i föreliggande motion, vi komma att återkomma vid behandlingen av utskottets utlåtande nr 4 och där framställa våra yrkanden i olika punkter.

Herr Holmgren: Herr talman! Riksdagen har nyligen avslagit en socialdemokratisk motion, som gällde inställande av värnpliktsövningarna nästa år. Under sådana förhållanden finnes ringa utsikt till, att riksdagen skall bifalla en motion, som går vida längre än den förra. På grund härav anser jag det ej tjäna något till att här närmare lägga ut texten utan yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Kilbom: Herr talman! Det synes mig, att herr Holmgrens argumentering är tillkommen av nöd. Såvitt jag kan förstå, innebär den ej annat än en deklaration, att man ej här vill diskutera frågan om avrustning, och ej heller vill diskutera frågan angående den opinionsbildning för denna ståndpunkt, vari motionen är ett led. Jag tror emellertid, att varje försök i detta avseende är fullkomligt misslyckat nu som förut, och att alla små knep för att söka komma från hänsyn till den opinionsbildning, som pågår i denna fråga ute i landet, otvivelaktigt komma att visa sig få det svar de förtjäna.

Jag måste, innan jag går vidare, erinra om en liten detalj, som förekom föregående år, då riksdagen behandlade fjärde huvudtiteln. Bland annat förklarades där såsom en gensaga mot den statistik, som anförts från vårt håll angående militärutgifterna per huvud och år i olika stater, att en av orsakerna — uppenbarligen en betydande orsak, eftersom den speciellt underströks — till de höga militärutgifterna per individ i Sverige var den behandling, som de värnpliktiga åtnjöto. Jag har med anledning härav tillåtit mig titta litet på fördelningen av fjärde huvudtitelns anslag och måste till följd av det resultat denna statistik visar stämpla påståendet såsom lindrigast sagt ett misstag, men ett mycket remarkabelt misstag av dem, som gjort sig skyldiga till detsamma. Ser man på, hur kostnaderna under fjärde huvudtiteln fördelas, vad finner man då? Jo, att de värnpliktigas avlöning drar 2.7 % av samtliga kostnader under denna huvudtitel. Man finner vidare, att kostnaderna för bränsle, lyse och renhållning, som väl också anses vara saker, vilka de värnpliktiga åtnjuta, dra omkring 3 %, att kläder och dylikt dra 3 till 4 %, att man kort och gott, om man slår tillsammans samtliga under fjärde huvud-

Ang.
ifrågasatt
inställande av
de militära
övningarna
m. m.
(Forts.)

Ang.
ifrågasatt
inställande av
de militära
övningarna
m. m.
(Forts.)

titeln upptagna anslag, som kunna sägas gå till de värnpliktiga, i allra bästa fall kommer upp till en gemensam kostnad av cirka 17 % av hela summan. Ser jag däremot på ett annat område, nämligen avlöning, dagtraktamenten och resekostnader för dem, som sitta uppe i departementet, i Arméförvaltningen, Marinförvaltningen och allt vad därtill hör jämte avlöningar och annat till herrar officerare och andra, så kommer jag till, att dessa utgifter gå till närmare 43 % av hela militärbudgeten. Under sådana förhållanden står man här i kammaren och säger, att de höga kostnaderna för det svenska militärväsendet äro orsakade av omsorgen om de värnpliktiga. Jag tror, herr talman, att man äger rätt att ännu en gång beteckna ett dylikt påstående som, lindrigast sagt, ett misstag i avseende å orsakerna till de höga militärutgifterna i Sverige. I fjol hade jag ej siffror att styrka mitt påstående med, fast jag drog i tvivelsmål den anförda uppgiften. Siffrorna har jag nu fått, och de visa, att de stora utgifterna i stället gå till herrar officerare, herrar tjänstemän i skilda avseenden. Jag tittar på en annan post, nämligen byggnader, flygmaskiner o. dyl., och finner, att den slukar 18.6 %, om jag ej minns galet, av fjärde huvudtitelns anslag. Vem som helst av herrarna kan taga kostnaderna ur officiella uppgifter, räkna efter och konstatera riktigheten av vad jag säger. För att jag ej skulle drabbas av påståendet, att det är oriktigt, har jag för säkerhets skull låtit en tjänsteman i ett av statens centrala verk, som sysslar med denna statistik, kontrollräkna dessa uppgifter, och det har visat sig, att de stämma fullkomligt. Av detta konstaterar jag således, att det ej är sant, när man från högers sida talar om, att ett inställande av militärovingarna skulle drabba arbetarklassen och de värnpliktiga i hög grad. Det är ej heller sant, när man från socialdemokraternas sida i fjol påstod, att våra kostnader av detta slag äro så höga på grund av att vi ha så bra ordnat för de värnpliktiga. Statistiken visar, att det förhållandevis är en bagatell av fjärde huvudtitelns utgifter, som går till detta ändamål. De stora summorna gå, som sagt, till de herrar, som här slå vakt om militärbudgeten, och deras klassfränder i samhället.

Tittar man vidare på militärutgifterna ur andra synpunkter, kommer man till högst märkliga resultat. Jag skulle först vilja uppställa till herr Holmgrens begrundande, för att han skall bli i tillfälle att anföra bevis i saken, den frågan: Varför behöva vi, från hans egna utgångspunkter, 121,000,000 kronor? Och till de socialdemokrater, som voro med år 1925 och stadfäste denna historia, vill jag rikta frågan: På vad sätt ha vi ett annat militärpolitiskt läge än Norge och Danmark? På vad sätt ha vi ett mera utsatt militärpolitiskt läge än Belgien? Norge har långt mindre folkmängd än Sverige. Låt oss räkna med hälften för att runda av siffran. I Norge föreslog redan i våras den då avgående borgerliga regeringen en sänkning av militärbudgeten från 46 till 32 miljoner kronor. Om vi lägga samma beräkningsgrund på vår militärbudget, skulle vi med dubbelt så stor folkmängd ha en militärbudget på 64 miljoner kronor. Var vänliga att tala om vad som motiverar, att vi under dylika förhållanden skola ha en militärbudget på 121 miljoner kronor. Jag tycker, att de, som betala skatterna i landet, kunde ha rätt att få en förklaring härpå. — Vidare Danmark. Jag skall ej gå så långt, att jag tar upp till jämförelse det förslag, som de danska radikalerna och socialdemokraterna redan för ett år sedan framlade, nämligen att skära ned militärbudgeten till 18 miljoner kronor. Man kan taga det förslag, varom den danska högern nu träffat överenskommelse med de danska socialdemokraterna, nämligen att skära ner militärbudgeten till 36 miljoner kronor. Vad motiverar, att Danmark kan ha så mycket lägre militärutgifter än Sverige? Om man säger, att Danmark har 60 % av vår befolkning, så böra vi även vid den jämförelsen kunna komma ner avsevärt på den nuvarande militärbudgeten. En annan jämförelse.

I Belgien offerar man enligt Nationernas förbunds militära årsbok 9.42 kronor per individ och år i militärutgifter, i Sverige offerar man för samma ändamål 22.77 kronor. Belgien är ett land, som ligger i centrum av Europa. Det har varit indraget eller nedtrampat i praktiskt taget varje europeiskt krig under många hundra år. Det nöjer sig ändå med 9.42 kronor per individ, men Sverige skall ha 22.77. Det sades nyligen i annat sammanhang, att vi ej ha råd att hjälpa de arbetslösa, att vi ej ha råd att hjälpa de fattiga jordbrukarna i landet. Låt oss skära ner militärbördan per individ till samma nivå som i Belgien, och *vi spara i runt tal 80 miljoner kronor i år till hjälp åt de arbetslösa och de fattiga bönderna*. Jag frågar i detta sammanhang ännu en gång herr Holmgren: Vad är det för orsaker, som göra, att Sverige måste ha 22.77 kronor per individ, när Belgien kan ha 9.42 kronor? Är vårt militärpolitiska läge mera utsatt? Har det under de sista hundra åren visat sig, att risken för oss att indragas i krig är större, eller finnes det en annan förklaring? Det är möjligt, att jag blir i tillfälle att återkomma och ge den förklaringen genom en jämförelse mellan de löner, som utgå till vissa herrar i vår armé och flotta, och dem, som utgå till vissa herrar i armén och flottan i Belgien.

Jag måste i detta sammanhang också ställa frågan, om man nu äntligen kunde få klart för sig, vilken ståndpunkt det socialdemokratiska partiet företräder. Jag skulle tro, att det har ett visst intresse, åtminstone i den politiska renlighetens namn. Nyligen, då det gällde att motivera den socialdemokratiska motionen angående inställande av värnpliktsövningarna, då förklarade en representant för det socialdemokratiska partiet i första kammaren — alldeles särskilt understruket — att denna motion ingalunda innebar något frångående av de förpliktelser man iklätt sig genom beslutet av år 1925. Om det är riktigt — och jag antar, att det är majoritetens uppfattning — vad är det då som ligger till grund för t. ex. stockholmsorganisationens — såvitt man får förutsätta, att dess mening företrädes av »Social-Demokraten» — uppfattning, som förklaras innebära, att man går in t. o. m. för *isolerad* avrustning? Är det bara en principdeklaration, som till ingenting förpliktar i nutiden? Kan stockholmsorganisationens påstådda mening förenas med den deklaration, som avgavs i första kammaren och som jag nyss citerat, att man ej på något sätt känner sig förpliktad att frångå 1925 års beslut? Kan man med andra ord vara avrustningsvän, t. o. m. vän av isolerad avrustning, men samtidigt vräka ut över 120 miljoner kronor i militärutgifter, och, då det samtidigt föreligger ett förslag till nedsättning, gå emot detsamma? Jag tror, att det kunde vara av rätt stort intresse att få besked på dessa punkter.

Jag skulle också måhända ha rätt att här efterlysa, hur det korresponderar med den svenska regeringens i Genève påstådda ståndpunkt, att dess syfte är att åstadkomma mesta möjliga nedrustning, samtidigt som man här i Sverige årligen beviljar medel till militärutgifter, som från en jämförande utgångspunkt äro större än dem, som de flesta andra länder i världen ha. Har man någon som helst rätt, herr talman, att bli tagen på allvar i sina deklarationer i Genève om att man vill avrustning, samtidigt som man på detta sätt fattar beslut, innebärande att man ställer landet bland de främsta av staterna, då det gäller *höga* militärbördor? Jag kan ej hjälpa, att mig synes, som om detta skulle innebära *tvenne* ståndpunkter. Men måhända är det även här så, att talet om avrustning är en principdeklaration, som till ingenting förbinder vare sig nu eller inom överskådlig framtid, kort och kort, att det ej är någonting annat än sådant, som man stryker valmännen om munnen med, för att de skola känna sig tillfredsställda. Jag tror dock, att man ute i landet nu allmänt börjar ställa sig den frågan — i varje fall har jag det intrycket —: Vad är det för politik, som här föres? Man ställer å ena sidan vad kamrat Öhman förut

Ang.
ifrågasatt
inställande av
de militära
övningarna
m. m.
(Forts.)

Ang.
 ifrågasatt
 inställande av
 de militära
 övningarna
 m. m.
 (Forts.)

framhållit, de ideligen återkommande sparsamhetskraven, å andra sidan slöseriet med militära utgifter. Jag skall därvidlag särskilt understryka behandlingen av de arbetslösa, då det alltid talas om, att vi ej ha pengar, samtidigt som, då det gäller militärutgifter, man ej företar några nedskärningar utan endast ifrågasätter uppskov. Man har således på vissa håll sökt göra ett stort nummer av regeringens förslag att ur årets budget stryka åtgärder, som skulle draga kostnader av tillhoppa 8.8 miljoner kronor. För mitt vidkommande ber jag att få till protokollet anteckna, att detta ingalunda är något uttryck för regeringens vilja till *nedrustning* och ännu mindre *avrustning*. Det innebär bara ett förslag om *uppskov* med vissa åtgärder, säkerligen framtvingat av statsfinansiella skäl.

Herr talman, jag skall under åberopande av dessa synpunkter be att få framställa samma yrkande som herr Öhman.

Herr **Öhman**: Jag begärde ordet för att framställa ett kompletterande yrkande, för den händelse riksdagen avslår punkten 1 i motionen 106. Jag ber därför, herr talman, att också få yrka bifall till motionen 187, som omnämnes i andra stycket i utskottsutlåtandet.

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman! Jag undrar, om det finnes någon mer än herr Kilbom, som skulle hitta på att argumentera så: Norge har en budget på 46 miljoner och Danmark en sådan på 43 miljoner kronor. Men den avgångna regeringen hade tänkt på ett förslag om nedsättning till 32 miljoner kronor i Norge. Och i Danmark lär en kompromiss vara påtänkt på basis av en försvarskostnad av 36 miljoner. Därför räknar han vid sina jämförelser med att militärbudgeten skulle vara 32 miljoner kronor i Norge och 36 miljoner kronor i Danmark. Vad är det för ett sätt? Göras jämförelser, skall man väl räkna med utgifterna för försvaret sådana de äro och icke med vad de möjligen kunna bli en gång i framtiden.

Vad nu den föreliggande motionen beträffar, resonera herrar kommunister tydligen som om de kunde disponera alla de 122 miljonerna för arbetslöshetens bekämpande, bara riksdagen bifölle deras motion. Jag vill icke förolämpa dessa herrar med att ens tro, att de icke begripa, att detta bara är bluff, förmodligen avsedd för de djupa lagren och de valmän, vilkas talan här i kammaren föres av herr Kilbom och herr Öhman. De andra valmännen behöva de naturligtvis icke räkna med, eftersom diktaturen ingår i deras allmänna program. Alla så kallade borgerliga eller kapitalister tas därför aldrig i betraktande, när man diskuterar här i kammaren, utan det är bara vad herr Kilbom och herr Öhman vill, som skall vara avgörande för vad riksdagen skall besluta. Jag tycker verkligen, att det är litet väl mycket begärt, att kammarens ledamöter icke skola taga hänsyn till dem, som ha valt dem, utan de skola på sin höjd fästa sig vid de valmän, som valt herr Kilbom och herr Öhman.

Nu ligger det i sakens natur, att även om denna motion bifölles, så skulle det ingalunda bli några 122 miljoner att disponera över för vissa andra statsutgifter, därför att man ändå skulle behöva betala lön till de tjänstemän, som det här är fråga om. Herr Kilbom sade visserligen, att de ha alldeles för höga löner, och jag tror också, att de ha betydligt högre löner än till exempel belgiska officerare och tjänstemän. Men denna omständighet utgör väl också en del av förklaringen till, att försvarsutgifterna i Belgien jämförda med de svenska bli så låga. Det är ett faktum, att det är billigare att leva i Belgien, och även de belgiska arbetarna — det tror jag icke herr Kilbom kan förneka — ha betydligt lägre betalt per dag eller per timme än de svenska arbetarna. Vad som emellertid är ett ostridigt faktum är, att alla fast anställda, alla de som ha fullmakt på sina beställningar, kunna på laglig väg utfå sin lön, vad än

riksdagen beslutar. De kunna taga ut denna sin lön även under nästa budgetår. Motionärerna ha nämligen icke väckt något förslag om att riksdagen skulle besluta en särskild lag för alla militärt anställda av innehåll, att de, denna grupp av statstjänare, skulle helt och hållet berövas alla rättigheter. Hade herrarna kommit med ett sådant förslag, men endast då skulle ni med skäl kunnat göra gällande, att vi på en gång kunna spara 122 miljoner.

Det enda, som herrarna räkna med i detta sammanhang, är den grupp av anställda, för vilka herr Edoff Andersson är förtroendemän. Det föreslås nämligen, att avlöningarna till försvarsverkens arbetare skola avräknas. Detta belopp vill man således icke disponera över för andra ändamål. Nu är det ju i alla fall så, att dessa arbetare skulle bli arbetslösa. Under kommunistisk regi förekom det för en tid sedan en uppvaktning här i riksdagen av representanter för de arbetslösa, och enligt vad en ledamot av kammaren, som fick del av deras skrivelse berättat för mig, gingo kraven ut på dels avtalsenliga löner för arbetslösa, och dels också naturaförmåner därutöver, mjölk, bidrag till hyra o. s. v. Under sådana förhållanden förmodar jag, att även den personal vid försvarsväsendet, som skulle bli arbetslös, skulle ha sådana extra förmåner, och kostnaden härför får väl herr Kilbom också räkna av på de 122 miljonerna.

Besparingen blir sålunda icke på långa vägar så stor, som herrarna velat göra gällande. Jag undrar sannerligen icke på att socialdemokraterna, när de skulle motionera om vissa inskränkningar i utgifterna och om inställandet av de värnpliktigas övningar för året, icke alls kunde taga upp tävlan med herr Kilbom. Det är överhuvud taget omöjligt för någon, som verkligen vill mena allvar med vad han föreslår.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kilbom: Herr talman! Det är uppenbart, att man icke önskar klara ut detta problem. Herr Holmgren, statsutskottets militäre sakkunnige ledamot, tiger. Försöken att snabbast möjligt få slut på debatten äro otvivelaktigt lofvärda, men den här gången misslyckas de.

Till en början vill jag erinra herr Jönsson i Revinge, som sitter i statsutskottet och väl borde följa med dessa saker, om att i Norge har regeringen Kolstad lagt fram ett förslag om *sänkning* av militärbudgeten från 46 till 35 miljoner. Jag undrar ändå, herr Jönsson, om jag icke under sådana förhållanden har rättighet att taga detta förslag som utgångspunkt för en jämförelse. Jag har nämligen på känn, herr Jönsson, att detta förslag kommer att godkännas av norska stortinget. Jag är så mycket säkrare på den saken, som jag för icke mer än 14 dagar sedan vid ett besök i Oslo just gjorde mig underkunnig om hur den saken låg till. Det existerar till och med en parlamentarisk kommitté där, som vill gå ännu längre. Jag har också på känn, att i danska folketinget kommer nog att framläggas det förslag, varom överenskommelse nu har träffats mellan Danmarks högerparti, »vänstern», och regeringspartiet. Har jag under sådana förhållanden icke anledning och rätt att taga också detta förslag som utgångspunkt vid en jämförelse?

Men à la bonheur, jag skall acceptera herr Jönssons utgångspunkt. Jag kan säga, att det föreligger »bara förslag» i Danmark och Norge. För att vi då skola bli jämställda, skulle jag emellertid vilja fråga herr Jönsson: Vill herr Jönsson bidra till att framlägga ett förslag inför svenska riksdagen, som skär ned militärbudgeten till procentuellt samma nivå i förhållande till folkmängden som i Norge eller Danmark? Vill herr Jönsson vara med om att arbeta fram ett dylikt förslag? Vill herr Jönsson verka därför i statsutskottet? Jag tror, att när vi få svar på de frågorna, då skola vi kunna fortsätta att diskutera denna sak. I varje fall avfärdar man icke dessa jämfö-

Ang.
i frågasatt
inställande av
de militära
övningarna
m. m.
(Forts.)

relser bara med den förklaringen, att det bara är förslag, som föreligga i de anförda länderna, och att det därför ingenting är att taga hänsyn till.

När herr Jönsson emellertid fullständigt underkänner allt, som kommer från vårt håll, såsom omöjligt, så frågar jag emellertid med vad rätt han underkänner regeringsförslagen i Norge och i Danmark.

Som sagt, vilja herrarna i statsutskottet, socialdemokrater, folkfrisinna och herr Jönsson, vilja ni vara med om, såsom utgörande riksdagens *majoritet*, att lägga fram ett förslag, som skär ned militärbördorna till samma nivå, som det nu är fråga om att göra i Danmark och Norge? Ni komma att svara nej på den frågan. Ni ha redan svarat nej. Ni vilja icke vara med om en nedrustning i Sverige, det är hela sanningen. Man säger, att vi skola göra det år 1936. Må alltså nödtiden till dess vara hur svår som helst, må vilken fruktansvärd kris som helst gå över världen, må 200,000 gå arbetslösa, må jordbrukarna sammanträda, som en kollega från Skåne talade om för mig härom dagen, sockenvis för att överlägga om att icke betala räntor på sina lån, allt detta gör ingenting! Ramen för militärbudgeten beslöts år 1925 och därvid skola vi stå fast, även om folket svälter. Det är herrarnas politik, bekräftad senast genom den nu framlagda budgeten.

Man talar om att vårt förslag bara är avsett för valmännen. Förlåt, herr Jönsson, skulle det då icke vara lämpligt att pröva vårt allvar? Vi ha nu så många gånger fått höra detta, att vi bara arbeta för valmännen och för att demonstrera, att jag skall be att få returnera påståendet och säga: Var så god, pröva oss! Ställ ett praktiskt förslag i enlighet med vår uppfattning, så få ni se, om vi komma att rösta för det.

Men för övrigt vet nog herr Jönsson, att såväl han själv — jag vill icke säga, att han är en reaktionär man för det — som socialdemokraterna år 1911 framförde synpunkter ungefär liknande de, som vi nu framföra. Var det också bara gjort för valmännen, herr Jönsson? Var den ståndpunkt, som det liberala partiet intog före Karl Staaffs Karlskronatal, också bara för valmännen? Med vad rätt slungar man en sådan beskyllning speciellt mot oss? Det bevisar att ni marscherat åt höger. Ni ger efter för högerns krav.

Om man nu säger, och det skulle jag i varje fall *formellt* kunna finna någon reson i, att vi kunna icke i riksdagen utan valmännens hörande gå till en nedskärning av militärbudgeten, så varför i rimlighetens namn passar man icke på tillfället i år, då vi stå inför ett nytt val, med ett förslag till åtminstone nedskärning av militärbudgeten, som högern då tvingas taga ståndpunkt till och på vilket vi kunna gå till val?

Herr Jönsson sade något om att vi bara toge hänsyn till *våra* valmän. Herr Jönsson, jag ber få försäkra, att vi ha intet som helst emot att gå ut till alla valmän på nätt upp denna fråga. Jag har en känsla av att det i höst nog skall visa sig vad valmännen tänka i denna historia, vad de tänka om att herrarna vräka 122 miljoner på militärbudgeten samtidigt som de arbetslösa behandlas på sätt, som för närvarande sker. Jag är övertygad om att de skulle ge ett för er förkrossande svar på den punkten, för den händelse vi hade ekonomiska möjligheter att i vidare kretsar sprida kännedom om herrarnas uppträdande.

Vad slutligen beträffar de krav, som för några veckor sedan framfördes till andra kammarens talman — jag antar, att det var detta, som herr Jönsson syftade på — så vet nog herr Jönsson, att det hade vi ingenting med att göra. Jag kan tillägga, herr Jönsson, att om några ha klargjort för de arbetslösa kamraterna, att man ingen vart kommer genom att ställa förslag och krav, som splittra arbetarfronten, så är det vi. Veterligen har icke herr Jönsson gjort något för att klargöra vådan för arbetarna av en dylik politik.

Man säger till sist, att besparingarna genom vår motion icke skulle bli så förfärligt stora. Såvitt jag förstår, herr Jönsson, så är det ytterligare ett

skäl, varför man skulle bifalla motionen, ty om det är på det sättet, att bara en liten del av *årets* militärbudget därigenom skulle gå bort, så kan man ju i all rimlighets namn gå med på motionen. Jag kan således icke finna annat än att herr Jönssons argumentation på den punkten skulle ha låtit honom komma till en helt annan slutsats än vad nu blev fallet.

*Ang.
ifrågasatt
inställande av
de militära
övningsarna
m. m.
(Forts)*

Herr Holmgren: Herr talman! Jag kan icke finna annat än att herr Kilboms resonemang är i sak felaktigt på varje punkt. Han hade dock rätt på *en* punkt, det vill jag medge, och det var när han påstod, att statsutskottets representanter här sökte undandraga sig att diskutera denna fråga. Det vill jag verkligen erkänna, att han hade rätt uti. Jag kan icke heller finna någon anledning, varför man i detta sammanhang skulle taga upp en diskussion i de frågor, som herr Kilbom nu har väckt. Förhållandet är ju, att ingen av oss kan övertyga den andre, och varför skall man då nu föra denna diskussion. Den diskussionen borde väl föras på ett helt annat ställe, nämligen där det finns människor att omvända. Sålunda menar jag, att herr Jönsson i Revinge hade ganska rätt i sin uppfattning, att det tal, som herr Kilbom här för, är egentligen bara avsett för publiken och icke alls för oss.

Nu har emellertid herr Kilbom begärt att få svar på tvenne frågor, som han direkt riktade till mig, och jag skall icke göra honom ledsen genom att icke svara på dem. Den första frågan gällde, varför vi skulle behöva mera försvar än Norge och Danmark, proportionsvis förmodar jag han menade. Jag vill svara på den frågan med en motfråga: Är det verkligen så, att Norges och Danmarks försvar är av den beskaffenhet, att de sakkunniga anse det vara tillräckligt?

Sedan frågade herr Kilbom, vad motivet kunde vara till att Danmark hade så mycket mindre försvar än vi. Ja, det är klart. Det beror naturligtvis därpå, att majoriteten i den danska folkförsamlingen ser mera optimistiskt på de fredliga förhållandena ute i världen än vad vi göra, eller kanske snarare på att den ser mera pessimistiskt på möjligheten att kunna skydda sitt land, och därför intager man i Danmark en annan ståndpunkt än vad vi dess bättre här i vårt land ha gjort.

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! Det som gav mig särskild anledning att begära ordet var några uttalanden av herr Jönsson i Revinge. Jag måste ju säga, att herrarnas »saklighet» i debatten om en sådan fråga som denna gör mig förvånad. Jag hade knappast trott, att jag skulle finna en ledamot av statsutskottet, som skulle försöka avfärda det spörsmål, det här gäller, med det jag skulle vilja säga flabb, som låg i herr Jönssons i Revinge anförande i denna sak. Det är ju ändå på det sättet, att det finns tusentals människor i landet, som gå och svälta. Det spörsmål, som det här gäller, är, huruvida man skall taga av de miljoner, som användas för militära ändamål, för att lämna till försörjning åt dem, som sakna medel till livets uppehälle. Det spörsmålet, herr Jönsson, avfärdar man icke med sådana argument, som herr Jönsson lät komma till uttryck i sitt anförande.

När herr Jönsson säger, att besparingarna icke bli så stora, som vad vi ha sökt göra gällande, och att det icke blir på det sättet, att man sparar allt som blir över, sedan man har räknat bort det, som går åt till avlöningar för arbetarna vid försvarsverket, så är det riktigt, men vi ha också sagt i vår motion, att man skall taga det, som kan sparas av de 122 miljonerna, och använda det till hjälp åt de arbetslösa.

När herr Jönsson talade om försvarsväsendets arbetare, sade han, att undantaget för deras räkning hade gjorts därför, att jag är förtroendeman för

Ang.
ifrågasatt
inställande av
de militära
övningarna
m. m.
(Forts.)

denna arbetargrupp. Nej, det förhåller sig väl på det sättet, herr Jönsson, att alla övriga anställda vid försvarsväsendet ha vissa garantier för bibehållande av större eller mindre del av sin lön, men beträffande arbetarna finns det icke några sådana föreskrifter, och fördenskull har detta yrkande blivit ställt för deras räkning. Så ligger alltså den saken till.

När man år 1925 genomförde den nuvarande militärorganisationen, fastställdes också de bestämmelser, som skulle gälla för militär på övergångsstat, och då gjorde man ungefär, som herr Jönsson talade om att den Sillénska deputationen gjort anspråk på hos kammarens talman. Man gav dem avtalsenliga löner, alltså enligt avlöningsreglementet, och de som tjänstgjort på A-ort fingo, när de avgingo, lön efter B-ort i stället. De finge alltså litet mer än de hade när de tjänstgjorde. Jag skulle alltså vilja säga, att när Sillénarne sett i detta riksdagsbeslut när de framställde sina anspråk, ha de egentligen icke begärt mera, än att de arbetslösa skulle bli behandlade såsom en del av de militära blevo behandlade vid genomförandet av 1925 års militärorganisation. Utgångspunkter finnas alltså även för det anspråk, som från dessa framställdes, även om jag icke har för avsikt att ge min anslutning till sådana anspråk såsom dels avtalsenliga löner och dels dessutom litet till.

Beträffande det resonemang, som herr Holmgren förde, när han frågade, hurvida de sakkunniga i Norge och i Danmark äro tillfredsställda med de försvarsanstalter, som där finnas, skulle jag vilja till herr Holmgren framställa denna fråga: När har någon militär ansett, att de militära anstalterna varit tillräckliga? Här i Sverige har jag åtminstone aldrig sett det, ty alla militärer, åtminstone de som officiellt uttalat sig om detta spörsmål, ha ansett det vara för litet både i fråga om anslaget och de militära anstalterna överhuvud taget. Jag tror alldeles säkert sålunda, att det går att leta upp meningsfränder och yrkesbröder till herr Holmgren både i Norge och Danmark, som anse, att vad som där anvisas för militära ändamål varit alldeles för litet. Praktiskt taget har varje militär här i landet samma uppfattning när han sett på detta med kårens ögon. Men det finns naturligtvis en och annan, som ser på detta rent objektivt, och dessa utgöra alltså ett undantag från dem, som plädera för kårandan och kårintressena på sätt som det kommer till uttryck från militärt håll.

Ja, herr talman, när det gäller den arbetargrupp, som är anställd å försvarsväsendets arbetsplatser — om jag nu skulle taga kammarens tid i anspråk ett par ögonblick för att något tala om deras syn på denna sak — hävda de den uppfattningen, att så länge de äro sysselsatta på detta område skola de ha sådana villkor för sitt arbete, som äro tillfredsställande. När man anser sig behöva vidtaga de åtgärder, som av oss här ifrågasättes, nämligen ett avskaffande av militärväsendet, begära de, när det gäller hjälp från statens sida, att bli behandlade på samma sätt som övriga i militärväsendet anställda, d. v. s. att staten ekonomiskt skall sörja för dem. Jag ser emellertid med tillfredsställelse den uppfattningen utbredd bland försvarsväsendets arbetare att de sannerligen icke göra anspråk — såsom militärerna göra — att militärväsendet skall finnas här i landet för att de skola bli försörjda utan de hävda, att de kunna uträtta något annat också, men med övergången anse de att staten har skyldighet att hjälpa dem till rätta i de svårigheter, som i arbetslöshetstider uppkomma. Detta är ett anspråk, som man ställer från deras sida. Jag skulde tro, att det är ett anspråk som man i och för sig har anledning att respektera och ett anspråk som tagit sig uttryck i den passus i vårt yrkande, som talar om löner för försvarsväsendets arbetare, och icke ens mot det, herr Jönsson, bör man anföra sådana argument, som finnas i herr Jönssons senaste anförande.

Herr talman, jag ber att få instämma i det av herr Öhman framställda yrkandet.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag måste säga, att herrarna äro rätt svåra att tillfredsställa. Förut ha vi väckt motioner utan sammanhang med huvudtiteln, däri vi framfört våra synpunkter på detta problem. Då ha vi anknutit våra avslagsyrkanden till olika punkter i huvudtiteln. Då vi gjorde det första gången, gjorde man erinringar och sade: Icke skola ni diskutera detta på denna punkt. Ni skola diskutera detta på en annan punkt. Då vi så komma andra gången, sade man: Det är icke någon metod i att komma på det här sättet. Ni få komma med särskilda motioner. Så komma vi med särskilda motioner och strax stiger statsutskottets sakkunnige ledamot upp och frågar vad det är för mening med att komma och diskutera på det sättet. Jag konstaterar, att på detta sätt framträda på nytt de obotfärdigas förhinder. Jag är emellertid samtidigt tacksam för det erkännande, som herr Holmgren gav då han sade, att här omvänder man ingen. Det är ett dyrbart erkännande, synes det mig. Är det nu så — vilket är väl uppenbart — att herr Holmgren här talar för samtliga i denna kammare utom vårt parti, är det ännu mera dyrbart. Jag vill emellertid förutspå herr Holmgren, att få dessa ekonomiska förhållanden utveckla sig ett år till, komma de nog att omvända er. Under alla förhållanden kommer den opinion, som håller på att växa upp här i landet, att omvända herrarna.

Allt det här talet om att Norges sakkunniga äro nöjda med mindre anslag, resp. att majoriteten i danska riksdagen ser mera optimistiskt eller pessimistiskt på denna historia, allt vad herr Holmgren sade i det avseendet är dock enbart ett uttryck för hans subjektiva uppfattning eller kanske, rättare sagt, uttryck för svenska högerns uppfattning i hithörande frågor. Med vad rätt komma ni, mina herrar, icke blott högern utan alla som stödjä denna militärbudget, och göra anspråk på att vara mera sakkunniga och mera förståndiga i denna fråga än man är i Norge och Danmark, än vad man är i Belgien, än vad man är i *de flesta länder här i världen*, där man nöjer sig med mindre militära anstalter än vad fallet är här i Sverige. Vi ha icke fått något bevis för att herrarna äro mer sakkunniga.

Sanningen är, såsom en talare uttryckte det, att varje gång de svenska militärfrågorna varit under behandling har högern stått med segerpalmer i händerna. Förklaringen härtill är att socialdemokraterna undan för undan höjt sina bud ifrån 65 miljoner kronor till 94 miljoner, från 94 miljoner till 107 miljoner för att därefter rösta för en militärbudget, som från 1926 till och med innevarande budgetår gått till *över 130 miljoner kronor*. När de socialdemokratiska ledarna ändra sin ståndpunkt på detta sätt segrar högern. Gå socialdemokraterna in för avrustning då komma högern och icke minst de frisinnade och bondeförbundarna — var säker om det, herr Olsson i Kullenbergs-torp — att *tvingas* att anpassa sig till en politik, som är i överensstämmelse med arbetarnas och böndernas intressen, men icke en politik, som är i överensstämmelse med storfinansens och fåtalets.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde först propositioner beträffande mom. a), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i nämnda moment, dels ock på bifall till det förslag, som innefattades i mom. 1) av motionen II:106; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Öhman, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. a) av utskottets förevarande utlåtande nr 31, röstar

Ja;

Ang.
i frågasatt
inställande av
de militära
övningsarna
m. m.
(Forts.)

Ang.
ifrågasatt
inställande av
de militära
övningarna
m. m.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, har kammaren bifallit det förslag, som innefattas i mom. 1) av motionen II:106.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande moment.

Vidare gav herr talmannen beträffande mom. b) propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i berörda moment, dels ock på bifall till motionen II:187; och blev utskottets hemställan i förevarande moment av kammaren bifallen.

§ 14.

Ang.
ifrågasatt
tillfällig löne-
förbättring
åt vissa
militärer
m. m.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av väckta motioner om tillfällig löneförbättring åt vissa löjtnanter, sergeanter, och underofficerare av andra och tredje graden på aktiv stat m. m. yttrade:

Herr **Holmström**: Herr talman! Den personal, varom i dessa motioner är fråga, har genom övergången till 1925 års härordning kommit i ett synnerligen svårt läge. Under normala förhållanden skulle löjtnanterna sedan många år tillbaka haft kaptens lön och sergeanterna fanjunkares. Och lika skulle förhållandena ha varit beträffande marinens motsvarande personal. De av denna personal, som nu bildat familj, ha i regel sina barn långt uppe i skolorna, och det är lätt att förstå huru det skall vara för dessa familjer att draga sig fram med löjtnants resp. kaptens eller motsvarande lön. Riksdagen har också behjärtat deras sak, ty förra året beslöt riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, i anledning av väckta motioner »att Kungl. Maj:t måtte efter verkställd utredning för 1932 års riksdag framlägga förslag rörande tillfällig löneförbättring åt sådana löjtnanter, sergeanter och underofficerare av andra och tredje graden på aktiv stat, som på grund av nuvarande befodringsförhållanden inom armén och marinen kommit uti en i avlöningshänseende särskilt ogynnsam ställning». En sådan utredning har också blivit verkställd, ty försvarsväsendets lönenämnd har i skrivelse den 15 oktober 1931 framlagt närmare utredning och förslag i ämnet. Departementschefen framhåller i statsverkspropositionen, att ehuru vissa skäl tala för att ifrågavarande befattningshavare erhålla en förbättrad avlöning, det nuvarande statsfinansiella läget tvingar till största återhållsamhet i fråga om nya utgifter och anser sig under sådana förhållanden icke böra tillstyrka medels anvisning för ändamålet å riksstaten. Det är beklagligt — för att icke säga det är anmärkningsvärt — att departementschefen icke tagit hänsyn till detta av riksdagen föregående år ganska tydligt och reservationslöst gjorda uttalande, vilket ju innebar, att till detta års riksdag skulle framläggas förslag om löneförbättring för denna personal. Det kan vara av intresse att i detta sammanhang se, huru en annan departementschef fäster avseende vid ett riksdagens uttalande. I propositionen nr 154 av i år angående uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset m. m. säger departementschefen: »Vad beträffar den av skattebetalarnas förening gjorda framställningen därom, att proposition i ämnet icke nu måtte avlätas till riksdagen, anser jag mig förhindrad att medverka härtill redan på den grund, att ett utav riksdagen så sent som år 1931 fattat beslut därigenom skulle lämnas utan avseende.» I det fallet fäster departementschefen avseende

vid vad riksdagen sagt, men herr försvarsministern bryr sig icke om det, då det gäller den militära personalen. Det är att märka för övrigt, att ett förslag, som ginge i motionens syfte, alldeles säkert icke skulle behöva medföra någon höjning av förslagsanslaget för avlöningar. Så ofantligt liten roll spelar den summa, som det här är fråga om.

Nu har i år även statsutskottet gjort ett uttalande till förmån för denna personal. Utskottet säger: »Utskottet, som anser sig böra framhålla, att den av 1931 års riksdag ifrågasatta tillfälliga löneförbättringen åt här ifrågavarande personal icke är att anse som en löne reglering i egentlig bemärkelse utan snarare är en åtgärd i samband med övergången till 1925 års härordning, finner sig med hänsyn till vad departementschefen i ärendet anfört icke kunna nu tillstyrka motionen.» Utskottet säger vidare: »Emellertid torde skäl icke föreligga att låta frågan vila i avvaktan på en framtida löne reglering. Utskottet vill därför uttala, att utskottet under alla förhållanden förutsätter, att den i motionen behandlade frågan, så snart lämpligen kan ske, upptages till slutligt avgörande.»

Ja, herr talman, efter detta för motionen mycket gynnsamma uttalande skall jag icke yrka bifall till densamma. Jag vill endast uttala den förhoppningen, att herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet kommer att behärta denna sak och efter detta uttalande känna sig manad att till nästa års riksdag skapa rättvisa åt denna mycket missgynnade grupp av statstjänstemän. Jag har, herr talman, intet yrkande att göra.

Häruti instämde herrar *Järte, Lilliecreutz, Forssell* och *Björck* i Kristianstad.

Herr Holmgren: Herr talman! När statsutskottet i år ansett sig böra avstyrka den förevarande motionen, har utskottet, såsom av motionären nyss anfördes, också beledsagat detta sitt yrkande med en synnerligen välvillig motivering, av vilken tydligt och klart framgår, att statsutskottet står helt och hållet på motionärens ståndpunkt. Riksdagen begärde i fjol, att Kungl. Maj:t måtte efter verkställd utredning för 1932 års riksdag framlägga förslag rörande tillfällig löneförbättring åt sådana löjtnanter m. fl. om vilka det här talas. Nu har Kungl. Maj:t i år icke framlagt något sådant förslag och har för denna sin underlåtenhet framfört vissa skäl. Alla dessa skäl har utskottet icke kunnat godtaga, men av princip har utskottet godtagit framför allt det statsfinansiella skälet, och på den grund har utskottet icke ansett sig nu kunna gå med på motionen men däremot uttalat, att utskottet under sådana förhållanden förutsätter etc. såsom den föregående talaren framhöll.

För mitt personliga vidkommande vill jag framhålla, att jag i fjol var motionär i denna fråga men i år har jag varken varit motionär eller biträdd motionen inom utskottet av rent principiella skäl. Jag anser nämligen, att man under den rådande ekonomiska situationen icke bör på någon punkt gå utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Jag har heller icke gjort det. För min del har jag den principen, att jag går icke utöver Kungl. Maj:t annat än om under fjärde huvudtiteln ett anslag skulle ifrågasättas, som väsentligt skulle stärka landets försvarskraft, ty då anser jag mig icke ha rätt att motsätta mig det. Detta förslag är emellertid icke av så vittgående art, att det kan rubba denna min mening. Slutligen vill jag uttala, att jag delar motionärens nyss gjorda uttalande om önskvärdheten av att Kungl. Maj:t till nästa år finge möjlighet att inarbeta motionärens förslag i nästa års stat. Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
ifrågasatt
tillfällig löne-
förbättring
åt vissa
militärer
m. m.
(Forts.)

§ 15.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 4, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Herr talmannen meddelade, att förevarande utlåtande komme att föredragas punktvis, samt föreslog, att kammaren måtte medgiva, att allenast kantrubrikerna till de olika punkterna finge uppläsas.

Detta förslag blev av kammaren bifallet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2, angående försvarsdepartementet.

*Ang.
försvars-
departementet.*

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 1 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen att

dels godkänna av Kungl. Maj:t framlagda ordinarie stater för försvarsdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1932,

dels ock minska ordinarie förslagsanslaget till departementet, nu 271,700 kronor, med 4,600 kronor till 267,100 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar, bland annat, att för tjänstgöring i sjöförsvarets kommandoexpedition skulle avses en regementsofficer ur flygvapnet i stället för en kompaniofficer ur samma vapen, varför erfordrades, att å flygvapnets stat under flygvapnets avlöningsanslag en kaptensbeställning utbyttes mot en beställning för major.

Utskottets hemstälkan innefattade, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Johan Nilsson* i Malmö, *Asplund*, *Wallen*, *Pauli*, *Sandén*, *Anderson* i Råstock, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Höör, *Jonsson* i Eskilstuna och *Ward*, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava annan i reservationen angiven lydelse. Utskottet borde, enligt reservanternas mening, hava uttalat, att utskottet funne utbyte av en kaptensbeställning vid flygvapnet mot en majorsbeställning icke böra ifrågakomma.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Då jag på denna punkt kommer att företräda den reservation, som är bifogad utlåtandet, anhåller jag till en början att med herr talmannens medgivande få yttra några ord angående statsutskottets betänkande i dess helhet.

Såsom kammarens ledamöter väl känna ha vid de två senaste arbetsplena i kammaren vid behandlingen av statsutskottets utlåtanden från regeringsbanken riktats kraftiga anmärkningar mot kammarens ledamöter för ansatser till bristande sparsamhet. Det gällde ju förra lördagen femte huvudtiteln och nu senast i onsdags sjätte huvudtiteln. Kammarens ledamöter kunna vara övertygade därom att i dag, när vi behandla fjärde huvudtiteln, komma några sådana anmärkningar icke att framställas från regeringsbanken. Man kommer antagligen att framhålla, att regeringsförslagen under denna huvudtitel i sig själva innehålla avsevärda besparingar. Fjolårets riksdagsbeslut rörande hu-

vudtitelns slutsumma gick löst på ett belopp av 130,980,300 kronor, och då Kungl. Maj:ts proposition i år slutar på en summa av 122,097,800 kronor, förmenar man, att Kungl. Maj:t alltså här vidtagit besparingar på tillhoppa 8,882,500 kronor. Dessa besparingar äro emellertid mera skenbara än verkliga. Det är nämligen på det sättet, att besparingarna uppkommit därigenom, att man i avsevärd utsträckning tillgodogjort sig uppkomna reservationer på anslag och dessutom i vissa andra fall överflyttat på framtiden kostnader, som normalt enligt tidigare tillämpat tillvägagångssätt skulle falla på den budget, som vi nu behandla. Några verkliga besparingar kan man egentligen icke tala om föreligga i Kungl. Maj:ts förslag.

Nu har utskottets behandling av fjärde huvudtiteln resulterat i att utskottet har prutat ned Kungl. Maj:ts förslag med 298,700 kronor, och jag tillhör de reseranter, flera eller färre, som ytterligare vill pruta ned huvudtitelns slutsumma med i runt tal 1,800,000 kronor. De reseranter, vilkas talan jag på denna och på andra punkter kommer att föra, hava vid sitt ståndpunktstagande i frågan tagit hänsyn till de sparsamhetssynpunkter, som regeringens olika ledamöter vid olika tillfällen förut anfört. Vi anse nämligen, att man icke ens på fjärde huvudtiteln bör uraktlåta att göra de besparingar, som enligt vårt förmenande utan olägenhet kunna göras. Jag saknar i detta sammanhang anledning att gå in på något allmänt resonemang om militärväsendet som institution, om dess behövlighet eller dess omfattning. Den saken kommer ju före till behandling i annat sammanhang. Som kammarens ärade ledamöter fullt väl känna till, pågår för närvarande en utredning i detta avseende. När denna utredning föreligger, är det klart, att vi komma in på frågan ur mera allmänna och principiella synpunkter. Jag kommer sålunda här vid motiverandet av de yrkanden, vilka jag kommer att framställa, allenast att härleda dem ur den grundsatsen, att de besparingar, som kunna göras inom den ram, som organisationen har, de besparingarna bör man också vidtaga.

Om jag sålunda efter detta något allmänna resonemang skall övergå till att behandla punkten 2, som nu är föredragen, så finna kammarens ledamöter, att denna punkt icke är av alltför stor ekonomisk betydelse. Ja, den är så pass obetydlig, att man icke ansett det nödvändigt att i förslaget om ändring av statsutskottets förslag på denna punkt göra någon omräkning av det anslag, som erfordras under nu omhandlade rubrik. Frågan gäller nu, huruvida det skall tillsättas en regementsofficer i stället för en kompaniofficer på en viss avdelning, som handhar flygvapnets ärenden inom Kungl. Maj:ts kansli. Vi reseranter hålla före, att denna Kungl. Maj:ts framställning icke bör bifallas. Jag erinrar redan från början, att det föreligger vissa olika uppfattningar mellan olika reseranter rörande denna frågas innebörd. Några av reseranterna eller åtminstone någon anser ju, att man icke kan åstadkomma någon lösning av den fråga, som här beröres, på annat sätt, än att flygvapnet får en egen kommandoexpedition, utbruten från marinens kommandoexpedition. Jag för min del håller före, att om den saken behöves man inte alls för närvarande ha några som helst bekymmer. Frågan om försvarsväsendets organisation, sålunda även den detalj, som här är föremål för behandling, är ju underkastad utredning av försvarskommissionen, och jag anser ju, att har man kunnat reda sig med den nuvarande organisationsformen i alla dess detaljer från 1925 års försvarsbeslut intill nuvarande tidpunkt, kan man också utan olägenhet reda sig med den från och med nu och till dess att försvarskommissionens förslag kan föreligga till behandling. Jag håller sålunda före, att det finns ingen som helst anledning att nu vidtaga denna organisationsförändring. Jag föreställer mig, att ärendena bli lika väl behandlade, vare sig de behandlas av en kapten eller en major, vilka titlar ju förekomma i Kungl. Maj:ts förslag. Det är sålunda innebörden i det förslag, vi framlagt under denna punkt, vilket ju för

Ang.
försvars-
departementet.
(Forts.)

Ang.
försvars-
departementet.
(Forts.)

övrigt allenast rör motiveringen. Anslagsbeloppet återkommer under en senare punkt i utskottets betänkande.

Jag ber sålunda, herr talman, att på denna punkt få yrka bifall till den reservation, som vid punkten är fogad av herr Johan Nilsson i Malmö m. fl. och som ju åsyftar en viss ändring i utskottets motivering.

Herr Holmgren: Herr talman! Om jag fattade herr Eriksson i Stockholm rätt, antydde han, att från mitt håll skulle komma att framhållas, att sparsamheten på fjärde huvudtiteln redan förut kommit till synes och att det alltså vore olämpligt att fortgå i enlighet med den socialdemokratiska uppfattningen. Det är nog fullkomligt riktigt, att jag kommer att framlägga den synpunkten, ty faktum är, att minskningen på fjärde huvudtiteln i år är nära nog dubbelt så stor som på någon annan huvudtitel. Vi ha dessutom ett par huvudtitlar, där det förekommer en höjning. Det är också sant, vad herr Eriksson antydde, att denna inskränkning på fjärde huvudtiteln delvis är skenbar. Det kan jag gå med på, men i alla fall har sparsamheten kommit fram icke blott i år utan den har pågått sedan många år tillbaka icke minst sedan 1925, då det gällde att vara så sparsam med medlen, att vi måhända på åtskilliga punkter beräknade dem för knappt, för att de skulle räcka till och för att man skulle få den valuta, som lagstiftarna 1925 drömde om att få. Ett tydligt bevis på att sparsamheten pågått sedan länge tillbaka och drivits ganska långt i fråga om fjärde huvudtiteln är väl ändå, att man från socialdemokratiskt håll i år icke kunnat få fram mer än 1½ miljon kronor att ytterligare spara in på fjärde huvudtiteln. Jag tycker detta talar för att anslaget redan förut utmätts i knappaste laget.

Vad herr Eriksson i övrigt gick in på var den fråga, om vilken punkt 2 rätteligen rör sig. Den av reservanterna framförda reservationen är ytterligt knapphändigt motiverad. Det är helt naturligt, att det måste vara så, därför att såvitt jag kan förstå reservanterna befinna de sig på två väsentligt olika linjer. En och annan av reservanterna har reserverat sig, därför att ett bifall till reservationen blir billigare och således ger någon liten nedskärning av försvarskostnaderna. De övriga ha däremot reserverat sig av den anledningen, att de vurmat för en särskild kommandoexpedition för flygvapnet. Nu har Kungl. Maj:t icke velat taga ett så stort steg som att föreslå en särskild kommandoexpedition för flygvapnet, utan Kungl. Maj:t har gått en medelväg. Kungl. Maj:t har velat ha ytterligare en regementsofficer vid flygvapnet för att kunna placera en sådan i kommandoexpeditionen. Herr Eriksson framhöll, att ärendena bliva lika väl behandlade, om det är en kapten eller en major, som sköter dem. Det beror på om den, som nu sitter där såsom kapten, skall befordras till major och sitta kvar. Då bliva ärendena behandlade på samma sätt. Men när man här begär en majorsbeställning, så ämnar man väl sätta in i kommandoexpeditionen en av de kunnigaste och mest erfarna regementsofficerarna, med vilken statsrådet kan personligen förhandla och på det sättet få all den sakkunskap, som han behöver få från flygvapnets sida.

Här framhålles också från reservanternas sida, att det av Kungl. Maj:t föreslagna arrangemanget innebär en halvmesyra, som kan medföra, att man aldrig får den föreslagna kommandoexpeditionen för flygvapnet. Jag vill däremot erinra, att om det skulle visa sig, att den av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden skulle på ett förnuftigt och lyckligt sätt lösa frågan om flygvapnets representation närmast under Kungl. Maj:t, kan jag icke se något hinder, att det förhållandet kvarstår längre. Under alla omständigheter måste det väl vara ett lyckligt arrangemang, därest krav på särskild kommandoexpedition icke komma att resas.

För övrigt har jag icke anledning till annat än att yrka bifall till statsutskottets förslag.

Ang.
försvars-
departementet.
(Forts.)

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Jag vill först beklaga, att samma huvudtitel måst samtidigt behandlas i första kammaren, där försvarsministern för närvarande är sysselsatt att utveckla sin mening på ett par punkter. Han har därför icke kunnat vara närvarande här och deltaga i vad den förste talaren kallade den allmänna principdebatt, som man tyckt lämpligen borde inledas på den nu föredragna punkten.

Jag skall, som förhållandena äro, emellertid säga några ord. Jag har fått några anteckningar om vad som skulle principiellt hava anförts av den förste talaren.

Den första anteckningen lyder, att man skulle hava ansett, att Kungl. Maj:ts besparingar egentligen endast skulle vara skenbara besparingar. Jag förstår icke, hur man kan påstå detta. Det är sant, att i vissa fall innebär propositionen ett uppskov med utgifter, som enligt en tidigare godkänd plan skulle gjorts redan under budgetåret 1932/1933. Men man behöver väl icke vara tveksam om, att ett sådant uppskov innebär i sak en utvidgning av den tid, under vilken motsvarande anskaffningar måste ske. När så är fallet, innebär det ju för de olika årens sammanlagda utgiftssiffror ett förbilligande för de år, varmed tiden överskrides, med motsvarande belopp. Dessutom är det så, att på nästan varje punkt, som återkommer här, och där socialdemokratiska reservationer föreligga — ja, jag vet icke, om det är alla, men det är nästan alla — har Kungl. Maj:t, som synes, redan vidtagit nedsättningar och de socialdemokratiska yrkandena innebära, såvitt jag kan finna, endast, att man ifråga om dessa nedsättningar går ännu något längre. När så är fallet, förefaller det mig, att man icke har anledning söka reducera de nedsättningar, som äro gjorda, till något annat och mindre än vad de i själva verket äro och vad de i själva verket betyda.

Här är också antecknad den anmärkningen, att regeringen tillgodogjort sig innelliggande reservationer för att på det sättet kunna minska beloppen. Ja, det är uppenbart, att om man tagit upp beloppen oavsett reservationerna, hade det inneburit en ökning av de under nästkommande år tillgängliga anslagen med precis samma belopp. Man hade då haft till förfogande dels de nya anslagen och dels de innelliggande reservationerna och således disponerat högre belopp. Tillgodogörandet av reservationerna och motsvarande begränsning av de nya anslagen innebär alltså, såvitt jag kan förstå, verkligen en besparing.

Vad den nu föreliggande punkten beräffar, så är det ju en allmän erfarenhet, att för flygärendenas behandling i försvarsdepartementet skulle det vara önskvärt, om man haft möjlighet att tillgodogöra sig den bästa möjliga erfarna och lämpliga kraft vid behandlingen av dessa ärenden, som kunde finnas tillgänglig. Herr Eriksson i Stockholm sade — det var det första jag hörde när jag kom in — att när det kunnat reda sig hittills med en kapten, kan det reda sig i fortsättningen. Jag vet icke, om man kan säga, att det rätt sig så särdeles bra hittills. Allt vad som förekommit i fråga om flygväsendet visar, att kanske en hel del ärenden kunnat avgöras bättre både inom flygstyrelsen och eventuellt inom Kungl. Maj:t än hittills. När det är fråga om en anordning, som icke på något sätt hindrar försvarskommissionen att på dessa frågor anlägga vilka synpunkter som helst och vidtaga vilka åtgärder som helst men garanterar departementet tillgång till den erfarnaste och bäste rådgivare vid dessa ärendens behandling samt kostnaden är ytterst minimal, kan jag icke se annat än att det ligger ett klart besparingssyfte i denna anordning. Ty det är i regel så på detta område, att beslut, som icke äro välgrundade, kosta pengar

Ang.
försvars-
departementet.
(Forts.)

till betydligt större belopp än vad denna förändring av den för departementet tillgängliga arbetskraften kan representera.

Jag vågar sålunda göra gällande både att de principiella anmärkningar, som jag — icke hört men — i korthet sökt bemöta, och den argumentation, som lett till yrkandet om avslag på nu förevarande hemställan, icke äro tillräckligt grundade. Och jag hoppas, att kammaren på denna punkt skall följa utskottets förslag.

Herr Kilbom: Herr talman! Det är, såvitt jag förstår, av intresse att här sammanfatta två punkter av vad som sagts i debatten, för det första, att de nedskärningar av den nu under behandling varande militärbudgeten, som regeringen föreslagit, jämförda med föregående eller innevarande års militära budget icke äro några *besparingar*. Statsutskottets föredragande har instämt i den synpunkten. Reservanternas representant herr Eriksson i Stockholm har också anfört den synpunkten. Och hans excellens herr statsministern har i sitt anförande vidgått riktigheten därav. Han har enbart sagt, att man slår ut vissa förut i organisationsramen ingående utgifter på ett *större antal* år genom de nu föreslagna åtgärderna; men *totalsumman*, som *under fjärde huvudtiteln*, d. v. s. de militära anslagen, skall utgå, blir ändå densamma.

Ja, herr talman, jag tror, att det är en så utmärkt bekräftelse på riktigheten av vad jag anfört, att man åstadkommit dessa »nedskärningar» på 8.8 miljoner kronor enbart genom *uppskov* med vissa åtgärder, att det härvidlag kan vara anledning att konstatera, som sagt, de tre erkännandena.

Vidare vill jag konstatera, att den socialdemokratiske reservanten här i sitt anförande öppet har medgivit, att de besparingar, som enligt de socialdemokratiska reservationerna tillsammans skulle åstadkommas under fjärde huvudtiteln, bleve *1.8 miljoner kronor*. Jag tycker, att det är storslaget, herr talman, på en budget av *122 miljoner kronor*, och dubbelt storslaget i de tider, vari vi för närvarande leva. Det är jag så tacksam för, att jag vill gärna hava också det fastslaget i protokollet.

Skämt åsido! Inse icke herrar socialdemokrater, att ett dylikt ståndpunkts-tagande fullkomligt strider mot deras mångåriga tal om att de vilja nedskära den militära budgeten och så mycket mer då mot talet om avrustning?

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring i motiveringen, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Eriksson i Stockholm begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 2 av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja:

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring i motiveringen, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren att nu avbryta behandlingen av förevarande utlåtande samt uppskjuta dess fortsatta handläggning till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Ang.
försvars-
departementet.
(Forts.)

§ 16.

Herr statsrådet *Gyllenswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 189, angående beredande av medel för utförande av vissa restaureringsarbeten å Venngarns slott.

Denna proposition bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.39 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 12 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 4, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Punkterna 3—5.

Lades till handlingarna.

Härpå föredrogs *punkten 6*, angående avlöning till personal vid stater och truppförband m. m.; och yttrade därvid:

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Jag nödgas taga kammarens tid i anspråk, kanske i väntan på att några flera av kammarens ledamöter skola komma hit och deltaga i den fortsatta behandlingen av detta betänkande. Medan vi i varje fall vänta på de övriga skall jag be att få säga några ord om den motion jag tillåtit mig väcka här beträffande arbetstiden och beträffande löneplaceringen för personalen vid garnisonssjukhusen. Jag motionerade i föl om att man skulle försöka genomföra en sådan förändring av anslagsberäkningen, att personalen, alltså den civila eller ekonomipersonalen vid garnisonssjukhusen, skulle kunna få en arbetstid av 48 timmar i veckan. Det verkställdes i anledning av motionen en utredning, och denna utredning visade ju, att man hade ända till 87 timmars arbetstid i veckan för den personal, varom det här är fråga. Jag har påpekat detta i motionen i år, och jag sätter allt fortfarande i fråga, huruvida det t. o. m. i tider som dessa kan anses lämpligt, att staten utnyttjar den i sin tjänst anställda arbetskraften till en arbetstid, som uppgår i det närmaste till det dubbla mot vad som kan betraktas som det normala, under det att massor av människor gå utan varje sysselsättning.

Ang.
avlöning till
personal vid
stater och
truppförband
m. m.

Ang.
avlönning till
personal vid
stater och
trupper
m. m.
(Forts.)

87 timmars arbetstid per vecka är emellertid vad som fortfarande förekommer för vissa grupper av den personal, som är sysselsatt vid garnisonssjukhusen. När vi i fjol diskuterat spörsmålet och kammaren hade beslutat avslå motionen, ställde statsministern och nuvarande försvarsministern till mig personligen i utsikt, att uppmärksamhet skulle ägnas detta spörsmål — statsministern sade, att om han komme att sitta kvar till ett kommande år, skulle hela detta problem tagas upp till utredning och väl vidtagande av åtgärder kan jag förstå, ty utredningen, som visat hur lång arbetstiden var, hade redan verkställts. Men personalen vid garnisonssjukhusen väntar allt fortfarande på att detta spörsmål skall tagas upp och att det skall vidtagas några åtgärder i den riktning, som jag åtminstone tillät mig utläsa ur de uttalanden, som gjordes till mig vid debattens slut i fjol. När jag åberopar detta uttalande gör jag det givetvis med tanke på, att man menade att den ordning som rådde i fråga om arbetstiden vid garnisonssjukhusen icke var tillfredsställande, och att man hade för avsikt att åstadkomma en ändring i den riktning, som med hänsyn till rådande arbetstid kan anses motiverad.

Förutom yrkandet att man skulle så beräkna anslaget, att det skulle medföra en förkortning av arbetstiden för ifrågakvarande personal vid garnisonssjukhusen, har jag också ställt yrkande om, att kokerskan vid garnisonssjukhuset i Boden skulle uppflyttas i tredje lönegraden i det avlöningsreglemente, vari kokerskor äro placerade. Jag har gjort detta bl. a. med stöd av att Kungl. Maj:t har medgivit uppflyttning för en kokerska vid garnisonssjukhuset i Stockholm. Inom parentes vill jag säga, att jag ifrågasätter, varför man icke har flyttat upp *alla* kokerskorna vid garnisonssjukhuset i Stockholm, då man har gjort *en* uppflyttning, och det bevisligen är lika mycket av behovet påkallat, åtminstone för alla som hava samma sysselsättning. Där har emellertid uppflyttning skett. I Boden har man arbetet uppdelat på något annat sätt, och för att åstadkomma vad som är rättvist och rimligt, bör man i första hand uppflytta första kokerskan vid sjukhuset i Boden på samma sätt, som man medgivit uppflyttning för en kokerska i Stockholm. Jag vet, att ett sådant anspråk har åtminstone två gånger framförts från förvaltningen vid sjukhuset i Boden, men det har icke medfört något resultat, och då jag åtminstone ansett, att en sådan uppflyttning borde bli föremål för ingående prövning, har jag ansett mig böra framföra den i riksdagen och ansett, att statsutskottet väl, då statsutskottet skulle taga ställning till en sådan motion, skulle göra jämförelser mellan vad som skett vid sjukhuset i Stockholm och vad som gäller sjukhuset i Boden, och jag tog för givet, att man skulle komma till det resultatet, att en uppflyttning borde ske. Utskottet har emellertid lämnat det hela åt sidan och sagt, att det finner icke skäl att biträda motionen utan yrkar avslag på den.

När jag läser detta, konstaterar jag bara, att det är det sätt, på vilket man behandlar praktiskt taget varje yrkande, som gäller några lägre befattningshavare i statstjänst. När det gäller högre befattningshavare se vi förslag från Kungl. Maj:ts sida om uppflyttning och se ganska välvillig behandling av sådana förslag i riksdagen. Men så snart det gäller även den mest rimliga och rättvisa uppflyttning av personal i lägre tjänsteställning, möter man här i riksdagen icke någon saklig behandling eller saklig motivering, varför man icke biträder yrkandet, utan utskottet svarar ihop en fras och yrkar med stöd av den avslag på varje sådant yrkande.

Ja, herr talman, jag vågar naturligtvis icke hysa några större förhoppningar om ett biträdande av mitt i motionen ställda yrkande, men jag tycker ju, att man skulle kunna fordra i en fråga sådan som denna en något annan behandling från utskottets sida än vad detta förslag har rönt. Om utskottet här gör gällande, att man ingått i en saklig prövning av frågan, skulle det åt-

minstone för mig och den personal saken gäller vara av intresse att veta, vad det finns för skäl att icke medge en sådan uppflyttning för kokerskan i Boden, som har medgivits för kokerskan vid garnisonssjukhuset i Stockholm och alltså medgivits av Kungl. Maj:t.

Ja, herr talman, beträffande de i motionen ställda yrkandena ber jag att här få yrka, att kammaren måtte besluta, att kokerskan vid garnisonssjukhuset i Boden skall avlönas enligt tredje lönegraden i det för dessa löntagare gällande avlöningsreglementet.

Herr Holmgren: Herr talman! När denna fråga i fjol förelåg till behandling här i kammaren, gjorde utskottet det uttalande, som den föregående talararen här förut har antytt, nämligen att utskottet förutsatte, att vederbörande myndigheter vidtogo de åtgärder, som kunde anses erforderliga och möjliga i det syfte, som angivits i nämnda motion. Utskottet har ingen anledning att i år ändra den ståndpunkt som utskottet i fjol intog. Utskottet hänvisar sålunda i sitt yttrande i år till detta sitt uttalande i fjol. Utskottet vill sålunda visst icke bestrida att icke garnisonssjukhusens personal kan vara ganska hårt pressad i sin tjänstgöring, men utskottet förutsätter då eller känner sig rent av förvissad om att Kungl. Maj:t kommer att i den mån så behövs, efter att uppmärksamt hava följt denna fråga, lägga fram den för riksdagens forum till omprövning. Jag är så mycket säkrare därom som jag alldeles nys från synnerligen vederhäftigt håll har erfarit, att brev redan utgått till sjukvårdsstyrelsen att undersöka de förhållanden, som här av motionären påtalats. Vid det förhållandet har jag ingen anledning till annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talman propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till samma hemställan med den ändring däri, som under överläggningen påyrkats av herr Andersson i Stockholm; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 7*, angående avlöning till personal å övergångsstat vid armén, anförde:

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! Jag motionerade vid fjolårets riksdag om förändring i de grunder, som gälla i fråga om lön till personal på övergångsstat. Jag har också i en motion vid årets riksdag i annat sammanhang ställt yrkande om, att lönen till personal på övergångsstat skulle utgå med A-ortslön, d. v. s. det lägsta belopp som enligt min uppfattning grundlagsenligt kan åstadkommas, och vidare att man skulle taga bort dyrtidstillägg. I fjol sade utskottet beträffande detta yrkande, att man ville icke förändra vad i detta avseende hade beslutats år 1925, och man ville i fråga om dyrtidstillägget icke taga bort detta för dem som åtnjutit dyrtidstillägg så länge. Nu gäller ju detta enbart lönen, och jag kan icke finna, att det i tider sådana som dessa är rimligt att man avlönar personal, som icke utför något arbete i statstjänst, med, såsom jag här tidigare påpekat, i vissa fall högre lön än den de skulle åtnjutit, om de varit placerade i tjänst på lägsta dyrorstgrupp. Jag kan icke finna, att det är rimligt och att det i dessa stycken iakttages den sparsamhet, som man borde iakttaga, när det gäller statens utgifter i allmänhet.

För att tillkännage mitt bestämda och vår grupps bestämda ogillande av vad i detta stycke från utskottets sida föreslagits, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på hela detta anslag.

*Ang.
avlöning till
personal vid
stater och
truppförband
m. m.
(Forts.)*

*Ang.
avlöning till
personal å
övergångsstat
vid armén.*

Ang.
avlönning till
personal å
övergångsstat
vid armén.
(Forts.)

Herr Holmgren: Herr talman! Jag vill bara erinra om, att vid 1925 års riksdag förelåg i den kungliga propositionen förslag om att dessa övergångsstatare skulle erhålla avlöning som om de voro boende på A-ort, men däri gjordes riksdagen ändring, och det var inga delade meningar därom ty det fanns ingen reservation, utan hela riksdagen gick med på att de icke skulle avlönas efter dessa grunder. När så är fallet, ser jag ingen anledning att nu taga upp frågan och framför allt icke i denna punkt, där det icke föreligger någon motion. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner å de därunder förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
rekryterings-
kostnader.

Vidare föredrogs *punkten 9*, angående rekryteringskostnader. Därvid yttrade:

Herr Öhman: Herr talman! Redan under förmiddagen meddelade jag, att i den händelse riksdagen avslope då förevarande framställning, komme jag att ställa vissa yrkanden om inbesparingar på sådana anslagskrav, som t. o. m. de som äro anhängare av den nuvarande militärorganisationen borde åtminstone i sparsamhetens intresse kunna lämna sitt bifall till. Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag tillåter mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de yrkanden, som därunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 10—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. de
värnpliktigas
avlönning.

Härefter föredrogs *punkten 16*, angående anslaget till de värnpliktigas avlöning; och anförde därvid:

Herr Öhman: Herr talman! I anslutning till den motion som jag och mina partikamrater i kammaren har väckt och som omnämnes här i utskottets utlåtande hemställer jag, att riksdagen måtte besluta, i anledning av motionen nr 186, att i skrivelse till regeringen anhålla om att förslag ofördröjligen framläggas till riksdagen, innefattande, att de militära övningarna under år 1932—1933 inställas.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! På denna punkt skall jag be att få säga några ord beträffande de värnpliktigas användande till tjänstgöring. Det förhåller sig på det sättet vid en del truppförband, att man av värnpliktiga tillhörande yrkesmän kallar in dem till truppförbandens verkstäder. Det har förekommit t. ex. på Svea livgarde, att man på såväl skrädderi- som

skomakeriverkstäderna har inkallat dylika värnpliktiga till tjänstgöring. Jag har fäst mig vid saken bl. a. därför, att det innebär, att man tränger ut den civila arbetspersonal, som finnes på verkstäderna, från det arbete, som rätteligen bör tillkomma den. Men därtill kommer en annan omständighet, och det är den att det i fråga om dessa värnpliktiga har fordrats av dem, att de skulle sitta kvar på verkstäderna t. o. m. på övertid och utföra brådskande arbete. Man har preciserat för dem, att så och så mycket skola de utföra och i vissa fall hotat dem med permissionsförbud för den händelse de icke utförde den arbetsmängd, som på detta sätt fordrats av dem. Jag anser, att detta användande av värnpliktiga är icke överensstämmande med gällande föreskrifter, för det första, och jag anser vidare, att det icke är lämpligt eller rimligt, att man fordrar av yrkesmän, som inkallas till värnpliktstjänst, att de skola på verkstäderna utföra arbeten och av den omfattning, som det här är fråga om. Jag anser det ej heller lämpligt, att man använder värnpliktiga på detta sätt och undantränger den civila arbetskraften från arbetstillfällen, som finnas på truppförbandens verkstäder.

Jag har velat uttala denna mening. I övrigt ansluter sig mig till det yrkande, som herr Öhman framställt.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till det av herr Öhman under överläggningen gjorda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 17—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid föredragning härpå av *punkten 20*, angående anslag till anordnande av en granatkastarkurs vid infanteriskjutskolan, anförde:

Ang. anslag till en granatkastarkurs.

Herr Herou: Herr talman! Jag har anledning att efterlysa orsaken till den rörande enighet som på denna punkt föreligger mellan de olika i utskottet representerade partierna. Vad kan vara anledningen till att socialdemokraterna, som i detta betänkande med 141 punkter, där de reserverat sig i 21 punkter och motionsvis framfört nedsättningskrav i över 40 punkter, icke ansett sig böra gå emot *detta* anslag? Finns det någon särskild karaktär i detta anslag, som gör, att man från de olika utskottsrepresenterade partiernas sida anser, att det är ingenting annat än ett anslag, som icke alls kan vägras?

När jag kommit så långt i mitt resonemang erinrar jag mig, att vi här för några år sedan avslöjade, hurusom det bland vissa officerare hade publicerats en plan, huru man tänkt sig att genomföra en militärdiktatur i Sverige och angående förberedelserna för en sådan kupp. De hette då i denna plan: »Varje moderation kommer att tolkas som slapphet och fruktan. Då soldaten i regel ej är någon politisk fanatiker, ligger det ej för honom att strida mot egna landsmän. Officerarna måste därför i en ingående instruktion, icke blott med ett par framkastade ord klargöra vad det är fråga om och varför det även i detta fallet är hans heligaste plikt att försvara sitt fosterland mot inre fiender.» Beträffande utrustningen heter det i planen: »Följande skall medföras vid truppen: kulsprutor, handgranater, granatkastare på handkärror.»

Det är verkligen anmärkningsvärt att icke på något håll rests protest mot detta anslag, att man icke från det håll, där man ansett sig kunna spara i årets budget, har krävt avslag på denna punkt. Jag efterlyser de många, som påstå sig vara principiella antimilitarister och pacifister, var de stå i denna fråga, och jag skulle, därest det från det hållet ges anslutning till avslag på denna

Ang. anslag
till en granat-
kastarkurs.

(Forts.)

punkt, begära votering. Är det så, att det blir tystnad från pacifisthåll, förmodar jag, att det är en rörande enighet även på den kanten för vad utskottet här föreslår.

Från våra utgångspunkter, herr talman, ber jag att få yrka avslag på utskottets förslag i denna punkt.

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman! De där fantasierna om risk för militärdiktatur kunna icke vara allvarligt menade, och jag undrar huruvida det finns någon människa här i landet som tror, att det finns någon fara i den vägen.

Vad nu detta lilla anslag till granatkastare beträffar, så är det väl på det sättet, att när man har en armé, så måste den övas med olika vapen. Och visserligen tycks herr Herous mening vara den, att den icke skall öva sig på någonting, som är farligt för andra. Men vad blir det för armé, om den icke skall övas i farliga vapens bruk? Jag tycker, att icke ens herr Herou borde finna detta anslag så farligt, som han låtsar sig göra.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Herou**: Herr talman! Jag hade alls icke väntat, att herr Jönsson i Revinge skulle förstå de synpunkter, jag anlade. Jag efterlyste icke heller hans ståndpunkt i denna fråga. Jag misstänkte icke alls, att han skulle av pacifistiska bevekelsegrunder gå emot detta anslag. Jag trodde icke heller, att han skulle finna anledning spara på denna punkt. Jag har efterlyst vissa andra ledamöters meningsriktning i denna fråga.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Andersson i Stockholm begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 20 av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 21 och 22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
befrämjande
av den andliga
vården
vid armén.

Punkten 23, angående anslag till befrämjande av den andliga vården vid armén.

Kungl. Maj:t hade uti punkten 24 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att minska ordinarie reservationsanslaget till befrämjande av den andliga vården vid armén, nu 50,000 kronor, med 10,000 kronor till 40,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft de likalydande motionerna nr 125 inom första kammaren av herr *Möller m. fl.* och nr 211 inom andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*, i vilka motioner beträffande förevarande anslag föreslagits, att detsamma skulle upptagas med 20,000 kronor.

*Ang.
befrämjande
av den andliga
vården
vid armén.
(Forts.)*

Utskottet, som under annan punkt i förevarande utlåtande under rubriken »Gemensamma anslag» föreslagit uppförande av ett nytt ordinarie reservationsanslag till befrämjande av den andliga vården vid försvarsväsendet och att under detta anslag skulle för nästkommande budgetår anvisas 42,000 kronor, avsedda för armén och flygvapnet, hemställde i punkten 23, att riksdagen, med avslag å ovanberörda motioner i nu förevarande del, måtte från och med budgetåret 1932/1933 ur riksstaten utesluta ordinarie reservationsanslaget till befrämjande av den andliga vården vid armén.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade samma ledamöter av utskottet, vilka, på sätt i det vid förmiddagens sammanträde förda protokollet omförmålt, vid punkten 2 reserverat sig, förklarat sig anse, att i utskottets motivering bort uttalas, att det gemensamma anslaget till den andliga vården vid armén och flygvapnet borde upptagas med 22,900 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Kammarens ledamöter torde finna, att den reservation, som är fogad till denna punkt av utskottets utlåtande, allenast rör motiveringen. Anslagsbeloppet återkommer sedermera under punkt 141 i utskottets utlåtande.

Beträffande själva sakfrågan vill jag erinra om att hittills funnits ett anslag till befrämjande av den andliga vården vid armén på 50,000 kronor. Kungl. Maj:t har nu föreslagit, att detta anslag nedsättes till 40,000 kronor, och därvid åberopat, att det förefinnes en del reservationer på anslaget. Dessutom har Kungl. Maj:t under en senare punkt föreslagit, att till befrämjande av den andliga vården vid flygvapnet skulle anslås ett belopp av 2,900 kronor. Statsutskottet har nu ansett det vara lämpligt, att alla dessa anslag för den andliga vården inom olika grenar av försvarsväsendet uppföras under ett gemensamt anslag. Mot denna principiella ståndpunkt av utskottet hava reservanterna givetvis ingenting att erinra. Vad däremot rör beloppet, hava de socialdemokratiska reservanterna ansett sig böra följa den motion, som är avgiven av den socialdemokratiska gruppen, och i vilken det yrkas, att anslagsbeloppet till befrämjande av den andliga vården vid armén skulle fastställas till 20,000 kronor. Och eftersom i denna motion anslagsbeloppet till befrämjande av den andliga vården vid flygvapnet icke varit föremål för något yrkande, hava vi medtagit detta belopp, varför sålunda hela anslaget skulle fixeras till 22,900 kronor.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten men med den ändring i motiveringen, som innefattas i den av herr Nilsson i Malmö *m. fl.* vid punkten fogade reservationen.

Herr **Kilbom**: I motsats till den föregående talaren, herr talman, ber jag att få yrka avslag å föreliggande förslag. Det synes mig verkligen, att vad som nu i första hand behövs är icke andlig vård utan någonting att bringa i magen på folk. Och 40,000 kronor kunna verkligen vara bra i det avseendet.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Kungl. Maj:t har här föreslagit en nedskärning av anslaget med 10,000 kronor. Här finnas ju vissa reservationer,

Ang.
befrämjande
av den andliga
vården
vid armén.
(Forts.)

så att den reella nedsättningen blir icke så stor. Men redan den nedsättning, som är föreslagen, kommer att medföra vissa svårigheter i periferien för att på ett tillfredsställande sätt ordna förhållandena. Skulle nu reservationen gå igenom, så skulle det medföra, att man finge ungefär hälften av det belopp, som Kungl. Maj:t begärt, till sitt förfogande för att ordna den andliga vården.

Jag tror, att var och en av oss, som erkänner, att andlig vård för våra söner, då de äro i krigstjänst, kan vara av behovet påkallad, icke kan taga på sitt samvete att gå längre ned i anslag, än vad Kungl. Maj:t här begärt.

Av den anledningen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rundqvist**: Jag ber först, herr talman, att till statsutskottet få framföra min tacksamhet för det sätt, varpå årets fjärde huvudtitel blivit behandlad. Därest icke lotten på en punkt gått emot Kungl. Maj:ts förslag, skulle dessa i samtliga väsentliga punkter varit av utskottet tillstyrkta.

Innan jag övergår till den nu förevarande punkten, anhåller jag, herr talman, att i korthet få nämna några ord av mera allmänt innehåll angående fjärde huvudtiteln i årets statsverksproposition och arbetet med densamma uppgörande, detta närmast för att påvisa, att fjärde huvudtiteln i år har fått en särskilt stark påkänning av den rådande ekonomiska krisen och nödvändigheten att göra begränsningar. Huvudtiteln slutar, som bekant, på en summa i runt tal av 122.1 miljoner kronor. I förhållande till huvudtitelns slutsumma för det nu löpande budgetåret innebär detta en utgiftsminskning av ej mindre än 8.8 miljoner kronor.

Till jämförelse härmed kan nämnas, att under budgetåret 1925/1926 — som var det sista av de s. k. provisorieåren — huvudtitelns slutsumma utgjorde 147.7 miljoner; för budgetåret 1926/1927 utgjorde densamma 140.6 miljoner, för budgetåret 1927/1928 138 miljoner och för budgetåret 1928/1929 133.8 miljoner; för budgetåren 1929/1930 och 1930/1931 stannar huvudtiteln på 132.8 respektive 132.5 miljoner; för nu löpande budgetår utgör slutsumman 130.9 miljoner; för nästa budgetår har, såsom nämnts, slutsumman enligt Kungl. Maj:ts förslag nedbringats till 122.1 miljoner.

En procentuell jämförelse av slutsummorna för fjärde huvudtiteln för de senaste fyra budgetperioderna 1928/1929—1931/1932 eller den tid, varunder 1925 års försvarsordning, bortsett från övergångsåren, varit gällande, å ena sidan, med den för nästa budgetår av regeringen föreslagna anslagssumman, å andra sidan, giver vid handen, att, medan den successiva nedgången under de nämnda perioderna utgjort i genomsnitt omkring 0.72 %, så reduceras enligt risksstatförslaget för nästa budgetår utgifterna med ej mindre än 6.72 % i förhållande till det löpande årets riksstat.

Jag tillåter mig också nämna några motsvarande siffror för vissa utländska med vårt land jämförbara stater. För Holland kan reduceringen fixeras till 5.89 %, varvid må nämnas, att Holland i fråga om armén gått ned med 3.09 % och i fråga om flottan med 11.71 %; motsvarande siffror för Sverige äro 4.5 % och 12 %. För Schweiz är reduceringen 1.72 %; för Finland 2.3 % (härvid bortses från vissa utgifter, som sammanhånga med den nya flottlagen); för Danmark är den omkring 5.4 % — detta enligt det sistlidna höst för folkettinget framlagda förslaget; hur det kommer att gå med denna fråga vet man ju icke —; för Norge slutligen innebär det senast framlagda budgetförslaget i stort sett status quo.

De förslag, som framlagts i huvudtiteln, och vilka, såsom jag nyss framhållit, innebära högst betydande anslagsminskningar, utgöra, som utskottet torde hava funnit, resultatet av det ofrånkomliga hänsynstagandet till å ena

sidan sparsamhetskravet, som givetvis gjort sig särskilt starkt gällande från finansdepartementet gentemot försvarsdepartementet detta år, och å andra sidan strävandet att i möjligaste mån upprätthålla försvarsanstalternas effektivitet enligt 1925 års försvarsordning. Då av utskottsbehandlingen väl får dragas den slutsatsen, att de framlagda förslagen ansetts i nuvarande läge i stort sett godtagbara, är jag angelägen framhålla, att ett dylikt resultat icke skulle kunnat ernås utan den beredvillighet att lojalt medverka och sinsemellan samverka till uppgiftens lösning, som samtliga militära myndigheter — förvaltningar, staber och andra utan undantag — ådagalagt. Jag har, med framhållande av detta förhållande, velat betyga min tacksamma erkänsla därför.

Vad den nu föreliggande punkten angår, d. v. s. anslaget till befrämjande av den andliga vården vid armén, vill jag genast säga, att jag finner intet att erinra mot att, på sätt utskottet förordat, samtliga medel, som avses för befrämjande av den andliga vården vid försvarsväsendet, sammanföras under ett gemensamt anslag. Det torde vara vissa fördelar förenade med en sådan anordning.

Att jag i anslutning till organisationsnämndens härom framställda förslag funnit mig böra tillstyrka en nedsättning av anslaget till befrämjande av den andliga vården vid armén med 10,000 kronor, eller från 50,000 till 40,000 kronor, beror främst på att å detta anslag förefinnas reservationer till så stort belopp, att de med anslaget avsedda ändamålen jämväl under nästa budgetår torde kunna tillgodoses i ungefär samma utsträckning, som för närvarande äger rum. Av samma anledning kan jag också godtaga den ringa sänkning på 900 kronor av det gemensamma anslaget, som förordas av utskottsmajoriteten. Av det för innevarande budgetår till befrämjande av den andliga vården vid armén anslagna beloppet, 50,000 kronor, användes en tredjedel för bestridande av pastoralvård vid truppförbanden samt återstoden för understödjande av soldathemsverksamhet bland de värnpliktiga.

Ett bifall till reservanternas förslag att med ytterligare cirka 20,000 kronor nedsätta det gemensamma anslaget skulle kunna äventyra den verksamhet, som med tillhjälp av ifrågavarande medel bedrives å soldathemmen till de värnpliktigas fromma och som huvudsakligen, såsom bekant, består i biblioteks- och föreläsningsverksamhet, tillhandahållande av läs- och skrivrum samt samlingslokaler ävensom anordnande av förströelser m. m. Jag kan för övrigt säga herr Kilbom, att även magens krav söker man i någon mån tillgodose på soldathemmen genom servering av kaffe m. m.

Att på sätt reservanterna ifrågasatt minska det blygsamma belopp, som avses för de viktiga ändamål, varom här är fråga, finner jag icke tillrådligt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till samma hemställan med den ändring i motiveringen, som föreslagits i den vid punkten fogade reservationen, samt 3:o) avslag å utskottets hemställan; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 24, angående anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

Kungl. Maj:t hade uti punkten 25 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att dels till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 280,875 kronor, dels medgiva, att av kronans äldre ammunitionspartier finge till de frivilliga skytteföreningarna under budgetåret 1932/1933 försäljas högst 5,000,000 skarpa patroner m/94 till ett pris av 5 öre för patron, inklusive hylsa, dels ock medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelsens expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra

*Ang.
befrämjande
av den andliga
vården
vid armén.
(Forts.)*

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.*

Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.

(Forts.)

anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1932 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde vara bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Uti två likalydande motioner, väckta, den ena av herr *Johan Bernhard Johansson m. fl.* inom första kammaren, nr 132, och den andra av herr *Larson* i Tönnersa inom andra kammaren, nr 189, hade föreslagits, att riksdagen ville besluta att till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 470,000 kronor.

Vidare hade uti förenämnda av herr *Möller m. fl.* och herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.* väckta motioner, I: 125 och II: 211, i vad desamma avsåge ifrågasvarande anslag, föreslagits, att något anslag icke skulle utgå till det frivilliga skytteväsendet för budgetåret 1932/1933.

Slutligen hade uti en av herr *Lindhagen* inom första kammaren väckt motion, nr 216, i samband med väckt förslag om höjning av det under tredje huvudtiteln uppförda anslaget till upplysningsarbete för freden, föreslagits att anslagets belopp, 50,000 kronor, i sin helhet eller till viss del borde utgå genom motsvarande minskning i det föreslagna anslaget till det frivilliga skytteväsendet.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 132 och II: 189, i vad desamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, ävensom motionerna I: 125 och II: 211 samt motionen I: 216, för så vitt sistnämnda tre motioner avsåge anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande,

a) till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 280,875 kronor,

b) medgiva, att av kronans äldre ammunitionspartier finge till de frivilliga skytteföreningarna under budgetåret 1932/1933 försäljas högst 5,000,000 skarpa patroner m/94 till ett pris av 5 öre för patron, inklusive hylsa, och

c) medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1932 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde vara bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Vid denna punkt hade samma reseranter som de vid punkten 2 antecknade jämte herr *Olofsson* i Digernäs förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) i anledning av motionerna I: 125 och II: 211, i vad de avsåge anslag till det frivilliga skytteväsendet, avslå såväl Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av anslag för detta ändamål för budgetåret 1932/1933 och om medgivande till försäljning av ammunition till de frivilliga skytteföreningarna som motionerna I: 132 och II: 189;

b) förklara, att motionen I: 216, i vad densamma avsåge anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande, skulle anses besvarad genom vad utskottet anfört och hemställt; och

c) medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1932 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde vara bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr Ward: Herr talman! Det vore säkerligen att ställa allt för höga anspråk, ifall någon skulle begära, att man vid diskuterandet av frågan om statens ställning till det frivilliga skytteväsendet skulle vara i stånd att anlägga några synpunkter, som tidigare icke prövats här inom riksdagen. Frågan är ju nästan att beteckna som en gammal bekant, som kommer tillbaka till oss år efter år. Och vi torde knappast kunna avlocka denna bekanting något för oss nytt, utan vi få säkerligen hålla oss till vad som många gånger tidigare anförts i denna fråga. Det är nu också därför att statsutskottet denna gång, liksom vanligen är fallet, kommit på olika linjer i fråga om statens ställning till den frivilliga skytterörelsen, som jag här begärt ordet för att med några ord motivera den ståndpunkt, som intages av de socialdemokratiska reser-
vanterna.

Skulle något anmärkningsvärt kunna sägas hava tillkommit med avseende på denna frågas behandling vid årets riksdag, så torde det kunna sägas vara det förhållandet, att regeringen trots de alldeles speciella anledningar, som man i år har att ställa sig betänksam emot ett anslag sådant som detta, kommer fram till riksdagen med ett förslag om fortsatta anslag till den frivilliga skytterörelsen. Visserligen har regeringen i överensstämmelse med organisationsnämndens förslag förordat, att anslaget må nedsättas ifrån för närvarande utgående 470,000 kronor till 280,875 kronor. Men med hänsyn till de finansiella svårigheter, om vilka regeringen gång efter annan vittnat, måste man ovillkorligen säga sig, att även detta anslag på över 280,000 kronor är onödigt och knappast låter sig försvaras under dessa tider. När regeringen här gång efter annan genom sina representanter får stiga fram och förklara, att t. o. m. de mest motiverade sociala anslag enligt regeringens mening för tillfället böra tillbakavisas, måste man väl säga, att det är ett ganska egendomligt förfarings-sätt att samtidigt förorda ett så pass stort anslag, som det här är fråga om, till den frivilliga skytterörelsen.

Nu kan det måhända från regeringens sida sägas, att den frivilliga skytterörelsen dock intar en sådan ställning inom vårt lands försvarsorganisation, att man trots de svåra statsfinansiella förhållandena icke gärna kan ställa sig avvisande emot densamma. Ja, man vill kanhända t. o. m. säga, att det minskade anslag, som föreslås utgå för nästkommande budgetår, blott är att betrakta som en provisorisk sänkning, och att man framdeles på nytt kommer att gå in för ett högre anslag. Men är det då verkligen på det sättet, att man i vår tid med de erfarenheter vi dock ha av det moderna krigets utveckling och organisation, verkligen kan, om man utgår från en allmän försvarsvänlig utgångspunkt, stöda sig på den gamla försvarsromantik, som lever kvar från den s. k. skarp-skytterörelsens dagar, och inbilla sig, att denna individuella utbildning av vad man kan anse för ett ringa fåtal verkligen skickliga skyttar kan i förhållande till försvarsorganisationen i dess helhet äga någon verklig betydelse, därest en gång den svenska försvarsorganisationen skulle på allvar prövas? Under alla de debatter jag åhört i denna fråga, har jag icke hört någon, som kunnat bevisa detta. Och efter vad man kunnat läsa och höra om den moderna krigföringen har man otvivelaktigt full anledning att säga sig, att ett dylikt bevis för denna utbildnings betydelse icke kan åvägbringas. Det enda jag sett i den vägen under den senaste tiden, är den något egendomliga motion, som avlämnats av några högermän i första kammaren. Den får väl knappast betraktas som en partimotion i egentlig mening, ty den är sådan, att man ej gärna vill tilltro högern att såsom parti godkänna densamma.

Där förekommer i alla fall en liten antydning till bevisning för denna frivilliga skytterörelsens stora förträfflighet ur allmän försvarssynpunkt, och jag

Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.
(Forts.)

kan icke neka mig nöjet att läsa upp den lilla passus i motionen, som handlar om den saken. Man har naturligtvis märkt, att det kan göras ganska stora anmärkningar mot den gamla, som jag nyss uttryckte mig, försvarsromantiska uppfattningen, och därför skriver man på detta sätt: »Icke utan anledning hade man inför världskriget på många håll sökt hävda den uppfattningen, att den enskildes skjutskicklighet icke längre kunde tillmätas samma betydelse som förr. Mot förmodan peka emellertid krigets erfarenheter hän mot, att så kallade 'prickskyttar', äro av ett betydande värde för en armé.» Jag vet icke, huru vederbörande kunnat göra denna kostliga erfarenhet. Att det icke är genom studium av händelserna exempelvis vid Verdun och Masuriska sjöarna är påtagligt. Jag tror därför, att man på mycket goda grunder kan underkänna denna tilltro till den frivilliga skytterörelsens förmåga att utgöra ett verkligt värdefullt tillskott till den svenska försvarsorganisationen. Det förhåller sig också alldeles säkert på det sättet, att man även inom det frisinnade partiet och i varje fall ute bland dess väljarmassor delar denna vår mening; man hyser där precis samma uppfattning i detta hänseende som den vi på vårt håll ge uttryck för. Man skulle därvidlag kunna anföra många röster, som bevisa, att så verkligen är fallet.

Det kanske förefaller litet opåkallat och måhända också en smula oartigt att här ifrån andra kammarens talarstol på nytt anföra några rader ur en artikel i Svenska Morgonbladet, en artikel, som tidigare i dag citerats här i kammaren. Men det kan dock vara av betydelse att något erinra om, vad den opinion, som sålunda har mycket djupa försänkningar inom det frisinnade lägret på många håll i vårt land, anser i hithörande fråga. Man skriver på denna punkt bland annat på följande sätt: »Om ett så omtvistat anslag som de 280,000 kr. till frivilliga skytteväsendet får stå över till ett annat år, skulle gamla Sverige sannerligen icke gå under för det. De pengarna behövdes bättre på annat håll — exempelvis till att hjälpa övre Norrlands svältande och arbetslösa skogsarbetare och deras nödställda familjer. Såsom ärendet nu ligger till, är det — tyvärr — ej att vänta, att några mer avsevärda belopp komma att sparas in. Det är skada. Den myndighet, som villigt och glatt beviljar 121 miljoner kronor till militära ändamål, får kanske ej lätt att — när det sedan blir fråga om inhiberandet av sociala välfärdsanordningar — få folk att tro på dess statsmannakloket och på konsekvensen i dess sparsamhetsvilja.»

Jag vädjar till herrarna — vilket parti ni än må representera — om det icke ligger en djup mänsklig sanning i dessa tidningens ord, och om desamma verkligen icke skulle förtjäna att lända till efterrättelse för vårt beslut i föreliggande fråga, vilket följaktligen innebure att vi här allmänt förenade oss om att åtminstone uppskjuta detta anslag till ett annat år. Det är kanske för mycket begärt, att den del av det frisinnade partiet, som bundit sig för detta anslag till den frivilliga skytterörelsen, redan nu skulle vara villig och beredd att förklara: Hitintills men icke vidare! Så mycket borde man emellertid kunna begära, att man i dessa svåra tider vore med om att uppskjuta anslaget, då det icke kan ledas i bevis, att ett uteblivet anslag härvidlag skulle vålla det svenska försvarsväsendet någon skada.

Det skulle nog vara åtskilligt för övrigt att tillägga i en diskussion sådan som denna, och skulle jag till regeringens i dessa tider märkliga ställningstagande foga ytterligare en i viss mån märklig omständighet, så skulle det vara det förhållandet, att högerpartiet i år avstått ifrån att framföra partimotion i saken. Jag klandrar naturligtvis ingen därför att man i det här fallet uraktlåtitt att framlägga en gemensam högermotion. Men när man med full kraft på högerhåll tidigare gått fram mot varje nedsättning av anslaget till det frivilliga skytteväsendet och nu håller till godo med den ganska betydande sänkning, som dock här är föreslagen, må det förlåtas oss, om vi icke kun-

na hysa så synnerligen stor respekt för de argument i denna fråga, som man tidigare gång efter gång, år efter år har anfört.

Vad det emellertid vid detta tillfälle särskilt bör tryckas på, är det förhållandet, att riksdagen här så att säga pressas att undan för undan avstå från att bevilja anslag till nödlidande och till andra sociala ändamål. Här har man en maning till riksdagen att också i detta fall gå in för sparsamhet, särskilt om man därmed inte vållar någon som helst skada. I den nyss citerade artikeln i Svenska Morgonbladet står det även, såsom herrarna märkte, något om förhållandena i Norrland. Det kan vara ganska intressant att vid sidan av detta uttalande ställa upp en högerns norrlandsfråga, som beröres i den motion, som jag förut tillät mig citera. På ett ställe i motionen står det nämligen på följande sätt: »Ett avsevärt antal av de många skytteföreningarna i vårt land har att arbeta med en synnerligen svag ekonomi, och de äro för sin existens helt beroende av statsanslag. En så kraftig beskärning av statsanslaget, som av Kungl. Maj:t förutsatts, kommer tvivelsutan att medföra, att många tiotal små föreningar med svag ekonomi, i all synnerhet i Norrland, komma att gå under, samt att hela det frivilliga skytteväsendet i övrigt kommer att lida en högst allvarlig avbräck.» Ja, är det inte avskräckande! Detta skulle således också vara en norrlandsfråga, och till på köpet av så stor vikt att det vore en riksoflycka, om ett tiotal skytteföreningar i den stora arbetslöshetens Norrland skulle gå under på den grund, att de ej finge det anslagsbidrag, som de beräknat. När vederbörande anlägga dylika synpunkter, är detta — tycker jag — ett sätt, som icke är lämpligt i dessa tider, då det framför allt kräves, att staten griper in kraftigast möjligt i det sociala omvårdnadsarbetet.

Det skulle sedan kunna framställas vissa synpunkter med avseende på den rent principiella frågan, huruvida staten överhuvud taget bör uppmuntra med anslag till »försvarsorganisationer», vilka icke stå under direkt kontroll och ledning av statsmakterna, eller om det icke i stället bör fastställas, att allt, som skall förekomma i försvarspolitiskt hänseende, bör vara en statens, uteslutande en statens angelägenhet. Jag har ju för min del den uppfattningen, att den sistnämnda ståndpunkten är den riktiga, men jag skall ej här vidga kretsen av denna diskussion med att ytterligare gå in på denna fråga. Jag har endast vidrört den för att få göra denna lilla deklaration.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som i denna punkt avgivits av herr Nilsson i Malmö m. fl.

Herr Holmgren: Herr talman! Den föregående ärade talaren inledde sitt anförande med att framhålla, att inga argument, som här kunna anföras, äro nya, utan de ha vid upprepade tillfällen förut, då denna fråga varit föremål för behandling, blivit använda. Jag skall för min del dra helt annan slutsats av detta faktum, än vad herr Ward har gjort. Jag erkänner fullkomligt det berättigade i hans påstående att det icke skulle vara lämpligt att besvåra kammaren med att dra upp dessa frågor, som vi så många år ända till leda diskuterat. Jag skall sålunda icke tillåta mig att ge mig in på någon saklig diskussion i detta spørsmål, men jag anser mig i alla fall böra framhålla det, att jag för min del är fullt enig med motionärerna, herrar J. B. Johansson i första kammaren och Larson i Tönnersa i andra kammaren, att jag intet hellre skulle sett, än att Kungl. Maj:t fått in i sin proposition den fullständiga ramen av det förevarande anslaget till frivilliga skytteväsendet.

När herr Ward ger sig in på att kritisera dessa motioners lydelse och de argument, som i motionerna finnas anförda, förutsätter jag, att herr Ward hos sakkunskapen verifierat sin uppfattning, att den enskilde skyttens förmåga i ett modernt krig verkligen icke skulle ha någon som helst betydelse. Har han ej verifierat denna sin uppfattning hos sakkunskapen, återstår endast hans egen

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.*

(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.

(Forts.)

mening, och den tror jag väl ändå icke att riksdagen i en militär fråga kan fästa något större avseende vid. För egen del vet jag — och jag har fått den uppgiften från sakkunnigt håll — att den enskilde skytten i ett modernt krig spelar en långt större roll, än man hade anledning förmoda före världskrigets utbrott.

Herr Ward var inne på ett försök att få kammaren med på att man åtminstone skulle skjuta upp detta anslags utbetalning, så att man skulle enas om att säga, att vi i år avstå från detta krav, men få det tillbaka nästa år. Jag tror, att alla skyttevänner i denna kammare säkerligen med mig instämma i sanningen av det gamla ordspråket: »Bättre en fågel i handen än tio i skogen.» Nu har här emellertid endast givits ett löfte om en fågel i skogen, och det är bra mycket sämre. Jag tror icke, att man gör klokt i att lyssna till dessa locktoner, ty har ett anslag en gång gått ut ur budgeten, är det mycket svårt att få det tillbaka igen.

Vidare gjorde herr Ward en anmärkning över att högern icke kommit med någon partimotion i denna fråga i år. Jag ville med anledning härav säga herr Ward, att det var ett ganska stort offer, högerpartiet frambar, när det avstod från att motionera, men detta gjorde högern därför, att den kände sitt ansvar i den svåra ekonomiska situation, som nu råder. För min egen del har jag redan förut i dag framhållit, varför jag ej velat gå utöver Kungl. Maj:t i några anslagsfrågor under fjärde huvudtiteln, och det har ju, som jag förut sagt, varit min uppfattning, att man i en sådan här vansklig situation icke har rätt — knappast har moralisk rätt — att gå utanför Kungl. Maj:ts krav, detta därför att om man går utöver Kungl. Maj:ts krav, kommer följden att bli ett divisionsansvar: riksdagen och Kungl. Maj:t dela ansvaret för den ekonomiska situation, som inträder. En skall bära ansvaret, och i detta fall bör det enligt min mening vara Kungl. Maj:t. I annat fall blir det kaos av det hela.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Larson** i Tönnersa: Herr talman! När jag tog del av riksstatsens fjärde huvudtitel, måste jag säga, att det var med ledsnad jag såg, att ifrågasvarande skytteanslag blev så kraftigt nedskuret. Det är inga anslag på den fjärde huvudtiteln, som rönt en så stark nedskärning som just detta anslag.

Jag har, som förut nämnts, på denna punkt framlagt en motion, som avser att bibehålla det gamla anslaget, nämligen 470,000 kronor. Det är ju alldeles uppenbart, att när jag gjorde detta, var det på grund av den kännedom jag har om skytterörelsen i Norrland, som det här talas om i motionen — förresten inte bara i Norrland utan även av vad som senare inhämtats i övriga delar av landet. Måhända skytteföreningarna på andra platser arbeta under mera ordnade förhållanden, åtminstone i Sydsverige, än i Norrland. I varje fall göras allvarliga ansträngningar att på bästa sätt öva sig i fältmässig skjutning året om, och man har också i synnerhet under vintern företagit dessa övningar i stor utsträckning. Man förstår ju, vad detta betyder, att företaga tävlingar under olika väderleksförhållanden. Jag vill nu i detta sammanhang säga, att vad dessa förövningar betyda, har jag själv någon liten erfarenhet av från den tid, jag var inkallad till militärtjänstgöring 1914. Jag var då i tillfälle att i det kompani, jag hade ledningen för, studera dessa människor, som tillhörde landstormen. Många av dem, som här blevo sammanförda, hade aldrig hållit i ett gevär. De stamanställda och f. d. gingo till linjen, och därför blev det naturligtvis skyttarna, som fingo ta hand om dessa landstormsmän, som tidigare ej haft någon övning med gevär. Och jag får ju säga, att skillnaden därvidlag var framträdande, ty många av dessa landstormsmän hade icke en aning om, hur ett gevär skulle hanteras.

Nu sade herr Ward nyss att i dessa tider, när gevären och övrig materiel

för en fältmässig krigsberedskap äro så tekniskt fulländade, den enskilde skytten icke skulle ha någon betydelse. Detta anser jag vara ett mycket naivt påstående. Ja, var säkra på, mina herrar, att när gevären och övrig krigsmateriel äro så tekniskt utvecklade, måste det också vara en man, som *kan* sköta dylika redskap. Krigsredskapen må sedan utgöras av kulsprutor eller gevär eller kanoner. Det faller då på sin egen orimlighet att säga, att vi ingen övning behöva för att bibehålla skjuttekniken.

Nu får jag vidare säga, att beträffande anslagen inom denna huvudtitel de av statsfinansiella skäl måste nedskäras. Men jag måste på samma gång säga, att det av mig och skytterörelsens vänner och ledare beklagas, att de små skytteföreningarna särskilt på landsbygden icke kunna fortsätta sin verksamhet utan måste gå under, det är min bestämda uppfattning, då nedskärningen av anslaget är allt för kraftig.

Nu har det sagts här under den fjärde huvudtiteln, att i fråga om detta anslag fältskjutningstävlingarna och vidare förbundstävlingarna skulle inhiberas på grund av att anslaget ej räcker till. Då måste jag säga beträffande tävlingarna, att det icke är för mycket, om dessa skyttar få litet uppmuntran, den behöves mer än väl. En sådan behöves likaväl för skytterörelsens medlemmar som för alla andra, som deltaga i en idrotts- eller sporttävlan av ena eller andra slaget. Och det är alldeles uppenbart, att om man skär bort dessa tävlingar minskar man intresset för skytterörelsens övningar. Det är blott djupt att beklaga, om vi ej kunna hålla det hela vid makt.

Nu säger statens organisationsnämnd bland annat, att den anser sig böra såsom sin uppfattning framhålla, att de nu föreslagna nedskärningarna äro så betydande, att för den händelse statsmakterna ansåge sig jämväl i framtiden böra befrämja skytteväsendet, statsbidraget icke under någon längre tid torde kunna hållas nere vid det av organisationsnämnden föreslagna beloppet, utan att skytterörelsens verksamhet skulle äventyras. Ja, detta är ju alldeles uppenbart. Vi kunde icke komma till något annat resultat, när vi tidigare hade omkring 900,000 kronor i anslag. Arméförvaltningen och skytteförbundets överstyrelse hava ansett, att detta anslag skulle behövas. Emellertid har organisationsnämnden nu uttalat sig på det sättet, att vi under nuvarande förhållanden icke kunna bibehålla det höga anslaget. Statens organisationsnämnds uttalande är sålunda belysande, nämligen att skytterörelsens framtid äventyras om anslaget hålles nere i det belopp som Kungl. Maj:t föreslagit.

Såsom resultatet blivit av denna frågas behandling i utskottet, är det givetvis ingen mening för mig att yrka bifall till min motion, utan jag måste således yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Jag tycker, det är ganska meningslöst att fortsätta med en diskussion av denna fråga. Vi ha ju hållit på med att diskutera den i så många år, att jag misstänker, att det icke är någon, som kan komma med något egentligt nytt i saken. Jag skall därför inskränka mig till att endast säga det, att denna kammare två gånger avslagit utgifter för detta ändamål, och det under tider, då det fanns gott om pengar i landet. Det skulle förvåna mig, om andra kammaren nu, när det råder en sådan verklig brist på pengar, icke skulle inbespara detta anslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som avgivits på den punkt, vi nu behandla.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rundqvist**: Herr talman! Som herr Olofsson framhöll, är frågan om det frivilliga skytteväsendet så

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.
(Forts.)*

Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.
(Forts.)

grundligt debatterad i denna kammare, att det icke lärer kunna förväntas, att någon nu låter påverka sig i ena eller andra riktningen. Jag anhåller om överseende, när jag i alla fall anser mig böra säga några ord i anledning av vad som här yttrats.

Först kan jag då meddela, att konsekvenserna av den avsevärda beskäring av anslaget, som Kungl. Maj:t nu föreslagit, bliva, att skytteföreningarnas ammunitionsanslag måste nedskäras med 50 %, att anslaget till fältmässiga skjutningar helt måste bortfalla och att alla tävlingar måste inställas. Anslaget har sålunda nedbringats till minimigränsen. Hade beskäringen drivits längre, skulle följden blivit, att skytteväsendets organisation äventyrats och skjutbanor och andra anläggningar kommit att förfalla.

Med anledning av vad som här yttrats särskilt angående de s. k. prickskyttarna, vill jag vidare nämna några ord angående den betydelse, som det frivilliga skytteväsendet för närvarande anses äga ur militär synpunkt. Det torde vara så, att det icke allenast är den enskilda skjutskickligheten det gäller, utan framför allt bör tillika beaktas den betydelse, som det frivilliga skytteväsendet kan ha för den militära skjututbildningen i allmänhet. I fråga om skytteväsendets betydelse ur militär synpunkt kommer naturligtvis alltjämt skjutförmågan främst i beaktande. Skjutförmågan anses, även med hänsyn till de tekniska stridsmedlens utveckling efter världskriget, vara av stor vikt. Den, som har förvärvat en sådan förmåga före tjänstgöringens början, får större förutsättningar att tillgodogöra sig den militära skjututbildningen i allmänhet, och utväljandet av värnpliktiga till betjänande av de moderna automatvapnen, kulsprutegevär och kulsprutor, underlättas. Det är nämligen så att såsom en av de fordringar, som värnpliktiga om möjligt böra uppfylla för att kunna utväljas till kulsprutemanskap, ansetts böra i utfärdad generalorder uppställas färdighet i skjutning, vilken alltså måste vara förvärvad före inryckningen, d. v. s. i regel inom det frivilliga skytteväsendet. Av betydelse ur militär synpunkt är vidare det vidmakthållande av förvärvad skjutskicklighet, som frivilliga skytteväsendet så gott som ensamt kan åstadkomma. Med hänsyn till alla de kunskaper och färdigheter, en värnpliktig nu för tiden måste bibringas under tjänstgöringstiden, torde lätt inses, att det frivilliga skytteväsendet alltjämt är till god hjälp åt försvaret. Att fränsäga sig detta för att såmedelst inbespara det förhållandevis ringa anslagsbelopp, som nu begäres, kan jag för min del icke finna påkallat.

Då här vidare talats om kontroll, vill jag framhålla att skytterörelsen är kontrollerad. Det är bättre med dylika kontrollerade rörelser än med okontrollerade sådana. Kungl. Maj:t utser ombud såväl i skytteförbundens överstyrelse som i förbundens styrelser.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Det förefaller mig, som om den ärade talaren på blekingebänken hade en smula otur att så snabbt och effektivt bli dementerad från statsrådsbänken. När jag lyssnade till min ärade vän herr Holmgren, fann jag, att för honom var det ett huvudargument, att skjututbildningen hade en direkt nytta, att skjutskickligheten var av en direkt betydelse för krigets uppgifter. Nu fingo vi höra av statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, att det ingalunda var fråga om en direkt betydelse utan fast mer om en indirekt. Statsrådet meddelade nämligen kammaren, att utbildningens betydelse främst och väsentligen låge däri, att den vore en slags förutbildning för handhavande av de s. k. automatvapnen, alltså maskingevär, kulsprutor och dylikt. Det är ju uppenbart, att här föreligger mellan herr Holmgren och försvarsministern en väsentligt olika uppfattning om vad den bibragta skjutskickligheten i verkligheten skall tjäna till.

Det kan också vara skäl att erinra därom, att den ståndpunkt, som statsrådet

här företräder, vann understöd, om jag inte minns fel, år 1929 utav överste Testrup i första kammaren, där han, alldeles i likhet med herr statsrådet, gjorde gällande, att det icke var den s. k. precisionsskjutningen eller prickskjutningen, som hade den största betydelsen, utan det vore i stället förberedelsen till handhavande av automatvapnen. Jag måste säga, herr talman, att det är icke oväsentligt för kammaren att försöka, innan den går att fatta sitt beslut, att göra klart för sig, vilkendera parten här har rätt, statsrådet eller herr Holmgren. Ty har herr Holmgren rätt, då förstår jag fuller väl, att man kan tycka, att vissa skäl föreligga för att giva anslaget — åtminstone från deras sida, som överhuvud taget ha kvar tron på betydelsen av ett militärt försvar. Ställer man sig återigen på statsrådets ståndpunkt, blir ju genast perspektivet ett annat. Då skulle här alltså föreligga en frivillig rörelse, som vore en förberedelse till handhavandet av de automatiska vapnen. Jag måste säga, herr talman, att är detta regeringens och är detta herr statsrådets utgångspunkt, så är det en ovanligt svag utgångspunkt. Ty varför äro då herrarna icke angelägna om att låta den reguljära militära utbildningen tillgodose det kravet? Varför då gå omvägen att begära anslag till en frivillig rörelse?

Jag tror, att mycket gott folk i svenska bygder skulle bliva ganska förvånade över att erfaras, att de övningar, med vilka de sysselsätta sig om söndagarna på skjutbanorna, äro övningar, som äro förberedelser till handhavande av kulsprutor och andra automatvapen. Jag är nästan övertygad om att det är ett perspektiv, som för dem i allmänhet är främmande. Ty vad som är det bestämmande för deltagarna i dessa övningar ute på landsbygden, det är nog ändå icke tanken på förvärvande av färdighet i att hantera kulsprutor och andra automatvapen, utan det är söndagsjägarens instinkt, det är tävlingslusten, det är idrottssynpunkten och ingenting annat.

Jag erinrar mig, hur jag som gosse damp ned i en skytteförening och snabbt där erövrade alla möjliga märken. Ingen av oss pojkar hade en blek aning om att de där övningarna skulle avse fosterlandets försvar. Det var ett slags söndagsnöje, som man, innan man ännu hade reflekterat över saker och förhållanden i världen, som pojke ägnade sig åt. Kring boerkriget stod emellertid en skytteromantik, som gav näring åt tron på skytterörelsens betydelse för landets försvar. Den personliga skjutskicklighet, som boerna utvecklade och varmed de spelade engelsmännen så stora spratt, hade givit ett slags moraliskt stöd åt deras uppfattning, som i fosterlandets försvars namn förfäktade den frivilliga skytterörelsens synpunkter här hemma.

Menar verkligen herr Holmgren, och menar verkligen herr statsrådet, att den sortens utbildning, som den frivilliga skytterörelsen lämnar, har någon som helst praktisk betydelse uti det moderna kriget, då nödgas jag säga, att antingen hemlighålla herrarna avsiktligt för kammaren er egen — på grund av allt vad som förekommit nödvändiga — bild av det moderna kriget, eller också äro herrarna icke underkunniga om att i det moderna kriget spelar denna s. k. precisionsskjutning rakt ingen roll. Där är det helt andra vapen som fälla utslaget, och den här söndagsskjutningen på våra skjutbanor har härvidlag ingen som helst betydelse.

Jag måste säga, att det är en ganska sällsam ståndpunkt, som herrarna intaga. Denna rörelse drager i administrationskostnader c:a 150,000 kronor. Det är ganska kraftigt för en dylik frivillig rörelse. När det gäller anslag till kulturella och sociala ändamål, då äro herrarna genast färdiga att pruta av hjärtans lust och draga in. Men här skall man vara rundhänt. Och varför? Jag ber om ursäkt, herr talman, men det vill synas, som om på sista tiden här smugit sig in en annan synpunkt, en synpunkt, som man icke vill uttala öppet men som ändå finns bakom det hela. De frivilliga försvarsrörelserna i vårt land ha mer eller mindre under den sista tiden kommit att stå i ett tecken, som

Ang.
det frivilliga
skyttväsendets
befrämjande.
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.

(Forts.)

jag tror, att jag utan överdrift kan kalla tvetydighetens tecken. Det är icke längre med tanke på att möta en yttre fiende, det är icke längre med tanke på att taga en dust med ryssen o. s. v., det är med tanke på något helt annat, som man i vissa kretsar är intresserad för dessa frivilliga försvarsrörelser, vare sig det gäller den frivilliga skytterörelsen eller den frivilliga landstörmsrörelsen. Jag säger rent ut, herr talman, att den yttre fronten har liksom övergått i och smält samman med en inre front. Det har blivit en inrikespolitisk synpunkt, som trätt i ställe för den utrikespolitiska. Det finns ett visst inre släktttycke — kanske en liten smula valhänt angivet av en talare i första kammaren, men likvisst lika sant som det är sagt — mellan denna öppna och för allmänheten kontrollerbara rörelse och den i dunklet smygande rörelse, som bär namnet den Munckska kåren. Det kan icke hjälpas, att hela den ideologi, om uttrycket tillåtes, som stått omkring den senare hemliga kåren, har åtskilligt gemensamt med den ideologi, varmed vissa kretsar i det här landet knyts till den frivilliga skytterörelsen och andra dylika frivilliga försvarsrörelser.

Det förefaller mig ganska orimligt att uti en tid, då vi skola pruta ned på allt möjligt, då behjärtansvärda kulturella anslag skola skäras ned, då det skall prutas på anslag till arbetslösa, då det skall prutas på alla möjliga sociala och andra nyttiga anslag, skall riksdagen vara rundhänt mot en sådan här rörelse, som ur försvarssynpunkt är fullkomligt meningslös. Det är ett onödigt offerande av statens pengar.

Jag nödgas för min del hävda, att andra kammaren bör den här gången med kraft understryka, att nu kan det vara slut med den här sortens anslag. I votering i första kammaren i dag röstade icke mindre än 7 ledamöter av regeringspartiet med de socialdemokratiska reservanterna. Det var ett tidens tecken, som jag antager, att försvarsministern observerat. Jag vågar uttala den förhoppningen, att det här i kammaren vid voteringen skall visa sig att icke bara 7 folkfrisinna utan många fler av regeringspartiet skola rösta för den reservation, som våra partivänner avgivit.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rundqvist**: Herr talman! Herr Engberg försökte deducera fram, att meningsskiljaktighet var rådande mellan mig och herr Holmgren beträffande skjutskicklighetens betydelse ur militär synpunkt. Jag förstår härav, att jag uttryckt mig otydligt, och jag ber därför att få något tydligare söka angiva vad jag avsett att säga. Skjutskickligheten har betydelse dels för utbildningen av enskilda skyttar och dels för den utbildning i handhavande av automatvapen, som jag talade om. Det frivilliga skytteväsendet torde fortfarande ha sin främsta betydelse för den enskilda skjutskicklighetens utvecklande, men det har jämväl betydelse i det andra hänseendet.

Jag skall icke vidare inlåta mig på dessa militära spørsmål. Jag vill endast tillägga, att det finns, som herr Engberg sade, ett tävlingsmoment i den frivilliga skytterörelsen. Den är en idrottsrörelse tillika. Men det är enligt min mening så mycket större anledning att gå in för detta anslag, då rörelsen har karaktär av idrottsrörelse och jämväl kommer försvaret till godo.

Vad beträffar jämförelsen med vissa på senare tid debatterade hemliga kårer, har jag svårt att förstå den. Tvärtom borde var och en, som icke gillar det slaget av organisationer, så mycket hellre se en rörelse sådan som skytterörelsen, vilken utövar sin verksamhet under statens kontroll. Det har också tidigare framhållits här i kammaren, att det har sin betydelse, att Kungl. Maj:t har plikt och rätt att utöva dylik kontroll. Jag tror icke, att det är riktigt att, som herr Engberg antydde, den frivilliga skytterörelsen skulle ha

något samband med hemliga organisationer, sådana som den Munckska kåren. I varje fall har jag ingen kännedom om något sådant, och skytterörelsens ledning står säkerligen alldeles främmande för dylika förbindelser. Det är ju givet, att i en så stor organisation som skytterörelsen någon gång kan förekomma något missförhållande. Det är svårt för ledningen att undvika detta. Men jag är övertygad om att den försöker förekomma det, i den mån så är möjligt.

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.
(Forts.)*

Herr Holmgren: Herr talman! Den föregående talaren på Stockholmsbänken ville, som herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet nyss framhöll, söka finna en divergens emellan herr statsrådet och mig genom att, sin vana likmätigt, taga ett lösryckt citat av mig och ett annat citat av herr statsrådet och därav binda en charmant blombukett. Herr Engberg ville göra gällande, att jag skulle ha ställt mig på den ståndpunkten att utbildandet av prickskyttar vore det förnämsta och viktigaste för skytteväsendet. Förhållandet var det, att herr Ward gjorde det påståendet, att prickskjutningen icke hade någon betydelse, under det att jag gjorde gällande, att den hade sin betydelse. Jag har icke yttrat mig om skytteväsendets betydelse på någon annan punkt. Märk väl sålunda, att jag har vänt mig mot angreppet mot prickskjutningen och försvarat den. Men jag har icke uttalat mig på någon annan punkt.

Herr Engberg omnämnde, hurusom han i yngre dagar var en intresserad skyttevän och skjutit sig till alla möjliga pris utan att ha en aning om att det gagnade fosterlandet. Han betraktade det som sitt söndagsnöje. Nu har han emellertid fått klart för sig, att det kunde gagna fosterlandet, och då vänder han sig med avsky ifrån den frivilliga skytterörelsen. Man kan ju förstå, att han betraktar fosterlandet ungefär som han betraktar ön Gotland.

Om herr Engberg i stället hade fortsatt att utbilda sig i skjutkonsten, och om herr Engberg hade fortsatt ordentligt, så tager jag för givet, att herr Engberg skulle ha kunnat på skjutkonstens område förvärva lika stor skicklighet som han nu har på ordkonstens, som formell talare. Jag undrar för min del, om inte herr Engberg som en skicklig skytt skulle ha gjort vårt land större tjänster, än han gör som talare.

Herr Lindqvist i Halmstad: Herr talman! Det förefaller mig, som om det skulle vara fullkomligt naturligt, om det i denna fråga skulle finnas meningskiljaktigheter mellan herr Holmgren och försvarsministern.

Men det var inte för att säga detta jag begärt ordet, utan det var med anledning av det anförande, som herr Holmgren tidigare hade. Herr Holmgren skulle svara på en fråga, som herr Ward ställde till honom, och den frågan var ungefär denna: Varför har högerpartiet i år uraktlåtit att motionera? Herr Holmgren svarade, att orsaken var den, att högerpartiet hade känt sitt ansvar, och därför hade partiet uraktlåtit att motionera. Jag måste säga, att jag tycker, att det är litet elakt sagt emot motionärerna. Icke så att jag som hallänning — motionärerna äro ju båda hallänningar — tager dem i försvar, men eljest ligger det i herr Holmgrens uttalande, att motionärerna äro ansvarslösa, då de icke så starkt känt sitt ansvar. Jag har velat ha detta fastslaget ännu en gång till riksdagens protokoll, särskilt som den ene av motionärerna är vice ordförande i Allmänna valmansförbundet. Sålunda har herr Holmgren här sagt, att en så framstående person inte känner sitt ansvar.

Nu undrar jag, herr Holmgren, när man från alla håll måste konstatera, att det råder en mer än vanligt stor nöd i landet och att allt, som kan anskaffas, behöver användas för att lindra nöden, om inte i år andra kammaren skulle känna det mest ansvarsfullt att uraktlåta att giva anslag till skytterörelsen,

Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.
(Forts.)

åtminstone för detta år. Jag tror och jag vet, att även i den landsända, där motionärerna äro hemma, är inte välståndet så högt över allt, varför den lilla besparing, som statsverket här skulle kunna göra, även behövs för Hallands del.

Jag har med detta mitt anförande velat rikta den maningen till kammaren, om inte ansvarskänslan, som herr Holmgren säger finns hos högerpartiet, bjuder andra kammaren att i år säga nej till detta anslag och sålunda rösta för den socialdemokratiska reservationen.

Herr Holmström: Herr talman! Sedan jag begärde ordet, har en del av vad jag med anledning av herr Engbergs anförande tänkte säga, klarlagts av herr försvarsministern och herr Holmgren. Jag vill emellertid något uppehålla mig vid ett av herr Engbergs uttalanden. Han påstod, att i det moderna kriget spelar precisionsskjutningen ingen roll.

Då denna fråga för elva år sedan var före i kammaren, hade jag ett ganska långt anförande, i vilket jag försökte bevisa, att precisionsskjutningen spelar en utomordentligt stor roll just i det moderna kriget. Under skyttegravskriget lågo på båda sidor precisionsskyttar färdiga med fingret på hanen för att skjuta ned motståndarna, så fort någon stack upp ur skyttegraven. Betydelsen av precisionsskjutningen visas av det förhållandet, att man under kriget, sedan man kommit underfund med, vilken stor nytta precisionsskyttarna kunde göra, igångsatte bakom fronten en utomordentligt intensiv utbildning av precisionsskyttar. Jag vågar sålunda gent emot herr Engberg påstå, att just i det moderna skyttegravskriget spelar precisionsskjutningen mycket större roll, än vad den gjort tidigare. Att den även kan tjäna såsom förutbildning för dem, som skola sköta kulsprutegevär och kulsprutor, ligger i sakens natur. Det fordras en oerhörd träning för att kunna skjuta med kulsprutegevär eller kulspruta. Dessa maskingevär måste nämligen riktas direkt av skytten, varför det fordras kallblodiga och väl tränade skyttar att handhava dessa vapen.

Dessa vapen äro även mycket dyrbara samt hava en utomordentligt stor skjutförmåga. En kulspruta motsvarar ju en hel infanteripluton i eldkraft. Alltså måste man fordra, att den, som har det stora ansvaret att sköta en kulspruta, skall vara en tränad skytt.

Just i det moderna kriget, herr Engberg, har precisionsskjutningen en mycket större betydelse, än vad den haft någonsin tidigare.

Herr Engberg nämnde vidare, att riksdagen i detta avseende var rundhänt, men, mina damer och herrar, riksdagen har förut beviljat 470,000 kronor till det frivilliga skytteväsendet. Nu prutar riksdagen ned detta anslag — om den gör, som regeringen föreslagit — till 280,000 kronor. Är det att vara rundhänt, att pruta ned ett anslag från 470,000 till 280,000 kronor? Jag tycker det är tvärt om.

Herr *Laurén* instämde häruti.

Herr Holmgren: Herr talman! Herr Lindqvist i Halmstad ville nyss få till protokollet fört det konstaterandet, att jag betraktade hans länskamrater, herrar J. B. Johansson och Larson i Tönnersa, såsom ansvarslösa. Jag bara ber kammaren att studera protokollet och se vad jag har sagt. Jag förmodar, att det är herr Lindqvists tjänstgöring i lagutskottet, som gör honom fallen för sådana juridiska små finter som att försöka lägga ord i ens mun, som man inte haft, och draga konklusioner, som inte hänga samman med vad man har uttalat.

Jag vill vidare framhålla, att därför att jag av ansvarskänsla gör en viss sak, är det inte detsamma, som att alla, som inte göra samma sak, sakna an-

svarskänsla. Det är en liten juridisk distinktion, som herr Lindqvist kan fundera på, tills vi träffas härnäst.

Herr **Engberg**: Herr talman! Den ärade talaren på Gävleborgsbänken gjorde både mig och kammaren en polemisk tjänst. Han låtsades, som om det frivilliga skytteväsendet vore nära på det väsentligaste i det svenska försvarssystemet. Han glömmer, att här är fråga om inte mindre än bortåt 122 miljoner kronor, som vi ge i anslag åt militärväsendet. Han glömmer, att utom dessa 122 miljoner ha vi de militära pensionerna, som ju inte gå på fjärde huvudtiteln.

Jag får verkligen säga, herr talman, att det är en ganska överraskande uppfattning, som den ärade talaren hyser, att anslaget till den frivilliga skytterörelsen skulle betyda något för det svenska skytteväsendet. Han satte visserligen sin militära auktoritet i pant på att skytterörelsen spelar en mycket stor roll i det moderna kriget. Ja, herr talman, även med den allra största respekt för min ärade vän herr Holmström såsom officer nödgas jag förbehålla mig rätten att även i detta stycke använda mitt eget förstånd. Jag har under de senare åren ägnat ett ingående intresse åt den litteratur, som skrives av representanter för herr Holmströms eget yrke, enkannerligen inom det land, som här går i spetsen, nämligen Frankrike. Jag kan hänvisa den ärade talaren till både det ena och andra arbetet, som fullkomligt vederlägger hans uppfattning. Jag hänvisar honom främst till Vauthiers stora arbete »Om faran från luften och fosterlandets framtid», ett arbete, där han skall finna, hur komplett på sidan av verkligheten han i själva verket är.

Jag har en känsla av, herr talman, att exercishedarna kring Gävle inte äro precis den riktiga observationspunkten för iakttagande av vad som rör sig ute i Europa, och jag undrar, om inte den ärade talaren har en något provinsieell begränsning i sin uppfattning om vad skytterörelsen kan betyda. Den betyder mycket i vår hembygd, herr Holmström, vid dansbanorna, men den betyder inte så förfärligt mycket, som den ärade talaren förutsätter, när det gäller förhållandet mellan nationerna.

Emellertid vill jag också påpeka, att när jag åberopade överste Testrup och hans anförande i första kammaren, menade jag följande passus, som jag mycket riktigt här har fått under ögonen och som till punkt och pricka visat sig innehålla vad jag nämnde för kammaren. Herr Testrup yttrade nämligen den 6 april 1929 följande: »Beträffande slutligen precisionsskyttet har jag måhända blivit missförstådd av den ärade talaren» — det var herr Olof Olsson, som missförstått honom. »Precisionsskyttet har visserligen sin betydelse. Det inträffade till och med under världskriget, att speciellt skickliga precisionsskyttar erhöilo särskilda kikarsikten på sina gevär, för att de skulle kunna avgiva en bättre precisionseld. Men denna synpunkt bör enligt min uppfattning inte sättas i främsta rummet, då man bedömer det frivilliga skytteväsendets militära betydelse.»

Håll tillgodo, herr Holmström! Överste Testrup är väl ändå i militära frågor här i landet en vida större auktoritet än min ärade vän på Gävleborgsbänken, och han säger här rent ut, alltså 1929, att den synpunkt, som man skall sätta i främsta rummet, ingalunda är denna precisionsskyttesynpunkt, som herr Holmström kör med.

För övrigt vill jag säga ett ord till herr Holmgren, då han beklagade, att inte jag hade fortsatt att utveckla min skjutskicklighet, ty han trodde, att jag i så fall skulle ha gjort mitt fosterland större tjänster än vad jag tilläventyrs skulle kunna göra nu. Jag vet inte riktigt, varpå han syftar. Jag vet inte, i vilka sammandrabbningar, som han anser, att jag kunde fått bruk för min skjutskicklighet. Mycket har ju hänt under det sist förflutna året, som kanske föresvävat den ärade talaren. Kanske åsyftar han något särskilt tillfälle, där jag skulle

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 23.

Ang.
det frivilliga
skyttväsendets
befrämjande.

(Forts.)

kunnat göra en insats med gevär i hand. Kanske tänker han sig möjligheten av att jag då stått vid de glorvörldige mäns sida, som uppe i Ådalen förra året höljde sig och den svenska armén med ära.

När emellertid herr Holmgren beklagade, att jag i stället för att fullfölja min utbildning i skjutkonsten valt ordkonsten, vill jag till honom säga, att konsten att med ord giva uttryck åt sina tankar är i mina ögon en ädlare konst än den prickning av levande människors huvuden, varom den ärade talaren på Gävleborgsbänken talade.

Herr Holmgren tillät sig för övrigt i sitt anförande draga in en sak, varigenom han gjorde mig en direkt tjänst och beredda mig tillfälle att få ge honom en direkt replik. Han sade, att jag tydligen betraktade fosterlandet i dess helhet ungefär som jag betraktar Gotland. Herr talman! Jag gör ingen skillnad mellan Gotland och fosterlandet. Varje provins här i Sverige är en svensk provins, är en del av samma fosterland. Men eftersom den ärade talaren var insinuant, vill jag säga honom rakt på sak min mening. Jag hade tillfrågats, huru, i det fall Sverige hade avrustat, jag tänkte mig att, i händelse av en stormakts — exempelvis England — ockupation av Gotland, vi skulle klara saken. Jag måste ju som hederlig man säga, att eftersom vi hade avrustat, vore ju tanken på att möta våld med våld utesluten. Då måste vi inrikta oss på att skydda och rädda den civila befolkningen, även om vi skulle nödgas taga sådana ekonomiska konsekvenser som att under ockupationer flytta den över på fastlandet. Det har jag sagt, och jag säger herr Holmgren, att jag anser mig vara lika god fosterlandsvän som någonsin de herrar, som här draga i härnad för den frivilliga skytterörelsen. Fosterlandet är sannerligen icke någon medalj, som man bär utanpå rocken. Man bildar icke föreningar för att älska sin far, sin mor eller sin käresta, men herrarna på högerhåll bilda föreningar för att älska fosterlandet, och deras fosterlandskärlek blir också därefter.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Denna fråga har aldrig behandlats här, utan att det blivit en lång debatt. Det har alltid framhållits, hur betydelsefull skytterörelsen är för vårt försvar. Jag vill erinra om att för några år sedan var fråga uppe, om icke den som tillhörde frivillig skytteförening skulle kunna få en smula avkortning på sin värnpliktstid. Men då behagade man icke finna, att skytterörelsen hade något stort värde. Då hade den ett bra litet värde för herrar militärer. De ville inte alls gå med på det förslaget. Nu återigen anser man denna rörelse ha ett mycket stort värde. Det är än så än så med värdet av den frivilliga skytterörelsen. Jag tror för min del, att när herrar militärer den gången inte kunde gå med på en enda dags avkortning av övningstiden för en person, som tillhörde skytterörelsen, så har denna rörelse sannerligen inte något stort försvarsvärde. Den har väl sitt största värde i att vara ett nöje för ungdomen. Det är något, som man kan hålla på med om söndagarna, om man icke vill gå till kyrkan.

Jag understryker ännu en gång, att denna rörelse har ofantligt litet försvarsvärde, och jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Holmström**: Herr talman! På tal om de 280,000 kronor, som nu avses för det frivilliga skyttväsendet, ville herr Engberg skrämja med hela det stora försvarsanslaget, uppgående till 122 miljoner kronor, alltså hela försvarshuvudtiteln. Herr Engberg talade också om sin och min gemensamma hembygd, det sköna Hälsingland, där vi båda äro födda. Han kom också att tala om vår hembygds dansbanor. Då kom jag att tänka på den där hälsingepojken, som skulle inleda ett slagsmål. Han tog av sig rocken och krängde av sig den ena tröjan efter den andra, tills han hade helt blottat överliv. Då sade han: Om jag hade en sju, åtta tröjor till att kränga av mig, så skulle du få se

på en ledig en. — Det intrycket fick jag av herr Engberg, i hans sista anförande.

Herr Engberg satte mitt uttalande som officer i motsats till sitt förstånd. Jag har talat efter vad mitt förstånd säger mig. Vad uttalandet i första kammaren av överste Testrup om kikarsiktet beträffar, så kompletterar det vad jag sagt. Att man utvecklar skjutningen till den grad, att man använder kikarsikte är ju den allra yttersta formen av prickskjutning. Innan man kan anförtro ett gevär med kikarsikte åt någon, måste denne vara den allra mest utbildade prickskytt.

Herr Engberg sade om högern, att vi bilda föreningar för att älska fosterlandet. Nej, herr Engberg, om vi bilda föreningar, så är det inte för att älska fosterlandet, utan vi bilda föreningar för att värna det fosterland, som vi älska.

Herr Svedman: Herr talman! Jag hade icke tänkt begära ordet i denna debatt, men då jag är intresserad av ett uttalande, som tidigare gjorts av herr Engberg och i dag ytterligare kommenteras av honom, har jag måst göra det.

Under de upprörda dagarna i mitten av maj månad förra året, då de beklagliga händelserna i Ådalen diskuterades här i riksdagen, ställde hans excellens herr statsministern en fråga till ledaren av det socialdemokratiska partiet, vad en socialdemokratisk regering skulle ha företagit sig i den situation, som uppstod i Ådalen den 14 maj. Det direkta svaret på denna fråga gavs dagen efter av herr Wigforss, då han förklarade, att en socialdemokratisk regering hade förhindrat denna situation att uppstå.

Herr Engberg drar en konklusion beträffande Gotland — och han utsträcker nu konklusionen att omfatta vilken annan del av Sveriges land som helst — av premisser, som jag och övriga försvarsvänner här i landet vilja förhindra att få realitet genom vidmakthållande av försvaret. Med större skäl än herr Wigforss hade för sitt påstående, kan jag säga, att om Sverige visar vilja till liv och till oberoende genom nödiga militära resurser, så vill det därmed visa och kan enligt min bestämda mening visa, att det icke vill tillåta en sådan situations inträdande, som herr Engberg tar till utgångspunkt för sitt resonemang om Gotland eller vilken annan landsända av Sverige som helst. Det är alltså försvarets mening att förhindra det läge, från vilket herr Engberg utgår i sitt resonemang.

Jag skall be, herr talman, att till kammarens protokoll i detta sammanhang få lämna ett uttalande av en person, som åtminstone tidigare varit en militär auktoritet för herr Engberg och av honom åberopats i anföranden här i kammaren. Major K. A. Bratt skriver några dagar efter det offentlighet gavs åt herr Engbergs uttalande om Gotland och dess ockupation i en tänkt Östersjöstrid och befolkningens överförande till fastlandet, en längre tidningsartikel, vari han bland annat anför följande:

»Vad man verkligen kan förebrå avrustarna av den opportunistiska skolan är, att de i frågor, som så djupt att de tydligen icke själva förstå det, ingripa i vårt och även andra folks framtid och öde, endast för att agitatoriskt befordra sin egen linje, undandölja vissa mycket viktiga omständigheter samt att de med sin redan fattade ståndpunkt i fickan vägra att på något sätt avvakta resultaten av de svåra överväganden, som det invecklade läget nödvändiggör, och som näppeligen med anspråk på fullständighet och opartiskhet kunna verkställas av enskilda personer. Det är väl sannolikt, att man tror sig genom ett dylikt förkortat anfallsätt vinna det politiska slaget. Kanske man dock missräknar sig. Detta 'kanske' har vissa utsikter att bli ett 'säkerligen', därest den stora massan av för tillfället skäligen indifferent medborgare, som genom sitt pendelutslag dock avgör, i vilken riktning de större politiska frågorna skola avgöras, får klart för sig, att en avrustnings-

*Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.*
(Forts.)

Ang.
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.
(Forts.)

politik, som exempelvis den Engbergiska, kan leda till sådana konsekvenser som förslagsställaren nyligen med avseende på Gotland förordat, vilket i sin ordning i händelse av krig omkring oss med största sannolikhet skulle ha till följd, att delar av vårt område komme att tjäna som utgångs- och baseringspunkter för förhärjande luftanfall mot andra svenska landsdelar, som för samma ändamål tagits om hand av den krigande motparten. Man misstar sig säkerligen icke alltför mycket på folkpsyken, om man utgår ifrån att det endast skulle behövas att läget i vår närhet bleve uppenbart oroande för att politiska program av denna innebörd och politiker som förorda dem skulle sopas bort från makt och inflytande av vindkast, vilka de icke skulle kunna motstå.»

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Eriksson i Stockholm, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes.

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 24 av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Eriksson i Stockholm, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 79 ja och 82 nej varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

§ 2.

Herr statsrådet *von Stockenström* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 197, angående åtgärder i avseende å vissa egnahemsföretag i Malmöhus län.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 4.

Ang.
anslaget till
skrivmate-
rialier och
expenser.

Punkten 25, angående anslag till skrivmaterialier och expenser, föredrogs härpå; och yttrade därvid:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Efter den livliga debatt, som förts på den föregående punkten, kan jag väl knappast påräkna någon större uppmärksamhet för denna punkt, vid vilken jag begärt ordet.

Som kammarens ledamöter finna, har av socialdemokraterna i utskottet vid denna punkt fogats en reservation, i vilken det påyrkas en nedsättning av

anslaget med 50,000 kronor. Anslaget till expenser och skrivmaterialier utgår ju för närvarande med 555,000 kronor. Kungl. Maj:t har föreslagit en nedprutning med 5,000 kronor, men vi socialdemokrater anse, att man kan företaga ytterligare nedprutning på anslaget.

Givet är det svårt att här bevisa, att denna nedprutning är skälig. Om man emellertid ser efter i budgetredovisningen för denna anslagspost, skall man finna, hur pass orimligt riksdagens bevillningsrätt utnyttjas. För budgetåret 1930/1931 exempelvis började denna anslagspost med en reservation på 125,000 kronor och slutade vid budgetårets slut med en reservation på 91,000 kronor. Vid sådant förhållande tror jag, att detta anslag mycket väl tål en nedprutning, som är så mycket mer nödvändig just nu för att påvisa för vederbörande, att man bör spara på allting, även när det gäller papper, trycksaker och dylika detaljer.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Nilsson i Malmö m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr Holmgren: Herr talman! Den utredning, som Kungl. Maj:t presterat i denna punkt, synes mig vara fullkomligt övertygande. Nu gör herr Eriksson i Stockholm här gällande, att det skulle finnas ganska mycket pengar i behåll, med andra ord reservationer, och han hänvisar därvid till budgetredovisningen. Men denna är visst intet uttryck för den verkliga ställningen. Budgetredovisningen utvisar bara, hur mycket pengar, som icke utbetalats, men icke om dessa medel redan äro disponerade. Det kan mycket väl vara fallet och är så utan tvivel i detta fall, att de pengar, som formellt stå upptagna i budgetredovisningen såsom reservationer, likväl redan äro disponerade för vissa ändamål, ehuru de ännu icke utbetalats från kassan. Man kan sålunda icke med budgetredovisningens siffror visa, hurudan den verkliga ställningen är på ett anslag. För min del är jag övertygad, att statsrevisorerna nu liksom alltid tillförne komma att ägna alldeles speciell uppmärksamhet åt expensanslagen inom alla huvudtitlar. Och min erfarenhet säger mig, att åtminstone inom fjärde huvudtiteln numera helt säkert ingenting finnes för sparsamheten att hämta. Detta anslag är så knappt beräknat, att det inte går att beräkna det knappare.

Jag yrkar därför för min del bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner på de därunder förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 26 och 27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vidare föredrogs *punkten 28*, angående anslag för fortsatta arbeten å verket »Sveriges krig åren 1611—1632»; och anförde därvid:

Herr Eriksson i Stockholm: Herr talman! Vid denna punkt har jag tillsammans med två andra ledamöter av statsutskottet anmält en reservation, i vilken vi yrka avslag å Kungl. Maj:ts hemställan under denna punkt. Det gäller här endast ett anslagsbelopp på 19,000 kronor, och beloppet är ju således förhållandevis litet i denna omfångsrika huvudtitel.

I dag åtta dagar, när herr finansministern predikade sparsamhet för kammarens ledamöter, påvisade han bl. a., hur pass oresonliga ledamöterna av riksdagen äro. Man framlade åtskilliga motioner, sade han, i vilka man ville bryta sönder det av Kungl. Maj:t framlagda budgetförslaget genom allehanda ökningar i detsamma. Bland andra punkter, som han då omnämnde,

*Ang.
anslaget till
skrivmate-
rialier och
expenser.
(Forts.)*

*Ang. anslag
för fortsatta
arbeten
å verket
»Sveriges
krig åren
1611—1632».*

Ang. anslag
för fortsatta
arbeten
å verket
»Sveriges
krig åren
1611—1632».
(Forts.)

nämnde han, att det fanns t. o. m. ledamöter av riksdagen, som ansågo, att det var av vikt att bevilja anslag för utbildande av lärare i esperanto och framlade motioner därom. Han tittade därvid förebrående på mig, som satt på stockholmsbänken, och kammarens ledamöter gjorde sammaledes. Och jag kände ett styng i mitt hjärta. Jag erkänner villigt, att jag anser det viktigare att offra någon liten slant för det av mig nyss berörda ändamålet än att offra pengar på vissa andra punkter, exempelvis denna. Då jag emellertid förstår, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har haft många sömnlösa nätter, därför att jag dristat mig påyrka ett anslag av 2,900 kronor för anordnande av kurser för utbildande av lärare i esperanto, så skall jag meddela honom, att han numera inte behöver ha några sömnlösa nätter för den saken. Jag kommer nämligen att på de skäl, som anförts av vederbörande avdelning av statsutskottet, nöja mig med ett avslag på motionen.

Däremot anser jag, att de 19,000 kronor, som det här är fråga om, mycket väl kunna besparas för statsverket. Det förefaller mig, att den nuvarande generationen har ganska litet intresse av vad som hände under Sveriges krig 1611—1632. Den andliga situation, som rådde i vårt land på den tiden, var väsentligt annorlunda än nu. Vi som nu leva i detta från världens centrum avlägset belägna land, äro ju betydligt mera fredliga än våra förfäder för tre århundraden sedan. Emellertid vill jag fästa kammarens uppmärksamhet därå, att statsverket har redan för detta ändamål anvisat 130,000 kronor. När man lägger till de 19,000 kronor, som Kungl. Maj:t nu äskar och statsutskottets majoritet tillstyrkt, är man alltså uppe i ett belopp av omkring 150,000 kronor. Det förtjänar också anmärkas, att allra först kom detta arbete i gång genom att man använde medel från anslaget för extra utgifter. Det visar, hur farligt det är att bevilja för mycket medel på enstaka punkter, då man på detta sätt sätter i gång arbeten, som sedan folket, skattedragarna, få dyrt betala.

Jag nämnde, att med det anslag, som nu ifrågasättes, skulle man komma upp till en kostnad av 150,000 kronor. Men därmed har man ju inte fått verket tryckt. Jag känner inte alls verkets dimensioner och givetvis inte heller dess innehåll. Men jag föreställer mig, att man med användande av så pass stora belopp kan vänta, att det skall bli ett högst aktningsvärt bibliotek. Emellertid tycker jag för min del, att vi kunna spara detta belopp. Jag tror inte, att det har någon betydelse för vårt samhälle, om verket aldrig kommer ut. Och jag tycker, att man åtminstone bort kunna gå så långt som att nedpressa anslaget exempelvis till 10,000 kronor för detta år och sålunda skjuta något på tiden för verkets fullbordande. Inom statsutskottet fanns emellertid ingen resonans för en dylik tanke, och vid sådant förhållande ha vi stannat för att yrka rent avslag.

Jag ber sålunda, herr talman, att med den motivering, jag här anført, få yrka avslag å Kungl. Maj:ts framställning och utskottets förslag i denna punkt.

Herr Holmgren: Herr talman! Det nu ifrågasatta anslaget på 19,000 kronor gäller ett krigshistoriskt arbete, som pågått i tio års tid. Det belopp, som nu begäres, är det sista, som skall förekomma, därför att sedermera är arbetet avslutat. Om man nu avbryter arbetet just som det står inför sin avslutning och skingrar den personal, som sysslar med detsamma, är det väl uppenbart, att det blir ganska svårt att efter kanske flera års förlopp ånyo få hela denna personal samlad och få den att gripa sig an med arbetets fortsättning, där den sist lämnade det. Det är nog, såsom en av den föregående talarens partikamrater i statsutskottet sade, dålig ekonomi att inte bevilja detta anslagsbelopp, som här av Kungl. Maj:t begärts.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Jag vill bara erkänna, att jag i statsutskottet stod på samma linje som herr Eriksson i Stockholm i denna punkt. Men det försäkras från trovärdigt håll, att detta var sista gången, som det skulle komma att begäras anslag för detta ändamål. För det skälet böjde jag mig och står därför nu på utskottets sida. Men jag vill ha fastslaget detta i protokollet, så att man inte blir lurad här, och det kommer fram nya anslagsäskanden ändå.

*Ang. anslag
för fortsatta
arbeten
å verket
»Sveriges
krig åren
1611—1632».
(Forts.)*

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag vill bara hava sagt, att det framgår ingenstädes av handlingarna, att det är sista gången detta anslag ifrågakommer.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Utöver vad herr Eriksson i Stockholm sagt skulle jag vilja vädja till kammarens ledamöter, om de inte tycker, att det i den situation, som vi ju ha diskuterat allt sedan riksdagens öppnande, kunde vara anledning att åtminstone i år spara dessa 19,000 kronor. Tro herrarna verkligen, att konsekvensen av ett dylikt beslut skulle bli den svenska försvarsorganisationens sönderbrytande? Jag tycker, att t. o. m. de herrar, som här varmast gå in för anslag under fjärde huvudtiteln, skulle kunna från sina egna utgångspunkter finna det klokt att visa en smula måttfullhet i denna punkt, där det ändå för var och en är uppenbart, att anslaget kan sparas.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 29—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 32*, angående anslaget till bränsle m. m., begärdes ordet av

*Ang. anslaget
till bränsle
m. m.*

Herr **Andersson** i Stockholm, som yttrade: Herr talman! Det är närmast den del av detta anslag, som gäller tvätt, jag har tänkt säga några ord om. Jag har inte för avsikt att yrka avslag å anslaget till detta ändamål, men det finns skäl att säga några ord om detta anslag i alla fall. Jag gör det närmast för att statsutskottets ledamöter, såvitt de inte känna till saken förut, skola få sin uppmärksamhet riktad på dessa omständigheter, och vidare vill jag rikta herr statsrådets uppmärksamhet på vad som förekommer på detta område.

Jag förutsätter, att herr statsrådet har sig bekant, att förvaltarna vid de truppförband, där det finns tvättinrättningar förlagda, ha en extra ersättning av 1 öre per kilo för den tvätt, som verkställes åt andra truppförband vid dessa regementens tvättinrättningar. Då jag har mig bekant, att vid den centrala tvättinrättningen, som väl tvättar åt de sju truppförbanden i Stockholm, år 1930 tvättades något över 900,000 kilo, så kan man ju därav räkna ut vad dessa ettöringar betyda. Denna extra ersättning åt förvaltaren utöver den lön han har för sin tjänst är någonting, som jag inte förstår vad det skall vara till. Det finns ju föreståndare vid dessa tvättinrättningar, som sköta arbetet, och om föreståndaren själv inte hinner med det, så har han ett skrivbiträde till hjälp. Förvaltaren har inte något särskilt med detta att göra, men likväl ha dessa förvaltare vid de truppförband, där det finns tvättinrättningar, även ute i landsorten, en extra inkomst på några tusental kronor om året, såvitt jag

Ang. anslaget
till bränsle
m. m.

kunnat räkna ut. En sådan ordning tycker jag är av den art, att man i dessa tider, då det talas så mycket om sparsamhet, borde ta och titta en smula på saken för att undsöka, om inte dessa pengar kunde sparas och användas på något bättre sätt. Ty förvaltarnas lön är väl avvägd så, att den skall räcka såväl vid de truppförband, där det finns tvättinrättning, som vid de truppförband, där ingen tvättinrättning finns.

En annan sak, som jag vill fästa riksdagens uppmärksamhet på i detta sammanhang, är arméns tvättkonsulent, som ju sysslar med dessa tvättinrättningar över hela landet. Det är sysslomannen vid Strängnäs hospital, som är utnämnd till arméns tvättkonsulent. Jag har sökt forska i detta ganska mycket, och jag har det intrycket, att man kunde använda dessa pengar bättre än att till denna tvättkonsulentbefattning utnämna en person, som har annan sysselsättning i statstjänst, för att fara omkring då och då och titta på de olika tvättinrättningarna. Man har kunnat tvätta förut vid armén och på andra ställen utan hjälp av någon tvättkonsulent, och inte märkvärdigare än denna verksamhet är, är jag förvissad om att det inte är omöjligt att sköta den utan konsulent även i fortsättningen. Jag rekommenderar därför denna befattning till indragning och besparing av det belopp den kostar. Det är givet, att detta måste vara förenat med en hel del kostnader med alla de resor som följa med sysslan, då den skall omfatta arméns tvättinrättningar i hela landet.

Jag uttalade mig i följande beträffande frågan om arméns tvättmedel och skall inte nu taga upp den saken till någon debatt. Men en detalj i detta skulle jag dock vilja rikta herr statsrådets uppmärksamhet på, och det är den emballageföreskrift, som utfärdats. Den lut, som levereras från tvättmedelsfabriken Thor, som synes för all framtid ha monopol på att leverera tvättmedel till arméns tvättinrättningar, levereras i plåtburkar, som man enligt uppgift betalar 1 krona 30 öre för. De användas inte mer än en gång. När burken är tömd, köres den i väg till en skrothög, och så köper man en ny burk lut för samma pris. Det är ändå betydande belopp som förbrukas på det sättet. Jag har försökt göra mig underrättad, huruvida emballaget går att använda mer än en gång, och av sakkunniga har jag fått den upplysningen, att det nog skulle gå att använda ett tiotal gånger. Så pass starkt är materialet, även om det inte är av bästa kvalitet. När jag vidare vet, att man kan få en prima 10-liters hink för 80 öre i praktiskt taget vilken affär som helst här i staden, så måste jag fråga, om det är rimligt att betala 1 krona 30 öre för en sådan lutburk, som sedan inte användes någon mera gång utan som sagt kastas på skrothögen.

Jag har, herr talman, velat rikta uppmärksamheten på dessa förhållanden. Jag är förvissad, att man, om man tittar litet närmare på dessa tvättmedelsaffärer, skulle kunna spara åtskilliga tusen kronor om året. Och om man även tittade litet noggrannare på de där ettöringarna, som utbetalas enligt mitt förmenande alltför rundhänt, så skulle det också kunna medföra besparingar på åtskilliga tusen kronor, som skulle kunna användas för nödvändigare ändamål.

Herr talman! Jag framställer i denna punkt intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 33—36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. trupp-
förbandens
övningar.

Punkten 37, angående anslaget till truppförbandens övningar, föredrogs nu; och yttrade därvid:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Även i denna punkt har jag och mina partivänner i utskottet reserverat oss för en minskning av det av

Kungl. Maj:t föreslagna och av utskottet tillstyrkta anslaget. Det gäller här en ytterligare minskning på 100,000 kronor. Reservanterna ha därvid inte pekats på någon viss punkt, på vilken denna besparing skulle göras, utan allenast yrkat en allmän nedsättning i anslagsbeloppet. Jag ber emellertid att få fästa uppmärksamheten vid att bland de poster, som skola ha del av detta anslag, ingå bland annat frivilliga övningar med landstormen och övningar med frivilliga automobilkåren till ett belopp av 56,000 kronor. För egen del tycker jag nästan, att denna summa skulle kunna helt inbesparas. Ty jag betraktar särskilt de frivilliga övningarna med landstormen såsom varande mer av ondo än av godo. Jag kan inte förstå, vad dessa övningar kunna ha för betydelse för försvaret. Att de kunna ha betydelse för dem, som deltaga däri, det kan jag förstå, men ur försvarssynpunkt kunna de inte ha någon som helst betydelse.

*Ang. trupp-
förbandens
övningar.*

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag yrkar kort och gott bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Härpå föredrogs *punkten 38*, angående anslaget till fält- och fälttjänstövningar. Därvid yttrade:

*Ang.
fält- och
fälttjänst-
övningar.*

Herr Öhman: Herr talman! Här gäller det ett anslag på 700,000 kronor till fält- och fälttjänstövningar. Jag anser, att det beloppet kan inbesparas, och ber därför att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 39*, angående anslaget till sjuk- och veterinärvård m. m., begärdes ordet av

*Ang. anslaget
till sjuk- och
veterinärvård
m. m.*

Herr Andersson i Stockholm, som yttrade: Herr talman! Jag har inte för avsikt att yrka avslag på sjukvårdsanslaget, men jag skulle i detta sammanhang vilja ställa en fråga till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet.

Det är ju känt, att läkemedel, apoteksvaror, äro bland det dyraste man kan tänka sig för dem, som därav äro i behov. Med andra ord, apotekarskrået tar för sig på ett sätt, som är omskrivet och omtalat såsom varande ganska onormalt. Nu finns det ett staten tillhörigt apotek, som lyder under garnisonssjukhuset i Stockholm. Det är förlagt i samma kvarter som Serafimerlasarettet. Jag vet väl, att vi under försvarshuvudtiteln inte ha något att göra med vad Serafimerlasarettet tar sig för. Men jag vill i detta sammanhang i förbigående såsom min uppfattning uttala, att det väl vore lämpligt, att även Serafimerlasarettet köpte sina läkemedel från detta statens apotek. Men nu kunna vi väl som sagt intet besluta om den saken. Vad man däremot borde kunna iakttaga vore väl ändå, att övriga garnisonssjukhus i landet liksom truppförbanden överhuvud taget togo sina läkemedel, sin medicin, från detta statens apotek och

Ang. anslaget till sjuk- och veterinärvård m. m. (Forts.) att man därmed såg till att bespara åtskilligt av vad som nu utbetalas till privata apotek.

Jag har velat i detta sammanhang till herr försvarsministern rikta en uppmaning — om det nu är tillåtet — att taga upp denna sak till granskning och se till, huruvida det inte är möjligt att därigenom på sjukvårdsanslaget göra betydande besparingar.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 40—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anslag för vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm. *Punkten 43*, angående anslag för vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm, föredrogs nu. Därvid anförde:

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! På denna punkt, som gäller ett anslag för vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm, skulle jag vilja av utskottets ledamöter eller av herr försvarsministern begära en upplysning.

Jag har mig bekant, att vid garnisonssjukhuset på senaste tiden anlagts en tennisbana. Jag skulle vilja ha uppgift om huruvida de medel, för vilka denna tennisbana byggts, ingå i detta anslag eller i något annat av riksdagen beslutat anslag. Det vore vidare intressant att få veta, vilka som skola spela på tennisbanan, om det är de sjuklingar, som ligga på garnisonssjukhuset, eller om den byggts för något annat ändamål. Jag förmodar, att det skulle vara av intresse för kammarens ledamöter att få reda på, om de pengar, som beviljas på vissa anslag, eller en del av dem, användas på det sätt jag här åsyftar.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rundqvist**: Herr talman! Jag skall endast be att få hänvisa till propositionen, som ju talar om helt andra byggnadsarbeten än den tennisbana, som herr Andersson i Stockholm omnämnde. Det är, såsom framgår av propositionen, synnerligen trängande behov, som detta anslag åsyftar att till en del tillgodose. Vad tennisbanan beträffar torde ursäktas mig, att jag inte alls känner till den saken; den får bli föremål för utredning senare, om så skulle erfordras.

Herr **Andersson** i Stockholm: Jag vill bara tillägga, att jag för min del anser en utredning erforderlig på denna punkt. Då man vet, att det måste kosta pengar både att bygga och sedan att i fortsättningen underhålla en sådan tennisbana, så är det ju klart, att en granskning av saken är motiverad. Då jag inte i riksdagens handlingar sett, att något anslag beviljats för detta ändamål, så har jag tagit upp saken i detta sammanhang för att efterhöra, om medel för ändamålet möjligen smugit sig in i något anslag utan att direkt nämnas. Herr statsrådet förklarade, att han inte kände till saken. Jag hoppas därför, att herr statsrådet låter undersöka, var pengarna kommit ifrån och vad tennisbanan skall användas till — eller rättare för vilka den är avsedd. Att den skall användas till att spela tennis på, förstår jag ju.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Ang. anslaget till vapen och ammunition m. m. Härpå föredrogs *punkten 44*, angående anslaget till vapen och ammunition m. m.; och anförde därvid:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Även på denna punkt ha de socialdemokratiska reservanterna påyrkat en nedsättning. Denna gång är det

en besparing på icke mindre än 125,000 kronor vi vilja göra. Vi ha fördelat denna besparing på de olika titlarna inom anslaget och därmed avsett att vinna det mål vi uppställt för oss. Bland andra punkter återfinnes här en, som heter »för den industriella krigsberedskapen, för experiment och försök samt till oförutsedda utgifter» å 150,000 kronor. Det förefaller, som om man skulle kunna i dessa tider alldeles särskilt inskränka experiment och försök, och i övrigt tror jag, att man mycket väl kan vidtaga den besparing, som reservanterna föreslå.

Ang. anslaget till vapen och ammunition m. m. (Forts.)

Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr Holmgren: Herr talman! Reservanterna föreslå här en sänkning av anslaget med 125,000 kronor. De säga, att därav ungefärligen beräknats å tit. I 25,000 kronor, å tit. II 25,000 kronor, å tit. V 50,000 kronor och å tit. VII 25,000 kronor. Ingen i utskottet har varit i tillfälle att taga del av dessa beräkningar, och jag undrar, om det finns andra än möjligen huvudräkning. För min del kan jag inte finna annat än att statsrådets beräkningar äro mycket säkrare, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Öhman: Herr talman! Jag ber att kort och gott få yrka avslag å såväl utskottets hemställan som reservationen. Jag finner detta anslag tillhöra dem, som utan vidare kunna strykas, och dessa pengar sparas till förnuftigare ändamål.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 45, angående anslag till engångskostnader för anskaffande av artillerimateriel.

Ang. engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel.

Kungl. Maj:t hade uti punkten 48 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till bestridande av engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 918,800 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till bestridande av engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 650,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Kvarnzelius, Widell, Bergqvist, Johan Bernhard Johansson, Hammarskjöld, Alexander Nilsson*, förste vice talmannen *Nilsson, Strindlund, Holmgren, Persson* i Fritorp, *Järte* och *Jönsson* i Revinge, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till bestridande av engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 918,800 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr Holmgren: Herr talman! På denna punkt är utskottets motivering mycket kort. Utskottet säger: »Med hänsyn till de betydande reservationer, som förefinnas å detta anslag, har utskottet ansett en något större sänkning än som föreslagits av Kungl. Maj:t kunna ske.» Ja, dessa betydande reservationer har man allt fortfarande funnit i budgetredovisningen. Men såsom jag i annat sammanhang hade tillfälle framhålla, är budgetredovisningen intet uttryck för kassaställningen. I detta fall ha departementschefen och vederbörande myndigheter

Ang.
engångskost-
nader för
anskaffning
av artilleri-
materiel.
(Forts.)

tillsammans gått igenom och kalfatrat anslaget synnerligen noggrant och kommit till det resultatet, att det belopp, som av Kungl. Maj:t begäres, är det lägsta belopp, som man över huvud kan nöja sig med, för att de nödiga arbetena skola kunna hållas i gång.

På den grund, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Kammarens ledamöter funno ju, att den ärade talare, som nyss hade ordet och som ju är van att tala för utskottet, nu hade fått sin ställning förbytt, så att han måste tala såsom reservant. Jag vill erkänna, att jag har lotten att tacka för den omständigheten, att jag på denna punkt har nöjet att tala å utskottets vägnar. Ty inom utskottet voro meningarna så jämnt fördelade, att tolv ledamöter stå för utskottets förslag och tolv ledamöter för reservationen.

Reservanternas talesman framhöll här, att budgetredovisningens siffror inte äro tillförlitliga, då det gäller att bedöma de verkliga reservationerna på anslagen, utan att endast kassaställningen därvidlag var avgörande. Detta tal förefaller mig något märkvärdigt. Ty skulle så vara förhållandet, så tjänade det väl knappast något förnuftigt ändamål, att statsverket kostade på ett så dyrbart tryck som budgetredovisningen. Jag anser mig i stället kunna hävda den uppfattningen, att eftersom man har funnit skäl att tillhandagå ledamöterna av riksdagen och andra med detta tryck, så fyller det också ett verkligt ändamål. Och se vi då efter i denna budgetredovisning, så finna vi, att på detta anslag finnes en reservation på i det allra närmaste 5 miljoner kronor. Jag tror, att man kan ha möjlighet att reda sig genom att avarbeta denna reservation plus det belopp å 650,000 kronor, som utskottet tillstyrkt, och alltså inte behöver höja anslaget till 918,800 kronor, som reservanterna vilja.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rundqvist**: Herr talman! På denna punkt är läget det, att Kungl. Maj:t har föreslagit en minskning av anslaget med 1 miljon kronor till 918,800 kronor. Utskottet har, såsom framhölls, med lottens hjälp föreslagit en sänkning till 650,000 kronor och åberopar därvid de reservationer, som förefinnas. Jag nödgas därför något utförligare redogöra för hur det förhåller sig med reservationer, som uppkomma på anslag sådana som nu ifrågavarande. Det är ju ostridigt så, att högst betydande reservationer här föreligga.

Intill utgången av budgetåret 1931/1932 — alltså nu löpande budgetår — har av riksdagen för nu ifrågavarande ändamål anvisats sammanlagt 11,512,460 kronor 97 öre, d. v. s. i det närmaste sex tiondedelar av den totala kostnadssumman, 19,188,000 kronor.

Engångskostnadsanslaget är avsett för anskaffning av materiel av en mångfald olika och komplicerade typer, å vilka utprövade modeller vid tioårsperiodens början i regel icke förelågo. Anskaffningarna hava därför måst föregås av långvariga utredningar och försök. För dessa försök har riksdagen under en följd av år anvisat särskilda medel. Först sedan ett visst materiellslag blivit tekniskt utprövat och dess lämplighet vid trupp utrönts genom praktiska prov, kan modell fastställas och anskaffningen taga sin början.

Nu nämnda förhållanden hava medfört, att medel, som av riksdagen anvisats å detta anslag, periodvis reserverats och därefter tagits i anspråk i stora poster, då visst materiellslag blivit så utprövat, att anskaffning kunnat verkställas. Detta förfaringssätt har även tillämpats för att möjliggöra anskaffning av materiel i så stora poster som möjligt för ernående av gynnsamma priser.

Av de år 1925 beräknade engångskostnaderna hänför sig en betydande del

till anskaffning av kulsprutor och kulsprutegevär. Dessa vapen tillverkas utslutande vid Karl Gustavs stads gevärsfaktori, och är driftens upprätthållande därstädes i nuvarande omfattning till övervägande del beroende av dessa tillverkningar. Arbetarstammen vid gevärsfaktoret har även avpassats med hänsyn till de medel, som på grund av 1925 års härordningsbeslut beräknats komma att ställas till förfogande för ändamålet.

Engångsanslaget har emellertid icke behövt tagas i anspråk för driftens upprätthållande vid gevärsfaktoret förrän under budgetåret 1928/1929, enär medel, som av riksdagen före 1925 anvisats för »fortsatt anskaffning av handvapen och kulsprutemateriel», kunnat disponeras för detta ändamål. Upptagandet av tillverkningen av kulsprutor av ny modell har även krävt omfattande förberedelsearbeten. Under den tid dessa pågått hava arbetarna i stor utsträckning varit sysselsatta, förutom med tillverkningen av kulsprutegevär m. m., med verktygstillverkning för kulsprutefabrikationen. Vid verktygstillverkningen ställa sig materielkostnaderna väsentligt lägre än vad fallet är vid vapentillverkningen. Först under år 1931 har tillverkningen av kulsprutor enligt den nya modellen kunnat upptagas i avsedd omfattning.

Med hänsyn därtill att i följd av olika, i det föregående berörda omständigheter en avsevärd behållning uppstått å förevarande anslag, har arméförvaltningen i sitt efter samråd med chefen för generalstaben avgivna besparingsförslag funnit medelsanvisningen för nästa budgetår kunna nedsättas under årskvoten med icke mindre än 1 miljon kronor eller till 918,800 kronor. Sistnämnda summa jämte de reservationer, som beräknas komma att finnas å anslaget vid nu löpande budgetårs utgång, har nämligen ansetts bliva tillräcklig såväl för upprätthållandet under nästa budgetår av driften vid Karl Gustavs stads gevärsfaktori som ock i övrigt för fullföljande under samma tidsperiod av ifrågakvarande materielanskaffningar i enlighet med av arméförvaltningen uppgjord plan.

I överensstämmelse med nyssnämnda besparingsförslag har anslaget till engångskostnader för anskaffning av artillerimateriel i årets statsverksproposition upptagits med 918,800 kronor. Anvisas icke hela detta belopp, kommer, enligt vad arméförvaltningen meddelat, betydande olägenheter och svåra rubbningar i anskaffningsplanerna att uppstå. Detta skulle på en synnerligen vital punkt menligt inverka på de år 1925 beslutade försvarsanstalternas effektivitet. Under sådana förhållanden kan jag icke finna tillräckligt att vidtaga någon ytterligare sänkning av anslaget utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Det är som sagt så, att betydande reservationer, utgörande flera miljoner kronor, finnas. Men dessa medel äro till stor del disponerade för vissa ändamål. Jag ber att få understryka vad därutinnan redan anförts av herr Holmgren. Det är ingalunda så, att om det står vissa medel reserverade på ett anslag, dessa utan vidare kunna disponeras. I den mån de tekniska försöken avslutas, kan man börja tillverkning. Det är vad som har skett. Medlen äro därför i stor utsträckning tagna i anspråk, så att man nu icke kan disponera mer än den miljon, arméförvaltningen föreslagit. Det är nödvändigt att härvidlag skilja på budgetredovisningen och den verkliga ställningen å anslaget. Den förra visar bara vilka kassaposter som stå kvar vid budgetårets slut men icke hur mycket som därav är disponerat genom avslutade kontrakt eller eljest. Man kan ju icke disponera medel, som av arméförvaltningen redan äro disponerade för andra ändamål.

Då Kungl. Maj:t på denna punkt liksom annorstädes sökt att i samförstånd med vederbörande myndigheter åstadkomma en av det nuvarande statsfinansiella läget betingad verkligt effektiv sparsamhet och samtidigt rationell sparsamhet å försvarshuvudtiteln, tillåter jag mig, herr talman, att uttala den förhoppningen, att kammaren måtte justera det utslag, som med lottens hjälp fällt

*Ang.
engångskost-
nader för
anskaffning
av artilleri-
materiel.
(Forts.)*

Ang.
engångskost-
nader för
anskaffning
av artilleri-
materiel.
(Forts.)

i statsutskottet, och således även på denna punkt bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! I anledning av herr statsrådets uttalande om driften vid gevärsfaktoriet vill jag rikta uppmärksamheten på att man har beträffande driften uppehållande därstädes enligt min mening förfarit i vissa stycken ganska underligt. Man har, under den tid bestämmelserna om avskedsersättning gällde, avskedat arbetare med avskedsersättning för att därefter ånyo taga in arbetare vid gevärsfaktoriet. Förhåller det sig så, som herr statsrådet uppgav, att vissa av de medel, som äskats och varit avsedda för denna tillverkning, inte behövt tagas i anspråk, då måste jag säga, att det förvånar mig ganska mycket, att man ansett sig böra driva verkstaden såsom här skett, d. v. s. först betala ut avskedsersättning åt arbetare för att bli av med dem och något år därefter taga in folk på samma arbetsområde. Det tycker jag i och för sig är en ganska underlig användning av statsmedel.

När det gäller anslaget i övrigt, skall jag yttra mig om en annan detalj. Det står här omnämnt ett anslag till strålkastare för luftvärnsartilleriet. Jag har något iakttagit, hur man använder denna materiel, som ju är ganska dyrbar. Man lånar nämligen ut den åt skolpojkar här i staden att leka med. Det är möjligt, att det kallas för övningar, men jag anser, att det måste betraktas som lek. En sådan utlåning av denna dyrbara materiel tycker jag inte är förenlig med statens intresse. Vore det nu så, att det inte kostade staten något, utan att den förbrukade materielen helt enkelt avskrevs, så skulle kanske många, som inte anse denna materiel särskilt nödvändig för samhällets bestånd, anse, att det icke vore anledning att så mycket intressera sig för detta. Men det är ju så, att när materielen är förbrukad eller förstörd, så skall det anvisas medel för att ställa den i ordning igen eller för att skaffa ny materiel. Och med hänsyn härtill tycker jag, att denna materiel icke borde få användas på det sätt, jag nämnt.

Herr talman! Med stöd av de principiella synpunkter, som vår grupp anfört, när det gäller dessa militära anslag överhuvud, ber jag att få yrka avslag på såväl utskottets hemställan som reservationen i denna punkt, alltså på hela anslaget.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o bifall till den vid punkten fogade reservationen samt 3:o avslag å utskottets hemställan; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Holmgren begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Andersson i Stockholm votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten 45 i statsutskottets utlåtande nr 4 antager den vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om avslag på utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan propositionen för huvudvotereringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes, erhöll följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 45 av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för nej-propositionen. Herr Eriksson i Stockholm begärde emellertid rösträkning, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 76 ja och 86 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkten 46.

Utskottets hemställan bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 47*, angående anslag för försök med viss artillermateriel; och anförde därvid:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen på denna punkt.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 48*, angående anslag till underhåll och drift av motorfordon vid artilleriet, yttrade:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen även på denna punkt.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de yrkanden, som under överläggningen förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Sedan *punkten 49*, angående anslag för anskaffning av granatkastarmateriel, nu föredragits, anförde:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

Ang. engångskostnader för anskaffning av artillermateriel.
(Forts.)

Ang. anslag för försök med viss artillermateriel.

Ang. anslag till underhåll och drift av motorfordon vid artilleriet.

Ang. anslag till anskaffning av granatkastarmateriel.

Ang. anslag till anskaffning av granatkastarmateriel.
(Forts.)

Herr Holmgren: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan. Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner på de under överläggningen förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang. anslaget till byggnader, övningsfält och skjutbanor.

Härefter föredrogs *punkten 50*, angående anslaget till byggnader, övningsfält och skjutbanor; och yttrade därvid:

Herr Eriksson i Stockholm: Herr talman! Jag ber att även på denna punkt få yrka bifall till herr Johan Nilssons m. fl. reservation.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner på de yrkanden, som under överläggningen förekommit; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 51, angående anslag för flyttning av vissa förrädsbyggnader.

Ang. anslag till flyttning av vissa förrädsbyggnader.

Under *punkten 55* av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:ts föreslagit riksdagen att för flyttning av vissa förrädsbyggnader för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 29,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke måtte av riksdagen bifallas.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrarna *Anderson* i Råstock, *Andersson* i Höör och *Jönsson* i Revinge förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte för flyttning av vissa förrädsbyggnader för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 29,000 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Andersson i Höör: Herr talman! Vid denna punkt har jag jämte två andra av utskottets ledamöter avgivit en reservation. Som herrarna finna, innefattar denna punkt ett anslag från Kungl. Maj:ts sida på 29,000 kronor, som skulle användas till att flytta några byggnader, belägna på ett område vid Jönköping, vilket numera är upplåtet till medicinalstyrelsen för uppförande av en sinnessjukanstalt.

Nu är det här icke fråga om någon besparing, ty detta belopp, 29,000 kronor, kommer man inte ifrån, men utskottsmajoriteten har fått för sig, att beloppet skall påföras femte huvudtiteln och icke fjärde huvudtiteln. Jag kan icke förstå vad detta belopp har att göra på femte huvudtiteln, som ju avser anslag för sociala ändamål. Det betyder ju att onödigtvis belasta en huvudtitel, som man dagligen och stundligen skriker om att den stiger år för år. Nu vill man icke desto mindre ytterligare kasta dit 29,000 kronor till betalning av kostnaderna för flyttning av några byggnader, som skola användas för arméns räkning. Dessa byggnader ligga på sinnessjukanstaltens område, men de skola icke användas för denna anstalts räkning utan fortfarande tagas i bruk för militärt ändamål, ehuru de skola flyttas från området i fråga.

Nu har riksdagen redan tagit ställning i detta hänseende. I den proposition i ämnet, som regeringen framlade år 1929, heter det: »Mot förslaget att till artilleriregementet överlämna vissa förrädsbyggnader av plåt torde ej heller ur anstaltens synpunkt föreligga anledning till erinran; dock torde jämväl kostnaderna för förflyttningen av dessa byggnader böra drabba anslag under fjärde huvudtiteln.»

Mot detta uttalande hade riksdagen icke något att erinra, utan tvärtom; riks-

dagen beslöt i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition. Men nu kommer man och vill överföra denna kostnad på femte huvudtiteln. Jag måste för min del bestämt reagera mot det förslaget. Här gäller det ingen besparing, ty utgiften kommer man icke ifrån, utan det är en ren bokföringsfråga, som endast gäller, huruvida beloppet skall läggas på fjärde huvudtiteln, dit det faktiskt hör, eller på femte huvudtiteln.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen, som innebär detsamma som ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr andre vice talmannen *Bengtsson* instämde häruti.

Herr Holmgren: Herr talman! Jönköpings regementes kaserner skola, som bekant, ändras om till sinnessjukanstalt. Där finnas en del förrådsbyggnader, som nu medicinalstyrelsen gärna vill bli av med. Nu har man från militär sida icke någon nämnvärd olägenhet av om de få kvarstå på den nuvarande platsen. Under sådana förhållanden har utskottet funnit det rimligt att medicinalstyrelsen, om den vill ha bort förrådshuset, också får betala flyttningen. Det finnes väl ingen anledning att belasta fjärde huvudtiteln med kostnaderna härför. Femte huvudtiteln har fått byggnaderna gratis från fjärde huvudtiteln och då kan den sannerligen kosta på denna flyttning för 29,000 kronor. Beloppet kan ju tagas från det anslag, som givits för att omändra byggnaderna till sinnessjukanstalt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Andersson i Höör begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 51 av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkten 52.

Utskottets hemställan bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 53*, angående anslaget till ingenjörmateriel. Där- Ang. anslaget till ingenjörmateriel.

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 23.

Ang. anslaget
till ingenjör-
materiel.
(Forts.)

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan. Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner på de yrkanden, som under överläggningen förekommit; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang. anslag
till försök med
ny ingenjör-
materiel.

Punkten 54, angående anslag till försök med ny ingenjörmateriel, föredrogs nu; och yttrade därvid:

Herr **Öhman**: Jag ber att få yrka avslag å utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 55 och 56.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Herr statsrådet *Gärde* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 198, med förslag till lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

Denna proposition blev på begäran omedelbart remitterad till behandling av lagutskott.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren nu kl. 10.30 e. m. att avbryta sina förhandlingar för att bereda vederbörande lagutskott tillfälle att ofördröjligen behandla den senast avlämnade propositionen samt att åter sammanträda efter förloppet av en timme.

§ 5.

Sedan herr talmannen och kammarens ledamöter åter samlats i kammarens plenisal kl. 11.30 e. m., fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 4.

Ang. nytt
ammunitions-
förråd vid
Vendes
artilleri-
regemente.

Punkten 57, angående anslag till förvärv av mark för nytt ammunitionsförråd vid Vendes artilleriregemente.

I enlighet med Kungl. Maj:ts uti punkten 62 av förevarande huvudtitel gjorda framställning hemställde utskottet, att riksdagen måtte till förvärv av mark för nytt ammunitionsförråd vid Vendes artilleriregemente för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag av 40,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Med den kännedom jag har om de marktillgångar, som kronan har i trakten av Kristianstad omkring Vendes artilleri och de övriga truppförbanden där nere, är det åtminstone för mig fullkomligt oförklarligt, varför man skall behöva köpa in ett nytt markområde, för att där lägga ett ammunitionsförråd. Här i Stockholm ha vi ju ett ammunitionsförråd förlagt till Ladugårdsgårde, och det ligger betydligt närmare bebyggda

trakter än vad ammunitionsförrådet vid Kristianstad skulle behöva ligga, om man lade det på gårdet utanför Norra skånska infanteriregementet. Jag måste därför säga, att jag tycker, att det är tämligen bortkastade pengar att inköpa ny mark för att där lägga det ammunitionsförråd, som det nu är fråga om. Egentligen borde man väl kunna behålla denna verksamhet där den nu är förlagd, men om man anser sig behöva flytta ammunitionsförrådet, så sannerligen det finns något skäl att förvärva ytterligare mark åt kronan för det ändamålet.

Med hänsyn till dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes första lagutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

Härefter yttrade herr **talmannen**: Då det är av synnerlig vikt, att denna kungl. förordning kan tillämpas redan från och med måndag morgon, måste riksdagen fatta beslut före den tiden. Eftersom enligt arbetsordningen anslag måste uppsättas före kl. 6 e. m. dagen före plenum, kan icke sammanträde för ärendets avgörande hållas under söndagen. Sammanträde för ärendets avgörande måste hållas på måndag, och kommer detsamma att utsättas så tidigt som en kvart över tolv på natten till måndag.

Jag har velat meddela detta för kammaren, så att icke något missförstånd skall uppstå.

§ 7.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 4.

Punkten 58.

Lades till handlingarna.

Punkten 59.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 60, angående anslaget till extra utgifter, föredrogs nu; och anförde därvid:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag ber att under punkt 60) få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Ang. nytt ammunitionsförråd vid Vendes artilleriregemente. (Forts.)

Ang. anslaget till extra utgifter.

Ang.
semester åt vid
lantförsvaret
anställda
arbetare.

Punkten 61, angående anslaget till semester åt vid lantförsvaret anställda arbetare.

Kungl. Maj:t hade i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptagit ordinarie förslagsanslaget till semester åt vid lantförsvaret anställda arbetare med oförändrat belopp, 160,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren väckt motion, nr 356, av herr *Andersson* i Stockholm, som föreslagit, att riksdagen måtte besluta, att semester till arbetarna vid försvarsväsendet skulle utgå efter de grunder, som vore fastställda för extra-ordinarie befattningshavare vid samma verk.

Utskottet hemställde

a) att riksdagen måtte i riksstaten för budgetåret 1932/1933 upptaga ordinarie förslagsanslaget till semester åt vid lantförsvaret anställda arbetare med oförändrat belopp, 160,000 kronor; och

b) att motionen II: 356 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Andersson* i Stockholm: Herr talman! Jag har tillåtit mig väcka en motion angående semester åt arbetare vid försvarsväsendet. Jag har redan några gånger tidigare framfört yrkanden i denna fråga. Jag har varje gång yrkat på att semestern åt arbetarna vid försvarsväsendet skall avvägas på så sätt, att den kommer att överensstämma med den semester, som är tillerkänd de extra ordinarie befattningshavarna vid försvarsväsendet. Jag har tidigare här i kammaren givit skäl för detta yrkande, ett yrkande, som enhälligt är fastställt såsom arbetarnas vid försvarsväsendet gemensamma ståndpunkt. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att arbetarna vid försvarsväsendet ha litet svårt att förstå det skäl, som riksdagen kan ha för att för deras vidkommande bestämma en annan semester än den man fastställt för övriga civila befattningshavare vid försvarsväsendet.

Om en man anställes på ett truppförbands förråd för att där syssla med de persedlar, som finnas i förrådet, tillerkännes han under de första två anställningsåren 8 dagars semester, därefter 16 dagars semester till dess han uppnått 40 levnads- och minst 6 tjänsteår, efter vilken tid han får 24 dagars semester. De yrkesarbetare däremot, som äro sysselsatta på verkstäderna, det må nu vara på varven eller övriga mekaniska verkstäder, eller de yrkesarbetare, som finnas vid truppförbandens verkstäder, såsom skraddare och skomakare, vilka handha reparationerna av de persedlar, som förrådsmännen sköta om i truppförbandets förråd, ja, dessa arbetare ha under de två första anställningsåren ingen semester alls, under det att förrådsmännen eller skrivarna, som äro anställda såsom extra ordinarie, ha 8 dagars semester. När arbetaren uppnår två års anställning, får han 6 dagars semester, och när han uppnått 40 levnadsår får han 12 dagars semester. De extra ordinarie befattningshavarna ha som nämnts i sistnämnda fall 24 dagars semester.

Det innebär icke, anser jag, ett uppskattande av det arbete, som man fordrar av dessa arbetare, som ständigt äro instängda på ofta mindre hygieniska verkstadslokaler, när man tilldelar dem den kortare semestertid, varom jag här har talat. Alla dessa skäl ha också angivits från min sida och från försvarsväsendets arbetares sida i framställningar i frågan, och spörsmålet har också alltsedan år 1921 varit föremål för utredning på grund av en framställning, som gjordes från arbetarnas organisation. Sedermera har frågan också varit föremål för utredning på grund av ett uttalande, som gjordes av riksdagen år

1930. Allt fortfarande är emellertid denna fråga outredd. Det skulle väl ändå icke behöva ta så lång tid som elva år att utreda frågan om hur man bör avväga semestertiden, ja, det borde enligt min mening icke behöva ta så lång tid, som det tagit, sedan riksdagen gjorde sitt uttalande år 1930, för att utreda frågan om vad man vill vara med om att bestämma i detta avseende. Man kan kanske ha olika meningar i sak, hur semestertiden bör avvägas — till och med jag kan ha respekt för att det finns olika uppfattningar i en sådan fråga — men att man nu bara säger, att vi hålla på att utreda frågan och utredningen är ännu icke slutförd, det tycker jag nu är att krypa undan ett ställningstagande till frågan, som jag sannerligen icke kan sätta värde på.

Jag tycker alltså, att man borde från regeringens sida ha varit angelägen om att föra denna så kallade utredning till ett slut och föra den till ett slut på det sättet, att man förelägger riksdagen vad som är regeringens ståndpunkt i detta spörsmål. När arméförvaltningen, marinförvaltningen och flygstyrelsen ha tillkännagivit sin mening i denna fråga, ha de visserligen icke kommit med ett förslag, som skulle skipa rättvisa mellan arbetarna och de personalgrupper, som jag här har talat om, men man har dock föreslagit en utökning av semestertiden med 2 dagar i resp. åldersgrupper, och man har föreslagit, att den längre semestertiden skall uppnås efter fyllda 30 år i stället för efter de nuvarande 40 åren. Detta förslag var från förvaltningsmyndigheternas sida klart för åtminstone 1½ om icke 2 år sedan, men sedan har det legat i socialstyrelsen och i försvarsdepartementet utan att någon åtgärd vidtagits för att bringa frågan till ett slutligt avgörande. En sådan ordning sätta försvarsväsendets arbetare ännu mindre värde på än om man från statsmyndigheternas sida ville intaga en bestämd ståndpunkt, även om denna ståndpunkt icke skulle innebära vad arbetarna allmänt skulle betrakta som ett rättvist avgörande i en fråga sådan som denna. Arbetarna vid försvarsväsendet göra i denna fråga anspråk på att bli behandlade på samma sätt som staten behandlar andra befattningshavare i statstjänst. De ha ett så pass krävande arbete att utföra — det har vitsordats i annat sammanhang — att de tycka, att de borde bli behandlade med litet mera allvar i en fråga sådan som denna än som kommit till uttryck vid dessa oändliga utredningar, som ha förekommit.

Då det här nu föreligger ett enhälligt statsutskottsutlåtande med yrkande om avslag på den av mig väckta motionen, vågar jag naturligen icke hoppas på att kammaren skulle gå emot utskottets yrkande, men jag vill säga, att det vore rimligt, om så skedde från riksdagens sida med hänsyn till den behandling, som frågan tidigare har fått såväl i riksdagen som hos de myndigheter, som ha sysslat med utredningen. För att emellertid tillkännage vad jag betraktat och allt fortfarande betraktar såsom rättvist i denna fråga skall jag i alla fall, herr talman, be att få yrka bifall till den av mig väckta motionen.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Därest herr Andersson i Stockholm till äventyrs skulle komma att läsa utskottets utlåtande, skall han där finna, att en utredning rörande det i motionen väckta spörsmålet igångsatts men att densamma icke vid statsverkspropositionens avlämnande hunnit slutföras. Enligt vad utskottet har inhämtat, lär emellertid utredningen i frågan nu i huvudsak vara slutförd. Under sådana förhållanden ha vi ju endast att avvakta Kungl. Maj:ts förslag i frågan. När detta förslag kommer, torde det väl vara lämpligt att fortsätta den diskussion, som herr Andersson nu har öppnat i kammaren.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
semester åt vid
lantförsvaret
anställda
arbetare.
(Forts.)*

Ang.
semester åt vid
lantförsvaret
anställda
arbetare.
(Forts.)

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag har begärt ordet på denna punkt för att säga något utöver vad den ärade föregående talaren yttrade, då han företrädde utskottet. Jag hade nämligen ända in i det sista övertväg, huruvida jag icke borde på denna punkt foga en reservation, som skulle ge mig speciell anledning att tala ett par ord med herr försvarsministern i detta ärende. Anledningen därtill var den, att jag tyckte, att när riksdagen skrev år 1930 i frågan, så hade man kunnat bli färdig med utredningen något tidigare än vid den tidpunkt år 1932, då vi behandla frågan. Det är ju nödvändigt, att man ägnar litet uppmärksamhet åt de skrivelser, som riksdagen avlåter.

Sedan jag emellertid fått reda på, att det icke var vederbörande myndigheter vid försvarsväsendet, som hade legat längst på ärendet, utan att det var en myndighet, som lyder under herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, så nöjde jag mig med att icke anteckna någon reservation på punkten, därför att jag tyckte, att det skulle vara orättvist att låta herr försvarsministern svara för en försummelse, som egentligen låg under ett annat departement.

Till den ärade motionären vill jag emellertid säga som min uppfattning, att sedan riksdagen så pass tydligt, som riksdagen har gjort, år 1930 uttalat sig i denna fråga, och då dessutom det anslag, som vi här tala om, är av förslagsanslags natur, finns det ingen som helst anledning, varför icke fackförbundet skulle kunna sätta in all den kraft, det har, för att lösa frågan. Man kan nämligen nu icke längre åberopa några riksdagsdirektiv, som skulle hindra en lösning, från de myndigheters sida, som enligt mitt förmenande ha att bestämma såväl avlöningar som andra villkor för den personal, som det här är fråga om. Här är det ju icke fråga om ordinarie personal, för vilken riksdagen fastställer löner och anställningsvillkor, utan det gäller en helt annan grupp. Herr Andersson i Stockholm såsom chef för försvarsverkens civila personalförbund har min välsignelse, när han går att lösa denna fråga på det sätt, som den bör lösas, nämligen på den fackliga och icke på den politiska vägen.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Till herr Holmgren vill jag säga, att det är möjligt, att jag visste, redan innan statsverkspropositionen kom till riksdagen och alltså också innan herr Holmgren var med om att formulera utskottets utlåtande, att utredning var igångsatt på denna punkt, och jag visste någorlunda också var papperen lågo.

För övrigt så förändras herr Holmgrens argumentering icke så mycket från det ena året till det andra. Jag har kammarens protokoll framför mig rörande behandlingen av detta spörsmål i föl. Då hade dåvarande försvarsministern meddelat, att frågan var under utredning, och så snart handlingarna hade kommit in, så skulle man vidtaga vidare åtgärder i saken, och på grundval av detta besked sade herr Holmgren också då, att det icke fanns någon anledning att diskutera frågan.

Detta är nu ett år sedan, men ett år tycker tydligen herr Holmgren såsom tillhörande de marina myndigheterna icke är någonting, när det gäller att behandla en arbetarfråga. När det däremot gäller andra spörsmål, som beröra sådana befattningshavare vid de militära institutionerna, som exempelvis herr Holmgren har motionerat om skulle uppflyttas i löneklass o. s. v., då proponeerar herr Holmgren att det skall gå ganska fort med avgörandet, och han är icke värst belåten, för den händelse riksdagen icke omedelbart beslutar i positiv riktning. Men när det gäller ett spörsmål för arbetarna vid försvarsväsendet, där man icke har möjlighet att i sak göra gällande, att bestämmelserna sådana de nu äro, äro riktigt eller rättvist avvägda, och där det ställts anspråk i mer än tio år från arbetarnas sida på att en ändring skulle komma till stånd, och

där utredning var verkställd, och kommunikationsverkets lönekommitté redan för ungefär tio år sedan framlagt förslag i ärendet — ja, därvidlag tycker herr Holmgren ändå, att en utredning ju i alla fall är igångsatt, och då skulle det ingenting tjäna till att diskutera frågan. Dyliga argument förekomma ofta från herr Holmgrens och i mycket stor utsträckning från de marina myndigheternas sida, när det gäller arbetarfrågorna i allmänhet. Men det är väl för att undvika att ge besked om vilken ståndpunkt man i sak intager.

När herr Eriksson i Stockholm här säger, att fackförbundet har hans välsignelse, när det går att lösa denna fråga och på sätt, som den skall lösas, nämligen den fackliga vägen, äro vi naturligtvis utomordentligt tacksamma för denna välsignelse. Kunde den bara medföra, att Kungl. Maj:t gjorde något annat än sade, att frågan ligger under utredning, skulle välsignelsen givetvis vara ännu mera värdefull. Men under alla dessa år, jag här talat om, har ju semesterfrågan legat under utredning. Den fackliga vägen kan man naturligtvis anlita. Det är uppenbart, att också försvarsväsendets arbetare besitta sådana resurser, att de skulle kunna våga sig in på ett försök till kraftmätning för att åtminstone få fram denna fråga till avgörande. Men jag hade knappast trott, att det skulle vara nödvändigt för försvarsväsendets arbetare att anlita dessa medel för att få Kungl. Maj:t och riksdagen att ta positiv ställning till frågan. Är det så, att herrarna tycka, att sex dagars semester i vissa fall under de 24 första anställningsåren är rättvist för dessa arbetare, medan man tilldelar andra befattningshavare, som jag — även om jag har att företräda deras intressen också — i rättvisans namn måste säga äro långt bättre tillgodosedda ifråga om semester och av vilka man i fråga om arbetsprestation och yrkeskicklighet icke kan begära så mycket som måhända ifråga om en del yrkesgrupper, det här är fråga om, när vi diskutera semesterspörsmål — är det så, att man med dessa skäl vill göra gällande, att dessa sex dagar äro tillräckliga för dessa arbetare, medan man tilldelar de andra grupperna 8 dagar under de 2 första anställningsåren och därefter 16 respektive 24 dagar, under det de förra åtnjuta endast 6 och 12 dagar samma tid, då gäller det att diskutera detta spörsmål sakligt. Kan jag bli överbevisad om, att herrarna ha rätt i denna ståndpunkt, är det uppenbart, att jag blir nödsakad att ge med mig. Men så länge herrarna vägra att diskutera sakfrågan och den ena dagen endast säga, att frågan bör avgöras på den fackliga vägen, och den andra dagen, att spörsmålet är under utredning utan att våga ta ståndpunkt, och utan att våga ange vad som i sak skall föreskrivas eller bestämmas för arbetarnas vidkommande, då säger jag fortfarande, att jag icke hyser någon respekt för den argumenteringen, även om herr Holmgren tycker, att de föregivna skälen äro så starka, att man nu icke har anledning ge sig in på en diskussion av frågan.

Herr talman, jag vidhåller det yrkande jag framställt.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Rundqvist**: Herr talman! Jag skall endast be att få lämna den upplysningen, att socialstyrelsens yttrande över de militära myndigheternas förslag beträffande semesterfrågan inkom den 14 december förra året.

Socialstyrelsen föreslog där en överarbetning av myndigheternas förslag i semesterfrågan. Detta med hänsyn till nödvändigheten att se frågan om semester för försvarsväsendets arbetare i samband med samma fråga beträffande arbetare i andra statens verk och att även taga hänsyn till semesterförhållandena i fråga om arbetare, anställda i enskild tjänst. Denna överarbetning kunde omöjligligen verkställas före statsverkspropositionens avlämnande. I sakfrågan vill jag vitsorda, att många, kanske de flesta, av de statsanställda arbetarna ha bättre semester än försvarsväsendets. Men dessa äro likväl icke sämst ställda. Vattenfallsverkets arbetare ha det sämre. Även om jag sålunda medger,

Ang.
semester åt vid
lantförsvaret
anställda
arbetare.
(Forts.)

Ang.
semester åt vid
lantförsväret
anställda
arbetare.

(Forts.)

att det finnes skäl för att taga frågan om förbättrad semester åt försvarsväsendets arbetare under övervägande, vilket ock givetvis kommer att ske, var det emellertid inte möjligt att framlägga frågan i statsverkspropositionen detta år.

Herr Andersson i Stockholm: Jag känner ju till, hur myndigheterna behandlat detta spörsmål och har också påtalat den saken. Varför jag nu begärt ordet, var i anledning av herr statsrådets uttalande, att försvarsväsendets arbetare icke voro sämst ställda i detta avseende. Nej, det är möjligt att så är förhållandet för närvarande, men det är ju icke så många år sedan, de voro allra sämst ställda härutinnan.

År 1918 hade försvarsväsendets arbetare ingen semester alls, och jag måste ju säga, att det nuvarande statsrådet i den här frågan kanske är mera välvilligt än ett statsråd, jag vid den tiden var med och uppvaktade i detta spörsmål. Han sade, att han tjänstgjort i ett verk under icke mindre än 10 år utan att ha haft en enda dags semester, och han förklarade, att han levde ändå. Han hade visserligen blivit litet flintskallig — men det bli vi ju litet var med åren. Detta tyckte han icke spelade någon roll. Jag ansåg mig då böra replikera, att jag hade arbetat kamrat med en man, som varit anställd vid en av försvarsväsendets arbetsplatser i 50 år. Han hade under denna tid icke åtnjutit en enda dags ledighet med betalning. Han levde han också men hade inte blivit flintskallig en gång, men jag tycker, att man dock icke kan använda detta som ett bevis på, att han blivit utomordentligt väl behandlad från statsverkets sida. Han hade visserligen under denna tid fått en liten och en stor medalj men ej fått någon semester och blev ej heller i tillfälle att få det, medan han levde och var i tjänst.

När jag här försöker, efter måttet av mina krafter, verka för att försvarsväsendets arbetare skola få en litet rättvisare avvägd semester, är det därför, att om nu också dessa arbetare äro sysselsatta vid försvarsväsendet och skola underhålla och reparera den materiel, som där finnes, tycker jag ju ändå, att de skulle kunna bli behandlade såsom anställda i statstjänst och få en semester, som någorlunda vore tillräcklig med hänsyn till semesterns uppgift, nämligen bibehållande av hälsa och arbetskraft — och det är detta, som försvarsväsendets arbetare göra anspråk på. Det är alltså med hänsyn till detta anspråk som jag hemställer till herr statsrådet, om det nu icke går att förmå riksdagen att i år fatta ett positivt beslut i frågan, att försöka förmå regeringen att göra vad som i varje fall är möjligt för att få fram denna fråga till ett avgörande nästa år; ty den måste sannolikt gå till riksdagen ändå. Anslaget är beräknat på grundval av ett visst antal semesterdagar, och jag misstänker, att det icke är möjligt vare sig för Kungl. Maj:t eller de militära myndigheterna att tilldela semester efter andra grunder, så länge riksdagen icke lämnat positivt medgivande i denna riktning. Är det möjligt, att Kungl. Maj:t tar ansvaret, skola vi naturligtvis hälsa detta med tillfredsställelse. Men man inser själv, när man närmare tittat på saken, att det alltjämt fordras ett riksdagens medgivande för att utöka det antal semesterdagar, som här bestämdes efter gemensam votering år 1919.

Herr talman, jag ber att få vidhålla det yrkande, jag framställt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav först proposition på bifall till utskottets hemställan i mom. a); och fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

Vidare framställde herr talmannen propositioner beträffande mom. b), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i berörda moment, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 62.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 63.

Lades till handlingarna.

Punkterna 64—78.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 79, angående anslaget till flottans krigsberedskap och övningar, föredrogs nu. Därvid anförde:

*Ang. anslaget
till flottans
krigsberedskap
och övningar.*

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! I denna punkt ha de socialdemokratiska reservanterna påyrkat en ytterligare nedsättning av anslaget, utöver vad utskottet här tillstyrker i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, nämligen 300,000 kronor.

Reservanterna ha den uppfattningen, att ytterligare besparingar kunna göras beträffande flottans krigsberedskap och övningar. Särskilt anse reservanterna, att under nuvarande förhållanden kunde de s. k. långresorna något inskränkas. Det torde väl inte kunna sägas, att flottans krigsberedskap är beroende av huruvida en viss kontingent av manskapet bedriver sina övningar i främmande farvatten, utan det kan väl tänkas, att övningarna kunde bli lika fruktbärande, om de förlades på närmare håll. Givetvis kunna icke reservanterna här i detalj angiva, på vad sätt besparingarna kunna ske, men det är reservanternas uppfattning att, därest anslaget nedpressas med det belopp, som här påyrkas, måste myndigheterna också inrätta övningarna därefter.

Jag ber sålunda, herr talman, få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr **Herou**: Herr talman! Det förefaller mig, som om de socialdemokratiska reservanternas sparsamhetslusta på denna punkt är synnerligen svag. De ha ju också med 900,000 kronor överskridit den anslagssumma, som det socialdemokratiska partiets representanter motionsvis föreslagit i denna punkt. Den regering, som i vissa punkter och på vissa områden velat låta tala om sig för sparsamhetsvilja och förordar sparsamhet på sociala anslagskrav, föreslår på detta område 4,300,000 kronor, och utskottet går med på detta belopp. Det förefaller mig, som om man inte bara bör spara utan som om detta anslag är onödigt och skadligt. Det är 4 miljoner kastade i sjön eller att »stärka», som det heter här, »flottans krigsberedskap». Vi protestera emot detta miljonanslag. Jag yrkar avslag på utskottets förslag.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Här har av reservanten, herr Eriksson, ifrågasatts, att man borde minska på övningsresorna till främmande länder. Han tänkte sig, att man skulle göra en besparing därigenom. Men frågan gäller icke, huruvida övningarna böra ske i främmande länder eller hemma utan huruvida de skola bli dyrare eller billigare. Det är billigare att öva utomlands; man får kolet billigare, och man far ju till sådana platser, där kol finnes att erhålla. Frågan är i stället: Skola vi bedriva övningar under gång eller ej? Visst blir det billigare, det är ju uppenbart, om fartygen ligga stilla än om de äro under gång. Men för flottans vidkommande och för flottans övningar är det viktigare, att övningarna i så stor utsträckning som möjligt äga rum under gång. Inte blir det sjöfolk av besättningarna, om de skola ligga stilla i hamn året runt. De måste ut, och att då sjörulla dem i Östersjön har

Ang. anslaget till flottans krigsberedskap och övningar. icke samma effekt som att gå ut med dem på de stora haven och låta dem sjö-rullas där. Då blir det sjöfolk utav dem, förr icke.

Frågan gäller sålunda ej: övningar i främmande farvatten eller icke, utan frågan är: övningar under gång eller under stillaliggande. Vi ha redan i propositionen mötts av upplysningen, att expeditioner till främmande farvatten beräknas bli avkortade. Vi ha således redan inskränkt på den ytterligt viktiga övningen under gång, och en större inskränkning än vad statsrådet här gjort anser jag för min del icke kunna tillstyrkas. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till denna utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de yrkanden, som därunder förekommit, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 80.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar. Vid härpå skedd föredragning av *punkten 81*, angående anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, anförde:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten av herr Johan Nilsson m. fl. fogade reservationen.

Herr **Herou**: Detta betänkande under fjärde huvudtiteln borde verkligen vara en intressant lektyr för alla de fredsvänner, som trott, att Sverige skulle bli en fredens idyll i världen. Här möter man rubrik efter rubrik med stora anslag för *krigsberedskapen*. Till kustartilleriets krigsberedskap föreslår här regeringen 506,500 kronor. Vissa motionärer ha ansett, att det borde vara 281,500 kronor, och reservaterna vilja nedpruta regeringsförslaget till 425,000 kronor. Jag anser, att det icke finnes något skäl att anslå ett enda öre för någon form av krigsberedskap. Jag yrkar avslag på utskottets förslag.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner å de därunder förekomna yrkandena; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 82 och 83.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. Härpå föredrogs *punkten 84*, angående anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. Därvid anförde:

Herr **Andersson** i Stockholm: Varför jag begärt ordet på denna punkt, är närmast därför, att det för mig skulle vara av ganska stort intresse att få veta anledningen till de yrkanden, som föreligga i denna punkt från den omnämnda motionen. När jag tittar närmare här i utskottets betänkanden på de yrkanden, som finnas i denna motion, ser jag ju, att det praktiskt taget på alla anslag tidigare föreslagits minskningar, mot vilka jag i och för sig ej har något att invända. När det gäller flottans övningar är anslaget minskat med ungefär en fjärdedel. Det måste väl så vitt jag förstår innebära, att också övningarna minskas med en fjärdedel. Men då borde ju logiken fordra, att man också minskade anslaget till flottans underhåll och byggnader med ett ganska betydande belopp, ty minskar man övningarna, d. v. s. låter fartygen ligga stilla,

kan underhållet väl icke bli lika dyrt, som när man har övningar och alltså håller fartygen i gång. Det är alltså en smula oförklarligt, att man här vill öka anslaget med 200,000 kronor. Detta hänger ju på visst sätt samman med borttagande av den ersättningsreserv, som tjänstgör på varven för närvarande; men bortser man från den omständigheten, skulle det vara ett bibehållande av underhållsanslaget vid oförändrad summa eller, såsom motionsvis är föreslaget, en ökning av anslagssumman med 200,000 kronor. Jag förmodar, att antingen någon av motionärerna eller också reservanterna ha möjlighet att giva mig den intressanta upplysningen, vad det är som gjort, att yrkandet på denna punkt från socialdemokratiskt håll blivit det som nu framställts i motionen.

Ang. anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m.
(Forts.)

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag är icke i tillfälle att giva några tillfredsställande förklaringar i anledning av herr Anderssons i Stockholm frågor, ty jag är icke motionär i ärendet. Det är ju en annan ledamot av kammaren, herr Törnkvist i Karlskrona, som här motionerat och yrkat på den ökning, som herr Andersson påtalat, och herr Törnkvist är på grund av andra göromål förhindrad att i dag deltaga i kammarens förhandlingar. Reservanterna ha icke ägnat herr Törnkvists motion någon vidare uppmärksamhet och ha sålunda icke heller yrkat bifall till den höjning av anslaget, som han yrkat i sin motion.

Det är detta jag vill ha sagt med anledning av det sist hållna anförandet.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Då herr Eriksson icke kan giva mig svar på vad jag frågade, skall jag tillåta mig tala om vad jag utläst ur herr Törnkvists motion. Jag vill göra detta därför, att motionären och jag vid diskussion tidigare om dessa anslag haft litet olika mening om vad man borde intaga för ståndpunkt till en fråga som den förevarande. Herr Törnkvist har alltid hävdad den uppfattningen, att den som skall företråda varvsarbetarnas intressen åtminstone icke bör yrka på att anslagen skola bli mindre och i varje fall icke yrka avslag på några anslag under denna huvudtitel. När herr Törnkvist nu yrkat höjning av anslaget, utläser jag ur detta, att det skett för att han skall kunna till varvsarbetarna i Karlskrona säga: Här se ni, här ha vi socialdemokrater yrkat på anslag, som skulle möjliggöra mera arbete åt er. Jag tycker emellertid, att konsekvensen skulle ha fordrat, att man ställt ungefär liknande yrkanden i avseende å alla anslag, som kunde medföra arbete åt försvarsverkets arbetare, och icke bara när det gäller sådana anslag, som gå till varvsarbetarna i Karlskrona.

Det skulle kunna tänkas bli på det sättet — jag riktar herr Holmgrens uppmärksamhet på den saken, åtminstone ett tiotal av dem, som arbeta vid varvet i Karlskrona äro partivänner med honom — att det bland varvsarbetarna komme att heta, att nu har motionären i alla fall tillgodosett flottans intresse på denna punkt på ett bättre sätt än herr Holmgren gjort.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Det förefaller mig vara av ganska litet intresse, om det är just varven i Karlskrona eller Stockholm, som draga nytta av en ökning av anslaget på denna punkt. När vi framlade den stora socialdemokratiska motionen, avsågo vi en genomgående minskning av de av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppen under förevarande huvudtitel. Detta har man ej velat vara med om, liksom man ej heller velat gå med på inställandet av värnpliktsövningarna. Att vi tagit särskilda hänsyn på en punkt som denna, beror på att vi önskat så vitt möjligt undvika att sänka anslagen i de fall, där detta kunde vålla arbetslöshet. Jag är icke lika övertygad som herr Andersson om att man icke skulle ha möjlighet att på varven sysselsätta

Ang. anslaget
till underhåll
av flottans
fartyg och
byggnader
m. m.

den nuvarande arbetsstyrkan även om fartygens sjögående inskränktes. F. ö. är det ju ingenting, som hindrar herr Andersson att framställa förslag om minskning av anslaget. Kanske dock hans ställning till varvsarbetarna avhåller honom därifrån.

(Forts.)

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! Jag efterlyste ju anledningen till att man icke velat minska förevarande anslag, när man velat minska anslagen på övriga punkter, och varför man icke velat tillgodose alla dessa andra med arbete. Det hade varit lämpligt, om herr Hansson lämnat förklaring just på den punkten. Min ställning till varvsarbetarna, herr Hansson, känna dessa så väl, att ett yrkande från min sida i den ena eller andra riktningen lär giva dem varken mer eller mindre besked om min uppfattning i dessa spörsmål. Men när jag tillätit mig att taga upp en debatt i ämnet, har jag gjort det med hänsyn därtill, att man ifrån motionärens håll i denna speciella fråga drivit den satsen, att om man skall tillgodose varvsarbetarnas intressen, får man icke gå in för någon minskning av de anslag för militära ändamål, från vilka de uppbära avlöning. Jag betraktar detta resonemang som en propaganda, vilken politiskt sett närmast måste föra till den ståndpunkt i militärfrågan, som herr Holmgren intager. Det är detta jag velat rikta uppmärksamheten på i detta sammanhang. Det är propaganda att komma med en sådan motion som den som här föreligger om bibehållande eller ökning av anslaget till flottans underhåll. Jag tycker, att om man anser sig kunna minska anslaget på de andra punkterna, kan man, om sakliga skäl förefinnas, minska det i motsvarande grad också på den punkt det här är fråga om. Ty dei är väl ändå fortfarande sakskaalen, d. v. s. frågan om behovet av anslag på detta område, vilka skola vara avgörande för den ståndpunkt man skall intaga. Anslaget till underhåll av arméns motorfordon t. ex. är uteslutande ett anslag, som går till arbete, men det är minskat med ett ganska betydande belopp i den socialdemokratiska motionen. Skulle det sålunda härvidlag kunna vara tal om det skäl herr Hansson anförde — detta att man icke ville minska anslagen, där det kunde medföra arbetslöshet — hade det väl bort vara en hel del andra anslag, som man måst bedöma på samma sätt. Jag tror alltså, att bevekelsegrunderna snarare äro de jag talade om än de herr Hansson pekade på.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Vad herr Törnkvist vänt sig mot är främst den omständigheten, att det parti, som herr Andersson företräder, yrkat avslag på alla utgifter under fjärde huvudtiteln utan några hänsyn till vad som möjligen skulle behövas under en avveckling. Man har sålunda med ens velat avstänga t. o. m. möjligheten att under tiden för avvecklingen försörja arbetarna. Detta är dock en annan sak än att göra vissa jämkningar i anslagen.

För övrigt vill jag framhålla, att jag fattar det som en riksdagsmans uppgift icke att undersöka, huru han skall finna lämpliga ämnen för propaganda; utan att, om han har möjlighet att se, huru ett anslag kan minskas, ge de anvisningar han i detta avseende kan ge. Och sådana anvisningar borde man i herr Anderssons ställning ha särskilda förutsättningar att kunna lämna.

Vidare yttrades ej. Uskottets hemställen bifölls.

Ang. anslag
till flottans
ersättnings-
byggnad.

Vid härpå skedd föredragning av punkten 85, angående anslag till flottans ersättningsbyggnad, yttrade:

Herr Eriksson i Stockholm: Herr talman! Då reservanterna på denna punkt yrkat en nedsättning av anslaget med 282,000 kronor utöver den ned-

sättning som Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, innebär detta, att man överflyttar på ett kommande budgetår även ifrågavarande belopp. Detta belopp ingår ju nämligen i den nybyggnadsplan, som riksdagen tidigare fattat ståndpunkt till. Reservanterna ha den uppfattningen, att en sådan åtgärd utan olägenhet kan vidtagas. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Ang. anslag till flottans ersättningsbyggnad.
(Forts.)

Herr Kilbom: Herr talman! Trots att riksdagen förut gått in för denna ersättningsbyggnad, ber jag att dels med hänvisning till tidigare anförd motivering, dels under åberopande av de dåliga tiderna och det mycket ansträngda finansiella läget få yrka avslag på förevarande punkt.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rundqvist:** Herr talman! Jag skall vid denna sena timme endast med några ord beröra föreliggande punkt.

1927 års byggnadsprogram omfattade en tidrymd av 10 år räknat från och med budgetåret 1928/1929. Denna skulle uppdelas i två 5-årsskeden. Det är det sista året av det första skedet, som det alltså här gäller att anvisa medel för. Fyra årskvoter ha nämligen tidigare beviljats. Det belopp som enligt 1927 års plan nu skulle anvisas utgör i runt tal 9.1 miljoner kronor.

Nu har marinförvaltningen emellertid i sitt besparingsförslag meddelat, att ämbetsverket för nästa budgetår enligt sina byggnadsplaner avser att disponera icke hela årskvoten utan endast 7,684,000 kronor. För täckande av detta belopp har tagits i anspråk en reservation å innevarande budgetårs anslag av 2,402,000 kronor. Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att nu anvisa 5,282,000 kronor. Genom den anslagsminskning, som Kungl. Maj:t ansett lämpligt vidtaga — den avser en summa på 3,916,000 kronor — uppkommer icke någon försening av de beslutade byggnadsarbetenas fullföljande i enlighet med marinförvaltningens arbetsplan. Däremot torde en dylik försening bli följden, om man enligt reservanternas förslag skulle ytterligare minska anslaget.

Det är otvivelaktigt så, som reservanterna framhållit, att betydande reservationer finnas på detta anslag, och rent kassamässigt sett stå vida större belopp inne än den reservation jag nämnde på 2.4 miljoner kronor. Förklaringen härtill är icke så märkvärdig som det i första ögonblicket kan tyckas. Det är nämligen på det sättet, att av de fartygstyper, vilka år 1927 av riksdagen fastställdes att ingå i byggnadsprogrammet, endast jagare och undervattensbåt av typ A, voro av förut inom flottan befintlig typ. Alla de övriga fartygstyperna, som upptogs i propositionen 1927, voro fullkomligt nya och förelågo i ersättningsbyggnadssakkunnigas betänkande endast skisserade. För den skull måste verkställas betydande konstruktionsarbeten inom marinförvaltningen för huvudritningarnas fastställande. Man måste också söka tillgodogöra sig erfarenheter från utländska varv m. m. Hela detta krävande och tidsödande arbete har nu avslutats, men följden av att konstruktionsarbetena måste utföras, innan byggandet av fartygen igångsattes, har blivit, att de av riksdagen år efter år beviljade anslagen i viss mån ackumulerats. Nu äro samtliga huvudritningar fastställda och alla fartygen under byggnad med undantag av undervattensbåtar av viss typ.

Förbrukningen av de ackumulerade medlen har sålunda i stor utsträckning förskjutits mot periodens senare del. Det kommer nu efterhand att åtgå öka-
de belopp på grund av redan avslutade kontrakt, och de byggnadsarbeten, som

Ang. anslag
till flottans
ersättnings-
byggnad.
(Forts.)

pågå eller komma att sättas i gång. Genom anslagets minskning skulle färdigställandet av de beslutade fartygen emellertid försenas. Marinförvaltningen kan ju icke upprätta kontrakt eller eljest ikläda sig förpliktelser, som innebära likviders fullgörande, om icke motsvarande medel finnas tillgängliga.

För den skull kan jag icke finna den ifrågasatta ytterligare minskningen av anslagsbeloppet lämplig. Det skulle även kunna inverka på arbetslösheten, om man nu icke beviljade medel i sådan utsträckning, att byggnadsprogrammets fullföljande kunde genomföras enligt den av marinförvaltningen uppgjorda planen.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner å de därunder förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 86.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
anslaget till
kustartilleriets
materiel m. m.

Vidare föredrogs *punkten 87*, angående anslaget till kustartilleriets materiel m. m.; och anförde därvid:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de yrkanden, som därunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 88.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. anslag
till förnyelse
av kust-
fästningarnas
båtmateriel.

Härefter föredrogs *punkten 89*, angående anslag till förnyelse av kustfästningarnas båtmateriel. Därvid anförde:

Herr **Herou**: Herr talman! Jag yrkar avslag på utskottets hemställan.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 90.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. anslag
för uppförande
av en torped-
inskjutnings-
station
i Stockholms
skärgård.

Härpå föredrogs *punkten 91*, angående anslag för uppförande av en torpedinskjutningsstation i Stockholms skärgård; och yttrade därvid:

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Med hänsyn till flera olika skäl kan yrkas avslag på denna punkt. Jag vill emellertid rikta uppmärksamheten på, att frågan om flottstationens förläggning är ett spörsmål, som icke är avgjort men väl utrett. Så länge det icke är bringat till definitivt avgörande, måste det förvåna mig, att man för riksdagen framlägger ett förslag om vidtagande av så dyrbara byggnadsåtgärder, som det är fråga om här, där man begär ett anslag på 105,000 kronor. Med hänsyn till detta skäl och de skäl

jag i allmänhet anført för avslag vid vissa punkter i detta betänkande ber jag, herr talman, att även få yrka avslag å utskottets hemställan i denna punkt.

Ang. anslag för uppförande av en torpedinskjutningsstation i Stockholms skärgård.
(Forts.)

Herr **Holmgren**: Herr talman! Frågan om en torpedinskjutningsstation i Stockholms skärgård är fullständigt oberoende av var flottstationen kommer att ligga, vare sig det blir i Stockholms skärgård eller i Haparanda. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 92—96.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid nu skedd föredragning av *punkten 97*, angående anslag för reparation och ombyggnad av orgelverket i Amiralitetskyrkan i Karlskrona, anförde:

Ang. orgelverket i Amiralitetskyrkan i Karlskrona.

Herr **Öhman**: Herr talman! Här kräves ett anslag på 16,000 kronor till reparation av en kyrkoorgel i Karlskrona. Jag tror inte att det råder brist vare sig på kyrkor eller kyrkoorglar i Karlskrona. Det finns inga bärande motiv för anslagskravet. Jag ber därför att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr **Holmgren**: Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de yrkanden, som under överläggningen förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 98.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 99, angående anslag till luftvärnsmateriel m. m. för flottans fartyg och för kustfästningarna, föredrogs nu; och yttrade därvid:

Ang. anslag till luftvärnsmateriel m. m. för flottans fartyg och för kustfästningarna.

Herr **Öhman**: Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner på de under överläggningen förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 100—107.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 108*, angående anslag till försök med teknisk materiel. Därvid anförde:

Ang. anslag till försök med teknisk materiel.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Det där med »teknisk materiel» synes mig med mitt enkla förstånd en liten smula oklart. Emellertid tror jag mig veta,

Ang. anslag till försök med teknisk materiel. (Forts.) vad som avses. Icke minst med hänsyn därtill och icke minst även med hänsyn till den tämligen breda opinion, som föregående år i augusti månad kom till uttryck, då liknande övningar ägde rum i och över Stockholm, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de yrkanden, som under överläggningen förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 109—111.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. åtgärder för industriens krigsorganisation. Sedan *punkten 112*, angående anslag till åtgärder för industriens krigsorganisation, härefter föredragits, yttrade:

Herr **Herou**: Här är återigen fråga om *krigsorganisation*, industriens krigsorganisation. Herr talman! Jag yrkar avslag på utskottets förslag.

Herr **Holmgren**: Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 113—115.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 116.

Lades till handlingarna.

Ang. avlöning, rekrytering, resekostnader m. m. vid flygvapnet. Vid föredragning härför av *punkten 117*, angående anslaget till avlöning, rekrytering, resekostnader m. m. vid flygvapnet, yttrade:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Med åberopande av vad jag anført under punkt 2 i föreliggande utskottsutlåtande ber jag att få yrka bifall till den vid den nu föredragna punkten fogade reservationen.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Med hänvisning till vad jag hade äran yttra under samma punkt, som den föregående ärade talaren omnämnde, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 118—120.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 121, angående anslaget till befrämjande av den andliga vården vid flygvapnet.

*Ang.
befrämjande
av den andliga
vården vid
flygvapnet.*

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Öhman**: Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag i förevarande punkt.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Herr Öhmans yrkande överensstämmer fullkomligt med utskottets hemställan. Jag ber att få förena mig med honom i hans yrkande om avslag på förevarande anslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 122—124.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 125.

Lades till handlingarna.

Punkterna 126—132.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 133*, angående anslaget till flygmateriel; och ytt- *Ang. anslaget
till flyg-
materiel.*
rade därvid:

Herr **Herou**: Herr talman! När i 1925 års försvarsbeslut man inskränkte på infanteriet och man kallade det för nedrustning, var det de, som voro nog ärliga att förklara, att det var nödvändigt att företaga en minskning av infanteriet för att kunna bygga så mycket kraftigare på flottan och flyget. D. v. s. det var en modernisering av det svenska försvarets krigsmedel. Här yrkas nu på 2,600,000 kronor till flygmateriel. Jag anser, att det föreligger alla skäl för att yrka avslag på utskottets förslag.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Mig synas alla skäl tala för ett bifall till utskottets hemställan, varför jag yrkar det.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 134—136.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 137*, angående anslag till engångskostnader för an- *Ang. engångs-
kostnader för
anskaffningar
flygmateriel
m. m.*
skaffning av flygmateriel m. m. Därvid anförde:

Herr **Herou**: På samma skäl som jag nyss anförde ber jag, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr **Holmgren**: Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de yrkanden, som under överläggningen förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 23.

Punkten 138.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 139.

Lades till handlingarna.

Punkten 140.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang.
befrämjande
av den andliga
värden vid
försvars-
väsendet.*

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 141*, angående anslag till befrämjande av den andliga värden vid försvarsväsendet, anförde:

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Under åberopande av vad jag anfört under behandlingen av punkt 23 i utskottets förevarande utlåtande, skall jag be att få yrka bifall till den reservation, som är vidfogad den nu föredrag- punkten.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Under åberopande av vad vi anfört på två liknande punkter tidigare ber jag att få yrka avslag på hela denna historia. Det synes mig verkligen, att det, som beviljats, är »andlig» vård nog.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 142 och 143.

Lades till handlingarna.

*Ang. riks-
kommissionen
för ekonomisk
försvars-
beredskap.*

Härefter föredrogs *punkten 144*, angående rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap; och yttrade därvid:

Herr **Herou**: Ja, herr talman, det är icke så bråttom, utan man kan hava anledning att erinra om vad som förevarit på denna punkt. Det förvånar mig verkligen, att det icke finnes någon motion från de motionärer, som plockat ut vissa krav, och att de ej hemställt om avslag också, när det gäller denna punkt. Det förvånar mig också, att de socialdemokratiska reservanterna, som på 21 punkter reserverat sig, icke ansett sig behöva göra någon reservation vid punkten 144. Ty det var väl ändå så, att 1928, när denna skändlighet beslöts, den s. k. ekonomiska krigsberedskapskommission, som det nu gäller, röstade ändå det socialdemokratiska partiets nästan alla representanter mot denna historia, undantagandes herr Per Albin Hansson, som var bunden av sina tidigare utfästelser i vissa kommittéer. Det är verkligen en intressant historia. Men det är också för Sveriges arbetare och bönder en synnerligen allvarlig och farlig historia. Man avsåg år 1917, vill jag minnas, när den Swartska högerregeringen framlade förslag om civil värnplikt, en dylik historia, och Sveriges allmog och arbetarklass gick allvarligt och energiskt mot dylika planer. Men man har arbetat saken några år i kommittéer och utredningar och framlagt ett 1,800 sidors betänkande, och häri finnes också utarbetad en lagtext. Den går ut på att införa civil värnplikt för alla i åldern 16—60 år.

Vi behandla, herr talman, senare på dagordningen högerns motion om åtgärder för straffbeläggande av alla förberedelser till högförräderi. Jag förmodar,

att om man får den saken igenom, kommer man att hindra Sveriges arbetare och bönder att protestera mot en så skändlig sak, som här föreslagits. Då kommer man att med denna lagstiftnings hjälp säga, att det är högförräderi att gå emot kravet på civilvärnplikens genomförande; det är att skada rikets säkerhet. Vad är det man väntar? Väntar man ett allvarligt, väpnat uppror från arbetarna och bönderna? Det har icke varit något annat än den stora dal-dansen och vissa oroligheter i samband med lantvärnsskandalerna i början, av 1800-talet. Men få Sveriges arbetare och bönder klart för sig, hur allvarliga de där planerna äro, som denna ekonomiska försvarsberedskapskommission sysslar med, behöver nog högern en sådan där lagstiftning mot förberedelser till vad den kallar för högförräderi för att hindra arbetarna och bönderna att slå ned dylika tendenser.

*Ang. riks-kommissionen för ekonomisk försvarsberedskap.
(Forts.)*

Herr talman! Jag måste verkligen efterlysa anledningen till att från dem, som reserverat sig vid många punkter i dag, icke föreligger en reservation på denna punkt. Vad är anledningen till denna sinnesändring? Varför tolererar man detta »ämbetsverk», som fullföljer för arbetarna och bönderna skadliga tendenser?

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag å utskottets hemställan.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Den föregående talaren uttalade sin förvåning över åtskilligt. Jag hoppas, att han icke blir alltför förvånad, om jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Herou**: Herr talman! Man kan icke bli förvånad, om herr Holmgren yrkar bifall till anslag åt militärväsendet på någon punkt. Man kan icke vänta sig annat.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner å de yrkanden, som därunder förekommit; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 145.

Utskottets hemställan bifölls.

Slutligen föredrogs *punkten 146*, angående övriga ordinarie anslag under fjärde huvudtiteln. Därvid anförde:

Ang. övriga ordinarie anslag.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! På en föregående punkt, där jag begärde ordet, yttrade sedan herr Hansson i Stockholm, att det vore en riksdagsmans uppgift att icke bara söka någon propagandaplattform utan framför allt ge anvisningar på, att man kunde spara någonstädes. Och han antydde, att jag hade vissa möjligheter att ge sådana anvisningar.

Ja, herr talman, jag har sökt efter bästa förstånd göra det. Men herrarna hava satt mycket litet värde på mina anvisningar. Ändå försäkrar jag, att de varit synnerligen välgrundade. Trots den ovilja att taga hänsyn till förnuftiga anvisningar, som lagts i dagen från kammarens sida vid behandlingen av hela detta betänkande, skall jag i alla fall göra ännu ett försök, nämligen i fråga om anslaget till flyttningssättningar. Det finnes icke särskilt nämnt i utskottets utlåtande och hör alltså hemma under dessa »övriga ordinarie anslag».

Anslaget till flyttningssättningar användes på ett sätt, som enligt min mening är slöseri med statsmedel. Jag skall anföra ett färskt exempel. Det har i dagarna blivit en förvaltartjänst ledig vid Stockholms tygstation. Till den förvaltarbefattningen har man beslutat transportera en förvaltare vid Åkers krutbruk, som har fem år kvar till pensionsåldern. Han har själv begärt sig

Ang.
övrige ordina-
rie anslag.
(Forts.)

till den befattning, som han har vid Åkers krutbruk, och det finnes ur hans synpunkt alltså ingen anledning att flytta honom därifrån till Stockholms tygstation. Det borde vara lämpligt att på den ledigblivna befattningen taga en man, som är yngre och har flera tjänsteår, innan han går i pension. Enligt vad jag erfarit, skall man till den befattning, som blir ledig vid Åkers krutbruk, flytta en förvaltare från Boden och sedan flytta en annan person till Boden. Det blir en rundvandring. Allesammans flytta med åtföljande reparation av alla lägenheterna, där den ene flyttar ut och den andre flyttar in. Det är alltså en stor del utgifter, som icke falla inom detta anslag men hänga samman med dessa flyttningar.

Tiden är långt liden. Jag skall icke upptaga kammarens tid med att lämna en redogörelse. Men en hel del av de flyttningar, som förekommit, förefalla att vara fullkomligt meningslösa. Men om man handhade dessa flyttningar på en smula förnuftigare sätt, skulle man kunna spara betydligt på detta anslag.

Jag skall icke yrka avslag på anslaget, men, herr talman, jag skall be att få yrka på, att det sättes till 150,000 kronor i stället för de 200,000 kronor, som Kungl. Maj:t föreslagit, när det gäller anslaget inom armén.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Jag yrkar oförändrat anslagsbelopp.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till samma hemställan med den nedsättning i anslaget till flyttningssersättning, som under överläggningen föreslagits av herr Andersson i Stockholm; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Andersson i Stockholm, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 146 av utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den nedsättning i anslaget till flyttningssersättning, som under överläggningen föreslagits av herr Andersson i Stockholm.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppsyningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

§ 8.

Ang. straff för
förberedelse
till högför-
rädaribrott
m. m.

Härefter upptogs till behandling första lagutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av väckta motioner om allmänt straffbeläggande av handlingar, som innefatta förberedelse till högförräderibrott m. m.

I tvenne likalydande motioner, nr 1 i första kammaren av herr *Trygger m. fl.* och nr 1 i andra kammaren av herr *Lindman m. fl.*, vilka motioner hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, hade föreslagits, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen av bestämmelser, som avsåge dels ett allmänt straff-

beläggande av handlingar, som innefattade förberedelse till högförräderibrott, dels ock ett inskridande mot andra former av statsfientlig verksamhet, som icke drabbades av gällande straffbestämmelser, men vilka innebure fara för att högförräderibrott kommes åstad, vid utarbetandet av vilka bestämmelser hänsyn borde jämväl tagas till frågan om åtgärder mot organisationer, som fullföljde mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften.

Ang. straff för förberedelse till högförräderibrott m. m.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om utarbetande och framläggande för riksdagen av bestämmelser, som avsåge dels ett allmänt straffbeläggande av handlingar, som innefattade förberedelse till högförräderibrott, dels ock ett inskridande mot andra former av statsfientlig verksamhet, som icke drabbades av gällande straffbestämmelser, men vilka innebure fara för att högförräderibrott kunde komma till utförande, vid utarbetandet av vilka bestämmelser hänsyn borde jämväl tagas till frågan om åtgärder mot organisationer, öppna eller slutna, som fullföljde mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Akerman*, *Schlyter*, *Branting*, *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley* och *Hedlund* i Östersund; samt

av herrar *Larson* i Lerdala och *Olsson* i Rimforsa.

I dessa reservationer hade, ehuru på olika grunder, hemställts, att förevärande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman, mina herrar! Den dag, då detta utskottsutlåtande blev offentliggjort, skrev en av högerns stockholmstidningar, efter att hava återgivit utskottets utlåtande, bland annat följande: »Det måste i vidsträckta kretsar väcka förstämning, att den nuvarande regeringen och dess parti ansett sig böra stå i följe med socialdemokraterna och motarbeta en lagstiftning för främjande av lugn och ordning i samhället.» Jag tänker naturligtvis icke här taga upp och svara på de angrepp, som i den tidningen gjordes mot regeringen och det frisinnade partiet. Ty det är tydligt, att om något svar därpå skall givas, kommer det från dem själva. Jag har emellertid tagit upp detta högertidningens yttrande, därför att det är möjligt, att det finns personer, ledamöter av denna kammare från såväl högern som bondeförbundet, som liksom den citerade tidningen tro, att vi, som inom utskottet bekämpat högermotionen och nu stå som reservanter mot utskottsförslaget, äro motståndare till åtgärder för främjande av lugn och ordning i samhället. Det skulle väl icke vara behöfligt att säga, att denna tidning har fullkomligt tagit fel, men jag vill redan i början av denna debatt ha betonat, att vi ingalunda äro sådana. Det är icke så, att vi äro motståndare till lugn och ordning, och det är icke heller därom, vill jag säga, som högermotionen rör sig. Att lugn och ordning måste upprätthållas därom äro vi alla överens, och vi, som i dag stå som reservanter emot högerns förräderimotion, äro minst lika varma anhängare av laglig ordning, som högerpartiet någonsin varit eller är. Vi veta mer än väl, att det ligger full sanning i det gamla påståendet, att land skall med lag byggas.

Frågan i dag gäller ju: äro de lagar, som vi nu hava, tillräckliga eller icke för ordningens upprätthållande? För vår del göra vi gällande, att ingenting har inträffat, som kan ge oss anledning tvivla på tillräckligheten av de lagbestämmelser, som sedan årtionden äro till finnandes för detta ändamål. Det är icke endast strafflagens 8 kap. »om förräderi och andra för rikets säkerhet

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

menliga brott», som står till förfogande. Vi ha även strafflagsbestämmelser mot upplopp och uppror, och vi ha därutöver en hel del andra bestämmelser, vilka ge myndigheterna stora möjligheter att ingripa och domstolarna rätt att ådöma mycket långvariga frihetsstraff. Vi äro alltså icke i avsaknad av möjligheter att ingripa och mycket strängt bestraffa dem, som störa lugn och ordning i samhället. Och jag vill betona, att det kan vara farligt att invagga människor här i landet i den föreställningen, att vårt samhälle står utan möjlighet att skydda sig mot fridstörare. Motionärerna såväl som utskottet erkänna ju också — de göra det genom att återgiva en del straffbestämmelser — att vi i detta avseende äro ganska väl rustade, men de anse, att rustningen icke är stark nog; vi måste ha ytterligare straffbestämmelser.

När man först läser motionen, är det svårt att få ett fast grepp på huru långt motionärerna egentligen vilja gå. Ej heller vid läsning av utskottsutlåtandet står detta fullt klart. När motionen behandlades inom utskottet, var det en av dem, som nu stå för utskottets utlåtande, som ville göra gällande, att ett bifall till motionen icke alls komme att innebära något inskridande emot eller någon inskränkning för vare sig den individuella eller församlingsfriheten. En annan ledamot, som står på samma sida, d. v. s. försvarar utskottets ståndpunkt, säger däremot, att det är tydligt, att här måste bli va ett in- trång både på den individuella friheten och församlingsfriheten. Och det är tydligt, att det är det sistnämnda, som är det riktiga uttrycket för motionens syfte. Trots detta har emellertid utskottet icke ansett, att motionärerna gått tillräckligt långt, utan föreslagit en utvidgning av motionärernas hemställan. I motionen heter det: »Det är icke längre frågan om, huruvida utan i vilken grad ett avsteg från de gamla straffrättsliga principerna bör komma till stånd. Hänsynen till bestämmelsernas effektivitet bör i detta fall tillmätas avgörande betydelse.» Vidare säga motionärerna: »Straffbestämmelserna för högförräderi, inbegripet förberedelser, böra kompletteras genom ett inskridande mot statsfientliga företeelser. Främst skola här komma i betraktande inskridanden mot organisationer med mer eller mindre revolutionära syften.»

»Mer eller mindre revolutionära syften.» — Det är tydligt, att om vi stanna bara inför ett sådant uttryck i motionen, så finner man där ett starkt be- lägg för vad jag tidigare sade, nämligen att det icke är lätt att få ett fast grepp på, huru långt motionärerna egentligen vilja gå. Motionärerna vilja ha straff för sådana former av statsfientlig verksamhet, som icke drabbas av gällande straffbestämmelser, men vilka kunna vara en *fara* för att högförrä- deribrott kommes åstad. Här är det sålunda enligt motionärernas och utskot- tets mening och yrkande själva faran, faromomentet, som skall bestraffas. Det är naturligtvis icke möjligt för mig såsom lekman att gå in på denna sak på samma sätt, som en jurist kan göra det. Men det vill förefalla mig, som om man, ifall motionärerna här finge sin vilja igenom, skulle vara inne på mycket, mycket farliga vägar. En lagstiftning utarbetad efter dessa grun- der kan vid tillämpningen komma att leda till rena godtycket. För att icke taga alltför lång tid i anspråk, vill jag beträffande detta hänvisa till vad som i saken anförts på sidan 13 i den reservation, som är avgiven av herr Akerman m. fl.

Utskottet har, som jag förut sagt, utvidgat motionärernas yrkande och vill ha straffbestämmelser icke endast för öppna utan jämväl för slutna organisa- tioner. Utskottet har icke, såvitt jag kunnat finna, på något sätt motiverat denna utvidgning av motionärernas yrkande. Jag kan väl förstå, att utskot- tet har velat göra denna utvidgning för att icke här i kammaren behöva svara på frågan, huru man tänkt sig komma ifrån dessa slutna organisationer, ifall man omöjliggjort för dem att arbeta öppet. Men när jag såg, att utskottet hade gått in för ingripande även emot slutna organisationer och slutna säll-

skap, tänkte jag, att det skulle nog varit värdefullt, om utskottet hade velat ge en liten anvisning på, huru man tänkt sig kunna övervaka dessa slutna sällskap och organisationer. Det vill förefalla mig, att om vi härmed skulle få en lagstiftning, som möjliggjorde ingripande mot slutna sällskap, så komme vi i detta land in i ett tillstånd liknande det, som förekommit i andra länder. Men jag har icke trott och tror alltjämt icke, att svenska folket någonsin vill finna sig i någonting dylikt. Ty om vi få en sådan lag, herr vice ordförande i första lagutskottet, som blir riktad även emot slutna organisationer, så är det tydligt, att då måste det även skapas en ganska stor detektivkår, eller vad ni vill kalla den, som skall finnas till hands överallt för att övervaka denna lags efterlevnad. Och då skulle det, såvitt jag förstår, icke bliva möjligt för ett litet sällskap att vistas ens i ett hem och ännu mindre på restauranger eller hotell, ty man kunde ju aldrig veta, vad detta sällskap tänkte taga sig för.

Det är mer än en, som, när han läst denna högermotion, frågat sig vad den egentliga orsaken är till att högern nu kommit med denna framställning. Vissa tidningar hava givit uttryck åt den uppfattningen, och det har också sagts man och man emellan i vissa kretsar, att orsaken skulle vara den, att vi ha val i höst, och att högern har trott, att detta skulle vara någonting för valrörelsen. För min del tror jag icke, att detta endast är avsett att vara en valkrok. Ty det är väl på det sättet, att högern är icke bara konservativ, utan högern är även reaktionär. Vi hava sett, huru på många ställen i världen reaktionära krafter gjort sig gällande, och nu vill vår höger icke vara sämre. Om högern menar allvar med sin motion, så vill den, ifall den får den politiska makten, också införa en lagstiftning i stil med den, som föreslagits i den här föreliggande motionen, vilken nu fått majoritet i första lagutskottet, en majoritet med lottens hjälp. Det är ju icke så länge sedan högerpartiet innehade regeringsmakten, och då förfogade högern över en hel del möjligheter, som den icke såsom oppositionsparti förfogar över. Man tycker ju, att hade den velat göra något i denna sak, så hade den kunnat göra det då. Men enligt högers egen uppfattning hade det väl då ännu icke kommit så långt med oroligheterna, att tiden kunde anses vara inne vid det tillfället.

Går man till motionen för att se efter, vad som kan anses hava påkallat förslaget framläggande nu, finner man, att motionärerna härom säga: »Utvecklingen efter världskriget har medfört en skärpning av de politiska och sociala motsättningarna, som nödvändiggör en förändrad lagstiftning.» Och utskottet säger om detta, såvitt jag kan finna, i sak ungefär detsamma. Utskottet säger: »Det är att befara, att de samhällsomstörtande rörelser, som här äro i fråga, komma att tillväxa i styrka särskilt i tider med ekonomiska svårigheter och därav föranledda förhållanden.» Det är mot dessa svåra tider och därav föranledda förhållanden, som högern trott sig böra skärpa strafflagarna. Och om utskottet med detta sitt uttalande menar, att de samhällsomstörtande rörelser, som man åsyftar, under de senaste åren i vårt land tillvuxit i styrka, så betvivlar jag på det bestämdaste, att så är förhållandet. Trots all arbetslöshet och nöd har det svenska folket — och icke minst lönearbetarklassen — hållit huvudet kallt och i mycket ringa grad slutit sig till de rörelser, om vilka utskottet talar.

Det har sålunda, herr talman, enligt min uppfattning återigen visat sig, att det svenska folket, såsom så många gånger sagts, är sunt och gott. De svårigheter, som vårt folk har att kämpa med, äro stora och särskilt svåra för de många tusenden lönearbetare, som nu gå utan arbete och till följd därav också utan inkomst. När dessa stora svårigheter råda i vårt land, då komma högern och bondeförbundarna tillsammans med ett utskottsutlåtande, i vilket de kräva nya strafflagsbestämmelser som botemedel emot det nödläge, som dessa människor

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

befinna sig i! Det är, vill jag säga herrarna av högern och bondeförbundet, ingen klok politik detta. Det är ingen klok politik, som ni föra, om ni tro, att strafflagar äro det bästa botemedlet i nödtider emot dem, som lida och ha det svårt. Det säkraste och bästa botemedlet mot den oro, som finnes, mot de svårigheter, som så många tusen hava att kämpa emot, det är att medverka till sådana åtgärder, som ge folket ökad trygghet, skydd och hjälp emot och vid arbetslöshet, skydd och hjälp till fattiga och ålderstigna, till änkor och värnlösa. Det är den sociala lagstiftningens väg, som måste fortsättas. Nya strafflagsparagrafer kunna här icke gagna, men de kunna väl göra skada.

Det har funnits tider, när det varit oro i vårt land liksom nu fastän på något annat sätt. Låt mig nämna exempelvis åren 1907 och 1908. Även då förekommo förhållanden här i landet, som icke voro sådana, att vare sig jag eller någon annan från det parti, jag tillhör, vill vara med om att försvara en hel del händelser, som då inträffade. Vid denna tid förekom det bl. a. en hel del tryckfrihetsmål; det förekom åtal än mot den ena och än mot den andra tidningen. När riksdagen 1909 sammanträdde, var det många, som vid remissdebatten klandrade dåvarande justitieministern Petersson för de många tryckfrihetsåtal. Justitieminister Petersson meddelade då, att han fick icke bara klander för åtalerna, utan han fick även uppbära klander av många, för att han icke åtalade i tillräckligt många fall. Man frågade från den sidan: varför ingriper icke justitieministern? Han ställde också själv den frågan vid remissdebatten och gav även ett svar därpå. Och denne konservative justitieminister, en person känd för sin konservatism men även av oss alla, som lärt känna honom, känd såsom en god och präktig människa, meddelade till svar därpå, att han i stort sett delade den uppfattning, som från allra liberalaste håll uttalats i dessa frågor, och som torde legat till grund för de protester och förkastelser, som då uttalades över honom, den nämligen, att förvildningen och råheten icke kan stävjas genom lagparagrafer och straffdomar. Och han tillade: »Först när svenska folkets i grund och botten sunda ande så tar ut sin rätt, att den vämjese vid all denna smuts och uselhet och reser sig däremot med förakt och förkastelse — först då kan ett bättre tillstånd vara att hoppas.» Så talade högerns justitieminister år 1909. Han trodde icke på nya strafflagar och åtal såsom botemedel för att få bättre förhållanden. Men i dag står icke bara högerpartiet ensamt, utan vid dess sida ser det ut — jag hoppas, jag tar fel — som om även bondeförbundet skulle möta upp, för en motsatt uppfattning.

Det är ett gammalt ordspråk, som säger, att den mätte kan icke förstå den hungrige. När jag läste namnunderskrifterna på här förevarande motioner i första och andra kammaren, rann mig i minnet just detta gamla ordspråk. Ty då jag ser efter, vilka som undertecknat dessa motioner, ser jag, att t. ex. från denna kammare är det utöver huvudmotionären, herr Lindman, herrar Lindskog och Otto Järte och dessutom landshövdingar och direktörer, som stå såsom inbjudare till riksdagen att göra dessa nya strafflagsparagrafer. Nu säga kanske de herrar, som vilja ha dessa lagar genomförda, att det är icke här fråga om strafflagar, som skola gå ut över endast en klass, den fattiga, utan lagarna skola drabba alla lika. Ja, mina herrar, i teorin, på papperet, kan det se så ut, men ni torde ha svårt att kunna visa på, att icke tillämpningen av lagstiftningen på det sätt, ni vilja ha den, bleve någonting annat. Det bleve icke lagar, som ginge att tillämpa lika mot alla. Jag tillåter mig ställa den frågan till herrar motionärer: handen på hjärtat! Ha ni, då ni skrivit dessa motioner, och då ni i utskottet varit med om att tillstyrka dem, tänkt på att dessa lagar skulle riktas lika mot alla? Är det icke en viss rörelse, som ni tänkt på? Ha ni icke tänkt mera på en viss rörelse, än ni tänkt på fascister och skyddskårer? Den uppfattningen har jag fått, och den uppfattningen hyser jag fortfarande.

Här är fråga om en väsentlig utvidgning av strafflagens kriminalisering av politiska brott. I vår reservation ha vi tillåtit oss uttala, att i fråga om dessa politiska brott det särskilt bör ihågkommas, att bland de personer, mot vilka staten här riktar sitt straffhot, finnas även de, som besjålas av en redlig vilja och önskan att avhjälpa rådande missförhållanden i samhället. Det är även dessa, kanske de ädlaste och bästa inom nationen, som skulle komma att falla under de ifrågasatta nya straffbestämmelserna. I tider, som ligga något före de nuvarande, var det icke ovanligt, att högerherrarna i andra kammaren uppträdde och försökte skrämra för socialdemokraterna. Nu är det väl icke så ofta, vi här i kammaren finna, att någon på samma sätt som tidigare försöker skrämra för socialdemokraterna, utan nu väljer man ett annat tillvägagångssätt, när man skall försöka tillintetgöra socialdemokraterna. Det fanns samma år, om vilket jag nyss erinrat, nämligen 1909, i denna kammare en ledamot vid namn Nordström. Han interPELLERADE då den sittande regeringen och anförde: »Har regeringen till fullo beaktat det samhällsvådliga och samhällsupplösande arbete, som bedrives av den socialdemokratiska propagandan?» Huvudmotionären i dag, herr Lindman, var då statsminister, och det var han, som besvarade den interpellation, som herr Nordström sålunda riktat till honom. Det är naturligtvis icke min mening att här i dag stå och återge hela statsminister Lindmans svar på interpellantens fråga; det finnes ju att läsa i protokollet. Statsminister Lindman besvarade interpellationen den 3 februari 1909. Men i hans svar finnas några ord så kloka och visa, att jag vill påminna om dem i dag så lång tid efteråt. Jag tror nämligen, att de äro väl värda att minnas även av dem, som i dag stå på utskottets sida.

Dåvarande statsministern Lindman yttrade i sitt interpellationssvar: »Vi leva uti ett land, där tanke- och yttrandefrihet äro icke blott lagligen tryggade, utan där de ock genom sekelgammal hävd ingått i folkets medvetande. Idéer och föreställningar betvingas icke, förkvävas icke genom lagar.»

Herr talman! Mycket har förändrats sedan den dag, då statsminister Lindman yttrade dessa tänkvärda ord, men än i dag innehålla dessa statsminister Lindmans ord lika stor sanning och äro av samma stora värde. *Idéer och föreställningar betvingas icke, förkvävas icke genom lagar.*

Herr talman! Jag yrkar bifall till den reservation, som vid utskottets utlåtande är avgiven av herr Åkerman m. fl.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen ånyo övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Björkman: Herr talman! Då jag nu går att gentemot herr Lindqvists avslagsyrkande på utskottets hemställan komma fram med ett bifallsyrkande, kanske jag kan få nämna, vad det hela nu gäller i vårt utlåtande. Klämman kan jag törhända få recitera för att erinra om att utskottet föreslår en anhållan, att Kungl. Maj:t måtte utarbeta och framlägga för riksdagen bestämmelser, som avse dels ett allmänt straffbeläggande av handlingar, som innefatta förberedelser till högförräderibrott, dels ock ett inskridande mot andra former av statsfientlig verksamhet, som icke drabbas av gällande straffbestämmelser, men vilka innebära fara för att högförräderibrott kan komma till utförande. Vidare är tillagt, att vid utarbetandet av nämnda bestämmelser hänsyn jämväl böra tagas till frågan om åtgärder mot organisationer, som fullfölja mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften.

Lagutskottet har härmed med någon ordförändring anslutit sig till motionärerna, och om bland motionärerna herr Lindqvist funnit en eller annan landshövding, kan detta väl icke annat än ge styrka åt motionärernas framställning, då ju landshövdingarna äro särskilda representanter för ordningsmakten och

Ang. straff för
förberedelse
till högförräderibrott
m. m.
(Forts.)

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

bättre än många andra böra veta, vad som behöves för vår samhällsordnings skydd och styrka. Nu är det emellertid så, att det föreligger en liten ordförändring, vid vilken herr Lindqvist fäste särskilt avseende. Det skulle nämligen bli någon ändring, en utvidgning av motionerna, därigenom att det hade kommit till ett ord i yrkandet efter 'åtgärder mot organisationer', nämligen genom tillägget 'öppna eller slutna'. Detta är icke någon utvidgning, utan endast en uttrycklig förklaring av vad som avsetts i motionerna.

Emellertid avse nu motionerna att möjliggöra ett effektivare bekämpande från samhällets sida av sådan verksamhet, som ytterst åsyftar att med olagliga medel omstörta vår nuvarande författning och samhällsordning. Det gäller sålunda ett utsträckt skydd för vår författning och vår samhällsordning — vår *demokratiska* författning och vår *demokratiska* samhällsordning, och det gäller, herr Lindqvist, skydd för fara, varifrån den än kommer. Här föreligger icke något försök att på papperet komma fram med något man icke menar kan gälla i tillämpningen. Det som nu håller denna demokratiska författning och samhällsordning uppe är det, som herr Lindqvist också medgav, när han yttrade de vackra orden: »Land skall med lag byggas.» Detta är säkert allas vår mening, ifrån herr Lindqvists socialdemokrati till min höger, och inom alla de partier, som vilja räkna sig inom samhällets gränser. Ty alla medborgare ha ju nu inom författningens och samhällsordningens ram skydd, då det gäller lojala medel, alla åtnjuta detta skydd, som vilja arbeta för samhällets förbättringar och reformers införande. Och, herr Lindqvist, högern har visat sig vara mycket framstegsvänlig i det fallet och har gått med på reformer undan för undan. Det kan ju hända, att högern någon gång velat hålla i bromsarna en smula, men det tror jag att även herr Lindqvist medger kunnat vara till nytta för den lugna utvecklingen, då man därigenom fått tid till mognare övervägande. Och medborgarnas rättigheter och möjligheter att medverka härvidlag äro ju, det måste vi väl alla erkänna, långt gående. Vi äro också ense om, vilket också uttalats i herr Lindqvists och socialdemokraternas reservation, att lagstiftningens ingripande måste ske mot dem, som försöka uppnå sina syften med olagliga medel. Men här skiljas tyvärr våra vägar åt.

Lagutskottet anser sig nämligen kunna konstatera, att alltmera öppet framträda meningsriktningar, vilka med olagliga medel vilja bekämpa den nuvarande samhällsordningen, och att alltmera tydligt framträder faran för att dessa riktningar i kritiska situationer kunna komma att omfattas av stora delar av befolkningen. Emot detta säger herr Lindqvist med reserver: »Nu som förr finnas väl även hos oss befolkningsgrupper, som hysa ett mer eller mindre starkt missnöje med den bestående samhällsordningen, men det kan icke anses ådagalagt, att de verkligen hysa någon allvarlig avsikt att åstadkomma en förändring genom våldsamma eller eljest olagliga medel.» Herr Lindqvist utvecklade detta närmare i sitt anförande.

Vad stöder sig nu lagutskottet på, när lagutskottet kommer med sitt kategoriska uttalande? Ja, vi kunna ju då nämna några myndigheters utlåtanden. Socialdepartementets sakkunniga i fråga om polisutredningar säga, att man numera kan räkna med meningsriktningar, som framträda med ett öppet tillkännagivet syfte: att på lämpliga punkter störta ordningen; och vilka ha som slutmål att med våldsamma medel omstörta samhällsordningen. — Vidare ha vi just i dagarna fått ett utlåtande från överståthållarämbetet, inkommet med anledning av infordrat yttrande, angående en motion i första kammaren. Jag behöver icke närmare ingå på saken, men överståthållarämbetet förordar effektiva åtgärder gentemot »den *revolutionära propagandan*». Överståthållarämbetet måste naturligtvis vara väl inne uti dessa frågor, innan överståthållarämbetet så kategoriskt kan avge sin förklaring. Dessa uttalanden av myndigheter grunda sig givetvis på iakttagelser och händelser in i det sista. Man

konstaterar däri en verkligheternas verklighet, och om någonsin kan man här använda uttrycket »det är uppenbart», både när man konstaterar, vad här socialdepartementets sakkunnige säger och när man konstaterar överståthållar-ämbetets kategoriska förklaring om den revolutionära propagandan. Man kan ju också härvidlag säga, att det är uppenbart, att denna propaganda ofta har samma ursprung som propagandan i så gott som hela den övriga världen — allt ifrån Reval till San Salvador.

Lagutskottet betonar nu vikten av, att man under dessa förhållanden och med exempel från andra länder för ögonen ej slår sig till ro med, att i vårt land några farliga angrepp på samhällsordningen icke skett. När jag då nämner några exempel från andra länder, skall jag ta dessa exempel både från den ena och den andra sidan. Jag kan då först omnämna vårt östra grannland, där nu, tack vare lagen om skydd för republiken, regeringen kunde utfärda vittgående förordningar om åtgärder, som skulle skydda samhället. Där torde nu socialdemokraterna säkerligen vara de, som med glädje se, att åtgärder verkligen kunna vidtagas mot den propaganda, som i Finland under den sista tiden visat sig så stark. Vidare kan jag bringa i erinran ett annat fall, som nästan kan tjäna som skolexempel. Den 2 december 1924, kom ett meddelande, som slog ned som en bomb bland oss alla, vilka åsikter vi än hade, nämligen om upproret i Reval. Det var där en styrka på 300 man, som i delar på 5—10 stycken gjorde angrepp på statsinstitutionerna och höllo på att få hela samhället att rubbas. Upproret nedslogs. Samma dag sammanträdde parlamentet och på förslag av en av arbetarpartiets ledamöter antogs enhälligt beslut om kraftåtgärder gentemot de revolutionära.

Lagutskottet säger nu, att om medel icke lämnas till skydd mot samhällsomstörtande rörelser, kan ett dröjsmål därmed lätt föranleda, att såväl för det allmänna som för enskilda medborgare skador uppstå, vilka kunnat mildras eller förebyggas, om lagstiftningen givit möjlighet att i tid vidtaga åtgärder. Nu sade herr Lindqvist, att bestämmelserna i motionernas riktning komme att innebära mera ett straffbeläggande av misshagliga meningsriktningar än ett straff för det använda tillvägagångssättet — detta är ett något utförligare angivande av vad som står i reservationen — liksom också att man med lagstadgade åtgärder skulle söka bekämpa idéströmningar, vilket emellertid alltid visat sig fåfängt och förkastligt.

Ja, härtill får jag då svara, att den svenska demokratiska staten och landet styres av folket självt under allmän rösträtt, och den allmänna rösträtten kan begagnas av alla de personer, som herr Lindqvist kallade de ädlaste män och kvinnor, som komma fram under sina idéers banér. I här ifrågavarande straffbeläggande är det endast fråga om en verksamhet, som åsyftar att med olagliga medel omstörta samhällsordningen och att med lagens makt ingripa mot meningsriktningar, som predika dylik verksamhet — något som icke är annat än samhällets plikt och en ren självbevarelseinstinkt. Dylika meningsriktningar böra väl icke betraktas som en fri opinionsbildning, utan äro utslag av något starkare, nämligen opinionsförvildning, varemot vi måste reagera. Men jag vill också stryka under gentemot vad herr Lindqvist sade, att givetvis måste en lagstiftning härvidlag utformas med allt möjligt hänsynstagande till den individuella friheten. Just i denna del kräves det säkerligen stor omsorg vid en utredning. Det har uti första kammaren framställts ett förslag från icke högerhåll och icke bondeförbundshåll, som just begär en liten utfyllnad i motiveringen av den lydelsen, att en lagstiftning av här antydd art självfallet borde utformas så, att därigenom intet intrång skedde på förenings-, församlings- och yttrandefrihetens rättmätiga krav. Jag anser också, att vi här endast begära en preciserad utredning. Och avsikten med motionerna är också uppenbarligen att åstadkomma ett bifall till en sådan. För vår del ha vi tänkt,

*Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)*

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

att man härigenom skulle få en förstärkning av den lagstiftning, som vi nu ej anse vara tillräcklig. Vi anse, att under utredningens gång kan prövning ske i frågan med all hänsyn till den lagstiftning, man har i utlandet, och om vilken lagstiftning vi i vårt utlåtande lämnat en utredning. Jag hänvisar i det fallet, liksom herr Lindqvist gjorde, till hur det är i Finland, Tyskland och Danmark.

Här har i den socialdemokratiska reservationen särskilt påpekat, att det ju föreligger förslag av professor Thyrén, att ett förslag redan har kommit och att ett väntas. Vi ha icke tänkt något annat naturligtvis än att, om vårt utredningsförslag går igenom, det skulle utarbetas i stark kontakt med den pågående utredningen om en strafflagsrevision.

I reservationen har påpekat, att detta skulle vara ett avsteg från principer, som eljest behärska svensk strafflagstiftning, och särskilt har framhållits, att detta icke bleve någon utvidgning genom att man här skulle straffa sådant, som eljest icke straffas, eftersom det icke visat sig medföra någon skada. Vi ha då hänvisat på, att det redan förut finns sådana avsteg i de s. k. Staafflagarna, vilka jag likväl ej här nu närmare skall ingå på. Vidare säges i reservationen, att de föreslagna åtgärderna skulle skärpa meningsmotsättningarna, och det yttrades särskilt i utskottet, att sådana åtgärder skulle skapa martyrer. Men jag säger, att när det gäller sådana meningsriktningar som dem, mot vilka motionerna rikta sig — och det är både åt ena och andra hållet — jag understryker det åter och åter — då kan det vara fara å färde, om man bara försöker övertyga och icke söker få fram en lagstiftning, att man då kan komma för sent.

Det är en egendomlig mentalitet denna, som framför allt vill ömma för dessa människor, och som tycker det är synd om dem, att de icke få diskutera och rådslå om sina brottsliga förehavanden. Det är icke så farligt, säger man. Man skall försöka på övertygelsens väg få dem in på andra banor. Men jag vill bara här fråga, när det gäller dessa förehavanden gentemot staten med olagliga medel, varför vi överhuvud taget skola försöka bygga upp ett lagbundet samhälle, om icke för att medborgarna i dess skydd skola kunna känna sig trygga till liv och egendom. Men då skall det icke vara så, att en massa bullrande medborgare åtnjuta skydd till nackdel för de laglydiga. Samhällets rätt till självförsvar kan dock ej sättas i fråga och den rätten bör vara effektiv.

Vi se, huru det varit i utlandet. Vi kunna tänka på den franske konseljpresidenten Herriot och hans sätt att behandla dem, som gingo ut på den franska röda dagen. Han sade, att franska revolutionens verk skall skyddas och försvaras. »Visserligen tror jag icke», sade han, »att rödadagsherrarna skola kunna åstadkomma någon förändring, men om regeringen är efterlåten, kunna de ställa till en del oreda, varur reaktionen kan utgå som segrare.»

Vi vilja nu få en lag, så vidgad, att vederbörande i tid skola komma till förnimmelse av att det icke är lönt att högförrädas. Vi skola i de överspändas eget intresse stävja deras handlingar. Och då vilja vi komplettera lagen med sådana bestämmelser, som kunna förebygga sådana handlingar. Det är häri, vi anse det viktigaste ligga, att lagen får en *preventiv* karaktär.

Jag kan påminna om att det var en tid, då folket icke hade någon medbestämmanderätt. Då var resningen det medel det hade att skydda sig med. Men nu ha vi den allmänna rösträttens tid. Och det är den demokratiska samhällsordningen, som är skyddet för en lugn utveckling.

Sedan — jag vill sluta därmed — säges det i den andra reservationen, att förhållandena kunna utvecklas så, att ytterligare straffbeläggande av statsfientliga handlingar kan visa sig nödvändigt. Men då mena reservanterna sig ha all anledning antaga, att regeringen icke skall underlåta att vidtaga åtgär-

der och framlägga förslag! Det är gentemot detta vi i vårt utlåtande säga, att då kan det vara för sent. Det är under de lugnare tiderna, man skall lagstifta. Då blir det under de oroliga tiderna man kan vara lyckliga över att ha lagen. Den av oss påyrkade utvidgade lagstiftningen, rörande vilken man nu endast begär en utredning, den avser att skydda vår västerländska kultur och vårt demokratiska samhälle och rättsordning och giva stöd åt de statsorgan, som för denna demokratiska rätts- och samhällsordning bära ansvar.

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Christenson* och fröken *Wellin*.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr *Olsson* i Rimforsa: Herr talman! Jag skall säkert vinna kammarens bevägenhet, om jag fattar mig mycket kort. Då denna motion, som vi nu syssetsätta oss med, i en av denna riksdags första timmar väcktes, var det uppenbart för alla, att den var av den natur, att den åtminstone icke hade utsikt att verka samlande inom riksdagen. Det har ju visat sig under hela tiden, och visar sig även nu i afton.

Om man ser på pressens ställning — om jag nu får säga något om den frågan också — tycker jag det är märkvärdigt, att man på det hållet — jag tänker nu särskilt på högerpressen — uppenbarligen tycks ha utgått ifrån att även de frisinnade utan vidare skulle vara färdiga att gå med på dessa linjer, som här dragits upp.

Redan första dagen, då detta betänkande låg på kammarens bord, så läste jag samma tidningsartikel, som herr *Lindqvist* i Halmstad för en stund sedan berörde. Man kom där slutligen fram till ett beklagande och uttalade sin förvåning över att de frisinnade, sin gamla vana trogna, hade slagit följe med socialisterna i denna fråga. Och i en av dagens morgontidningar begagnar man detta förhållande till att tala om ett visst replageri, där man var sysselsatt med att spinna en lina, så att man skulle kunna sin vana trogen balansera mellan de olika ståndpunkterna. Men det hade uppenbarligen, menade man, icke lyckats, utan man hade fått skaffa sig den där linan från annat håll, från en viss central o. s. v. Det är icke mycket att tala om, men jag nämner det som ett bevis för huru man från den kanten nästan synes mena, att det icke skulle givas möjligheter att gå i andra tankebanor eller hysa andra uppfattningar i dessa frågor.

Jag vill icke gå så långt, att jag säger, att den föreliggande motionen är framkommen och frambyten ur rent valtaktiska synpunkter. Jag tror tvärtom, att dessa ärade motionärer hysa den verkligt bestämda uppfattningen, att den väg, man här föreslagit, genom straffbeläggande och genom sådant ingripande, som i motionerna och i utskottsutlåtandet rekommenderas, är den enda möjliga eller i alla händelser den bästa möjliga vägen för att få samhällsro och lugn och frid i landet. Jag förstår att de finnas, som tänka så. Det var en av de ärade ledamöterna från den sidan i lagutskottet, som då ärendet behandlades uttalade sin stora förvåning över att det finnes någon samhällsbevarande person — som orden föllo sig — som kan vara emot det föreliggande förslaget. Det finnes verkligen även borgerligt sinnade människor, som icke kunna fatta och icke kunna ansluta sig till den uppfattning, jag nyss berörde. Jag menar, att det kan finnas andra och bättre vägar att komma fram till vad man vill vinna än dessa.

Jag vill icke underskatta vådan av de missförhållanden, de mindre tillfredsställande sidor i vårt samhällsliv, som onekligen finnas, och som vi — jag höll på att säga dagligdags — se bevis på. Men å andra sidan menar jag, att om man går in för en sådan lagstiftning och vill tillgripa sådana extraordinära åtgärder, som här föreslagits, man icke då bör överskatta faran, som man menar sig se och vill värna sig mot.

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

Det behöver icke stickas under stol med — det är uppenbart för alla — att vad motionärerna här syfta till, det är att komma det kommunistiska partiet till livs. Och jag vill säga, att jag är så pass mycket borgerlig, att jag icke heller finner förhållandena i vårt land på detta område tillfredsställande. Jag skulle önska, att det vore mycket annorlunda. Jag hörde emellertid nyss i första kammaren några siffror, som dock äro ganska belysande för hur läget verkligen är. Man hade talat om denna rörelse som en sådan oerhörd fara för vårt samhällsliv och inre lugn. Det hänvisades då till röstsiffrorna vid landstingsmannavalet. Jag har icke kontrollerat siffrorna, men jag antager, att de äro riktiga. Det påvisades, att under det att samtliga icke kommunister i detta land mönstrade en väljarekår på i runt tal 1,500,000 röstande, så mönstrade de kommunistiska grupperna sammanlagt i runt tal endast 50,000. Det är ju en oerhörd stor skillnad. Visserligen kan det vara tillräckligt med den sista siffran, men jag menar, att den icke är ägnad att uppväcka några större farhågor för vårt lands lugn och framtid.

Men om jag fastslår, att det finnes vissa förhållanden, som man vill finna bot emot, så frågar man sig, vilka vägar man skall tillgripa. I motionen så väl som i utskottets utlåtande pekar man på de olika lagar, som man i andra länder runt om tillgripit för att skydda sig mot dessa faror. Och man tar Norge till exempel. Men det är dock ett faktum, som jag tycker är värt att beakta, att denna lagstiftning i Norge kom till redan år 1902, sålunda långt förut, innan de förhållanden, man här syftar på, voro för handen. Om jag tänker på Tyskland, som man också pekar på såsom ett föregångsland, då det gäller lagstiftning, vill jag bara fråga: har den lagstiftning, som tyskarna ha, räddat dem undan de faror, de ville undgå? Jag tror icke man kan säga det. Och för att slutligen peka på vårt östra grannland, är det väl ingen, som vill göra en antydning ens om att vi här skulle stå i samma situation eller ha med samma lynne och kynne hos folket att göra, som där är förhanden, och som gjorde, att man där ansåg sig nödsakad att tillgripa sådana åtgärder, som vi känna till. Jag tror det icke.

Jag anser alltså, att denna väg, då det gäller oss och våra förhållanden, icke är att rekommendera. Och jag skulle nästan vilja våga det påståendet, att om vi vilja främja dessa företeelser i tiden, som vi här tala om, skola vi slå in på sådana här vägar.

Då man talar om att strafflägga förberedelse till högförräderi, är det för mig fullständigt obegripligt — det torde finnas andra, som begriper det — var man skall kunna uppdraga gränserna och säga, att här verkligen föreligger ett försök till förräderi men där icke. Jag menar, att det måste bli en lagstiftning, som i sina gränfall blir omöjlig att tillämpa, utan att godtycket får allt för stort svängrum. Och vidare tror jag också, att om man vill komma sådana här företeelser till livs, finnes det nog bättre medel och bättre vägar än dessa.

Man frågar i den tidningsuppsats jag nyss omnämnde: vad vilja de göra, de frisinnade? Vilja de ha högre anslag till föreläsningföreningar o. dyl. för att på den vägen råda bot för dessa saker? Ja, man kan gärna fråga. Svaret kanske man icke är nödsakad att ge här i detta sammanhang.

Om man ser sig omkring, hur det varit under gångna tider, ser på historien med andra ord, skall man också finna, att om man vill komma till rätta med sådana här saker genom straffbud, genom — om jag får använda uttrycket — förföljelser, genom att söka komma till livs åsikter och uppfattningar, genom att i viss mån framträda med ett hot emot sådana ting, som väl varit och fortfarande äro hörnstenar i vårt samhällsliv — jag tänker på församlingsfriheten, tankefriheten, yttrandefriheten och allt detta — är detta ganska lönlöst. Jag tror, man bör akta sig för att gå in på sådana vägar, som här motionärerna och utskottet förorda.

Jag sade, att jag skulle vara kort, och jag kunde kanske sluta med detta. Men jag får kanske säga ett ord om den socialdemokratiske reservationen. Det är mycket i denna, som jag sympatiserar med och kan ansluta mig till, fastän det är en punkt, där jag tycker, att man litet för lätt gått förbi de rådande förhållandena. Jag menar, att det icke tjänar något till att söka dölja för sig själv eller bortförklara, att det finnes sådana ting, som man kan behöva ha ett vakande öga på. Men å andra sidan tror jag icke — såsom jag sagt — att man bör göra dem för stora. Jag tror för övrigt, att sådana här förslag — då det gäller att ingripa så pass allvarligt i folkets liv och förhållanden, som här skulle ske — böra komma från annat håll. Jag tänker, att den ansvariga regeringen, den må vara av vilken färg som helst, skall låta sig angeläget vara att se till, att vad som kan göras och behöver göras även på dessa områden, verkligen blir gjort. Jag är också övertygad om att en regering, som skulle på denna punkt svika och låta det gå vind för våg, snart skulle sopas bort från sin plats. Jag tror, man kan hysa den tillförsikten till landets regering, att den har ögonen öppna för vad som skall göras och gör vad som kan göras.

Ang. straff för förberedelse till högförräderibrott m. m.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Flyg: Ja, herr talman, jag skall icke i denna sena timme, som redan lagt sin tunga trötthet över högerns stora motion, gå in på vad som säges, vare sig i motionen eller i utskottsutlåtandet, utan endast göra några reflexioner i största allmänhet.

Den förste talaren i kväll, herr Lindqvist i Halmstad, ställde frågan, vad som kunde vara orsaken till högerns och herr Lindmans motion. Och han sade, att den nog icke bara var en valmotion, ett sådant där papper, som göres i ordning för att ha till hands och vifta med ute på valmötena för att därmed bevisa det egna partiet stora förträfflighet, utan herr Lindqvist i Halmstad menade, att det nog låg mera reella och allvarliga motiv bakom detta uppslag. Och jag tror nog, att det är på det sättet.

Motionärerna säga själva i sin motivering, att förhållandena ute i världen efter kriget enligt deras mening motiverar, att man även här i landet går in för en dylik lagstiftning. Jag tror, att man där har valt samma försiktiga ordalag, som i övrigt präglar hela motionen — »försiktiga»; jag kanske skall be att få taga tillbaka och utbyta ordet mot »listiga». Här har man också snuddat vid det verkliga motivet till vad vi här ha framför oss. Denna motion är, i sin smidiga form, en framstöt ifrån svenska högerns och därmed från svenska borgarklassens sida för att på laglig väg eftergöra, vad man i andra länder på olagliga vägar genomfört från denna klass sida. Det är ett försök att på laglig väg skapa, vad man i Finland skapat genom Lapporörelsen, och där man kommit fram till den nuvarande regimen. Och man strävar nu här att på laglig väg skapa samma regim som i andra länder, en regim, som skall sätta i statens hand större makt och hänsynslösare maktmedel för att kunna hålla de av tiden själv till revolt tvingade massorna i schack, i tanke att kommer det bättre tider så kommer även råd. Vi skola vara fullt medvetna om att där är utgångspunkten för den svenska högerns motion. Att man givit motionen dess smidiga och opportunistiska formulering, det är beroende därpå, att man därigenom beräknar, att man skall kunna i nuvarande tidsmoment, utgående från de förhållanden, som här äro rådande, lättare kunna lägga den första grunden till en regim, på vilken vederbörande sedan avse att bygga vidare.

Eftersom jag ser herr Lindman i kammaren skulle jag dessutom vilja säga, att denna motion står i full harmoni och samklang med herr Lindmans sympatideklaration till förmån för den Munckska kåren. När herr Lindman gjor-

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

de denna deklaration, gjorde han därmed en deklaration för den svenska högerns vidkommande, för det väpnade våldet i klasskampen, för att borgarna skola ha rätt att använda våldet vid sidan av statsmakten för »ordningens upprätthållande». Den Munekska kåren bestod ju av »ordningsälskande män» och t. o. m. en tjänsteman i ett visst hus på Kungsholmen, som uppenbarligen bröt mot sin tjänstemannaplikt, fick beröm av högerns och borgarnas ledare här i landet.

Denna motion är en fortsättning på samma resonemang och samma ideologi. Den är ett förberedande av åtgärder, som skola vidtagas för att »ordningen» skall kunna upprätthållas. Så kommer man då fram till en fråga, som här ställer sig nästan av sig själv, nämligen vad man menar med ordningens upprätthållande. Vilken ordning? Jo givetvis de förhållanden, som för närvarande bestå här i landet. Nu ha vi en permanent arbetslöshet där ute i landet, vilken vi här i kammaren behandla med tämligen utpräglad likgiltighet och som i varje fall från högerns sida möts med direkt motstånd. Man vill ingenting göra här. Här ha vi fått lönedpressningar genomförda, och folk, som redan förut hade svårt att klara sig, skola nu få det ännu sämre. Man motiverar detta med den svenska industriens läge och hänsynen till fosterlandet och staten. Industrien kan icke existera, om icke lönerna pressas ned. Vi ha väldiga massor av landsbygdens befolkning, som lida nöd och som äro tyngda av oerhörda skuldbördor och hos vilka missnöjet nu också sjuder och växer. Det är denna bakgrund, som man på högerhåll är medveten om, trots att man blundar för densamma, när dessa människors angelägenheter behandlas här i kammaren. Då man sålunda är medveten om denna bakgrund, och förstår att man här har en oroshärd, där missnöjet kommer att växa sig allt starkare, skall man ha sin högförräderilag mot dessa människor, vilka endast begära det mest enkla och elementära en människa kan begära av någonting som kallas samhällsordning, nämligen möjligheten att leva som människor. Det är detta som den svenska högern liksom borgarklassen i olika länder icke längre kan gå med på. Deras produktions- och samhällsordning tål icke vid det. Hela deras ideologi strider emot att gå dessa människor till mötes för att avlyfta deras bekymmer. Man tänker: det blir väl bättre tider, bättre konjunkturer så småningom men till dess diktatur. Ett vidgat straffbeläggande av förberedelse till högförräderi är en första grund till en vidare verksamhet i samma anda. Det är alltså på det sättet, jag tror vi ha att förstå, vad som här föreligger.

När det säges av den siste talaren, herr Olsson i Rimforsa — som stod där i talarstolen, snäll och beskedlig som en jultomte — att han är fullt medveten om, att motionen vänder sig mot kommunisterna, så är jag fullt ense med honom om detta. Men motionen vänder sig för framtiden mot allt som heter medveten arbetarrörelse, mot varje försök från arbetarklassen och småfolkets sida att leva som människor. Det är första steget som högern kämpar för här, men det talar man icke om. Så klok är man och så smidig, att man ger framställningen denna form. Och så stiger borgmästare Björkman i Norrköping upp och säger, att lagen skall vända sig mot vänster och höger, mot rik och fattig, mot hungrig och mätt. Ja, nog låter det stiltigt, det medger jag. Denna högförräderimotion skall vända sig mot mätta och rika högförrädare och mot högförräderi även från folk som kommer från högern. Ursäkra herr Björkman från Norrköping, men jag tillåter mig tvivla på detta. Vi ha under sista tiden här i Sverige haft så klara uttryck för hur man behandlar folk, som kommer från de kretsarna, hur den ene slipper undan med fyra à åtta dagars vaktarrest, en annan befordras till en något sämre befattning, en högt uppsatt person, som väl framför allt borde klämmas efter, då han föregått med dåligt exempel,

får ta på sig ansvaret för en stor kår, som han samlat omkring sig, och böta 500 kronor o. s. v.

Men låt oss vända på den satsen och tänka oss, att vi haft en lika väl utrustad kår med medlemmar ur arbetarrörelsen. Då kommer naturligtvis herr Lindman eller någon annan apostel från högerhåll och säger, att det är skillnad på den saken, den kåren har icke velat upprätthålla ordningen, den har icke varit fosterlandsälskande, den har icke velat samhällsordningens bevarande. Den saken tål också diskuteras, men trots det skulle vi nog fått se vilka domar, som hade avkunnats i det fallet. Eller, mina herrar, tag ådalsdomarna mot arbetarna och tag komedien som pågår mot vederbörande, som främst äro ansvariga, och säg sedan, att vår högerförräderilag här i Sverige skall vända sig mot rik och fattig, mot höger och vänster. Det är ingenting annat, herr talman, än komedi, som här spelas. Och om borgmästare Björkman menar allvar, vill jag säga, att då förstår han icke vilka intressen han i dag företräder.

Jag skulle här vidare vilja ha sagt, vad jag sade vid slutet av föregående års riksdag på dess sista plenum till den fria högerns representant här i kammaren, som då var inne på sådana vägar som herr Lindman nu. Jag vet icke, om högern är orolig för sin fria avkomma, eftersom den kilar efter i samma spår som den. Herr Forssell var som sagt uppe i en liknande fråga med liknande resonemang, och jag pekade då på ett exempel, som borde lära vederbörande någonting, och det var, att det år 1917 här i världen fanns ett land, som hette Ryssland, tsar-Ryssland, med de strängaste lagar, med det mest utstuderade polisväsende och med alla tänkbara åtgärder vidtagna för att hålla de förtvivlade och utsvultna folkmassorna i schack. Vad är detta land i dag, mina herrar? Vart har det tagit vägen? Hjälpte det med de lagarna? Å, nej. Det hjälper icke att på den vägen vidtaga några åtgärder vare sig i maskerad eller öppen form för att rädda det som ni kalla samhällsordning, men som innerst är den mest upprörande orättfärdighet, så länge ni icke vilja gå in för att hjälpa dessa människor, som inom denna så kallade samhällsordning lida nöd. Det fanns för några år sedan i Tyskland de s. k. socialistlagarna mot den dåvarande revolutionära socialdemokratiska rörelsen. De sopades undan och hjälpte icke ett smack. Det har också förekommit andra liknande åtgärder, men det har visat sig i tidernas lopp, att de icke ha tjänat något som helst syfte.

Borgmästare Björkman sade, att det är skillnad nu mot förr. Då fanns icke den allmänna rösträtten, och då hade folk större moralisk rätt, enligt hans uppfattning, att resa sig mot den regim som rädde. Herr Björkman måste ha sovit nere i Norrköping under de år som gått, eller också har han haft förfärligt mycket att göra med sin domaregärning, ty annars skulle han ha bevitnat huru hans egna bröder, borgarklassen i olika länder, ha trampat denna demokratiska ordning under fötterna, därför att den icke längre gagnar deras klassintressen, därför att den icke ger den möjlighet att hålla massorna i schack. Det betyder ingenting om det existerar en allmän rösträtt eller icke. Den som har den reella makten i det samhälle, det är frågan om, söker först på laglig väg och sedan på andra vägar genomföra den »lagliga» ordning, som passar hans ekonomiska intressen. Det är den realiteten som ligger bakom den motion, som här föreligger.

Jag skall ge herrarna precis samma råd, som jag gav den fria högern vid förra årets riksdag: Sätt igång fabrikerna, så att folket får arbete. Lyft skuldbördan av de fattiga massorna, som brottas med sina bekymmer och sin nöd. Det har ni pengar till och också möjlighet. Hjälp dem, ni icke kunna bereda arbete, och giv dem det understöd, de behöva. Begär icke bara deras liv,

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

om fosterlandet är i fara, utan giv dem också något att »försvara». Sedan behöva ni icke vara oroliga för revolter, och ni behöva icke ha högförräderilagar. Men den vägen är stängd för eder, därför att ni representera en samhälls- och produktionsordning, som är dömd. Nu komma ni och begära i denna beskedliga form och vilja smyga in paragrafer, som ni tro skola skydda denna till undergång dömda ordning. Herr Lindman har gått ut, annars skulle jag läsa upp en liten vers passande för hans motion, men jag ber hans partivänner föra den vidare till honom den lyder: »Det är endast därarna, som bygga dammar av is om vårarna». Det är ett ord, som passar som motto på högerns högförräderimotion.

Herr talman, jag ber att få yrka avslag på motionen.

Herr **Carleson**: Herr talman! Liksom den förre talaren skall även jag ge herr talmannen ett löfte att försöka vara kortfattad i utläggningen av min åsikt i denna fråga.

Motionen och utskottsutlåtandet få väl anses som en reaktion mot den verksamhet, som bedrivs utav de samhällsomstörtande krafterna i vårt land. Men motionärerna och utskottsmajoriteten kunna väl ändå inte förmena eller tro, att straff eller straffhot äro det bästa och effektivaste medlet emot en sådan verksamhet. Anledningen härtill är, naturligtvis att söka däri, att själva rörelsen är en åsiktsrörelse besjälad av idéer, som, hur beklagliga vi än anse dem vara, vi som önska samhällets fortbestånd sådant det är, eller vi som i vart fall önska en lugn utveckling, icke i längden — det kunna vi dock icke bortse från — kunna bekämpas med straff.

Det är naturligtvis icke enligt min åsikt något hinder i och för sig för en regering, att, då den finner det lämpligt i den mån som tiden går och företeelserna växla, också taga under överbärande att en och annan företeelse av elakartad beskaffenhet, som nu faller utanför strafflagens ram, blir belagd med straff. Men jag skulle för min del vilja säga, att vad en regering bör beakta det är, att de nya straffbestämmelserna icke få en sådan formulering, att straffet på något vis kommer att betraktas såsom ett hot emot en åsikt eller en idé, och att icke heller kriterierna på brottet få en sådan formulering, att tvivel kan uppstå om, varthän man syftar.

Innan jag ur dessa synpunkter går att granska utskottets förslag, skall jag be att få framhålla följande. Ehuru man kan säga, att den svenska strafflagen i åttonde kapitlet strafflagen om högförräderibrott är mildare än jag tror de flesta andra länders strafflagar — åtminstone i de länder, som utskottet åberopar — får man väl säga, att vårt folk dess bättre har visat mycket liten sympati för de meningsriktningar, mot vilka utskottets majoritet här vänder sig. Men även om man icke vill låta en sådan uppfattning vara vägledande, bör man dock observera, att redan nu den gällande lagstiftningen — detta framhölls också tror jag av herr Lindqvist i Halmstad — icke ens tas i det bruk eller i den tillämpning, som man skulle kunna göra, om man önskade straff på andra håll än som nu vanligen sker. Vad beror detta på? Ja, inte får man väl antaga, att det beror på slapphet från åtalsmyndigheternas sida. Vi ha ju växlande regeringar, och den regering, som sympatiserar med en utvidgning av åtal och straff för högförräderi, skulle väl kunna se till, att myndigheterna tillämpade gällande lag strängare än nu i regel är fallet. Det påtalade förhållandet beror väl antagligen därpå, att man har en mer eller mindre medveten känsla, att man bör gå försiktigt fram för att icke med ett åtal eller ett straff drabba en åsikt, och att straffet icke får verka såsom en förföljelse av åsikter eller idéer. Jag skulle vilja tillägga, att i den allmänna meningen detta ofta uttryckes så att man icke vill skapa martyrer. Den mening, som ligger under detta uttryck, bottnar naturligtvis i samma föreställning som jag nyss nämnde. Dessa

två förhållanden tycker jag för min del skulle kunna ge en tankeställare, när man nu vill utvidga brottsfären för högförräderi.

Övergår jag så till utskottets utlåtande, vill jag framhålla, såsom jag tror att också herr Björkman gjorde, att utskottsförslaget rör sig om en utvidgning av högförräderibrotten i tre olika avseenden. Åtgärder som förbereda högförräderi äro ju i vissa få fall redan nu belagda med straff. Enligt utskottets förslag vill man, att det skall bli flera specificerade fall, då straff skall kunna drabba vederbörande för vidtagande av dylik åtgärd. Men man är icke nöjd med detta, utan man vill ha en generell bestämmelse, som straffbelägger allt förberedande till högförräderi. Och slutligen som appendix vill man med straff stoppa organisationer, öppna eller slutna, som fullfölja mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften. Gentemot utskottets förslag skulle jag först vilja göra den anmärkningen, att utskottet icke, såsom herr Björkman upp gav, vill uppdraga åt Kungl. Maj:t att verkställa en utredning. Det finns ingenting i utskottets kläm som säger detta, utan utskottets förslag ger Kungl. Maj:t direktiv att utarbeta och för riksdagen framlägga bestämmelser i de och de syftena. Att på förhand förklara något sådant skulle betyda, att man icke vill ha en förutsättningslös utredning, utan att man söker binda Kungl. Maj:t på förhand att komma fram med förslag i dessa olika syften.

Vad beträffar själva realinnehållet så tar jag för min del genast avstånd ifrån såväl förslaget att framlägga en generell bestämmelse om kriminalisering av olika åtgärder, som innefatta förberedelser till högförräderibrott, som ock förslaget om åtgärder mot organisationer. Den huvudsakliga anledningen till att jag överhuvud taget står motvillig mot det hela är, såsom jag förut nämnt, att man har så ytterst svårt, i synnerhet när man generaliserar på nu ifrågasatt sätt, att skilja mellan straff för gärning och straff för åsikt. Men nu återstår frågan: skall man begära hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte komma fram med förslag till bestämmelser i något ytterligare speciellt fall, där en förberedelse till högförräderi kunde anses föreligga. Ja, om man skall göra detta skall man för det första begära utredning, och något förslag härom föreligger ju icke nu. Men för det andra bör man väl ändå peka på något exempel, som visar, hur ett sådant fall skulle se ut. Varken uti motionen eller utskottsmajoritetens uttalande finns för läsaren, skulle jag vilja påstå, någon som helst vägledning, som visar vad som man i detta fall åsyftar.

Ja, herr talman, jag slutar med det nu sagda, och jag ber att få yrka avslag på utskottets förslag. Då min mening i det stora hela sammanfaller med det uttalande, som gjorts av herr Larson i Lerdala och herr Olsson i Rimforsa, ber jag att få yrka bifall till den av dem avgivna reservationen.

Herr Nilsson i Antnäs: Herr talman! Herr Lindqvist i Halmstad började sitt anförande med att betyga, att han och hans parti voro visst inte motståndare till en lugn samhällsordning. Jag tycker då det är underligt, att inte socialdemokraterna kunna vara med om att undersöka, huruvida en skärpt lagstiftning i detta avseende kan vara befogad. Jag dristar mig att framställa den frågan: Äro verkligen de lagar vi ha tillräckliga för att hålla vildhjärnorna på mattan? Enligt min mening äro de det inte.

Herr Lindqvist i Halmstad frågade vidare, och det gjorde han också i utskottet, kanske ännu mera än här i kammaren, vad det är motionärerna vilja, och att det är svårt att få en uppfattning om huru långt motionärerna vilja gå o. s. v. Jag vill därom säga, att herr Lindqvist frågar om saker och ting, som utskottets ledamöter och motionärerna säkerligen icke kunna svara på, ty den begärda utredningen är ju avsedd att ådagalägga, huruvida det finns behov av och möjligheter till en skärpt lagstiftning på detta område.

Herr Lindqvist gör som vanligt gällande, att vi vore inne på en farlig väg,

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

om motionen finge någon framgång. Ja, därom ha vi rätt att ha olika åsikter. Som förhållandena nu ha utvecklat sig och utveckla sig mer och mer på grund av vad man har sett kunna existera i levande livet tror jag, att vi äro mera inne på en farlig väg, om vi inte i tid söka förebygga denna samhällsskadliga utveckling. Herr Lindqvist betonar, att folket är sunt och gott och att vi inte behöva någon sådan här lagstiftning, utan det skall gå mera på upplysningens och övertygelsens väg. Ja, gudskelov att folket är sunt och gott till sin kärna, men det blir vilselett av vissa vildhjärnor och grupper i samhället, det är ju uppenbart, och det finns platser i vårt land, där kommunismen och sillénismen och allt vad det heter, är ganska utbredd och betyder åtskilligt för vårt politiska och ekonomiska liv. Jag skall be att få nämna några siffror från mitt eget län. Norrbottens läns folkmängd utgör för närvarande 199,767 personer, därav 47,460 män i åldern mellan 20 och 60 år. Av dessa 47,460 män äro 7,937 män enrollerade kommunister, eller i runt tal $\frac{1}{6}$ av länets befolkning. I Boden t. ex. uppgår hela befolkningssiffran till 6,517 personer, därav manliga i åldern 20 till 60 år omkring 1,560. Av de sistnämndas antal voro enligt kommunisträkningen 1928 340 kommunister, eller omkring $\frac{1}{4}$. Man kan ju förstå, att personer med de samhällsupplösande åsikter, som dessa ha, utgöra en fara.

Vidare vill jag säga, att jag kan alls inte förstå talet om att lagarna inte skulle tillämpas lika för alla. Det framhöll herr Lindqvist i Halmstad, och herr Flyg har ytterligare och starkare understrukit detta. Det är åtminstone inte *min* avsikt och *min* mening, ehuru jag är övertygad om att det behövs skärpt lagstiftning, att inte lagarna skola tillämpas lika för alla. Jag undrar, om det verkligen finns skäl för att göra sådana påståenden.

Herr Olsson i Rimforsa, snäll och beskedlig som vanligt, säger, att vi behöva samhällsfrid och ro och det kunna vi inte åstadkomma med dessa lagar. Men jag frågar: Varmed skola vi åstadkomma samhällsfrid och ro, säkerhet och lugn, gentemot vildhjärnorna, som inte fråga efter sådant, försävt inte lagen lägger hinder i vägen för deras framfart och belägger vissa gärningar med straff? Varför ha vi lagar i andra avseenden, om inte för att tvinga dem, som inte vilja vandra efter dessa lagar, att ställa sig dessa till efterrättelse, eljest bli de straffade.

Jag tycker också det är märkvärdigt, när herr Flyg talar om den kapitalistiska samhällsordningen, som ju kommunisterna jämt och ständigt tala så föraktligt om, liksom vore någon annan samhällsordning förmånligare och bättre, jo, den samhällsordningen naturligtvis, som kommunisterna vilja genomföra men som ingen människa vet, åtminstone i detta land, riktigt hur den ser ut. Men om vi se på de länder och de folk, som ha lagt bort den förkättrade kapitalistiska samhällsordningen, och se efter, hur det har blivit där, i samhälleligt avseende, så tycker jag att spåren förskräcka. Men det är givetvis dit kommunisterna vilja föra oss även här i landet, och enbart däri, mina herrar, tycker jag för min del, ligger en samhällsfara och någonting, som borde stävjas.

Man talar vidare om att det går inte att bekämpa idéer med lagar. Ja, idéer har väl tjuven också, kanske även mördaren och de personer, som begå en hel del andra brott. Nog är det väl idéer, som dessa ha, och mot dessa brottsliga idéer ha vi försökt stifta lagar så gott svenska riksdagen har förmått och förstått.

Nu är det ju inte mycket lönt att här resonera och uppehålla tiden, ty frågans utgång här i riksdagen är ju given. Den är given i och med att det frisinnade partiet går med socialdemokraterna och kommunisterna och förena sig med dem om avslag på motionen och utskottets hemställan. Jag har emellertid, trots detta och trots att jag inte brukar vara talträngd och uppträda så ofta och så länge ansett, att jag borde få tillfälle att säga några ord i denna sak.

I utskottet framhölls det alldeles öppet, från ett par håll åtminstone, att

dessa motioner voro ämnade för valrörelsen i höst för att då vinka med. Herr Lindqvist i Halmstad var inne på den saken. I dag hade han kanske en något annan mening och sade, att han ville inte tro det, men i nästa andedrag, om jag förstod honom rätt, tog han nästan tillbaka detta. Jag vill säga, att jag har rätt att bli trodd på mina ord, då jag säger, att jag finner denna sak så pass allvarlig och behjärtansvärd, att det är med fullaste övertygelse om nyttan och nödvändigheten av skärpt lagstiftning mot samhälls- och fosterlandsfientlig propaganda, som jag för min del undertecknat motionen. Det är av fullaste övertygelse, säger jag, om behovet av skärpt lagstiftning, och i ärligt uppsåt att gagna, som jag gjort detta.

Det kan väl knappast vara möjligt för dem, som vilja och våga se, att längre blunda för vad som försiggår i vårt land på detta område. Helt öppet göres nu propaganda mot ordning, mot tukt och mot lydriad inom vårt eget land, bland vårt eget folk, för en utländsk världsrevolutionerande stat, och detta synes ostraffat få fortgå eller också äro straffen så löjligt små, att de icke verka avskräckande. Jag läste helt nyligen i en Luleåtidning om några flygblad, som voro avsedda att utdelas vid en inskrivningsförrättning i Luleå. Flygbladen voro utgivna av Luleå kommunistiska ungdomsorganisation, sektion av kommunistiska internationalen, och i dessa uppmanades de värnpliktiga att »taga vapnen men vända dem rätt och använda dem till Sovjets försvar». Dessa övningar i vapnens bruk, vilka pågå litet varstades i landet — inte bara i stockholmstrakten — äro organiserade och ledda av ledarna för dessa partier, som bära omstörtning i skölden, i uppenbar avsikt att vid lämpligt ögonblick vända vapnen emot det lagliga samhället. Detta är alldeles uppenbart. Alla något mera initierade veta det, och jag frågar, vad som kan göras däråt med den nuvarande lagstiftningen? Är det någon av herrarna, som tror, att dessa vapenövningar ske i samma avsikt som t. ex. landstormsövningar, nämligen för att rycka in till landets försvar och värna folkets frihet och rätt? Nej, det är knappast någon, som tror detta, och de förklara ju själva motsatsen: »Tag vapnen men vänd dem rätt, använd dem till Sovjets försvar!» Sådant skrives och talas rätt öppet, men någon skärpt lagstiftning däremot, förklara herrarna, behövs inte. Jag frågar verkligen: Alstrar inte sådant en påtaglig fara, och står det inte åtminstone på gränsen till högförräderi? Såvitt jag kan förstå, kan inte den nuvarande lagstiftningen göra något däråt.

Vidare vill jag påpeka: Huru tutas det inte i barn och ungdom ideligen, ideligen, ibland t. o. m. i särskilda skolor och klubbar, att bara vi kunna kasta det nuvarande kapitalistiska samhället över ända, skall tillståndet bli så bra. Det är rent av en fostran av barn och ungdom, varvid man inpräntar dylika saker, och vilka frukter skall detta komma att bära? Vidare veta vi, hurusom vissa tidningar här i landet, sannolikt även viss annan verksamhet, underhållas med medel från viss främmande makt, och vi veta också, att dessa medel äro avsedda för revolutionär propaganda inom vårt eget land. Vi veta, att dessa medel äro avsedda att spoliera andliga och materiella värden, liv och egendom, att riva ned och sönderbryta, vad generationer under svett och möda byggt upp, och bringa oss alla i oanad nöd, fattigdom och elände, ty detta bleve följden av kommunisternas framfart, om dessa herrar nå målet för sina strävanden. Men här förklaras, att det behöver ingenting göras. På lagstiftningens väg kan man ingenting göra och bör ingenting göra. Det är bra som det är, förklara herrarna.

Det oroliga Ådalen har nu låtit tala om sig igen en liten smula. Sillén lär vara verksam där, adjungerad av en kinesisk student, som uppgives vara utvisad från det egna landet i anledning av där bedriven revolutionär propaganda, och skrännet där har varit det vanliga: »Ned med polisterrorn», alltså *ned med ordningsmakten*.

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

En framstående tidningsman och ledamot av medkammaren yttrade för inte länge sedan — och jag hade sett ett liknande yttrande i en socialdemokratisk tidning också — att han funnit, att tiden nu börjar vara inne att »taga i på skarpen» med dessa sillénare och upprorsmakare. Här ha herrarna ett tillfälle att taga itu på skarpen mot dem och göra vad göras kan för att stävja deras framfart, men detta vilja ni och detta våga ni inte göra! Det ser verkligen ut, som vore det inte så allvarligt menat med detta avståndstagande, med att taga itu på skarpen, och jag för min del får verkligen säga, att från det hållet väntar jag inte något allvarligt motstånd mot landsförrädarna och dem, som bära dylikt i skölden. Och hur skall man kunna vänta något allvarligt och bestämt motstånd från socialdemokraterna, då en av deras främsta män, visserligen på vänsterkanten, men ändå, kan tillåta sig sådana yttranden, som han gjort öppet i en stor folkförsamling. Under behandlingen av fjärde huvudtiteln kom denna fråga på tal, och jag skall inte upptaga tiden med att närmare ingå därpå, men det vill jag säga, att nog är det väl ynkedom och självuppgivelse, när sådant kan presteras av en sådan man.

Hur går det till t. ex. vid våra militära förläggningar? Vi ha ju ett militärt försvar för att skydda oss mot yttre fiender; ja, mot alla fiender, de må vara inre eller yttre, skall samhället skyddas. Huru verka dessa »upplysande» makter där? Det är oss alla bekant, huru man arbetar inom förläggningarna och när trupperna äro ute på övningar. För upplysning! Jag kallar det revolutionär propaganda, ty den är landsskadlig. Man verkar både i tal och skrift, men huru ofta är det någon dömes eller straffas härför? Man kommer inte åt att ordentligt näpsa, varna och avskräcka dessa vildhjärnor som ha tagit sig sådant före.

Det finns stora grupper i vårt land, som använda eller missbruka arbetarrörelsen för sina revolutionära syften, och huru verka deras propaganda på vårt ekonomiska liv? Medvetet sträva de efter att sprida fattigdom, nöd och brist i landet bland alla samhällsklasser, väl vetande, att om de lyckas däri, äro de på god väg att nå målet: Omstörtning. Kan man sprida fattigdom, nöd och brist hos hög och låg, i slott och koja, överallt, då är man som sagt på god väg. När magen börjar skrika och man börjar lida brist på det allra nödvändigaste, då man genom sin politik och sina egna åtgärder på arbetsmarknaden och eljest utarmat landet, så att ingen längre har möjlighet att hjälpa den andre — då har man nått målet för sina syften och sina strävanden. Här behövs ett skydd, som är så verksamt som möjligt.

Gång efter annan ser man av tidningarna och erfar ute i livet, hurusom det finns personer, som i sitt hat till andra gå långt i förväg och mångfaldiga gånger hota att hämnas. Ja, det är icke länge sedan vi sågo exempel på att en person långt innan han utförde dådet tillkännagav, att han skulle mörda sin hustru. Det är, så vitt jag förstår, en brist i vår lagstiftning, att icke en sådan person skall kunna omhändertagas och undersökas eller åtminstone få en varning och en erinran om vad dylikt betyder. Om så kunde ske, är det sannolikt, att en hel del av de brott vissa vildhjärnor föröva aldrig skulle komma till utförande. De flesta liknelser halta ju, men det sist relaterade fallet är dock en parallell till vad vi just nu tala om. Hade man möjlighet att på ett tidigt stadium varna dessa vildhjärnor, kanske vi skulle kunna undgå åtskilligt, som vi nu få uppleva.

För min del får jag säga — och det är uppriktigt menat — att det är ledsam att icke de borgerliga partierna skola kunna förena sig om denna sak och gå in för att undersöka den och så vitt möjligt få en lagstiftning till stånd. Nu är det ju, som man vet, omöjliggjort. Ute i landet äro hithörande spörsmål synnerligen aktuella, och det är icke utan att man på en del ställen tagit till kommunisternas terminologi och säger: »Vi fordra, vi kräva», att något måtte

bli åtgjort i ifrågavarande avseende. Jag har verkligen svårt att tyda de friminnades hållning på annat sätt än att de vilja försöka hålla sig väl med alla. Men, mina herrar, resultatet torde komma att bli det rakt motsatta. Ni komma att ådraga er mera ovilja än välvilja. Något tack från revolutionsmakarnas sida torde ni aldrig komma att få och ej hellre från något annat håll.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna och till utskottets hemställan.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Man skulle kanske efter det nyss hållna anförandet helst ha avslutat debatten och skridit till votering. Jag anser, att detta anförande var den bästa motivering, som kan förebringas för högerens förslag här i dag, och då förstår man ju också, att icke många rätt gärna kunna rösta för ett dylikt förslag. Men det är ändå anledning att här undersöka, huruvida det möjligen finns någon annan motivering för högerens framträdande, och det kanske också är anledning att ytterligare efterfråga, vad det är högeren egentligen vill.

När den förste talesmannen för utskottets förslag, herr Björkman, uppträdde, underströk han med särskild kraft, att vad man åstundar med utskottets och högermotionärernas förslag endast är en utredning. Redan detta gör ju saken litet misstänkt. Ty som herrarna finna, när vi läsa motionerna och utlåtandet, är det icke alls fråga om någon utredning. Vad som påyrkas är i stället, att riksdagen skall av regeringen begära utarbetandet av förslag efter vissa direktiv — utan någon som helst utredning. Man skulle ju då kunna fråga sig, om högermotionärerna och utskottet själva presterat någon utredning för det framlagda förslaget. Det enda, som här anförts i det avseendet, är en hänvisning från herr Björkmans sida till yttranden av en sakkunnig inom socialstyrelsen samt av överståthållarämbetet. Så vitt jag kunde förstå av denna hänvisning innehåller yttrandena emellertid ingen utredning om behovet av en lagstiftning av den påyrkade arten utan endast vissa omdömen från de nämnda myndigheternas sida om behovet av en lagstiftning. Jag måste emellertid säga mig, att jag icke kan finna mig till freds bara därför att en myndighet — han må heta Henning Elmquist eller något annat — anser att anledning föreligger att lagstifta.

Jag vet icke, om jag tidigare i kammaren talat om vad jag nu skall berätta, men det kan vara lämpligt att göra det i detta sammanhang. Vid ett av de tillfällen, då jag satt i försvarsdepartementet, inträffade det, att man kom från ansvarigt håll och inrapporterade, att man hade fått reda på, att kommunisterna till en viss dag och till en viss timme planerade en revolutionär kupp. Jag fick reda på platsen, där spektaklet skulle börja, och en noggrann redogörelse om allting. Jag svarade, att det förvånade mig något, att revolutionärerna hade urartat på det sättet, att de redan på förhand läto underrätta om dag och plats och klockslag, när de skulle göra sin kupp, men det försäkrades, att man hade upplysningar, som tydligt gävo vid handen, att det skulle ske såsom sagt var. Dagen kom. Timmen kom. Det blev ingen revolution. Jag fick nya besök, och man meddelade mig, att det hela var uppskjutet på åtta dagar. Jag frågade, om man ändå icke trodde, att man misstagit sig, och om det verkligen var möjligt, att man först planlade en stor kupp för att sedan helt enkelt uppskjuta den på en vecka. Nej, det förelåg säkra upplysningar. Nästa revolutionsdag kom — och det blev ingen revolution. För andra gången mottog jag meddelande om att man uppskjutit revolutionen. Jag nämner detta bara för att erinra därom, att det icke är alldeles säkert, att ens de myndigheter, som mest intresserat syssla med dessa ting, ha så väl reda på vad som verkligen händer, och att de kanske ofta äro begåvade med en lika stor fantasi, som ledareskribenterna i Svenska Dagbladet och andra högertidningar. Jag kräver alltså litet mer

Ang. straff för förberedelse till högförräderibrott m. m.
(Forts.)

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

utredning, om jag skall gå till ett bedömande av nödvändigheten av en lagstiftning.

Herr Lindqvist har här frågat, vad som har inträffat. Han har icke fått svar. Jag upprepar frågan. Men jag vill på en punkt anmäla en något avvikande mening mot min partivän på hallandsbänken. Jag tror nämligen icke som han, att man icke har en viss biavsikt av valpolitisk karaktär, då man just nu frambär motionen. När högern gick ut i valrörelsen 1928, hade den, jag tror som första punkt, på sitt valprogram en formulering, som riktade sig mot de samhällsupplösande elementen, och alla erinra vi oss, huru det under denna valrörelse i de grällaste färger målades ut, vilka faror, som från bolsjevismens sida hotade det svenska samhället. Efter valrörelsen kom högern till makten. Den Lindmanska regeringen satt vid styret i 20 månader, och under hela den tiden vidtog icke någon åtgärd och framlades icke något förslag att stävja, hindra eller förekomma de faror, som man under en hel valrörelse hade predikat vara överhängande. Jag måste säga mig, att om man ärligt trodde på vad man då sade, fyllde man i varje fall ganska illa kravet på det ansvar gentemot samhället, som man påkallar av andra regeringar. De 20 månaderna gingo; den Lindmanska regeringen störtades, den Ekmanska kom, och det gick ännu en tid, under vilken det var ganska tyst om den bolsjevikiska faran. Men samma år som man på nytt skulle gå till val — då befanns det lämpligt att ånyo taga upp parollen och göra en framstöt i riksdagen, något som man hade haft många tillfällen till under den tid man satt inne med regeringsmakten. Har det hänt något sedan 1928, och har det överhuvud taget hänt något under de senaste åren, som kan motivera, att man nu plötsligt skall gå in för en lagstiftning, som djupt ingriper i gamla svenska fri- och rättigheter? Vi hade år 1917 en utbrytning ur det socialdemokratiska partiet, vilken resulterade i ett ganska starkt kommunistiskt parti. Detta har sedan 1917 tre gånger splittrats och i vad det avser dess under Moskva lydande del sjunkit ned till en mycket obetydlig liten sekt, som icke ens har någon representant i den svenska riksdagen. Utvecklingen har alltså gått från ett relativt starkt kommunistiskt parti till ett relativt obetydligt sådant. Men det är just sedan utvecklingen nått därhän som den bolsjevikiska faran framställes såsom farligare än någonsin. Nu säger man kanske, att det har inträffat vissa händelser. Jag har varit med 1917 och 1918, jag har varit med tidigare, då det förekommit demonstrationer, då det varit sammanstötningar av betydligt allvarligare karaktär än på senare tider — om jag undantager den vändning Ådalskonflikten fick genom ett oförståndigt anlitande av militär. Men först nu har man kommit till det resultatet, att det är tid att väcka motioner om åtgärder mot bolsjevikifaran. Jag ber verkligen herrarna på nytt: var snälla och tala om, vad det är, som har inträffat under de sista åren och speciellt efter 1928, som skulle motivera, att man nu gick till en sådan lagstiftning.

Motionärerna ha här åberopat utländska exempel. Man har pekat på Finland, och man har pekat på Tyskland. Men jämförelserna hålla icke streck. Det är dock skillnad mellan ett land, som har skakats av inbördeskrig, ett land som har genomgått skakande revolutioner, och ett land som vårt, där den fredliga utvecklingen kommit in i allt mera fasta och ordnade banor.

Så ytterligare en sak: man säger att man endast vill komma åt olagligheten. Jag tittade igenom utskottsutlåtandet för att som hastigast få reda på vad det är, som redan nu enligt svensk lag bestraffas på de områden vi nu äro inne på. Uppror bestraffas, stämpling till högförräderi bestraffas, uppmaning till högförräderi bestraffas, uppmaning till våld å person eller egendom bestraffas, prisande av brottslig handling bestraffas, försök att förleda till ohörsamhet mot lag eller laga myndighet bestraffas. Vad vill man egentligen mer? Om denna verksamhet, som från kommunistiskt håll bedrivs, verkligen är av den

brottsliga art, som det här göres gällande, så borde den ju med nuvarande lag vara åtkomlig. Men då svarar man, att man vill komma åt de förtäckta uppmaningarna. Man vill redan på förhand hindra själva uppkomsten av organisationer, som bedriva en revolutionär propaganda. Ja, när man kommer så långt, då är det icke längre fråga om, såsom herr Björkman sade, att taga hänsyn till församlingsfriheten eller till den individuella friheten. Ty det är uppenbart, att skall man leda in vår övervakning och vårt straffväsende på sådana områden, måste vi hamna i det fullständiga polisgodtycket med spioneri, med provokation, med allt vad som följer av försöken att tränga inom väggarna och taga reda på, om det möjligen man och man emellan talas förgripliga saker.

Herr Björkman talade också om att man vill värna den demokratiska ordningen. Det har redan sagts här, att det bästa sättet att värna den demokratiska ordningen är att låta de demokratiska formerna fritt utvecklas. Vi ha kunnat i vårt svenska land hålla kommunismen på mattan som i knappast något annat land. Genom upplysningsverksamhet, icke minst från socialdemokratiskt håll, ha vi kunnat förhindra, att kommunismen erhållit större utbredning bland arbetarmassorna. Den svenska kommunismen har varit och är praktiskt dömd att vara utan betydelse, men jag är övertygad därom, att i det ögonblick man slår in på det brutala förföljandets metoder, skall man försvåra det arbete som hittills varit framgångsrikt, arbetet på att förhindra kommunismens utbredning. De vägar högern anvisar oss leda icke till trygghet av den demokratiska ordningen. De leda till ökade motsättningar, till ökade risker för att denna ordning skall störas. Redan ur den synpunkten bör alltså högerförslagen avvisas.

Till sist en annan liten stillsam fråga: Vad är det för ett förslag, som till sist skall bli högerns här i dag? Herr Björkman har redan förnekat det ursprungliga förslaget genom att tala om en utredning. I första kammaren sprang högern ifrån sitt eget förslag och över till vad en före detta liberal formulerade åt den. Där röstade inalles 84 personer av 150. Tycka herrarna, att detta vittnar om att vi leva i en upprörd tid, att det svenska parlamentet står ingör en allvarlig uppgift att skydda samhället? När hälften av högerherrarna kunna i en sådan stund gå hem och lägga sig, ha de därmed bäst bevisat, huru litet anledning det är att föra en diskussion som denna.

Herr Lindman: Herr talman! Herr Hansson började sitt anförande med att tala om hurusom han, när han var försvarsminister, hade uppvaktats av personer, som försäkrade, att man skulle göra en kupp från kommunistiskt håll den ena dagen eller den andra, men att det inte blev någonting av. Nu vill jag säga, att det här rör inte den frågan, ty är det fråga om att göra revolutionära kupper, så är ju sådant redan straffbelagt. Om herr Hansson tror, att de, som talade om detta, voro besjälade av någon skräck, så undrar jag, om han inte överdriver eller i någon mån misskänner dessa personer. För övrigt skall man inte, herr talman, tala om sådana saker, ty det har inte så förfärligt stort värde, utan man skall undersöka, hur saken i realiteten förhåller sig.

Nu vill jag genast, herr talman, säga, att när jag framlagt denna motion, så har det verkligen varit av en uppriktig känsla av ett visst ansvar för att något skulle göras i denna fråga. Jag menar, att det svenska samhället måste väl i alla fall ha både rätt och plikt att skydda sig mot en revolutionär propaganda, som vill omstörta samhället. Jag ber att få säga herr Hansson såsom min bestämda övertygelse, att den uppfattning, som jag nu uttalat, går ganska djupt ned i det svenska samhället och kommer att gå djupare och djupare. När man talar om, att detta skulle ha något avseende på valrörelsen och när herr Hansson talar om tidigare valrörelser, så vill jag säga, att när jag i en

Ang. straff för förberedelse till högförräderibrott m. m.
(Forts.)

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

valrörelse talar mot kommunisterna, så är det för att försöka hindra dem att få sina kandidater valda. Och på samma sätt är det, när jag talar mot herr Hansson och socialdemokraterna; det är för att hindra, att herrarna få majoritet och för att försöka reducera ert antal så mycket som möjligt. Det är min avsikt. Och jag förmodar, att herr Hanssons avsikt är att försöka reducera mina partivänner så mycket som möjligt. Det är väl inte något ont i det. Det följer väl av hela det parlamentariska livet och verksamheten, när vi gå till val i dessa tider.

Nu talas det från olika håll om att stora svårigheter skulle föreligga för en lagstiftning på detta område. Man talar om tekniska svårigheter att genomföra en sådan lagstiftning, som här begärts, och att den skulle medföra godtycke i tillämpningen. Och herr Hansson förebrådde herr Björkman, att han inte tillräckligt utrett saken. Ja, jag vill gentemot detta säga, att vad vi i denna motion och i utskottets utlåtande begära, är i alla fall, herr Hansson, en utredning. Ty när utskottet skriver till Kungl. Maj:t och anhåller om utarbetande och framläggande för riksdagen av bestämmelser i visst avseende, så får det väl antagas, att man — vare sig herr Ekman eller herr Hansson eller någon annan är regeringschef — inte skall framlägga detta utan att först göra en utredning. Det är väl därför att motionärerna och utskottet inte kunnat göra någon utredning, som man begär, att få en sådan skrivelse till Kungl. Maj:t. Det ligger så i öppen dag, att det verkar nästan litet egendomligt, att man här talar om att vi skulle begära, att Kungl. Maj:t skulle kasta fram ett förslag utan föregående utredning.

Vad vi begära, herr talman, är allmänna bestämmelser om förberedelse till högförräderibrott. Man kan naturligtvis väl tänka sig olika slag av förberedelsehandlingar. Att det låter sig göra att åstadkomma en lagstiftning på detta område, framgår ju därav, att man har genomfört en sådan lagstiftning i andra länder. Även i ett så demokratiskt land som Frankrike har man sådana lagbestämmelser. Det visar sålunda, att man på andra håll både vågat sig på denna sak och gått i land med uppgiften att lagstifta på området. För övrigt, herr talman, finns det ju redan nu lagbestämmelser mot uppmaning till brott och prisande av brottslig handling. Det gäller här samma princip. Det är inte något annat än samma princip vi syfta på nu, men ett utvidgande av den principen till att omfatta även ett annat syfte än dem, för vilka lagbestämmelser redan finnas. Principen är inte ny; den är redan erkänd av lagen. Herr Hansson räknade här upp det ena och det andra, som redan är straffbelagt, och frågade: Vad vill man mera? Jo, man vill, att det skall utsträckas såsom vi begärt. Det är vad man vill. Utredning skall naturligtvis föregå, det behöver jag inte upprepa. Vad vi vilja komma åt i detta fall är det organiserade arbetet i statsfientligt syfte, således, herr Hansson, även andra former än dem som lagen nu tänker på.

Sedan kommer jag till frågan om förenings- och församlingsfriheten. Det talas om detta i den socialdemokratiska reservationen, och det har talats därom i debatten. Dessa rättigheter äro väl icke, herr talman, och kunna väl aldrig vara obegränsade. Polisgodtycke skulle följa av detta, säger herr Hansson. Jag vet egentligen inte det. Jag menar, att församlingsfriheten, om den tar sig sådana former, att den yttrar sig i uppmaning till revolutionär propaganda, är en sak, som i alla fall inte kan och bör medgivas. Man har inte heller nu rätt att missbruka förenings- och församlingsfriheten. Här är det, herr talman, inte fråga om annat än helt enkelt en ganska förnuftig inskränkning, kan man kalla det, i förenings- och församlingsfriheten. Om jag läst de frisinnades reservation rätt, så anse de frisinnade, att det är klokast att låta hela saken vara, att inte göra någonting åt den. Det är inte något trängande behov av åtgärder, menar man. Jag vågar verkligen ifrågasätta, om detta kan

vara riktigt. Jag vill inte säga, att jag är rädd för kommunisterna och att det skulle vara något trängande behov precis för dagen. Men man lagstiftar inte för det, som kan inträffa i morgon, utan man lagstiftar för det, som kan komma sedan. Och när tendensen visat, att det kan komma någonting, så lagstiftar man i tid. Då säger man inte, såsom en del herrar sagt i debatten, att det är regeringens sak att vaka över och se till, att inte här händer något. För att kunna göra detta måste väl regeringen ha en lagstiftning i sin hand. Enligt min uppfattning är tiden nu inne att göra någonting i detta avseende. Man kan inte komma ifrån, att det hänt någonting under sista tiden, utan att man behöver direkt tala om det.

Sedan har man talat både i reservationen och även i debatten om att man inte skall skapa martyrer. Hur många gånger ha vi inte hört detta! Man skall släta över och halka förbi för att inte skapa martyrer. Det anser jag inte vara rätta vägen. Om det är någonting man anser vara straffbart, då skall man också bestraffa det, även om därigenom skapas martyrer. Hela detta tal om att inte skapa martyrer är någonting som i varje fall inte imponerar på mig det allra ringaste.

Sedan, herr talman, ber jag att få säga några ord om att det här inte är fråga om något åsiktstvång. Herr Carleson talade om åsiktstvång och sade, att åsikter kan man inte bekämpa med straffhot. Herr Lindqvist i Halmstad läste upp någonting, som jag sagt för några och tjugo år sedan och som var mycket förnuftigt. Han menade, att det var förnuftigt, och det tycker jag med. Jag skulle kunna upprepa detsamma nu. Det gick ut på att vi ha tanke- och yttrandefrihet, och att idéer och föreställningar inte betvingas genom lagar. Men det är inte fråga om att betvinga idéer. Här är det fråga om att bekämpa en propaganda, som är av den art, att den inte bör vara tillåten. Sina idéer får herr Lindqvist och herr Carleson ha så mycket de vilja. Men om de äro av sådan beskaffenhet, att de äro farliga för samhället, så få de inte propagera dem. Men de kunna bära dem inom sig så mycket de vilja. Måste vi ändå inte säga, att det är onaturligt, att det skall få propageras för en omstörtning med våld av det bestående samhället? Skall man låta detta fortgå utan att vidtaga någon åtgärd i lagstiftningsväg? Det finns en rörelse, det finns en verksamhet, som erkänner, att den är inriktad på detta. Men en sådan åsikt bör inte få propageras, och om den propageras, skall den straffbeläggas. Det är vad motionen avser. Jag menar, herr talman, att det verkligen är på tiden att ingripa mot detta.

Herr Hansson säger, att högern svänger fram och tillbaka, eller hur han uttryckte sig. I första kammaren hade man från högern varit med om utskottsbetänkandet. Men sedan hade man gått över på ett förslag, innebärande ändring i såväl motivering som kläm, vilket framlagts av en f. d. liberal. Jag vet nu inte om herr Hellberg är f. d. liberal; jag är övertygad om att han är liberal alltså. Ja, jag har detta ändringsförslag här i fickan, och jag skulle tagit fram det, om det gått i första kammaren. Men nu bryr jag mig inte om det. Herr Hellberg framlade detta förslag, därför att han inte kunde vara med om högerns. Men högern kan inte få igenom någonting av vad högern här önskar, om den inte får ett antal frisinnade med sig, så att den kan få majoritet. Därför måste förstakammarhögern gå med på herr Hellbergs förslag, även om den tyckte, att dess eget var bättre. Det är en sak, som herr Hansson har gjort många gånger och jag med. Vi ha fått gå med på en sådan sak, då vi inte till punkt och pricka kunnat få igenom vår egen ståndpunkt. Det tycker jag inte är någonting märkvärdigt att tala om.

Herr talman, det kan enligt min uppfattning inte vara såsom det säges i en mening i den frisinnade reservationen, att de i motionen och utskottets betänkande föreslagna åtgärderna skulle leda till »ett undertryckande av vik-

Ang. straff för förberedelse till högförräderibrott m. m.
(Forts.)

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.

(Forts.)

tiga medborgerliga rättigheter». Det är tvärtom angeläget, att en sådan lagstiftning kommer till stånd.

Herr Engberg: Herr talman! Den föregående ärade talaren kände sig uppenbarligen och med all rätt träffad av de erinringar, som gjordes av herr Hansson närmast därom, att den ärade talarens egen regering ingenting åtgjort under tiden från den 2 oktober 1928 fram till början av juni 1930. Han sökte parera denna anmärkning på det sättet, att högerpartiet hade gått ut i valet icke så mycket för att begära en lagstiftning som fastmer för att föringna möjligheten för dess motståndare att få mandat. Det är emellertid besvärande för herr Lindman, att dokumenten i saken tala ett annat språk. I herr Lindmans eget valmanifest formulerades ordagrant ett bland de krav, som högern krävde snarligen genomförda, sålunda: »hävandet av lagens och samhällets auktoritet gentemot främmande och inhemska omstörtningselement.» Och när herr Lindman tillträdde ämbetet och avgav sin regeringsdeklaration och där i slog fast, vad hans regering hade för avsikt att uträtta, så fanns även där en punkt så lydande: »tillvaratagande av rikets inre säkerhet under lagens värn». Det lider därför intet tvivel, att såväl i valmanifestet som i regeringsdeklarationen herr Lindman ställde i utsikt, att här skulle bli lagstiftning. Det kom emellertid ingen lagstiftning. Och jag skall be, herr talman, att få komplettera, vad herr Hansson framhävde, med min erfarenhet från konstitutionsutskottet. Som kammarens ledamöter torde erinra sig, roade jag mig med att år 1927 verkställa en granskning av den folkfrisinnade regeringens umgänge med åtalsrätten, åtalsmöjligheten gentemot kommunistiska upprop och dylika alster. Jag gjorde det därför att vi år 1926 haft bråket i riksdagen om den s. k. soldatinstruktionen. Jag ville undersöka, hurvida de folkfrisinnade i regeringsställning levde som de hade lärt, när de själva sutto på oppositionsbänken. Resultatet befanns då vara, att man i regeringsställning var synnerligen mild och återhållsam och inte gick fram med några stränga åtgärder, vilket enligt min mening var mycket klokt. Nu vill jag tala om för kammaren, att i konstitutionsutskottet har jag vid studiet av samma slags spörsmål för de år, då herr Lindman red för rusthållet, funnit att mildheten då var ännu mera påfallande. Jag kom till slutsatsen, att ingen av de senaste årens regeringar varit så återhållsam, när det gällt dylika inskrifanden, som just herr Lindmans egen regering. Det skulle roa mig att veta, hur detta kan komma sig, då det är ett faktum, att just vid den tidpunkt, då herr Lindman trädde till, kommunismen här i landet nådde sin höjdpunkt. Då var Kalle Kilbom fruktansvärdast att skåda och krigsmålåd mer än någonsin i Moskvafärger. Då hade den moskovitiska bolsjevismen rönt relativt stor anslutning i valen. Jag tror, att herrarna skola ge mig rätt, när jag säger, att den kommunistiska propagandan just vid tiden, omedelbart efter 1928 års val, föredde en fräckhet och hade en utmanande karaktär, som den knappast haft vare sig förr eller senare. Men icke desto mindre fann herr Lindmans regering, att det var bäst att inte tillgripa större våld än nöden krävde — enligt min mening ett mycket klokt handlingssätt från den Lindmanska regeringens sida. Men om man handlat på det sättet, att man först i valmanifestet har krävt en lagstiftning på detta område, sedan i regeringsdeklarationen förklarar, att man ville fullfölja denna politik, men när man själv kom i regeringsställning avstod från lagstiftning och såg genom fingrarna med den kommunistiska propagandan, så kan det, herr talman, inte hjälpas, att det ter sig högst besynnerligt, när man nu kör fram med denna motion. Och nog måste det sägas, att den luktar valfläsk långa vägar, t. o. m. vidbränt valfläsk.

Emellertid ber jag att få fästa uppmärksamheten på en annan omständighet. Herr Lindman har sagt, att det är självklart, att man begär en utred-

ning, ehuru det inte är uttryckligen angivet. Men jag fäster herrarnas uppmärksamhet på den märkliga formuleringen i slutet av klämman. Det begäres »åtgärder mot organisationer, öppna eller slutna, som fullfölja mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften». Jag fäster kammarens uppmärksamhet på att det står ingenting om att dessa mot Sveriges stats- och samhällsordning riktade syften skola fullföljas med våld, för att de skola vara straffbara, utan om det överhuvud finns organisationer med syften, riktade mot Sveriges stats- och samhällsordning, så skola dessa organisationer bli föremål för inskridande. Vad jag närmast fäster mig vid är ordet statsordning. Vad menar utskottet här med statsordning? Det kan ju knappast mena staten överhuvud, ty då blir det ju bara tårta på tårta. Varje stat är nu en gång just såsom stat en viss ordning. Skall man få något förnuft och sammanhang i framställningen, så får man väl förutsätta att utskottet menar Sveriges *nuvarande* statsordning. Och om jag rätt fattade herr Björkman, som nu blivit en så ivrig apologet för den demokratiska staten, så var det just detta som var kärnan i hans framställning. Alltså, man menar den nuvarande statsordningen, låt oss säga, den nuvarande demokratiska statsordningen. Om här bildas ett parti — därest det nu behöver bildas — för att återinföra det gamla skattestrecket, den fyrtiogradiga skalan, så är detta uppenbarligen ett syfte, som riktas mot den nuvarande demokratiska statsordningen. Eller om jag säger, att här finns ett parti eller bildas en förening, som arbetar för republikens genomförande i landet, så föreligger ett straffbart och enligt denna formulering åtkomligt syfte. Ty det är ett syfte, riktat mot Sveriges nuvarande statsordning. Den nuvarande statsordningen är ju en monarkisk och icke en republikansk statsordning. Endast den omständigheten, att man underlåtit att före ordet »fullfölja» sätta orden »med våld» och alltså kriminaliserar varje strävan, den må vara aldrig så fredlig, som riktar sig mot den nuvarande stats- och samhällsordningen, borde göra det omöjligt för kammarens ledamöter att vid närmare eftertanke biträda en sådan framställning.

Här yttrade nu herr Lindman, att det måste ju finnas gränser även för föreningsrätten. Ja, jag gjorde precis samma reflexion, när man från regeringshåll beträffande den Munckska kåren nödgades konstatera att den nuvarande föreningsrätten här i landet gör denna kår lagligen oåtkomlig. Jag tänkte då för mig själv, att det borde väl ändå finnas gränser även för föreningsrätten. Men sedan jag sett herr Lindman offentligen framträda och taga denna organisation så varmt i försvar, förstod jag, att han knappast kände något behov av några gränser för föreningsrätten och krävde dess respekterande i vida större omfattning än vad vi andra kanske drömt om. Men under sådana förhållanden ter sig hans deklARATION av i dag minst sagt underlig. Nu ropar han på föreningsrättens begränsning! Han säger vidare, att en revolutionär propaganda måste man skydda sig mot. Ja, herr Lindman, vill man verkligen skydda sig mot en revolutionär propaganda, så tror jag, att nåttopp det olämpligaste medlet är strafflagsbestämmelser. Det finns människor, som framkalla revolutioner och sedan förvänas över dem. Det finns en politik, som ger naturlig jordmån och näring åt en revolutionär propaganda och sedan blir häpen över sitt eget verk och ropar på lagstiftning. Jag undrar, om inte högern med en smula självvrannskan skulle kunna finna, att den metod, som man använder exempelvis i England, är den sundaste och riktigaste, den nämligen, att man tar även en revolutionär propaganda med knusende ro. Jag har själv en gång i Hyde Park hört en talare, som kom och slog upp sin talarstol och förkunnade, att man borde hugga huvudet av både Lloyd George och kungen o. s. v. i den stilen. Både polisen och publiken hörde på och hade roligt, och det enda polisen gjorde var att den såg till, att den ärade talaren tog sin talarstol med sig, när gick därifrån. Detta förnuftiga engelska drag,

Ang. straff för förberedelse till högförräderibrott m. m.
(Forts.)

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

nämligen att man inte bör tillgripa större våld än nöden kräver, tror jag, att man borde söka efterlikna. Sillénarna, som man talat så mycket om, måste ju pösa av självtillräcklighet, om de läsa i riksdagens protokoll särskilt hur herr Nilsson i Antnäs har gjort dem till de allra farligaste och mäktigaste figurerna i landet.

Ja, så sade t. ex. herr Björkman, att det var en tid, då det inte fanns demokrati, och då kunde det vara rimligt, att man tillgrep resning såsom enda sättet att hävda sig. Jag vill ställa den frågan till herr Björkman: Varför har man inte då just på den tiden sökt skydda sig med någon extra lagstiftning? Nu kommer man och begär denna lagstiftning, sedan vi fått demokrati och behovet av och därmed också faran för den resning, han talade om, inte längre föreligger. I sammanhang därmed ber jag att få fästa uppmärksamheten på en punkt i utskottets framställning, där man hänvisar till Tyskland. Nåväl, mina herrar, man har stränga bestämmelser i Tyskland. Men är det någon av herrarna som vågar säga, att den propaganda, som nazister och kommunister för närvarande föra i Tyskland, skulle kunna gå straffri enligt våra gällande bestämmelser? Nej, den skulle absolut vara straffbar i vårt land. Jag följer deras press så gott som dagligen och jag vågar säga, att med våra gällande svenska lagar skulle denna propaganda vara åtkomlig. Nu ha tyskarna gjort ännu strängare bestämmelser, och ändå pågår denna propaganda alldeles som om inte lagen funnes. Det farligaste, herr talman, i all lagstiftning är att stifta lagar, som man inte orkar tillämpa. Ty då blir den senare villan värre än den första.

Alltså, jag betraktar för min del hela denna framstöt såsom en valpolitisk framstöt. Motionen var dåligt motiverad. Utskottets hemställan är både dåligt motiverad och till sin formulering ganska kautschukartad. Jag anhåller därför, herr talman, att med användande av den lokution, som förekommer i de båda reservationernas kläm, få yrka, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Höglund i Stockholm: Herr talman! Nog måste väl ändå kammaren, ifall den, som jag förmodar, uppmärksamt avlyssnade herr Lindmans anförande, få ett bestämt intryck av svagheten i högerens position i denna fråga, när herr Lindman i motiverandet av motionen så uteslutande rör sig med allmänna talesätt utan att på minsta vis försöka konkretisera vad som just nu skulle göra denna lagstiftning så särskilt behövlig och brådskande att genomföra. Herr Lindman talar om att vi måste ha »rätt och plikt att skydda oss mot revolutionära rörelser». Ja, det är en sats, som i sin allmängiltighet kan understödjas kanske av de flesta. Men man har inte rätt och inte plikt att skydda sig med vilka medel som helst, icke med medel och metoder, som stå i strid med fundamentala grundsatser för den demokratiska samhällsordningen. Herr Lindman talar vidare om att det är onaturligt, att partier skola kunna få propagera för omstörtande med våld av samhället. Det får man inte i detta land! Det finns otaliga arbetare och andra, som ha blivit dömda till fängelse eller straffarbete för en sådan propaganda. Att taga ett sådant påstående som herr Lindmans till intäkt för förslaget om denna utvidgning av förräderiparagrafen, är alltså fullkomligt ohållbart. Herr Lindman talar ytterligare om att det gäller endast en utredning. Jag måste fråga: Var står det i utskottets kläm? Det finns ingenstädes. Det har redan påpekats, att detta icke är riktigt. Man drar upp direktiv för Kungl. Maj:t i kläm, och det är inte alls tal om någon förutsättningslös utredning.

Det finns, herr talman, i högerens motion ett uttryck, som är ganska karakteristiskt för obestämdheten och, såsom herr Engberg sade, det kautschukartade i hela förslaget. Det är en sats, i vilken det heter, att det gäller ett in-

skridande mot organisationer med »mer eller mindre» revolutionära syftemål. Mer eller mindre! I bästa fall skall det vara »mer», i sämre fall »mindre» revolutionära, och i nödfall skall det väl inte alls vara revolutionära organisationer, som man skall inskrida mot, men ändå misshagliga naturligtvis. De »mer» revolutionära — därmed åsyftar man tydligen det lilla bolsjevikpartiet här i i landet. Jag erkänner, att herr Nilsson i Antnäs — men också endast han — försökt med exempel visa, varför denna lagstiftning skulle vara nödvändig. Han tog fram ett exempel från Boden eller Luleå, ett flygblad till de värnpliktiga att taga vapnen och vända dem åt rätt håll eller något i den stilen. Men nog få väl ändå herrarna medge, att detta är en alltför obetydlig anledning till en lagstiftning av denna omfattande karaktär. Jag vet inte, om detta upprop beslagtagits och dömts. Men oavsett den saken är väl detta ett sådant hot i luften, en sådan allmänt hållen sats i en revolutionär propaganda, som inte är på något sätt konkretiserad till dagens verkliga situation.

Det har redan sagts i debatten, och jag vill understryka det, att bolsjevismen har aldrig någonsin i detta land varit svagare än i detta ögonblick. Det är en obetydlig grupp utan framtidsmöjligheter, en sekt, som fräter upp sig själv och visat sig sakna dragningskraft för den svenska arbetarklassen. Men bästa sättet att ge den en viss relativ styrka vore just att döma den till illegalitet, att tvinga ned den under jorden till en rent konspirativ verksamhet, medan den däremot, så länge den framträder med sin propaganda i dagens klara ljus, inte kan utgöra någon verklig fara för den demokratiska samhällsordningen.

Vad beträffar de »mindre» revolutionära, det parti, som min f. d. partivän herr Kilbom företräder, det nationalkommunistiska partiet, så är visserligen detta parti något större än den andra gruppen av närbesläktad karaktär men sannerligen inte heller att frukta ur de synpunkter, som motionen gör gällande. Det kommunistiska parti, som företrädes här i kammaren, är ju ett reformistiskt parti, ett parti på parlamentarisk grund. Herrarna få väl medge, att det finns ytterst få medlemmar i denna kammare med ett så djupt och inträngande parlamentariskt intresse, som kommunisterna lägga i dagen i stora frågor såväl som små. De uppgå med liv och själ i den demokratiska parlamentariska verksamheten. De trivas här nästan som fisken i vattnet. Och jag tror, att de skulle kunna svara herr Lindman och högern, som frukta deras propaganda, med vad gamle Adolf Hedin sade i annat sammanhang: Vi ha annat att göra än att göra revolution. De ha så förfärligt mycket att göra med alla möjliga andra tänkbara problem, inte minst med att hålla samman sin egen lilla rörelse, sina tidningsorgan och organisationer. De ha sannerligen annat att göra, herr Lindman, än högförräderi och kupper och revolutioner i detta land. Det skall säkerligen herr Kilbom själv vara den första att intyga.

Jag lyssnade uppmärksamt till herr Björkmans anförande. Jag efterforskade förgäves däri liksom i andra anföranden från samma håll vad som ur svensk synpunkt skulle påkalla denna utvidgning av förräderilagstiftningen. Herr Björkman hänvisade till utlandet och framför allt till den lilla kupp, omfattande ett par hundra beväpnade män, vilken ägde rum i Reval sex, sju år tillbaka i tiden. Det är väl ändå ganska långsökt att taga en sådan desperat aktion av några förtvivlade och svältande människor i ett av kriget och inbördeskriget härjat och förött land till utgångspunkt för en lagstiftning i Sverige, där vi leva under helt andra förhållanden och med en demokratisk regim. Herr Björkman citerade också ett uttalande av en förutvarande fransk ministerpresident, ett hot riktat mot bolsjevikernas propaganda. Men herr Björkman kunde i det sammanhanget kanske haft anledning erinra sig, att den nuvarande författningen i Frankrike dock är en frukt både av en och flera revolutioner. Det finns revolutioner, som sannerligen inte låta sig hejdas av någ-

Ang. straff för förberedelse till högförräderibrott m. m.
(Forts.)

Ang. straff för
förberedelse
till hög-
förräderibrott
m. m.
(Forts.)

ra högförräderiparagrafer. När tiden och situationen verkligen är mogen för genomförande av en sådan revolution, så skriver den sina egna lagar. Bästa sättet att undvika, att vårt land kommer därhän, är väl att medverka till skapandet av sunda samhällsförhållanden.

Men om nu dessa små kommunistiska partier skulle vara så farliga, som högern i detta ögonblick vill göra gällande, så finns det — det är redan sagt, och jag vill understryka det — tillräckligt med paragrafer för att möta dem, paragrafer, som också användas och visst inte äro ur funktion, herr Lindman. Jag kan ju erinra om vad som skedde 1916 i samband med en viss fredskongress, om hur myndigheterna från de högsta instanserna till de lägsta — till vilka jag väl då får räkna Stockholms rådhusrätts sjunde avdelning — voro ivrigt verksamma för att bringa dessa förräderiparagrafer i tillämpning, ehuru det dock den gången gällde en helt annan sak, än vad här är föremål för herrarnas på högerkanten stora bekymmer.

Jag vågar påstå, att en sådan ny lagstiftning, som här ifrågasättes, verkar rent provokatoriskt. Den verkar provokatoriskt i två bemärkelser: dels i den bemärkelsen, att den kommer att gagna den kommunistiska rörelsen, inte att skada den, och dels i den meningen, att den kommer att medverka till att driva den svenska demokratiska utvecklingen från laglighetens grund. Det var en gammal fransk statsman, som en gång uttalade: »Lagligheten blir vår död». Och det ser sannerligen ut, som om högern i detta land skulle börja känna sig illa till mods under den laglighet, som det överväldigande flertalet av den svenska arbetarklassen representerar. Jag tror inte, att det kan vara gagneligt för landet att få fram en lagstiftning, som kommer att medverka till att skapa en jordmän för att vi skulle glida ut ifrån den demokratiska utvecklingslinje, som vi dock här i landet hålla ganska allmänt fast vid.

Ja, det har talats om valfiske, och flera av högerns representanter här ha tillbakavisat detta såsom förtal. Jag vill visst inte påstå, att herr Nilssons i Antnäs uppfattning, som ju föreföll att vara grundad på ärlig övertygelse, skulle vara dikterad av sådana bevelkelsegrunder. Jag vill inte påstå det om herr Lindmans uppfattning heller givetvis. Men nog är det ett egendomligt sammanträffande, att högerns intresse för denna sak alltid framträder just valåren, just då det gäller val, just i valprogrammet. Då är deras intresse och nit brinnande att få en skärpt lagstiftning mot den revolutionära propagandan. Men dessemellan ser man mycket litet till av detta intresse. Herr Lindman fällde själv ett uttryck, som jag ber kammarens ledamöter observera. Han erkände, att det inte var ett trängande behov för dagen — jag antecknade det ordagrant — som här förelåg, men man måste lagstifta i mycket god tid för framtiden. Då måste man ju fråga — och det är den vägande invändningen som reses icke minst från frisinnat-liberalt håll: Varför inte avvakta den utredning, som skall komma i samband med den Thyrénska strafflagsreformen? Varför är det så oerhört brått, varför vill man till varje pris söka, få fram ett beslut i dag och pressa fram frågans behandling, om inte för att man skall med hjälp av detta berätta spökhistorier för valmännen under den stundande valrörelsen. Jag tror, att om det inte är så, att här föreligger medvetet valfiske från högerns sida, så är det dock så, att herrarna äro slagna med en blindhet, som skulle komma att göra ont värre, i händelse riksdagen skulle bifalla den föreslagna lagstiftningen.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Det är bra ledsamt, att jag skall behöva besvära kammaren klockan fyra på morgonen, men jag skall inte besvära kammaren länge.

När den siste ärade talaren talar om valfiske och säger, att detta är valfiske,

så vill jag fråga: hur har det varit inom det socialdemokratiska partiet, har inte där ibland förekommit något, som man kan kalla valfiske? Jag är övertygad om att herr Höglund själv nog varit med om sådant flera gånger. Jag förstår av hans leende min just nu, att han erkänner, utan att yttra ett ord, att det ligger sanning i detta.

Ang. straff för förberedelse till högförräderibrott m. m.
(Forts.)

Jag skulle också vilja säga några ord till herr Engberg. Han sade, att han i konstitutionsutskottet erfarit, att under den tid, den regering satt, som jag tillhörde, var man mycket mild mot kommunisterna, mildare än andra regeringar varit. Men så säger han i alla fall, att då var herr Kilbom som allra mest fruktansvärd. Varför skulle han vara det, om vi voro så milda mot honom? Om vi i stället tvärtom varit stränga, skulle han väl ha rest sig upp, därest det resonemang, herr Engberg för, skall hålla streck. Emellertid, när man här kommer med sådana uttalanden, så skulle jag, herr talman, bra gärna vilja veta, om herr Engberg gjort upp en statistik över hur man ingripit i det ena eller andra fallet. Herr Engberg har säkerligen inte gjort upp någon sådan statistik. Eller har han suttit i konstitutionsutskottet och infordrat handlingar och tryck, som visa, att den ene gjort mer och den andre mindre? Det skulle vara intressant att få veta, hur det förhåller sig med den saken. Inte för att jag anser, att det föreligger någon särskild anledning att vara sträng i onödan, men det talades här om en kollega till mig, justitieminister Petersson. Han fick öknamnet Åtals-Petter, därför att det gjordes så mycket åtal på den tiden jag var statsminister, och anledningen därtill var nog den, att man då också hade orsak att göra rätt många åtal.

Herr Engberg sade, att man skapar anledningar till revolutioner, och sedan förvånar man sig över, att de komma till. Jag vill minnas, att det visst är en mycket stor man, som yttrat de orden, vilken påminner jag mig ej för ögonblicket. Jag skulle då vilja säga, att om man intet gör för att hindra en revolution och den sedan ändå kommer, då skulle kanske herr Engberg sätta upp en förvånad min och tänka, att kanske ändå inte herr Lindman hade så fel i sin uppfattning, att man skall försöka stämma i bäcken i stället för i ån. Det är stor skillnad på herr Engberg och mig, herr talman. Jag vill, att man skall göra något för detta i verkligheten; herr Engberg dundrar mot kommunisterna med munnen, men aldrig annat än med munnen, men det gör han ganska grundligt.

Till sist ville jag säga ett ord till herr Höglund i Stockholm. Han sade, att motionen gagnar kommunisternas sak, och han säger, att det tjänar ingenting till, de ha så mycket annat att syssla med, icke minst med sig själva, dessa kommunister. Ja, det vet naturligtvis herr Höglund, ty han har själv varit kommunist och varit med och kört bort herr Vennerström. Sedan kom herr Kilbom och körde bort herr Höglund, och sedan kom herr Sillén och körde bort herr Kilbom, och då förstår man ju, att de, som han säger, ha mycket att syssla med. Jag tillåter mig för övrigt betvivla, att detta skulle gagna det kommunistiska partiet. Jag är ju inte särskilt initierad i dessa frågor, men jag förstår, att herr Höglund talar av erfarenhet.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag skulle inte ha begärt ordet, om det inte varit så, att herr Höglund har rätt att i någon mån få sina bekymmer lättade. Det är bara ett jag beklagar, och det är att denna debatt föres så här sent — förlåt tidigt — så att referaten av herrarnas alla djupa visheter hade kommit in i morgonpressen.

Om folk ute i landet får läsa protokollet och inte minst — jag kan under inga förhållanden godkänna herr Höglunds betyg åt herr Nilsson i Antnäs — får den senares anförande, är jag övertygad om, att massor av dem hade sagt: Verkligen, äro kommunisterna så duktigt folk, då måste jag ögonblickligen bli kommunist! — Få de vidare läsa vad herr Lindman framhållit, är jag överty-

Ang. straff för förberedelse till högförräderibrott m. m.
(Forts.)

gad om, att massor av dem mot bakgrunden av de svårigheter de just nu leva i säga: Jaså, det finns verkligen en rörelse här, som så där radikalt vill städa upp med allt elände, som herr Lindman och många av hans meningsfränder ställt till med. Den rörelse skola vi understödja!

Herr talman! Jag beklagar ur dessa synpunkter mycket livligt, att denna debatt inte började klockan 11 i går. Emellertid, då nu såväl herr Lindman som herr Höglund i Stockholm och herr Nilsson i Antnäs — jag tycker, att klöverbladet inte är så dumt — ha ådagalagt dessa stora bekymmer också för det lilla, betydelselösa parti, jag och mina kamrater här representera, så är detta säkert uttryck åt vad som innerst inne gnager dem.

Herr Höglund var mycket bekymrad över, att vi ägnade så mycken tid åt arbetet här. Det kan jag förstå, ty därigenom bli vi ju i tillfälle att, den ena gången efter den andra, visa hur icke minst herr Höglund, ehuru tillhörande den socialdemokratiska partiledningen, är den förste att slå sönder denna partilednings politiska linjer. Det blir också genom vår aktivitet tillfälle att gång på gång visa på, hur herr Höglund exempelvis i militärfrågan i Social-Demokraten söker vara — antimilitarist — men här gör raka motsatsen. Med den aktiviteten, herr Höglund — det vågar jag försäkra — skola vi fortsätta, så långt vi kunna och våra krafter stå oss bi, ty vi tycka, att det i det politiska livet är en stor vinst, om det råder en smula ärlighet.

Denna debatt är för högerns vidkommande ingenting annat än ett uttryck — rätt förklarligt i dessa dagar — för deras ytterligt sjuka samvete.

Mina herrar! När man representerar i sin samhällsuppfattning en ideologi, som omsatt i praktiken har lett till sådana resultat, som ni kanske icke nu fatta, men som jag har en känsla av att ni inom åtta dagar nog komma att ha större möjligheter förstå, är det ändå hedersamt, att herrarna ha dåligt samvete. Och ni kunna vara övertygade om, att hur många lagar ni än stifta, så hjälpa de inte mot revolutionen. Jag vet icke, men nog är det väl tionde gången vi här i kammaren framhållit, att man »gör» icke en revolution. En revolution kommer som en explosion, tack vare olidliga sociala förhållanden. Lenin sade för övrigt att det icke är nog med — och det skulle kanske herr Lindman skriva sig till minnes — att massorna äro inställda på den revolutionära kampen. Förutsättningen för att revolutionen skall lyckas är, att den regering, som finns, är urständssatt att regera. Men, herr Lindman, man regerar icke med lagparagrafer. Man regerar, om man vill förebygga ett tillstånd, som för till den revolutionära explosionen, genom en politik rakt motsatt den högern representerar, en politik som skapar arbetstillfällen, såsom min kamrat Flyg här tidigare anförde, en politik som ger möjlighet för det arbetande folket att försörja sig, en politik med andra ord, som ser till att icke ett litet fåtal — jag skall ännu mera kunna skärpa uttrycket — samlar i fickorna, vad den stora massan av befolkningen bringar i dagen. Högerns politik går ut på raka motsatsen och i känslan utav, att den nu håller på att föra till en bristningspunkt, i känslan utav att dess egen gärning håller på att leda till bankrutt ropar den på reaktionära lagar. Man säger nu: Låt oss för Guds skull få möjlighet till än starkare våldsåtgärder än vi hittills haft, ty eljest är det fara för, att det hela ramlar över ända. Herrarnas uppträdande är således ett erkännande av, att situationen utvecklar sig i den riktning, som vi ha förutsagt. Jag vill emellertid försäkra, att det kommer icke att ett dugg påverka vår gärning, som är, har varit och alltjämt blir att samla majoriteten av Sveriges arbetande folk för att göra ett slut på det samhällstillstånd, som, jag är övertygad därom, herrarna i dessa timmar gå omkring och tänka på är galet, då det fört till en sådan situation som den vi nu befinna oss i.

Herr Engberg: Herr talman! En liten replik till herr Lindman. Han efterlyste statistik. Jag har naturligtvis ingen statistik, men de handlingar,

som det här gäller, äro offentligen tillgängliga. De äro icke alls hemligstämplade. De finnas i justitiedepartementet till påseende. Jag kan rekommendera herr Lindman att skicka upp någon av Svenska Dagbladets eller Nya Dagligt Allehandas — jag törs icke säga Aftonbladets — medarbetare för att ta reda på dem från hans regeringstid. Ett studium av dem skall leda till samma resultat, vartill jag själv kommit.

Jag frågar: kan herr Lindman säga mig något fall av kommunistisk propaganda, då herr Bismark ingrep som justitieminister? Jag tror han blir svarslös.

Det skulle vara frestande, herr talman, att yttra sig om herr Kilboms revolutionsteori, men jag avstår från den saken, därför att här talar ju en man med stor kunskap. Den som var utsatt för revolutionen på Torsgatan, bör ju ha ett erfarenhetsunderlag att bygga på, som icke är oss andra förunnat. Men när herr Kilbom låtsas, som om här finns hemligheter inom det socialdemokratiska partiet, erinrar jag mig, herr talman, en gång när herr Kilbom i sin ungdoms dar var uppe vid ett uppländskt bruk och höll föredrag. Han hade sin portfölj på pulpeten, och han slog många gånger med sin hand på den och sade: »I denna portfölj har jag dokument, som tillfullo bevisa socialdemokraternas förräderi mot arbetarklassen.» En gammal hederlig järnbruksarbetare, som kände herr Kilbom och hans metoder, gick fram och öppnade portföljen inför publikens ögon. Den innehöll, herr talman, en nattskjorta och ingenting annat!

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den av herr Åkerman m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, 3:o) bifall till den reservation, som avgivits av herrar Larson i Lerdala och Olsson i Rimfors samt 4:o) bifall till det under överläggningen framställda yrkandet, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den sistnämnda propositionen. Herr Björkman begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka den under 1:o) angivna nu antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller det under överläggningen angående första lagutskottets utlåtande nr 19 framställda yrkandet att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda utlåtande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit det under överläggningen framställda yrkandet, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för tillfälliga åtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län;

Ang. straff för förberedelse till högförräderibrott m. m.
(Forts.)

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av vissa kostnader för det s. k. Ådalsmålet;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget för utförande av kraftverksanläggning vid Karseforsen-Laholmsfallet;

nr 36, i anledning av väckt motion om en järnvägsanläggning Morjärv—Nederkalix; och

nr 37, i anledning av väckta motioner angående en landsvägsbro över Svinesund;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 1 juni 1923 (nr 140) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur kyrkofonden för reparationer å den åt kyrkoherden i Korpilombolo församling upplåtna prästgården;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag dels till lag om gäldande ur kyrkofonden av pensionsavgift, belöpande å innehavare av prästerlig emeritilön med flera, dels ock angående gäldande ur biskopslöne-regleringsfonden av pensionsavgift, belöpande å innehavare av emeritilön för biskop;

nr 25, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående meddelande av närmare bestämmelser angående en praktisk och enhetlig tillämpning av strafflagens stadganden om dagsböter;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en internationell konvention för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss med mera samt en internationell lastlinjekonvention med mera;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § sjölagen; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9, 16 och 22 §§ lagen den 16 oktober 1914 om tillsyn å fartyg; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående eventuellt upphörande av visst slag av privilegier.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Sandström*

» *Vahlstedt*

under den 16 mars och

» 2 dagar fr. o. m. den 16 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.22 på natten.

In fidem
Per Cronvall.

Måndagen den 14 mars.

Kl. 0.15 f. m.

§ 1.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 189, angående beredande av medel för utförande av vissa restaureringsarbeten å Venngarns slott; och

till jordbruksutskottet propositionen, nr 197, angående åtgärder i avseende å vissa egnahemsföretag i Malmöhus län.

§ 2.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 33, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för tillfälliga åtgärder för lindrande av nöd m. m. inom Norrbottens län blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkänd.

§ 3.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 34—37, bevillningsutskottets betänkanden nr 23 och 24 samt första lagutskottets utlåtanden nr 22, 23 och 25—28.

§ 4.

Till avgörande företogs första lagutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

*Ang. anstånd
i särskilt fall
med gälds be-
talning.*

Genom en den 12 mars 1932 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 198, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Konungen äge, där det med hänsyn till svår penningkris prövas oundgängligen nödigt för tillgodoseende av allmänt väl, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret medgiva gäldenär det anstånd med gälds betalning, som av omständigheterna påkallas.

Sådant medgivande skall avse viss tid, högst en månad, med rätt för Konungen att, då synnerliga skäl därtill äro, efter förnyat hörande av fullmäk-

Ang. anstånd
i särskilt fall
med gälds be-
talning.
(Forts.)

tige i riksbanken och i riksgäldskontoret bevilja förlängning med högst en månad varje gång.

Medgives anstånd, äge Konungen tillika besluta anstånd med betalning av offentliga avgifter, vilka icke kunna för gäld anses.

Medgivet anstånd må, när förhållandena därtill föranleda, av Konungen återkallas.

2 §.

Medgivande av anstånd med gälds betalning må även innefatta förbud för gäldenär att fullgöra betalning å tid, varunder anståndet gäller.

3 §.

Konungen äge utfärda de föreskrifter, som i följd av medgivande av anstånd må anses nödiga dels rörande gäldenärs skyldighet att betala ränta å gäld, med vars betalning anstånd gäller, dels rörande inskränkningar i borgenärs rätt att hos domstol, överexekutor och utmätningsman utsöka sin fordran, att söka att gäldenärs egendom avträdes till konkurs samt att i övrigt göra gällande rättsliga verkningar av dröjsmål i avseende å betalningen, dels ock rörande uppskov med försäljning av utmätt egendom.

4 §.

Växel eller check må under den tid, anstånd gäller, icke uppvisas till betalning eller protesteras för bristande betalning.

5 §.

Är enligt lag eller författning borgenärs rätt beroende därav, att talan anhängiggöres eller annan åtgärd vidtages inom viss tid, och kan i följd av anståndet sådan åtgärd icke företagas, vare borgenärens rätt förvarad, där åtgärden vidtages inom en månad efter hindrets upphörande; dock att i fråga om vad borgenären har att iakttaga för bevarande av växelrätt eller checkrätt skall gälla vad därom särskilt stadgas.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet och gäller till den 1 juni 1932.

Utskottet hemställde, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Det förslag, som nu föreligger till avgörande, har, såsom kammarens ledamöter redan känna, föranletts av meddelandet, att ledaren för den stora Kreugerska koncernen, ingenjören Ivar Kreuger, avgått med döden. Det finnes nämligen anledning befara, att vissa av denna koncern ägda eller med denna i förbindelse stående företag kunna antagas bli i oundgängligt behov av att gentemot sina gäldenärer erhålla någon tids rådrum för en undersökning av företagets och därmed förbundna enskilda personers ställning. Enär vår hittillsvarande lagstiftning icke inrymmer befogenhet för regeringen att medgiva och fastställa ett dylikt temporärt betalningsanstånd för enskild person eller enskilt företag, har den nu föredragna propositionen utarbetats. Den avser, att riksdagen skulle utrusta regeringen med nyss nämnda befogenhet.

Beträffande i vilken utsträckning och under vilka förhållanden och villkor som den sålunda ifrågasatta befogenheten kan och bör utövas, anhåller jag få hänvisa till propositionen. Med tillfredsställelse erfar jag, att lagutskottet funnit sig kunna utan meningsskiljaktighet tillstyrka den föreslagna lagens godkännande.

Särskilt vill jag betona, att vid ett bifall från riksdagens sida den åt regeringen lämnade befogenheten naturligtvis måste utnyttjas med största varsamhet och tillämpas endast i sådana fall, då med hänsyn till såväl allmänna som enskilda intressen ett uppskov med betalningsskyldigheten kan anses vara på ett bindande sätt motiverat.

I detta sammanhang vill jag icke ingå på frågan rörande vilka verkningar, som kunna tänkas följa av vad som nu inträffat. Däremot vill jag starkt betona, att bibehållandet av lugn från allmänhetens sida mer än något annat är av vikt i den nu föreliggande situationen. Därmed underlättas också ett uppordnande av densamma.

Under återopande av vad jag sålunda anført, vädjar jag till kammaren att bifalla lagutskottets hemställan.

Herr Kilbom: Herr talman! Då vi från vårt håll gå med på föreliggande förslag, sker det under starkt betonande av att detta icke innebär någon fullmakt in blanco för regeringen att använda sig av den i det föreliggande lagförslaget medgivna rättigheten. Också för vårt vidkommande föreligger emellertid ett mycket starkt intresse av att se till, att icke arbetarna drabbas av konsekvenserna av vad som inträffat. Det anmäler sig emellertid också en hel rad av andra krav på hänsynstagande till omständigheter, orsakade av den pågående krisen. Det var icke så länge sedan, som från Västernorrlands län anmäldes från därvarande — eller en del av länets — arbetare inom trävaruindustrien, att de ansågo sig böra bliva befriade från exempelvis skattebetalning under nuvarande förhållanden. Det har veterligt icke lämnats någon som helst förklaring om vad regeringen anser om den gjorda framställningen. Den nämnda gruppen är dock icke den enda, som har rätt med hänsyn till krisen att göra dylika anspråk gällande. Det finnes runt omkring i landet en massa arbetare och jordbrukare, som fått anmaning från penningförsträckande institutioner om att inbetala räntor och i en del fall även de erhållna krediterna. Det har t. o. m. hållits sammanträden, där läntagarna överlagt om hur de skola ställa sig i förevarande situation. Det är uppenbart, herr talman, att man har rätt att förvänta, också dylika läntagare få moratorium. Detta så mycket mera som ju utvecklingen i andra länder visar, att därest icke i tid ingripes, kommer man till omständigheter, som säkert icke kunna behärskas. För den händelse att icke räntor betalas, måste detta komma att medföra, om händelserna ha sin gång, att exekutiva auktioner utlysas och att folk får gå ifrån sina hem. Detta är icke några fantasier. Den sista krisen lämnade en rad av exempel på en dylik utveckling, något som för övrigt alltjämt lever kvar i minnet hos därav träffade folkgrupper, icke minst tack vare den brutalitet man från storindustriellt och storfinansiellt håll utvecklat, då det gäller bondeklassen och de fattiga i övrigt.

Ett tredje krav, som anmäler sig och för övrigt även det diskuterats, är kravet på moratorium i fråga om erläggande av hyror. Det synes mig alldeles naturligt, att ett dylikt krav framföres. Personer, som ha gått arbetslösa i årtal eller ha arbetat tre dagar i veckan under ett och ett halvt år, kunna icke ha någon möjlighet att betala sina hyror, synnerligast som dessa i exempelvis Stockholm ligga över vad som är skäligt. Å alla de nämnda områdena, i fråga om de anförda arbetarna i Västernorrlands län och annorstädes, när det gäller uppskov med skatter och annat, i fråga om de arbetande jordbrukare, som nu hotas av åtgärder, för den händelse de ej inbetala förfallna räntor och lån, i fråga om hyresgäster o. s. v. har det ej märkts något intresse från den sittande regeringens sida att ge moratorium. Jag finner detta så mycket mera anmärkningsvärt, som dess intresse att ställa allt till rätta framträder, då det gäller de områden, som föranleda föreliggande lagförslag. Det måste i varje

*Ang. anstånd
i särskilt fall
med gälds be-
talning.
(Forts.)*

*Ang. anstånd
i särskilt fall
med gälds be-
talning.
(Forts.)*

fall tagas någon smula hänsyn också till de folkgrupper, som jag här nämnt. Med uttalande av dessa synpunkter, herr talman, vill jag sålunda förklara, att vi ej komma att rösta emot föreliggande förslag, men förbehålla oss frihet att i fortsättningen undersöka varje åtgärd, som tilläventyrs kommer att vidtagas.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag ber att få tillstyrka det framlagda förslaget, under den förvisningen att den vidsträckta fullmakt, som därigenom lämnas regeringen, skall utövas med all den varsamhet som situationen kräver. Samtidigt använder jag tillfället att uttala den förhoppningen, att, om situationen skulle påkalla längre gående åtgärder, regeringen i god tid skall söka kontakt med riksdagen och dess representanter.

Herr **Björkman**: Herr talman! Jag tillåter mig bara nämna, att det var med mycken tillfredsställelse som lagutskottet vid behandlingen av denna sak märkte, att propositionens förberedande och remitterande till lagrådet föregått innan gårdagens händelser inträffade. Och det är säkerligen med tillfredsställelse envar förmärker, att i föredragande statsrådets motivering till propositionen förklaras, att det för tillämpning av moratorium förutsattes, att det gäller att tillgodose allmänt väl, och att, om fullmäktige för riksbanken och för riksgäldskontoret avstyrka en åtgärd, som avses i lagen, så skulle moratorium eller förlängning av moratorium ej böra komma i fråga.

Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omnämnda ärendet.

§ 6.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 78, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

§ 7.

Föredrogs, men bordlades åter andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 0.32 f. m.

In fidem
Per Cronvall.

Måndagen den 14 mars.

Kl 4.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 innevarande mars.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter.

§ 3.

Herr *Schött* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 481, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, angående omorganisation av folk- och småskoleseminarierna.

Denna motion bordlades.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående de vid det förra sammanträdet denna dag fattade beslut om remiss av Kungl. Maj:ts propositioner och godkännande av en voteringsproposition.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Johansson</i> i Brånalt	under 4 dagar fr. o. m. den 14 mars och
» <i>Grapenson</i>	» 14 » » » 16 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.33 e. m.

In fidem.
Per Cronvall.